

Editör

Cevdet KABAKCI - Serdar YAKAR

İSBN:

978-605-86941-2-5

BASKI

Kristal Reklam ve Matbaacılık
Hız. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Gayrettepe Mh. Hamidiye Sk. No 7 D 1
Tel: 0212 2179777
info@kristalreklam.net
Beşiktaş-İstanbul

TASARIM

Halil AYDIN-Şükran İŞÇİ

İLETİŞİM ADRESİ

Kahramanmaraş Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Tel: (0344) 228 46 00
e.posta: kultursosyal@kahramanmaras.bel.tr

Birinci Basım: Haziran 2012

Bu Eser Kahramanmaraş Belediyesi'nin Bir Kültür Hizmetidir

**ULUSLAR ARASI
DULKADİR BEYLİĞİ
SEMPOZYUMU**

**29 NİSAN - 1 MAYIS 2011
KAHRAMANMARAŞ
(ÜÇÜNCÜ SALON)**

CİLT: 3

SEMPOZYUM ONUR KURULU:

Kahramanmaraş Valisi Şükrü KOCATEPE
Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa POYRAZ,
K.S.Ü Rektörü Mehmet Fatih KARAASLAN.

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU:

Başkan: Cevdet KABAKÇI (Belediye Başkan Yard)
Serdar YAKAR (Belediye Kültür ve Sosyal İşler Md)
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI
Doç. Dr. İlyas GÖKHAN
Dr. İsmail ALTINÖZ
Okutman ALİ KOÇ
Hakan Türker DULKADİROĞLU

SEMPOZYUM BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Refet YİNANÇ
Prof. Dr. Metin SÖZEN
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI
Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU
Prof. Dr. Ahmet EYİCİL
Prof. Dr. İlhan ŞAHİN
Prof. Dr. Said ÖZTÜRK
Doç. Dr. İlyas GÖKHAN
Doç. Dr. Orhan DOĞAN
Doç. Dr. İbrahim SOLAK
Doç. Dr. Mehmet YETİŞGİN
Doç. Dr. Akif ÖZDOĞAN
Doç. Dr. Zekeriya PAK
Doç. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN
Doç. Dr. Tufan GÜNDÜZ
Doç. Dr. Bilgehan PAMUK
Yrd. Doç. Dr. Faruk ÇİFTÇİ
Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN
Yrd. Doç. Dr. Şaban ÖZ
Yrd. Doç. Dr. Emin TOROĞLU
Yrd. Doç. Dr. Selahattin DÖĞÜŞ
Dr. İsmail ALTINÖZ
Dr. Nazif ÖZTÜRK

Not: Tebliğlerin yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

I. OTURUM

BESNİ COĞRAFYASI VE TARİHİ GELİŞİMİ Doç. Dr. Memet YETİŞGİN.....	9
DULKADİRLİ BEYLİĞİ'NİN ERATNALILAR İLE MÜNASEBETLERİ Yrd. Doç. Dr. Abdullah KAYA.....	43
AYNTAB ŞEHRİNDE DULKADİRLİ İZLERİ Dr. İbrahim Etem ÇAKIR.....	63

II. OTURUM

DULKADİR BEYLİĞİ ZAMANINDA AYNTÂB Doç. Dr. Bilgehan PAMUK.....	75
KIRŞEHİR TARİHİNDE DULKADİROĞULLARI BEYLİĞİ (1404- 1728) Ahmet DULKADİROĞLU.....	91
MALATYA DAKİ DULKADİROĞULLARI KÜLTÜREL GAYRETLERİ Mehmet DULKADİR.....	105

III. OTURUM

DULKADİR BEYLİĞİ MİMARİ ESERLERİNİN YEREL TARİH EĞİTİMİNDE KULLANILMASI Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL.....	115
ŞEHSUVAROĞLU ALİ BEY VE FAALİYETLERİ Arş. Gör. Zeynep GÜNGÖRMEZ.....	135
DULKADİR BEYLERİNDEN NASREDDİN MEHMED BEY DÖNEMİ (1399-1442) Okt. Uğur KURTARAN.....	145
DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİ TARİHİ MİMARİ YAPILAR IŞIĞINDA MARAŞ'IN YERLEŞİMİ Uzm. Kemalettin KOÇ.....	163

IV. OTURUM

DULKADİR TÜRKMENLERİNİN GÜNEYDOĞU ANADOLUDAKİ FAALİYETLERİ Arş. Gör. Sungur DOĞANÇAY.....	179
DULKADİRLİ DEVLETİNDE ZAMANTI BÖLGESİNİN ÖNEMİ S.Burhanettin AKBAŞ.....	189
DULKADİROĞULLARININ KIRŞEHİRDEKİ TARİHİ ŞAHESERİ Selçuk DULKADİROĞLU.....	209
DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİNDE ELBİSTAN Öğr. Engin GÜNGÖRMEZ.....	219

V. OTURUM

XV. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA DULKADİROĞULLARI DEVLETİ ÜZERİNDE OSMANLI-MEMLUKLU REKABETİ Prof. Dr. Remzi KILIÇ.....	229
DULKADİRLİ BEYLİĞİ DÖNEMİNDE MARAŞ (MERKEZ) VAKIFLARI Arş. Gör. Sevim CEYLAN.....	243
DULKADİRLİ BEYLİĞİ'NİN SONUNU HAZIRLAYAN GÖKSUN MEYDAN SAVAŞI Ali SARIKAYA.....	255
OSMANLI DEVLETİNDE İKİ DULKADİRLİ ŞEHZADESİ: DULKADİROĞLU MEHMED HAN PAŞA VE DULKADİROĞLU ALI MİRZA PAŞA Muhammed DULKADİROĞLU Seher Tuğba DULKADİROĞLU Hakan Türker DULKADİROĞLU.....	265
KAPANIŞ KONUŞMALARI	
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI.....	279
Prof. Dr. Refet YİNANÇ.....	281
Prof. Dr. Mustafa KESKİN.....	283
Prof. Dr. Mesut ELİBÜYÜK.....	284
Prof. Dr. Yılmaz KURT.....	285
Prof. Dr. Said ÖZTÜRK.....	286
Cevdet KABAKCI (Belediye Başkan Yardımcısı).....	288
SEMPOZYUMDAN BASINA YANSIYAN HABERLER.....	291
SEMPOZYUM SONRASI GELEN TEŞEKKÜR MESAJLARI.....	367

I. OTURUM

BESNİ COĞRAFYASI VE TARİHİ GELİŞİMİ

Doç. Dr. Memet YETİŞGİN*

Anadolu'nun güney doğu bölgesinde, tarihi "Bereketli Hilal" olarak bilinen coğrafyanın içerisinde yer alan Besni, coğrafyası ve tarihi gelişimi ile önemli bir şehirdir. Bu çalışma Besni'ni coğrafyası hakkında genel bir bilgi vermek yanında tarihi gelişimini, özellikle de Türk hâkimiyetine geçtiği on birinci asırdan Osmanlı hâkimiyetine girdiği on altıncı asra kadar olan dönemi içermektedir.

Besni tarihte birçok isim ile anılmıştır. Arapça "güzel" anlamında Behesna, Süryanice "Güzel Yer" anlamında Bat-hesna ve Farsça "Bulunmaz yer, Cennete eş" anlamında Behiştî isimleriyle zikredilmiştir.¹ Osmanlılar Behisni diye adlandırmış ve yazmışlardır. Besni "Behisni"nin kısa ve rahat söylenir bir şekli olarak Cumhuriyet döneminde günümüze kadar ilçenin adı olarak kalmıştır. Evliya Çelebi Besni halkının "Kaysere bağlı Besni kavmi" olarak tarif etmiş, bu kavmin bir uzantısının "Karadenizin karşı ıssız dağlarında yerleşip Çerkes Besni kavmi" olduğunu iddia etmiştir.² Besni bu gün Türklerce meskûn, Türk dili ve kültürünün sade ve orijinal haliyle korunduğu önemli bir yerdir. Coğrafi zenginliğe ve tarihî derinliğe sahip Anadolu yerleşim yerlerindedir.

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta; memyet@yahoo.com

¹ F. Giese, "Behesni," The Encyclopaedia of Islâm: A Dictionary of the Geography Ethnography and Biography of the Muhammadan Peoples, cilt 1, London: Luzac & co., 1913, s. 44.

² Evliya Çelebi Seyahatnamesi, cilt 9-10, İstanbul: Üçdal Neşriyat, s. 48.

Besni's Geography and Historical Development

Besni and one of its town, Keysun, today's Çakırhöyük, are historical and have been important populated places. These were added to the Great Seljuk Empire by Emir Buldacı in 1085. After short Turkish sovereignty, Besni and its vicinity were ruled by Armenian princes until 1440's. After this date, Anatolian Seljuks, Artukits, Memluks, Zengis, Dulkadirli and the Ottomans established sovereignty over these places. After Turkish conquest, the importance of Besni continued to be felt. As one of the important living places of the Dulkadirli Turks, Besni stayed as a sub-province Aintap, Diyarbakır and Malatia under the Ottoman rule. This work focuses on geographic and historical aspects of Besni.

Besni Coğrafyası

Besni ve Keysun Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerindedir. Bölge Romalılar zamanında Maraş'tan Fırat ve Urfa'ya ulaşan iki yoldan daha kuzeyde olanının geçtiği bir güzergah üzerinde bulunmaktaydı. Ayrıca yine Romalılar döneminde Malatya'dan Sürgü'ye oradan da Besni topraklarını aşarak, Adıyaman ve Samsat'a ulaşan bir yolu barındırmaktaydı.¹ 1830'larda bölgede askerî uzman olan Moltke'nin tespitine göre Malatya'dan güneye üç yol inmekteydi. Birincisi Gözne, Sürgü, Ermenek, Pervari ve Besni üzerinden giden araba yolu, ikincisi yüksek dağları aşarak Abdülharap ve Adıyaman üzerinden geçen yaya ve atlı yolu ve üçüncüsü de Fırat üzerinde nehir yolu idi.²

Besni şehir merkezi eskiden dağ ve tepelikler arasında yer alan dar ve eğimli bir vadi üzerinde kurulmuştu. Eskiden beri Malatya ile Halep ve Maraş ile Diyarbakır arasında işleyen ticaret yollarının kesiştiği bir yer³ olan Besni'nin "Halep tarzı" evleri vardı. Evler "birbiri üzerinde derece derece mürtefi' ve intizamdan a'rî bir surette" yapılmıştı. "Suyu kasabanın ihtiyacına gayri kâfi, kaza merkezinin havası sakîl (ağır, can sıkıcı, çirkin) olduğundan ahâli ilk bahar mevsimlerinde bir müddet bağ evlerine çıkarlardı. Bağlarında kuyu, bazı da akar su bulunur ise de adem-i kifayeti sebebiyle arzında başka yerler nispetinde, nebat ve

¹ W. M. Rarmsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, çeviren, Mihri Pektaş, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1960, s. 309-310.

² Moltke, Türkiye Mektupları, s. 209.

³ Claude Cahen, "Besni," The Encyclopaedia of Islâm: A Dictionary of the Geography Ethnography and Biography of the Muhammadan Peoples, cilt 1, London: Luzac & co., 1955, s. 1190.

eşçarında pek de nezaret ve hayat” olmadığı belirtilmişti.¹ Oysa Besni'nin merkez kazasının bulunduğu yerin iklimsel, coğrafi, ekonomik, zirai, ticarî, siyasî ve askerî olarak birçok avantajı bulunmaktaydı. Coğrafi olarak idare ettiği dört tarafındaki topraklara merkezdi ve hâkim konumundaydı. İklimsel olarak bölgenin aşırı yaz sıcaklarına ve dondurucu soğuşuna karşı korunaklıydı. Yaz aylarında kavurucu sıcakların olduğu günlerde vadinin hava sirkülasyonu sağlayan serinletici özelliğine, kışları ise kuzey ve batıdan esen soğuk sert rüzgarlara karşı kapalılığına sahipti. Ticarî olarak eski ticaret yolları üzerinde olması yanında hâkim olduğu bölgenin ticaretinde son derece önemli bir yere sahipti. Besni önemli bir alışveriş merkeziydi. Besni pazarı ve pazaryeri günümüze kadar önemini korumuştur. Ekonomik ve zirai olarak şehrin konumu bazı yarar ve zararları barındırmaktaydı. Şehrin tarıma çokça elverişli olmayan engebeli bir alanda kurulması, verimli toprağın işletimini önlemişti, fakat Besni kaza merkezini çevreleyen tepe ve engebeli arazilerde bağıcılık önem kazanmıştı. Ziraat yapılan verimli arazilere uzaklığı Besni şehrinde yaşayanların ziraattan ziyade ticaret ve zanaatlara yönelmesine yol açmıştı. Ekonomik olarak şehrin ticari ve sanayi yönü ziraatın önüne geçmişti. Bununla birlikte şehrin engebeli, yüksekçe tepeler üzerinde kurulması çevresinde bağıcılığa müsait alanların olması Besnililerin bağ ve bahçecilik yapmalarını kolaylaştırmıştı. Öyle ki yazları halkın önemli kısmı bağ evlerinde hayatını sürdürmekteydi.

Eski Besni'nin siyasî ve askerî avantajları coğrafi konumu ve yerleştiği yerin özelliğinden yatmaktaydı. Bulunduğu yerin çevreye hâkim konumu yanında Besni kalesinin iki tepe ve iki dere arasında yer alan vadinin yüksek ve sarp tepesi üzerinde kurulmuş olması, kalenin savunmasını kolaylaştırmaktaydı. Besni kalesi “tünemiş bir doğan göğsüne” benzediği için “Sadribaz” kalesi olarak da adlandırılmıştı.² Şehrin gözden ırak, tepeler arasındaki dar bir vadide kurulması ise istilacıların gözünden uzak kalmasını sağlamaktaydı.

Osmanlı Döneminde Besni çoğunlukla kaza, bazen ise vilayet, sancak ve liva olarak anılmıştı. Besni kazasının bu dönemdeki sınırları bugünkü ilçe sınırlarının çok daha ötesinde idi. Bu gün Malatya ili sınırları içerisinde olan Pınarbaşı ve Sürgü ile birlikte, 1958'den beri ilçe olan Gölbaşı ve 1990 yılında ilçe yapılarak Besni'den ayrılan Tut ilçesi Besni'nin sınırları içerisindeydi. 1560 tarihli Malatya Tahrir Defterine göre Besni Kazası Malatya Livasına bağlı idi. Kazanın nahiyeleri

¹ 1325 (M. 1909) Tarihli Ma'muratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 216-217.

² Evliya Çelebi Seyahatnamesi, cilt 9-10, s. 48.

arasında merkez kaza yanında, Keysun (Çakırhöyük), Gölbaşı, Erkenek, Erenci ve Subadra (Viranşehir-Doğanşehir) bulunuyordu.¹ Osmanlı son dönem Besni kazasının sınırları kuzeyde ve kuzey-doğuda Akçadağ kazası ile Malatya sancağının merkez kazasına, doğusu ve güney doğusu Hisn-ı Mansur kazası ve Fırat Nehrine, güney ve güney-batısı Rumkale'ye, batı ve kuzey-batısı Pazarcık ve Elbistan kazalarına dayanmaktaydı. Kazada Sürgü, Belviran, Hüveydi, Keysun, Kızılin, Şambayadi ve Tut nahiyeleri yer almaktaydı. Kazanın 11 mahallesi, 143 köyü ve 31 aşireti bulunmaktaydı.² Cuinet'e göre Besni 1880'lerde iki nahiyeye ve 300 köye sahipti. Besni kaza merkezi, Keysun ve Sürgü dışında kazada önemli yerleşim yerleri olarak 800 nüfuslu Pelvari, 950 nüfuslu Belveren, 650 nüfuslu Erkenek, 400 nüfuslu Tut ve 350 nüfuslu Elmalı yerleşim yerleri bulunmaktaydı.³

Besni şehir merkezi bugünkü yerinden yaklaşık üç kilometre güneyde engebeli bir vadi içerisinde yer almaktaydı. Şehrin yerleşim yerinin yirminci asırda meydana gelen modernleşmeye müsait olmaması, şehrin genişlemesine engel olan bir coğrafya üzerinde kurulmuş olması, bu coğrafya ve mevcut şehrin motorlu taşıtların rahat girebileceği yollara izin vermemesi, evlerin taş ve topraktan yapılmasından doğan zayıflıkları, arazinin kışları su çıkmasına ve heyelan riskine açık bulunması gibi nedenlerle 1933'te Gaziantep Özel İdaresince alınan bir kararla şehrin yerinin değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Şehrin yeni yeri olarak eskiden beri mesire yeri olan, bağlık ve bahçelik Çat bölgesi kabul edilmiştir. 1940'lardan başlayarak şehir peyderpey bugünkü yerine taşınmıştır.

Bugün Adıyaman iline bağlı bir ilçe olan Besni, bu ilin 44 kilometre batısında yer almakta ve Yumrutepe denilen ve 1050 metre rakıma sahip bir tepelik üzerinde bulunmaktadır. Besni'nin komşu illere mesafesi yaklaşık olarak Gaziantep'e 100, Malatya'ya 120, Kahramanmaraş'a 120, Urfa'ya 135 kilometredir. Besni'nin bugünkü alanı yaklaşık 1330 kilometre karedir. İlçeye bağlı Şambayat, Çakırhöyük (Keysun), Suvarlı, Köseceli, Beşyol (Sahantil) gibi beldeleri bulunmaktadır.

¹ Refet Yinanç ve Mesut Elibüyük, Kanuni Devri Malatya Tahrir Defteri (1560), Ankara: Gazi Üniversitesi, 1983, s. xv.

² 1325 (M. 1909) Tarihli Ma'muratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 216; Cuinet, La Turquie d'Asie, cilt 4, s. 255. Salname'ye göre Besni'deki aşiretlerin isim ve bölgeleri: kazanın kuzeyinde Hozekli, Dorunlu, Mehkanlı, güneyinde Çakanlu, Gürce, Karalar, Hasamlı, Çakallı, Atmalı Kayalar, Leylanlı, Tazı Seydi, Romanlı, Şefkatlı, Tacirli, Büküklü, Buşkanlı bulunmaktaydı.

³ Cuinet, La Turquie d'Asie, cilt 4, s. 255-256. Cuinet'in verdiği birçok bilgi yanlış görünmektedir. Besni merkez kaza nüfusu için 1.500 nüfus vermesi gibi.

Bu günkü Besni ilçesi idarî sınırları kuzeyde Gölbaşı ve Tut ilçeleri, doğu'da Adıyaman ve Urfa İlleri, güneyde Araban ilçesi ve batıdan Kahramanmaraş Pazarcık ile Gölbaşı ilçeleri ile sınırlanmıştır. Fiziki olarak Besni ilçesinin kuzeyi Göksu Çayı, doğusu Göksu çayı ve Fırat Irmağı, güneyi Araban ovasına yukarıdan bakan Kızıldağ tepeleri, batısı da Hevedi yüksek tepelikleri ve korulukları ile çevrilmiştir.

Besni düz ovaları, tepelikleri, vadileri ve tarıma elverişli eğimli alanları ile çok yönlü bir yeryüzü şekline sahiptir. Tepelik ve engebeli arazilerde Antepfıstığı çokça yetişmekte ve ilçe ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Besni ülkedeki Antepfıstığı rekoltesinin yüzde 35'ini üretmektedir.¹ Koruluklarda mazı ve palamut (palıt) ağaçlarının çokça yetiştiği meşelikler yer almaktadır. Göksu çayı, Ak Dere, Keysun Çayı ve Sofraz Çayı gibi akarsuları bulunmaktadır. Çay kenarlarında, özellikle Göksu Çayı etrafında, alüvyial zengin arazilere sahip ilçede, Keysun ovası, Kabağaç, Kızılın ovası, Çomak ovası ve Sahantil ovası gibi verimli düzlükleri, Şambayat beldesinde yer alan sulak ve son derece yeşil bir vaha benzeri verimli arazileri bulunmaktadır. Besni akarsularının yıllık potansiyeline bakıldığında Göksu'nun yıllık 1.117 hm³, Sofraz Çayı'nın 94 hm³, Keysun Çayı'nın 47 hm³, Akdere'nin 40 hm³ olduğu görülür.²

Osmanlı son dönemindeki bir kayıta Besni kazsının Göksu, Ağdere, Değirmen, Tavşan,... isminde “altı çay” olduğu belirtilmiştir. Göksu çayının “biri Sürğü, diğeri Halep vilayetine mülhak Pazarcık kazasının Helne karyesi civarında neba'an ve Behisni dahilinde birleşip giderek Kızıl karyesi civarında Fırat nehrine” karıştığı yazılmıştır. Moltke Göksu çayının kaynağı için “bir kalker kayasının dibinde yirmi bir tane 6 ile 15 parmak kalınlığında pınar kaynıyor, geniş bir havuz meydana getiriyor, sonra akıp gidiyor. Anlaşılan oldukça önemli bir dere yer altıda akıp geldikten sonra burada yeryüzüne çıkıyordu. Bir buçuk saat yukarıda da böyle bir arada kırk pınar bulunuyor. Her iki dere köyün (Sürğü) yakınında birleşiyor ve Göksu'yu meydana getiriyor. Bu çağlaya çağlaya akan, ..., bol sulu bir ırmak. Şurasında burasında da nefis alabalıklar bulunuyor” değerlendirmesini yapmıştır.³ Ağdere'nin Buyunçayır'da doğup, on saatlik bir mesafe katederek Kızılca Mustafa yakınlarında Göksu'ya karıştığı; Sugözü köyünde doğan Değirmen

¹ Şekip Önder, Azimşehir Besni, Besni: Önder Matbaacılık, 2010, s. 10.

² Adıyaman Sosyo-Ekonomik Profili, Ankara: Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Ağustos 1997, s. 9-10.

³ Moltke, Tükiye Mektupları, s. 155-156.

çayının sekiz saatlik bir mesafe katederek Çanakçı köyü civarında; Keysun nahiyesinde Arebler Gölü köyünden doğan Tavaş suyunun da altı saat mesafe katederek Çanakçı köyü civarında ve Tut nahiyesi Erniş nam mahalde doğan Şevak suyunun da Sallak köyü civarında Göksu'ya karıştığı belirtilmiştir. Ayrıca Kargalı köyü civarında doğan Çüvenek suyunun yarım saatlik bir mesafeden sonra Arebler, Keysun köyleri civarında Tavaş suyuna dahil olduğu yazılmıştır. Bu çayların geçtiği yerlerde değirmenlerin işletildiği, kısmen de etraftaki toprakların sulanmasında kullanıldığı kaydedilmiştir.¹ Bu gün Besni kendisine yeter su kaynaklarına sahiptir. İlçenin çay, dere ve kaynak suları sulama ve içme suyu olarak kullanılmaktadır. Sulama eski çağlardan beri köylülerin kendi imkânları ile yaptıkları arıklar ve bentler sayesinde gerçekleşmektedir. Modern su çıkarma usulleri kullanılarak birçok köy ve beldede sondajlama ile çıkarılan su sulamak amaçlı kullanılmaktadır. Göksu çayı ve geçtiği vadi sulama kadar hidro elektrik santralleri yapımı ve kum ocakları ile önemli bir özellik göstermektedir. Sularının zenginliği ve topraklarının verimliliğine rağmen, Besni'deki su kaynaklarının yeterli ve modern tarzda ekonomiye kazandırıldığını iddia etmek mümkün değildir.

Besni'nin iklimi ile ilgili olarak 1909 tarihli salnamede, kış mevsiminin Kasım ayı içerisinde kendisini hissettirmeye başladığı ve altı ay kadar sürdüğü, yaz mevsiminde de hararetin otuz dereceye kadar çıktığını, kazanın güney ve doğu yönüne düşen bölgelerinde sıcaklığın 40 derecelere çıktığı belirtilmiştir.² Besni, karasal iklimin ağır bastığı, Akdeniz ikliminin kısmi nemli havasının ulaştığı, Irak üzerinde gelen çöl ikliminin zaman zaman etkisinde kaldığı çok yönlü bir iklimdir. Yazları kurak ve sıcaktır. Sıcaklıklar yazları 33-37 derece ortalamasında görülür. Bununla birlikte sıcaklığın 40 dereceyi aştığı, bazen 50 dereceye ulaştığı kavurucu günler de görülür. Kışları soğuktur. Kış sıcaklık ortalaması 5-7 derece civarındadır. Sıcaklığın eksi derecelere düştüğü dondurucu soğukların yaşandığı günlere de rastlanmaktadır. Besni merkezinin yüksek tepe üzerinde kurulması nedeniyle soğuk ve buzlu günler daha çok olmakla birlikte, ilçenin doğu ve güney bölgesindeki düzlük bölgelerinde buzlu günlerin sayısı daha azdır. Kış yağışları genellikle yağmur olarak düşmekle birlikte kar yağışları da eksik olmamaktadır. Yağmurlar çoğunlukla ilkbaharda ve son baharda düşmektedir.

¹ 1325 (M. 1909) Tarihli Ma'muratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 218.

² 1325 (M. 1909) Tarihli Ma'muratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 217.

İklim yapısının elverişliliği Besni ilçesinde tarımın canlanmasına katkı sağlamıştır. Bağcılık, antepfıstığı yetiştiriciliği, kaysı, erik, Trabzon hurması, armut, incir, badem, zeytin, dut ilçenin her yerinde yetişmektedir. Tarımda hububat ekimi önde gelmekle birlikte pamuk, tütün ve susam önemli ürünlerdir. Domates, biber, patlıcan, mısır ve fasulye gibi sebzeler ile karpuz ve kavun gibi ürünler ilçenin söz sahibi olduğu sebzeler ve meyveler arasına girmektedir.

İlçenin dağlık, tepelik, kayalık, koruluk ve ormanlık alanlarında büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yaygındır. Son yıllarda devlet desteği ile büyük baş besi hayvancılığı gelişmekle birlikte, köy ve beldelerin tarım yapılmayan meralarında küçükbaş hayvancılık çokça yapılmaktadır.

Besni Nüfusu:

Besni ilçesinin 1990 nüfus sayımına göre nüfusu 88.531 olup bunun 26.076'sı şehir merkezinde, 62.455'i nahiyeye ve köylerde yaşamaktaydı. Aynı yıl Türkiye geneline kent nüfusun kırsal nüfusa oranına bakıldığında kent nüfus oranı % 59 iken Besni'de bu oran %29.45 ile çok düşük seyretmiştir. 1330 km² olan ilçe yüzölçümünün üzerindeki kilometre kareye düşen insan yoğunluğu 67 olmuştur.¹

Besni ilçesi kent nüfusunun 1980'lerden sonra hızlı bir artış gösterdiği, kır nüfusuna oranının hızla arttığı görülmüştür. 1985 yılında Besni merkez nüfusu 17.760 iken, bu rakam 1990'da 26.076 ve 2005'te 45.895'e çıkmıştır.² Besni ilçesi dışa göç veren bir yerdir. Bunda ağır sanayinin gelişmemesi ve şehir merkezinin genişlemeye yeterince müsaade etmemesi etkili olmuştur.

1990 verilerine göre Besni'de kent nüfusunun kırsal nüfusa oranı oldukça düşüktür. Buna rağmen Besni'nin sanayi sektöründe çalışan kesimin oranı %24.68 ile GAP bölgesinde Gaziantep'ten sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bu dönemde Besni'de çalışanların toplam nüfus içerisindeki oranı %19.3 olmuştur. Sanayi ve ticaret sektöründe Besni Adıyaman içerisinde ilk sırayı almıştır.³ Besni kent merkezinde 2005 yılı istatistiklerine göre çalışanların iş kollarına göre dağılımına bakıldığında 322 ziraat, 2701 imalat, 75 elektrik, 1659 inşaat, 2242 ticaret ve 681 ulaşım sektöründe olduğu tespit edilmiştir.⁴

¹ Adıyaman Sosyo-Ekonomik Profili, s. 13.

² Adıyaman Sosyo-Ekonomik Profili, s. 33.

³ Adıyaman Sosyo-Ekonomik Profili, s. 17.

⁴ Adıyaman Sosyo-Ekonomik Profili, s. 33.

2010 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Besni ilçesinin toplam nüfusu 81.304'tür. Bunun 29.102'si Besni ilçe merkezinde, 52.202'si belde ve köylerde yaşamaktadır.¹

Besni'nin Kısa Tarihi:

Besni Anadolu şehirleri arasında tarihi en eski devirlere kadar giden yerleşim yerlerinden birisidir. İlçe merkezi ile Keysun (Çakıhöyük) bu bağlamda iki eski yerleşim yeridir. Asurluların, Hititlerin ve Kommagene krallığı gibi ilkçağ devletlerinin bölgede hâkim olduğu kabul edilmektedir. Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizans, Araplar, Selçuklular, Dulkadirliiler ve Osmanlılar Besni ve çevresine sırasıyla hâkim olmuşlardır.

Besni kuzey ve güney güzergâhında Malatya ile Halep, batı ve doğu güzergâhında Maraş ile Diyarbakır arasında canlı ulaşım ve ticaret yollarının bulunduğu bir yerdi. Onuncu asra kadar Besni'nin kuzey-batısında, Aksu nehrinin doğduğu yerde yer alan "Kırımızı Hades" in gölgesinde kalmıştı. Antik kaynaklarda adı pek zikredilmese de Hades'in önemini yitirmesinden sonra onun yerini Besni almıştı. Besni bir süre güney komşusu olan ve Maraş ile daha sıkı bağları bulunan Keysun'un da gölgesinde kalmıştı. Cahen'e göre, Besni'nin önem kazanması, burasının Bizans idaresi altında buraya yoğun Ermeni göçünün gerçekleşmesi ile başlamıştı.²

Besni ve çevresi yedinci asırda Halife Ömer zamanında Müslümanlarca ele geçirilmiş ve Murat veya Sarraf Yolu olarak adlandırılan önemli bir ticaret yolu üzerinde bulunan Keysun'a bağlanmıştı. 1909 tarihli Ma'muratülaziz salnamesine göre Besni kazası üçüncü Halife Osman zamanında, hicretin 25 yılı içerisinde feth olunarak İslam dünyası içerisine alınmıştı.³ Sonraları Bizans ile İslam arasında çekişmelerin ve sürekli iktidar mücadelesinin yapıldığı bir bölge olarak kalmış, Bizans ile Müslümanlar arasında 700'de Samsat'ta önemli bir savaş yaşanmış ve bu savaşı Bizans kazanmıştı. Ancak bundan sonra tüm Kommagene toprakları Müslümanların eline geçmişti. Bizans İmparatoru Basil 877'de bölgeye büyük bir sefer yapmış, Maraş'a kadar gelen imparator geçtiği yerler üzerinde Müslümanları mağlup etmişse de daha

¹ <http://www.google.com/cse?cx=015200851248949254112%3Aqaug18judny&ie=ISO-8859-9&query=besni&x=7&y=7>

² Cahen, "Besni," The Encyclopaedia of Islâm, s. 1190.

³ 1325 (M. 1909) Tarihli Ma'muratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 216.

ileriye gidememiş, hatta Maraş kalesini dahi alamamıştı.¹ Emevi halifelerinden Muaviye zamanında bölge tekrar İslam hâkimiyetine girmişti.

Yakut-ul Hamevi (ölümü 1227)'ye göre Keysun, Samsat yakınlarında, büyük bir kaleye sahip, birçok dükkânı ve çarşısı olan bir şehirdi. Halife Me'mun zamanında Nasır bin Şit adlı Arap komutanı Keysun merkezli, Elbistan'a kadar Maraş'ı da içine alan bir devlet kurmuş ve Abbasilere karşı ayaklanmıştı. Halife Abdullah bin Tahir'i büyük bir ordu ile Nasır üzerine göndermiş, uzun bir kuşatmadan sonra şehir ele geçirilmiş ve kalesi yıktırılmıştır. Keysun'un bu dönemde su ve bostanlarının bol olduğu kaydedilmiştir.² Besni'nin de bu dönemde "küçük bir kale" ve yerleşim yeri olduğu belirtilmiştir.³ Yakut-ul Hamevi'nin aksine Âdim, Besni'nin büyü bir kalesi olduğunu, şehirde Ermeni ve Müslümanlardan büyük bir cemaatin yaşadığını belirtmiştir. Besni halkının "hayır ve iyi işlerinin" çok olduğunu, şehrin bir kadısı, camii ve hatipleri bulunduğunu yazmıştır. Şehrin çevresinde bağ ve bahçeler olduğunu kaydetmiştir. Âdim, Keysun ile ilgili olarak da Keysun'un eski ve büyük bir şehir olduğunu, bir kalesi bulunduğunu, Abdullah bin Tahir'in isyan Eden Nasır'dan şehri aldığını, şehir halkına dokunulmadığını yazmıştır. 1250'lerde Keysun'un köylülerce tarım yapılan önemli bir yer olduğunu belirtmiştir.⁴

Besni'de Türk Hâkimiyeti:

Adıyaman, Besni ve çevresine ilk Türk akınlarının 378'de Hunlarla başladığı, sonradan Sabar Türkleri ile devam ettiği iddia edilmiştir.⁵ Abbasi halifeliği sırasında da doğudan gelen Türklerin bölgeye akınlar yaptığı, Türk askerî birliklerinin bölgede konuşlandırıldığı kabul edilmiştir. Abbasi halifelerinden Mütevekkil (847-861) zamanında bölgedeki askerlerin çoğunu Türkler meydana getirmiştir. Bizans ile mücadeleye konu olan bölge 958'de Bizans'ın hâkimiyetine girmiş ve 1085'e kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır. Bu dönemde bölgeye

¹ Rarmsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, s. 305-307.

² Yakut-ul Hamevi, Mucem'ül Buldan, cilt 4, Beyrut: Dar-ı Sadır, 1979, s. 497.

³ Yakut-ul Hamevi, Mucem'ül Buldan, cilt 1, s. 516.

⁴ İbn'ül Âdim, Bugyetüt Taleb Fi-Tarih-i Halep, cilet 1, neşreden Seyyl Zekkar, Beyrut: Dar-ül Fıkr, 1988, s. 265, 326.

⁵ Mehmet Taştemir, XVI. Yüzyılda Adıyaman, Behisini, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta; Sosyal ve İktisadi Tarih, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999, s. 2.

Ermeniler yerleştirilmiştir.¹ Anadolu'nun Türk hâkimiyetine girmesi Selçuklular zamanında olmuştur. Selçuklular dönemi Anadolu'nun Türkleşmesini de sağlamıştır. Anadolu'ya ilk akın Selçuk Bey'in torunu olan Çağrı Bey tarafından 1018'de yapılmış, Çağrı Bey "rüzgâr gibi uçan atlar üstünde uzun saçlı, yaylı ve mızraklı" Türkmenleri ile Van çevresine akınlar yapmış, bölgede bir süre kaldıktan sonra Mavaraünehir'e dönmüştür.²

Anadolu'da Türk ve İslam hâkimiyetinin sürekli olarak kurulmaya başlaması Büyük Selçuklu devletinin kurulmasından ve özellikle de 1071 Malazgirt zaferinden sonra gerçekleşmiştir. Gazneli Mesut'a karşı 1040 Dandanakan Savaşını kazanarak devletlerini kuran Selçuklular ilk büyük Türk-İslam imparatorluğu olan Selçuklu Devletini kurmuşlardır. Yakın Doğu'nun tamamına hâkim olan bu devlet Sünni Abbasi Halifelerini destekleyerek, bölgede düzeni sağlamakla kalmamış, Bizans ve Şii güçlere karşı mücadele etmiştir. Türk hâkimiyet telakkisine göre ülkeyi doğu ve batı olarak ikiye bölen Selçuklular, batı bölgelerini Sultan unvanıyla Tuğrul Bey'e, doğu bölgelerini ise Melik unvanıyla Çağrı Bey'e bırakmışlardır.³ İslam tarihinde ilk defa olarak halifelerin dünyevi güç ve kuvvetini sarsarak, dünyevi işleri sultan-hükümdar olarak Selçuklu sultanları kendi ellerine almıştır. Böylece tamamen teokratik devlet anlayışı yerine din ve devlet işlerinin farklı ellerde görüldüğü bir sistem benimsenmiştir. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in 1055'te Bağdat'a gelerek Yakın Doğu'da Türk hâkimiyetini gerçekleştirmesi ve ondan sonra bölgede devam eden asırlarca Türk idaresi "laik" ve "devlet baba" geleneği doğrultusunda halk iradesine saygılı bir vasıf kazanmıştır. Abbasi Halifesi Ka'im bi'Emrillah'ın daveti üzerine, Şii Büveyhoğullarına ve bu devletin Türk asıllı ordu komutanı Arslan Basasiri'ye karşı bir denge ve Abbasi halifesinin koruyucusu olarak Bağdat'a gelen Tuğrul Bey bölgedeki Şii'leri yenmiş ve Halife'den "Dünya (Doğu ve Batı) Sultanı" unvanını almıştır.⁴ Tuğrul Bey'in

¹ Taşdemir, XVI. Yüzyılda Adıyaman, Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta: Sosyal ve İktisadi Tarihi, s. 2.

² Kafesoğlu, Selçuklu Tarihi, s. 11.

³ Mehmet Altay Köymen, Selçuklu Devri Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989, s. 99. İki bölgeyi yönetim anlayışı 1063'te Çağrı Bey'in ölümüne kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra tek merkezli yönetim ön plana çıkmıştır.

⁴ Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1965, s. 85-88, 94, Köymen, Selçuklu Devri Türk Tarihi, s. 168-170. Sümer'e göre, Tuğrul Bey "İslam medeniyeti ve kavimlerinin kurtuluş ve yükselmesinde" büyük rol oynamış, "adaleti, şefkati, ihtiyatı, sabrı, tahammülü ve ketum oluşu" ile tanınmıştır.

Bağdat'a geldiği ilk günlerde, Bağdat halkı ile, özellikle Sünni halk ile, Selçuklu askerleri arasında, yanlış anlaşılardan kaynaklanan, kargaşalar ve çatışmalar yaşanmıştır. Tuğrul Bey Büveyhoğulları son hükümdarı Melikü'r-Rahim'i tutsak ederek bir kaleye hapsedirmiştir. Bağdat'ta yağmalamalar yaşanmıştır.¹ Bununla birlikte ilk günlerin kargaşası ve düşmanlığı, gelecekte daha geniş ve güvenli bir devlet kurmayı gölgelendirmemiştir. Tuğrul Bey'in Sultanı olduğu Büyük Selçuklu Devleti "Yakın Doğuda dini anlaşmazlıkları giderici, asayiş yerleştirici vasfı ile sarsılmaz bir siyasî teşekkül olarak gelişmesini temin etmiştir."² Abbasi halifesi Kaim bi-Emrillah'ın Tuğrul Bey'i "Melik el-Maşrik ve'l-Mağrip" ilan etmesi "İslam âleminin dünyevi hâkimiyetini" Tuğrul Bey'e terk etmesi, bunun da din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması anlamına gelmesine yol açmıştır.³

On birinci asırda Türklerin İslam âleminde görülmeleri bu âlem için "mutlu bir olay" olmuştur zira " bu esnada Yakın Doğu İslam âlemi, Bizans imparatorluğu karşısında kendisini müdafaa edemeyecek bir duruma" düşmüştü. Bölgede hâkimiyet kurmaya başlayan Türkler "bilhassa askerlik ve idarecilikte kendilerini diğer kavimlerden üstün görüyorlar ve millî gelenekleri, mizaç ve seciyeleri ile siyasî hâkimiyetlerinden gelen kavmi bir şüura da sahip bulunuyorlardı."⁴

Türklerin Yakın Doğu ve Anadolu'ya gelmesinin birçok sebepler olsa da en önemli sebeplerinden birisi bölgenin asırlardır huzuru, güveni ve barışı yakalayamamış olmasıydı. Sasaniler, Bizans ve Müslümanlar arasında cereyan eden savaşlar nedeniyle bölge huzursuz olduğu gibi siyasi düzenden mahrumdu. Bu büyük devletlerin kendi aralarında olduğu gibi kendi içlerinde de farklı mezhep, etnik unsur ve dinlere karşı giriştikleri mücadele ile bu kesimlerin kendi arasındaki çekişme ve çatışmaları bölgede güvenlik ve barış adına bir şey bırakmamıştı. Türklerin bölgeye gelerek, önce Büyük Selçuklu Devletini, onu takiben Anadolu Selçuklu ve diğer güçlü devletleri kurmaları bölgedeki siyasi boşluğu doldurma gayreti olmuştur. Farklı dinî, etnik, aşiret ve mezhepler arasında mücadeleler bitmemekle birlikte Türklerin kurduğu geniş ve büyük devletlerin sağladığı hukuk ve düzen insanların hayatını daha yaşanır hale getirmiştir.

¹ Köymen, Selçuklu Devri Türk Tarihi, s. 176-177.

² Kafesoğlu, Selçuklu Tarihi, s. 28.

³ Erdoğan Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000, s. 50-51.

⁴ Faruk Sümer, Oğuzlar: Tarihleri, Boy Teşkilatı ve Destanları, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1999, s. 3.

Türklerin Doğu ve Güney Doğu Anadolu'ya akınları Dandanakan muharebesi sonrası hızlanmıştır. Kutalmış ve İbrahim Yınal komutasındaki güçlü bir Türk ordusu 1049 Doğu Anadolu'daki Bizans valilerini ağır yenilgilere uğratmış ve büyük miktarda ganimet kazanmalarına yol açmıştır. Türk komutanları Kars'tan Antakya'ya kadar Bizans şehirlerine baskınlar yapmışlardır. Türk komutanlardan Gümüş Tegin 1066'da ilk olarak Urfa ve Adıyaman yöresine seferler yapmış, bölgenin Bizans valilerini yenerek büyük miktarda ganimet elde etmiştir. Gümüş Tekin'den sonra bölgede Afşin etkili olmaya başlamıştır.¹

Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Bizans İmparatoru Roman Diojen'i 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile kesin bir yenilgiye uğratması üzerine Doğu ve Güney Doğu Anadolu'daki Bizans varlığı büyük bir darbe yemiştir. Bölgede Türk-Müslüman gücü gittikçe artan ve bölgeye hâkim hale gelen bir sürece girmiştir. Türkler için topraklarının çöl ve halkının Müslüman olduğu Arap topraklarından ziyade, step topraklarına benzeyen, hayvancılığa daha müsait olan ve halkının çoğunu Rum, Ermeni gibi gayrimüslimlerin oluşturduğu Anadolu ele geçirilecek ve yerleşilecek yer olarak görülmüştür. 1071 Malazgirt zaferinden sonra Doğu ve Güney Doğu Anadolu Türk hâkimiyetine girmekle kalmamış, çok sayıda Türk buralara gelerek yerleşmeye ve hayvanlarını beslemeye başlamıştır. Böylece Anadolu'nun ilk Türkleştirildiği bölgeler buraları olmuştur. Sümer'e göre Malazgirt muharebesini takip eden yıllarda "ülkenin her tarafı Oğuz kümeleri ile" dolmuştur. Anadolu ile Türkistan arasında sürekli bağlar kurulmuş, Türkistan'dan Anadolu'ya Türk göçleri süreklilik kazanmıştır.² Malazgirt ve onu izleyen fetihler "neticesinde Anadolu'da, Anavatandan binlerce kilometre uzakta yeni bir Türk Vatanı meydana gelmiştir."³

Anadolu'nun kapısını Türklere açan 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile Bizans'ın Türklere karşı koyamayacağı anlaşılmıştır. Anadolu'da Doğu Roma hâkimiyeti çatırdamaya başlamış, bu zayıflık halinden faydalanan Türkler ve aynı zamanda asırlardan beri Bizans ve Sasanî devletlerinin baskısı altında bulunan Ermeniler kendilerini daha rahat hissetmişlerdir. Bununla birlikte Türkmenler ve diğer guruplar farklı siyasî, ekonomik, dini ve kültürel özellik ve çıkarları doğrultusunda, bölgenin tarihinden, çok-dinli ve etnik yapılı karakterinden kaynaklanan farklılıklarından dolayı çıkar çatışmalarını

¹ Köymen, Selçuklu Devri Türk Tarihi, s. 245-259.

² Sümer, Oğuzlar, s. 5.

³ Köymen, Selçuklu Devri Tarihi, s. 244.

sürdürmüşlerdir. Türkmenlerin devlete bağlı hale gelmesi için çalışan Selçuklular, Türkmenlerden “gulam” alınması önerilerine kadar birçok projeyi düşünmüş veya eyleme geçirmiştir. Bir çeşit “Türkmen meselesinin” olduğu on birinci asırda, dinamik ve hareketli Türkmenler Anadolu’nun fethi ve Türkleşmesinde önemli rol oynamıştır.¹

Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan, Bizans İmparatoru Romen Diyojen ile yaptığı anlaşmanın Bizans tarafından yerine getirilmemesi üzerine emrindeki Artuk, Saltuk, Mengüçük, Çavuldur, Çavlı ve Danişment gibi beylere Anadolu’nun fethini, fethedilecek yerlerde de bu beylerin beylik kurmasını söylemiştir. Bu doğrultuda Saltuklular Erzurum çevresinde, Mengüçüklüler Erzincan ve çevresinde, Danişmentliler Sivas ve çevresinde ve Artuklular Mardin ve çevresinde beylikler kurmuşlardır. Doğu ve Güney Doğuya Türklerin gelmesi ile bölgede iktisadi hayat canlanmış, önemli gelişmeler yaşanmıştır. Buralarda zamanımıza kalan birçok tarihi eser bu canlanmanın tanıkları olarak ayakta kalmıştır. Birbirine benzer yönetim tarzı sergileyen ilk Türk beylikleri yönettikleri halkı Müslim ve gayrimüslim ayrımına tabi tutmadan “adaletle idare etmişler ve ülkelerini içtimaî eserlerle süslemişlerdir.” Artuklular kısa bir süre Malatya ve çevresinde de hâkim olmuşlardır.²

Türkler bir yandan Doğu ve Güney Doğu Anadolu üzerinden ilerleyerek şehirleri ve toprakları ele geçirirken, diğer taraftan kısa süre içerisinde Selçuklu ailesinden Kutalmış liderliğinde İstanbul’a kadar ilerlemişlerdir. Bu ilerlemede bir Bizans çiftçisi iken adım adım yükselerek Kıbrıs’a ve Antakya’ya sahip olan, daha sonra da Kutalmış’ın yardımı ile İstanbul’u kuşatan Nicephorus adındaki Bizans komutanının rolü olmuştur. Kutalmış ile işbirliğine giren Nicephorus, Romen Diogene’in yerine imparator olan ve devrinde Bizans’ı zaafa uğratan Michail’in başında bulunduğu İstanbul’u kuşatmıştır (1078). Aylarca süren bu kuşatma sırasında İstanbul’da kıtlık ve veba salgını çıkmış, binlerce insan ölmüştür. Sonunda İmparator Michail tacı Nicephorus’a bırakmak zorunda kalarak, kendisi de rahip olmuştur. Nicephorus’un imparatorluğu iki yıl sürmüş, onun döneminde de Bizans daha bir kötüye gitmiştir. Nicephorus, Alexis Commeninus’un Bizans ileri gelenleri ile gizli anlaşması ve bir saray ihtilâli ile tahtan indirilmiştir.³

¹ Köymen, Selçuklu Devri Tarihi, s. 164.

² Faruk Sümer, Selçuklular Devrinde Doğu Anadolu’da Türk Beylikleri, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1990, s. vii, 19-21.

³ Gregory Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, çeviren Ömer Rıza Doğrul, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999, s. 328-329.

Anadolu'da Kutalmış'ın yükselişinde ve başarılarında şüphelenen Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah (1072-1092), buraya Porsuk (Bursuk) komutasında bir ordu göndermiştir. İznik yakınlarında Porsuk ile karşılaşan Kutalmış arasında cereyan eden çatışmada, Porsuk'un hilesi ile Kutalmış öldürülmüştür.¹ Kutalmış'tan sonra Oğlu Süleyman Şah bölgedeki Türklerin lideri olmuştur. Süleyman Şah liderliğinde, başkenti İznik olmak üzere Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur. Ermeniler de fırsattan istifade ile Malatya ve Urfa'dan Adana ve Mersin'e kadar uzanan bölgede Klikya Ermeni Prensligi'ni kurmayı başarmışlardır. Abû'l Farac'a göre Bizans'ın zaafından faydalanan "Ermeniler içinde cesur olan birtakım adamlar 50 kişiden müteşekkil bir çete vücuda getirmişler, Roma diyarına giderek yol kesmeğe, soygunculuk yapmağa başlamışlardır." Bunlara, Maraş'ta bulunan ve Pilardos (Philaratos) adında birisi de katılmış, bu kişi kısa sürede çetenin liderliğine yükselmiştir. Pilardos'un oluşturduğu orduda "İranlı, Türk ve Ermeniler" bulunmuştur. Pilardos "Maraş, Khişum (Keysun), Raban ve Edessa (Urfa)'yı, Ceyhan havalisini ve Malatya'yı ele geçirmiştir."² Böylece bölgede 1375'e kadar sürecek olan Klikya Ermeni Baronluğu'nu kurmuştur. Pilardos daha sonra Sultan Melikşah'ın Suriye'ye seferi ve Urfa'yı fethetmesi üzerine Sultan'a bağlanmış, Sultan ile Bağdat'a giderek Müslüman olmuş ve sünnet edilmiştir. Pilardos hâkimiyetindeki bölgelerde Halife ve Sultan adına hutbe okutulmuştur. Sultan'da kendisine Maraş'ı vermiştir. Maraş'a dönen Pilardos tekrar Hıristiyan olmuş ve bundan kısa süre sonra da hastalanarak ölmüştür (1086).³

Süleyman Şah 1082'de Tarsus ve Antakya'yı almış, daha sonra da "Nicaea (İznik), Nicomedia ve Konya'yı" fethederek buralarını oğlu Kılıç Arslan'a bırakmıştır (1084). Aynı yıl içerisinde Şeref-üd-devle Samsat'ı alırken, Kutalmış'ın amcası Malatya'yı Ermenilerden zapt etmiştir.⁴ 1086'da Antakya'ya kadar gelen Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah buraları zapt etmiş, Horasan'a dönerken de Malatya ve Urfa'nın idaresini Emir Bozan (Buzan)'a Halep'i Emir Aksungur'a bırakmıştır.⁵

¹ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, s. 329. 1082 yılında Porsuk ile Kutalmış karşı karşıya geldiklerinde, her iki tarafın ordusunda bulunan Türk askerlerinin ölmemesi için kendi aralarında dövüşme talebinde bulunmuşlar, Porsuk hile ile kendi yerine bir köleyi meydana sürmüş, daha sonra da adamları ile Kutalmış üzerine saldırarak onu öldürmüştür.

² Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, s. 331.

³ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, s. 333.

⁴ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, s. 332.

⁵ Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 108-110; Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 1, s. 334. Merçil Klikya'nın fethinin İznik'in alınmasından sonra olduğunu,

Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in 1054'te Malazgirt'e kadar geldiği, burasını alamasa da bölgede Ahlat, Van, Erciş, Adilcevaz ve Besni gibi önemli şehirlerin Selçuklulara bağlılık bildirdiği belirtilmiştir.¹ Besni ve Maraş dolaylarının Emir Buldacı tarafından 1085'te ele geçirilmesi ile burası Selçukluların hâkimiyetine girmiştir. Besni'nin güney ve batı bölgesindeki Raban, Ayıntap, Tel-başır gibi yerleri de bu tarihte Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleyman Şah ele geçirmiştir. Süleyman Şah ile Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah arasındaki mücadele, Süleyman Şah'ın Tutuş karşısında yenilerek, nehirden boğulması üzerinde Anadolu Selçuklularının bölgedeki hâkimiyet kurması uzun bir süre ertelenmiştir.² Besni ve çevresindeki Türk hâkimiyeti de başlangıçta sürekli olmamış, Ermeniler ve Haçlılar bölge üzerinde üstünlüklerini uzun süre korumuştur.

Ermeni ve Haçlı İdaresi Altında Besni:

Türklerin 1071'den sonra Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu bölgelerini ele geçirerek buralarda beylikler kurması, bölgede daha önceden Bizans egemenliğinde olan Ermenileri de etkilemiştir. Ermeniler bölgenin bağımsız ve güçlü hâkimleri olmadığından Türklerle savaşlarda ancak ikinci derece rol oynamışlardır. Bu rol Bizans'a yardım etmek veya küçük çaplı çatışmalara katılmak şeklinde olmuştur. Türklerin ve Müslümanların bölgede gittikçe güçlenmesi ve Bizans'ın bölgedeki siyasî ve askerî gücünün zayıflamasına yol açmıştır. Ermeniler bir taraftan genişleyen Türkler önünde zorluklar yaşarken, diğer taraftan Bizans'ın baskısından kurtulmanın faydalarını görmüştür. Bu ortam içerisinde kendilerine yeni yurtlar ve güvenli bölgeler elde etmeye çalışan Ermeniler 1080'lerde önce Toros dağlarının zor zapt edilmiş geçit ve tepelerini ele geçirmişler ve sonradan da Çukurova bölgesini zapt ederek Klikya Ermeni Baronluğunu kurmuşlardır. Onların burada tutunmasında ve güçlenmesinde 1096'da başlayan Birinci Haçlı Seferinin rolü büyük olmuştur zira Haçlılar Ermenilere destek verdikleri gibi onlara yönelik Türk ve Arap fetihlerini önlemede etkili olmuşlardır.³

Antakya'yı alan Süleyman Şah'ın Tutuş ile savaştığını, bu savaşı kaybettiğini belirtmiştir.

¹ İlhan Erdem, "Doğu Anadolu Türk Devletleri," Türkler, cilt 6, s. 383-424.

² Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 107-109.. Merçil'e göre Tutuş ile savaşı kaybettiğini gören Süleyman Şah intihar etmiştir.

³ Kevork Aslan, Armenia and Armenians: From the Earliest Times until the Great War (1914), New York: The Macmillan Company, 1920, s. 84.

Besni ve çevresinin de dâhil olduğu bölge üzerinde hak iddiasını sürdüren Ermenilerin 1098'de bölgeyi tekrar ele geçirerek 1140'ların sonlarına kadar hâkimiyetlerini bazı kesintilere rağmen sürdürdükleri görülmüştür. Bu dönemde Ermenilerin bölgede hâkimiyetini kuran Khogh Vasil (Hırsız Vasil) olmuştur. Ermeniler Haçlılar ile çoğunlukla iyi ilişkiler kurmuş, bölgede Türk ve Müslüman güçlere karşı güç birliği etmişlerdir.

1096'da başlayan Birinci Haçlı seferi sonucu 1098'de Antakya ve 1099'da da Kudüs Haçlılar eline geçmiştir. Haçlıların başarılarında Büyük Selçuklu Devleti'nin güçlü merkezi devlet yapısının bu dönemde inkıza uğramasının rolü olmuştur. İslam dünyasında lider güç Büyük Selçuklular olsa da onların toprakları üzerinde Selçuklu prensleri, atabeyleri ve diğerleri ikinci ve hatta üçüncü sınıftan devletler kurmuşlardı. Bu devlet ve devletçikler arasında nüfuz kazanımı için savaşlar eksik değildi. Selçuklu Devleti'nin dağınık ve birbiri ile rekabet içerisinde olan alt birimleri Haçlılara karşı yeterli mücadeleyi zorlaştırmış, bunun neticesi olarak da Anadolu ve Suriye'de Haçlı ve Ermeni devlet ve devletçikleri ortaya çıkmıştı. Haçlıların bölgede kurduğu devletler Urfa Kontluğu (1098-1144), Antakya Prensiği (1098-1268), Kudüs Krallığı (1100-1187 arası Kudüs'te, 1187-1291 Akka'da) ve Trablus Kontluğu (1109-1289) idi.¹

1114 yılında Haçlıların elinde bulunan Urfa'yı almak için Emir Aksungur komutasında büyük bir Türk ordusu şehri kuşatmıştır. Haçlılar şehirde bulunan birçok Arap halkını öldürerek Türklere karşı düşmanlık göstermişler, Emir Aksungur da 50 kadar Frank'ı (Haçlı'yı) öldürtmüştür. Şehri alamayan Aksungur Samsat'a gelmiştir. Bu sırada Maraş'tan Samsat'a kadar olan bölgede hâkim güç Ermeni Khogh (Hırsız) Vasil'in karısı idi. Khogh Vasil'in idaresi altında "Kişum, Bet Hesne (Besni) ve Kala'ai Rum" bulunmaktaydı. Khogh Vasil'in karısı "kocasının ölümünden sonra idareyi ele almış...bu memleketleri akıl ve basiretle idare" etmiştir. "Kendisi atlılardan ve piyadelerden büyük bir ordu toplamış ve atlıların her birine on ikişer, piyadelerin her birine de üçer dinar aylık bağlamıştır... Romalılar kendilerini toplayarak memleketlerinin bir kısmını Arplardan istirdat ettikleri zaman Türklere karşı mukavemet edememekle beraber, ülke içlerini istilâ etmiş ve Romalıların idaresi altında yaşayan Ermeniler, dağlara ve erişilmez yerlere kaçmışlardır." Khogh Vasil'in karısı, Türk askerlerinin memleketini tahrip etmesine karşı diğer bir Türk Emiri olan "Habura

¹ Kafesoğlu, Selçuklu Tarihi, s. 50.

emiri Aksunkur'dan" yardım istemiş, Aksunkur'da Senkur komutasında bir orduyu ona yardıma göndermiştir. Ancak, Senkur'un adamları Haçlılar tarafından yenilmiştir.¹ 1115 tarihinde Ermeni Katolikosu Berseğ'in ölümü üzerine Keysun yakınlarında bulunan Garmir Vank manastırında toplanan yetkililer Apirat'ın oğlu senyör Grigoris'i Katolikos seçmişlerdir. Mateos'a göre 1115'de bölgede "adaleti icra eden ne bir prens, ne bir peygamber ve nede bir şef" kaldığından, "gerek prensler, kumandanlar, halk adamları, reisler ve gerekse ruhaniler Allahın yolunda sabit kalmayıp cismanî şehvete kapıldıkları" için müthiş bir zelzele bölgeyi yerle bir etmiştir. Samsat, Hısnı Mansur, Keysun, Raban ve Maraş şehirleri harap olmuştur. Maraş'ın akıbeti o kadar "fecî olmuştur ki takriben 40.000 insan telef" olmuştur.² Abû'l Farac'a göre "Maraş şehri yer altına gömülmüş ve bütün şehir halkı için bir mezar olmuştur." Deprem Gerger, Urfa, Harran, Keysun ve diğer yerlerde de tahribat yapmış, Urfa surlarının bir kısmı, Keysun'da Mar John kilisesi ile Kırk Şehit kilisesi, Balaş'da 100 ev yıkılmış. Gerger hâkimi Costantin yıkıntılar altında can vermiştir.³

Keysun, Besni ve Raban bölgesinin reisi durumunda olan Ermeni Kogh Vasil 1108'de Urfa ve Antakya hakimi Kont Tancred'e karşı Haçlı kontlarından Baldwin ve Joscelin'e yardım etmiş ve Urfa'nın Kont Baldwin'e geçmesine katkıda bulunmuştur. Kogh Vasil, Baldwin ve Joscelin'in ordusunda "bir kısım dönme Müslümanların" da bulunduğu kaydedilmiştir.⁴

Türklerle Ermeniler arasındaki mücadele devam etmekle birlikte bölgenin hâkimleri Ermeniler ve Haçlılar olmuştur. 1121'de Urfa, Rumkale, Keysun dolaylarını ordular sevk eden Emir İlgazi bölgede birçok köye zarar vermiştir. İlgazi'nin güçlerine karşı Kont Joscelin Besni ve Keysun'da ordusunu toplayarak harekete geçmiştir. İki güç arasında savaş olmamakla birlikte Kont Joscelin İlgazi'nin birliklerine zarar verdimiş, 1.000 kadar askerini öldürmüştür.⁵ 1123'te Türk Emir Balak büyük bir ordu ile Gerger üzerine yürümüş ve bölgeye hâkim olmuştur. Ancak, Emeni Michail Gerger'i Haçlı Krallarından Baldwin'e bırakarak, ona sığınmıştır. Türk Emiri Balak 1123 yılında Haçlı kralı Baldwin ile birlikte Kont Joscelin ve Kont Galeran'ı yenip, ordularını

¹ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 353-354.

² Urfalı Mateos, Vakayi-nâme (952-1136), Ankara: TTK, 2000, s. 253-256.

³ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 354.

⁴ Francesco Gabrieli, Arab Historians of the Crusades, Berkeley: University of California Press, 1984, s. 21-22.

⁵ Mateos, s. 267.

kılıçtan geçirdikten sonra, her üçünü de bir mağaraya hapsedmiştir.¹ Mateos'a göre esirler Harput Kalesine hapsedilmiştir. Joscelin'i kurtarmak üzere Besni kalesinden gelen 15 "kahraman" adam gizlice Harput kalesine girmiş, zindana kadar ilerlemiş ve Joscelin'i kurtarmıştır. Bunu duyan Emir Balak büyük bir güçle Harput'a gelmiş, kaleyi alarak birçok Hıristiyan kadın ve adamını kale burçlarından attırıştır. Kont Joscelin Keysun'da güçlerini birleştirerek tekrar kendi bölgesi Urfa'ya dönmüştür.²

Danişmendoğlu Emir Gazi damadı Anadolu Selçuklu Sultan'ı Mesud ile birlikte 1124'te Malatya'yı ele geçirmiştir. Bölgede bu dönemde büyük bir kıtlık baş göstermiş, yiyecek fiyatları çokça artmıştır. "Bir merkep yükü buğday 36 dinara satılmıştır." Emir Gazi Malatya halkına iyi davranmış, onlara yiyecekler, ekim için buğday ve hayvanlar vermiştir. Emir Gazi'nin yardımcıları ile şehirdeki Hıristiyanlar tamamen yok olmaktan kurtulmuştur.³ Danişmetlilerin gücünün zirvesinde olduğu bu dönemde Emir Gazi Haçlıları Anazarba yakınlarında yenmiş, ölümler arasında Antakya Prensi II. Bohamond'da bulunmuştur. Daha sonra 1231'de doğuya yönelen Emir Gazi Keysun'a kadar gelmiş, Urfa Kontu I. Joscelin'in ölümü üzerine "kontun ölümünü fırsat saymayacağını ve şimdilik hücum etmeyeceğini" belirterek geri çekilmiştir.⁴

Urfa merkezli bölgede varlığını sürdüren Haçlılar sürekli olarak çevreye saldırıp, Müslümanları katle ve doğramaya devam etmiştir. 1129 yılında Urfa hâkimi Joscelin komutasındaki Haçlılar Diyarbakır'a girerek, "Aşoma dağında yaşayan Türkmenleri ve Kürleri" soymuşlardır.⁵ Haçlı ve Ermeni güçlerinin Türk ve Müslüman güçlere karşı mücadele ettiği bu dönemde Keysun ve Besni önemli olaylara sahne olmuştur. Haçlı senyörlerinden Keysun senyörü olan Boudouin 1138'de Bizans İmparatoru Jon Komnen'in Anavarza üzerine yaptığı sefere katılmak üzere ona yardıma gittiğinde Keysun'da kalan halk yaşamalarından endişeye düşmüştür. Bunlar aileleriyle beraber Besni, Raban ve Rumkale şehirlerine gitmişlerdir. "Böylelikle Keysun boşalmış...orada şehrin muhafazası için bir kısım piyade askerle beraber yalnız birkaç reis ve şehrin Vahram adlı dükü" kalmıştır. Keysun'un boşaldığını ve çok az kişi tarafından korunduğunu öğrenen Kara Aslan ve beraberindeki Türkler şehri ele geçirmiş, Kogh Vasil'in yaptırdığı ihtişamlı binayı ve diğer

¹ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 358.

² Mateos, s. 273-274.

³ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 359.

⁴ Meriç, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, 255.

⁵ Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 361.

büyük binaları “temaşa ettikten” başka şehri ateşe vermiş ve geri çekilmiştir.¹

1144 tarihinden sonra güçleri zayıflayan Ermenilerin yerine Selçuklu, Artuklu ve Eyyubî devletlerinin çatışan hâkimiyetleri kurulmuştur. 1147’de Musul hâkimi Nureddin Zengi Urfa üzerine yürümüş, bu şehri alarak, kendisine karşı savaşanların büyük kısmını öldürmüştür. Haçlılardan Kışum (Keysun) hâkimi Joscelyn ile Boldwin ağır yenilgiye uğratılmış, Boldwin öldürülürken, Joscelin yanında bazı atlılarla Samsat’a kaçarak, geride kalanlara ihanet etmiş, geride kalanlar ise Nureddin’in ordusu tarafından öldürülmüştür. Abu’l-Farac’a göre, bu savaşta 30.000 haçlı öldürülmüş, 46.000’i ise esir edilmiştir. Bu büyük kayıp ve Urfa’nın düşmesi Avrupa’da yeni bir Haçlı seferi doğurmuş, Alman Kralı Conrad 90.000 atlı ve Fransız Kralı Louis ise 50.000 atlı ile sefere çıkmıştır. Ancak bu güçler Bizans’ın tuzakları ve haince davranışları ile perişan olmuş, sonunda da Türkler tarafından kılıçtan geçirilmişlerdir. Türklerin Haçlılardan kazandıkları ganimet çok fazla olmuş, “gümüş Malatya’da kurşun bahasına” satılmıştır. 1149’da Antakya için Haçlılarla Nureddin Zengi arasında yapılan savaşta Kışum valisi maktul düşmüş, Joscelin bu sırada Kışum ile Bet Hesna (Besni)’ya hâkim olmuştur.²

Besni ve Çevresinde Türk Hâkimiyetinin Yeniden Kurulması:

1149 yılı içinde Besni ve çevresinin hâkimi olan Haçlı kontlarından Joscelin 200 atlı ile Antakya’ya giderken Türkmenler tarafından esir edilmiş ve Nureddin Zengi’ye gönderilmiştir. Burada Joscelin dokuz yıl esir kalmış ve ölmüştür. Joscelin’in esaretinden sonra Türkler Kahta, Gerger, Hısn-ı Mansur ve Tihinkar gibi yerleri ele geçirmişlerdir. Keysun’da Türk nüfusunun ve gücünün artması üzerine buradaki Hıristiyanlar Selçuklu hükümdarı Mes’ud’a haber göndererek, bir takım Frankların serbestçe Antakya’ya gitmesine izin istemişler ve istekleri yerine getirilmiştir. Bu sırada Selçuklu Sultanı Mes’ud, “Kışum, Bet Hesna, Raban, Barzaman ve Maraş’a hâkim olmuştur. 1148-1150 yıllarında Anadolu Selçuklu Sultanı Mesud Besni ile birlikte Maraş, Göksun, Antep şehirlerini ele geçirmiştir. Bölgenin idaresini oğlu II. Kılıçarslan’a vermiştir.³ Mateos Sultan Mes’ud’un Keysun ve Besni’yi ele geçirişini anlatırken, “Sultan Mesud, muazzam bir ordunun başında

¹ Mateos, s. 293-294.

² Abû’l-Farac, Abû’l Farac Tarihi, cilt 2, s. 383-386.

³ İbrahim Kafesoğlu, Selçuklu Tarihi, İstanbul: M. E. B., 1992, s. 61; Abû’l-Farac, Abû’l Farac Tarihi, cilt 2, s. 388; Refet Yinanç, Dulkadirli Beyliği, Ankara: TTK, 1989, s. 1-2.

olduğu halde ilerledi. Çan sesleri, kılıçların şakırdısı ve binlerce mızrağın çıkardığı gürültü, Keysun şehrinde bulunan ve bunları gören bizleri büyük korku içine düşürdü. Şehir halkı, Mesud'un oğlunun korkusundan onlardan yeminli teminat aldıktan sonra şehri derhal teslim ettiler. Sekiz gün sonra çok müstahkem bir mevki olan Behesni, dört gün sonra da meşhur Raban şehri teslim oldular. Mesud, oradan bir sene evvel tahrip etmiş olduğu Tılbaşar taraflarına yürüdü. O, günlerce orada kaldı ise de orayı zapta muvaffak olamadı. Çünkü kontun oğlu şehirde bulunup babasının askerleriyle beraber kuvvetli bir mukavemet gösterdi.”¹ Merçil'e göre Bizans ve Haçlılara karşı başarılı savaşları ile ünlenen Anadolu Selçuklu Sultanı Mesud'a Abbasi Halifesi el-Müktefi tarafından hilatler ve sancak gönderilmiştir. Harekât sahasını doğu yönünde genişleten Sultan Mesud, Haçlılar idaresindeki Maraş'ı almış, Joscelin'i Tell-başir'e kadar kovalamıştır. İkinci bir sefer yaparak Behisni, Keysun, Ayıntap, Dulûk ve Raban şehirlerini ele geçirmiş, ele geçirdiği yerlerden Besni ve Keysun'un idaresini beraberinde olan oğlu Kılıç Arslan'a bırakmıştır.²

Sultan II. Kılıçarslan 1155'te tahta çıkmış, 1157-1158'de Besni ve Keysun taraflarına gitmek zorunda kalmıştır zira bölgede Sultan'a bağlı olan Ermeni Prensi Toros'un kardeşi olan Stefane “birtakım akılsız ve müzevir insanların tahrikiyle Hıristiyanların topraklarını Müslümanların elinden almağa” kalkışmıştır. Oysa Stefane Hıristiyanlara iyi davranmayan, onları “kılıçtan geçiren ve soyan” bir kimseydi. Sultanın Keysun'a gelmesiyle halk etrafa kaçışmış, ancak Sultan hiç kimseye zarar vermeden asayiş sağlayarak bölgenin hâkimiyetini tekrar eline almıştır. Bu sırada “büyük bir kasaba ve çok metin bir kale olan Behisni”nin hakimiyetini bir Türk'e bırakmıştır. Mateos'un “adını yazmaktan çekindiğim” dediği Besni hâkimi “zalim ve mağrur” bir tiranmış. Bu tiran “kendî sultanının Hıristiyanlara karşı merhametle hareket etmek hususunda vermiş olduğu emirleri tutmayıp, muhterem ruhanilerle diyakosları, ileri gelen adamları ve umumiyetle diğer Hıristiyanları çok tazyik” etmiş ve “meşhur Behisni şehri ahalisinin mükellef bulunduğu vergiyi” çokça artırmıştır. Halk “zalim tiranı” öldürmek için komplo kurmuşsa da başarılı olamamıştır. Komplocuların el ve ayaklarını bağlayarak yüksek bir kayadan aşağı attırıştır. Besni'deki Hıristiyan halk baskılardan kurtulmak için evlerini terk ederek Stefane'ın yanına kaçmışlardır. Sultan II. Kılıçarslan Besni'deki kötü durumu haber alınca

¹ Mateos, s. 303-304.

² Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 123.

duruma müdahale etmiş ve tekrar halkın korunması ve düzenin sağlanması için gereğini yapmıştır. Huzur ve güvenin gelmesi üzerine “Allah tarafından muhafaza edilen Behisni”ye halk geri dönmüş, “şehir tekrar kâmilan dolup” canlanmıştır.¹

“Güzel” anlamına gelen Keysun şehri de benzer akıbeti yaşamıştır. Şehri yönetmek üzere görevlendirilen Türk vali, Ermeni Stefane’in geldiğini görünce şehirdeki tüm erkekleri şehrin dışına sürmüştür. Ancak bu Türk şefin “iyi tarafı şu idi ki o, şehirden gitmiş olanların ailelerini her türlü şüpheden uzak olarak muhafaza etmiştir. Şehirden dışarı çıkarılanlar ise kendi muhteşem konakları yerine, köy ve manastırlarda yerleşmiş, buralardan uzaklara gidemeyenler de duvar ve ağaç gölgeleri altında oturarak, işsiz ve sessizce ölümü ve esareti beklemişlerdir... Büyük Sultan Berdus’a gelince memleket asayişe kavuşmuş ve insanlar kendi evlerine” dönmüştür.²

Besni ve Keysun 1160 yılında Nurettin Zengi’nin bölgeye yaptığı bir sefer sırasında Zengiler eline geçmiştir. Raban ve Maraş’ı alan Nureddin’e Keysun bağlılığını bildirmiş, Besni’nin ise mukavemetine rağmen “surlarını devirerek” şehri ele geçirmiştir. Besni’de bulunduğu sırada Kudüs Haçlı kralının Halep ve Şam taraflarında ülkesine tecavüz ettiğini öğrenmiş ve derhal buraya dönerek Haçlılarla mücadeleye girişmiştir.³

Nureddin’in haçlılarla çetin mücadeleleri kuzeydeki topraklarını korumada yeterli kuvveti bulundurmasını zora soktuğundan, 1166-1167’de Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan ile anlaşarak Maraş, Keysun ve Besni’yi ona terk etmiştir. Nureddin’in bu bölgedeki ihtirasları son bulmamış, 1170-1171 yıllarında Anadolu Selçukluları ile Danişmentliler arasındaki mücadeleden faydalanarak tekrar bölgeye sefer yapmıştır. II. Kılıçarslan’ın Danişment merkezi Sivas üzerine yürümesi üzerine Nureddin’den yardım isteyen Danişmentlilere yardım için kuzeye yönelen Nureddin 1171’de Maraş ve Besni’yi ele geçirmiştir. Bundan sonra II. Kılıç Arslan ile Nureddin arasında anlaşma zemini aranmıştır.⁴

Eyyubiler ile Artuklular arasında Anadolu Selçuklularına karşı zaman zaman ittifak kurulduğu görülmüştür. 1226’da Aladdin Keykubad Eyyubi ve Artuklu ortak kuvvetlerini yenerek Adıyaman, Kahta ve

¹ Mateos, s. 317-318.

² Mateos, s. 318.

³ Mateos, s. 328.

⁴ M. K. Setton, A History of the Crusades, volume 1, Tercüme Yaşar Kopruman, Philadelphia, 1955, s. 509-519.

Çemişkezek'i ele geçirmiştir. Ancak doğuda yaklaşan Moğol tehlikesinden dolayı Aladdin Keykubad bölge hâkimleri arasında uzlaşa ve birlik olunması taraftarlığını korumuştur. Bu birlik taraftarlığı Harzemşah Celeleddin'in Moğollar önünde kaçarak Azarbeycan'a gelmesi ile yeni bir boyut kazanmıştır. Başlangıçta Sultan Aladdin Keykubad'ın birlik fikrini kabul eden Sultan Celeleddin Harzemşah, sonrada Celeleddin'in Ahlat'ı kuşatarak alması ve bu şehri tahribi dostluk kurulmasını önlemiştir. Sultan Aladdin Keykubad Eyyubiler'den de yardım istemiş Melik Eşref komutasındaki Eyyubi ordusu ile Sultan Aladdin Keykubad ordusu Celeleddin Harzemşah'a karşı 1230'da Yassıçimen savaşını kazanmıştır. Moğol tehlikesi karşısında birbirine destek olacak olan bu kuvvetler birbirini yıpratmış, bir yıl sonra 1231'de ilk Moğol kuvvetleri Malatya ve Sivas'a kadar bölgeyi yağmalamıştır. Selçuklular ile Eyyubiler arasındaki dostluk uzun sürmemiş, Ahlat'ın Eyyubilere aitliğine son vererek Selçuklu toprağına katılmasına karşı çıkan Eyyubiler ile Selçuklular arasında 1234'de Harput'da savaş olmuş, savaşı Anadolu Selçukluları kazanmıştır. Selçuklu Sultanı Aladdin bu zaferden sonra ordusunu Güney Doğu'ya göndermiş, Urfa, Mardin, Harran, Rakka Selçuklulara katılmıştır.¹

Eyyubi, Artuklu, Zengiler, Harezmîler ve Selçuklular arasında Güney Anadolu ve Adıyaman, Maraş ve Besni çevresinde cereyan eden güç ve nüfuz mücadelelerinden doğan çatışmaların bölge üzerinde yıkıcı etkileri olduğu ve bu nedenle de rahatsız olan Türkmenlerin Baba İlyas Horasani'nin müritlerinden olan, Samsat'ın Kefersud nahiyesinden gelerek Amasya'da dergâhını kuran Türkmen şeyhi Baba İshak'ın emrine girdikleri görülmüştür. İslamiyet'i henüz tam kavramaktan uzak olan ve iktisadi zorluklarla karşılaşan Türkmenler, bölgenin siyasî düzensizliğinin de etkisiyle tehlikeli bir şekilde huzursuzluk çıkarmaya uygun bir duruma düşmüşlerdir. Baba İshak'ın kışkırtmaları ile 1239'da Babaîler ayaklanması çıkmıştır. Selçuklu Sultanı Keyhüsrev Baba İlyas'ı idam ettirmiş, ayaklanmayı da zorlukla bastırabilmiştir. Baba İshak ve müritleri Kırşehir'in Malya sahasında yok edilmiştir.²

¹ Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 143-149.

² Yinanç, Dulkadirli Beyliği, s. 2; Taşdemir, s. 3; Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 540; Merçil, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 150. Taşdemir'e göre Baba İshak Horasan'dan Anadolu'ya gelmiş bir Türkmen şeyhidir. Abû'l Farac'a göre Babaîler İsyanı şu şekilde cereyan etmiştir: "Adı Papa (Baba)" olan "ihtiyar ve zahit bir Türkmen Amasya'da şöhret" kazanmış, "kendisine resul yani gönderilen adam" denmiş ve "Allahın peygamberi olduğunu söyleyerek Muhammed'in yalancı olduğunu ve Peygamber olmadığını iddia" etmiştir. "Birçok Türkmen ona inanmıştır. Bu adam İshak

Babailer ayaklanmasının ülke üzerindeki yarattığı yıkıntı Anadolu Selçuklularının 1243'te Köseadağ Savaşında Moğollara yenilerek, Moğol hâkimiyetinin Anadolu üzerinde kurulmasına yol açmıştır. Moğollar Besni, Raban, Derbısak (Terbizek), Merziban ve Rasas gibi şehir ve kaleleri kendilerine yardım etmeleri karşılığında Ermenilere vermiştir.¹

Moğolların baskı ve zulümleri Anadolu'nun her yerinde hissedildiği gibi Besni ve Adıyaman yöresinde de hissedilmiştir. Moğol hükümdarı Hülagu Adıyaman ve Besni bölgesini istila etmiş, Moğollar ile Ermeniler arasında Türkmenlere ve Memluklulara karşı oluşturulan dayanışmanın bir sonucu olarak Hülagu Besni'yi Ermenilerin Klikya hakimi Hetum'a vermiştir. Besnililer kaleyi Ermenilere teslim etmek istememiş, Moğolların uzun kuşatmasından sonra kale alınmış ancak Besni halkının ısrarları üzerine Hülagu Besni'ye bir Türk idareci atamıştır. Moğolların istilaları nedeniyle güven ve huzur kalmayınca bölgede asayiş bozulmuş ve eşkıyalık halka büyük zararlar verir hale gelmiştir.²

Güneydoğu ve Suriye üzerindeki Moğol baskı ve ilerlemesi 1250 yılında Mısır'daki Eyyubi devletine son vererek kendi devletlerini kuran Memlukluların 1260'ta Ayn-Calut'ta Moğolları ağır bir yenilgiye uğratmasına kadar sürmüştür. Besni ve dolaylarındaki Türklerin önemli kısmı Moğol baskısından kaçarak Memluklu Sultanı Baybars'a sığınmıştır. Baybars bu kesimlerin de gücünü alarak Moğolları 1277'de Elbistan'da yenmeyi başarmıştır. Bölge bir süreliğine Memluklular hâkimiyetine girerken, Suriye ve Mısır'ın Moğol hâkimiyetine düşmesi engellenmiştir. Elbistan mağlubiyetinin acısını çıkarmak isteyen İlhanlı hükümdarı Abaka komutasındaki Moğollar büyük bir ordu ile Anadolu'ya

adındaki bir müridini Hısn Mansur (Adıyaman)'a göndermiş, burada halkın Baba'nın peygamberliğine inanmasını sağlamaya çalışmıştır. Türkmenlerden "merkeplerini, öküzlerini ve koyunlarını" sattırarak silahlar ve atlar almasını temin etmiştir. Bunlar "Hısn Mansur, Gargar ve Gati (Kahta) havalisini soymağa" başlamışlardır. "Bunlar Baba'nın Allah tarafından gönderilme bir elçi ve peygamber olduğunu kabul etmeyenleri öldürmüşlerdir." Babailere karşı Malatya Emiri 500 atlı ve "Sawmaoğlu manastırındaki tebaadan 50 adam" ile hareket etmiş ancak yenilerek birçok adamını kaybetmiştir. Bunun üzerine Babailer daha da kuvvetlenmiştir. Amasya'da Baba olarak bildikleri ve peygamber tanıdıkları kişi ile birleşmek için buraya yönelirken, Baba Amasya'da boğularak öldürülmüştür. Ancak, Babailer yollarına devam etmek istemiş, karşılıklarına 60.000 kişilik kuvvet çıkmıştır. Bu 60.000 kişi 6.000 kişilik Babailer'e saldırmaktan çekinmiş, ancak Sultanın hizmetinde olan 1.000 kadar Frank, kendilerine haç işareti yaparak bunlarla savaşa tutuşmuş, Babailerin öldürüldüğü görülünce tüm ordu Babailer üzerine yüklenerek Babailerden, "erkek, kadın, çocuk, hayvan velhasıl hiçbir şey bırakılmadan kılıçtan" geçirilmiştir.

¹ Yinanç, Dulkadirli Beyliği, s. 3.

² Sadi H. Nakiboğlu, Adıyaman ve Yöresi Ağızları, Niğde, 2001, s. 4-5.

gelmiştir. İntikam almak, Ermenileri korumak için Türkmenlere karşı Suriye taraflarına ordular sevk eden Abaka bölgedeki Türkmenlere büyük zararlar vermiştir. Moğol kuvvetlerinin Memluk sultanı Kalavun tarafından Humus'ta yenilmesinden sonra bölge rahat nefes almıştır. Türkmenlerle birlikte hareket eden Memluk kuvvetleri Besni, Maraş ve Telhamdun'u almayı başarmıştır.¹

Anadolu'da Moğol istilaları ile düzen bozulup, güven ortadan kalkıp, kanun ve adalet işlemez olunca Türkmenlerin, Kürtlerin ve Arapların eşkıya tabakası yol kesmeye, köy ve şehir basmaya başlamış, eşkıyalık vakaları çoğalmıştır. 1286'da da 4.000 kadar Türkmen, Kürt ve Arap eşkıya Musul'u kuşatmış ve bölgeyi yağmalamıştır.²

Besni Memluklular idaresi altında "Büyük geçitler ülkesi" (Bilâd al-durâb) olarak bilinen Toros dağları üzerindeki geçitleri kontrol eden en önemli kalelerinden birisi olmuştur. Besni kalesi sağlam ve mükemmelliği ile ad yapmıştır.³ Memlukluların Halep vilayetine bağlı naiplikler arasında yer alan Besni, bu dönemde Şam bölgesi sınırlarından olan 11 naiplikten birisiydi. Diğer naiplikler arasında Kahta, Gerger, Antep bulunmaktaydı.⁴

Dulkadirli Dönemi:

Besni ve çevresinin bir süre Memluk, Türkmen Beyleri ve Ermeniler arasında hâkimiyet mücadelelerine sahne olduğu görülmüştür. Bölgenin güçlü Türkmen Beyi Karaca Bey Ermenilere ve Eretna devletine karşı başarılı savaşlar vererek bölgede şöhrete ulaşmış, 1337'de Memluk Sultan'ı Melik en-Nasır Muhammed (1309-1340)'den naiplik menşuru alarak Dulkadirli Emirliğini kurmuştur. Dulkadirli zaman zaman Memluk tabiiyetinde kalsalar da Memluklulara karşı savaşmaktan da geri durmamışlardır.⁵

Dulkadirli Oğuzların Bozok koluna mensup Bayat, Avşar ve Beydili boylarından oluşmuştur. Dulkadir beylerinin bu boylardan hangisine bağlı oldukları bilinmemekle birlikte, "devletli, nimeti bol"

¹ Yinanç, Dulkadirli Beyliği, s. 4.

² Abû'l-Farac, Abû'l Farac Tarihi, cilt 2, s. 619.

³ Giese, "Behesni," The Encyclopaedia of Islâm, cilt 1, s. 689.

⁴ Altan Çetin, Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2009, s. 21.

⁵ Meriç, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 291.

anlamına gelen¹ Bayatların bölgede en kalabalık boy olması hesabıyla Dulkadir beylerinin de Bayatlardan olduğu kabul edilmiştir.² Faruk Sümer'e göre Dulkadirli Bayatları "Şam-Bayadı" adını taşımışlardır. Bunlar Kuzey Suriye'deki Bayat koluna mensup olup, "bu mühim Bayat kolunun büyük bir kısmının Boz-ok bölgesinde yurt" tutmuştur. Şam-Bayatları İran ve Azerbaycan'daki Kaçar boyunun teşekkülünde de mühim bir rol oynamıştır. Boz-ok'taki Şam-bayatları "Hızırlu, Hasancalu, Kesmezlü, Şeyhlü, Şarklu, Kızıl-Donlu ve Karaca-Koyunlu gibi obalara ayrılmıştır. Bu obalar sahip buldukları ekinliklerde çiftçilik yapmakta kış gelince Suriye'ye gitmekteydiler. Fakat XVI. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Şam-Bayatları'nın kışın Suriye'ye gitmekten vazgeçtikleri" anlaşılmıştır. Şam-bayatlılardan bir oymağın "Behisni'ye tabi Korucu adlı köyde" yerleştikleri tespit edilmiştir. Şam-Bayadı boyu "Oğuz elinin en önde gelen boylarından biri olduğu" kabul edilmiştir.³ Oğuz boyları gittikleri yerlere kendi boy adlarını vermeleri gelenek olduğundan⁴ Besni'nin Şambayat beldesinin ismi de benzer yolla belirlenmiştir.

Dulkadiriler ile bölgenin büyük gücü Memlûklular arasında mücadeleler uzun bir süre devam etmiştir. Memlûk devletinin kuzey bölgesinde güçlü, hareketli ve dinamik Dulkadirli Türklerinin izlediği yayılcı siyaset ile Memlûkluların bölgeye hâkim olma gayreti çatışmalara yol açmıştır. Dulkadiriler her ne kadar Memlûkluların üstün gücünü kabullenmiş görülseler de her fırsatta kendi bağımsız hareketlerine devam etmiştir. Karaca Bey'den sonra beyliğin başına geçen Halil Bey beylik hudutlarını genişletmede başarılı olmuş, Maraş, Malatya, Harput, Besni ve Amik taraflarını ele geçirmiştir. Memlûk sultanı Berkuk (1382-1389) Halil Bey'i alt etmek için Dulkadiriler

¹ Nakiboğlu, Adıyaman ve Yöresi Ağızları, s. 10. Yazara göre "Bayat", "nimeti bol manasındadır, neslinden Maraş ve çevresinde hakim olan Dulkadıroğulları, İran'da Kaçarlar, Horasan'da Kara Bayatlar, Maku ve Doğubayazıt hanları, Kerkük Türkmenlerinin çoğu bu boydandır, Dede Korkut kitabını yazan Tebrizli Hasan ve meşhur Lirik şairi Fuzuli bu boydandır."

² Yinanç, Dulkadirli Beyliği, s. s. 7-8. "Dulkadir" adının "Zulkadir, Tolgadir" gibi de telaffuz edildiği, anlamının ise "güçlü", "şapkakalı, şapka taşıyan" anlamında "tolga" ve "dır"dan oluştuğu, ve ayrıca "acı çektiren" veya "toplamak" anlamına geldiği kaydedilmiştir.

³ Faruk Sümer, Oğuzlar: Tarihleri, Boy Teşkilatı ve Destanları, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1999, s. 248-250, 254.

⁴ Köymen, Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ankara: TTK, 1989, s. 15.

arasındaki anlaşmazlıkları körüklemiş, sonunda Halil Beyi Türkmen reislerinden İbrahim 1386'da bir pusuya düşürerek öldürmüştür.¹

Memlûklular ile savaşlarda başarılar elde etseler de Dulkadirliilerin ilk iki beyi—Karaca Bey ve Halil Bey—Memlûklular tarafından yakalanıp hapsedilerek ve pusuya düşürülerek katledilmiştir. Halil Bey'den sonra Dulkadirli Bey'i olan Selvi Bey ile güçlü bir Memlûklular ordusu Göksun'da 1386'da savaşmış, bu savaşta Memlûkluların Besni valisi “Sudun'dan başka Suriyeli kumandanlardan on yedisi” öldürülmüş ve zafer Dulkadirliiler yanında kalmıştır.²

Besni'nin Memlûklulara aitliği devam etmiştir. Mısır Türk Memlûklularından iktidarı alarak Çerkez Memlûklularını kuran Berkuk'a karşı mücadele eden Maraş valisi Mintaş ile Dulkadirli beyi Selvi Bey birlikte Memlûklularla savaşlar yapmıştır. Sultan Berkuk Besni valisi Toman Timur'u 1390'da Mintaş ve Selvi'ye karşı destekleyerek, kendisine karşı kuzeyde beliren muhalefeti yıkmaya çalışmıştır.³

Dulkadirli Beyi Selvi (Suli) Bey'in Timur'u Suriye'nin fethine teşvik ettiği gerekçesiyle suçlayan Memlûk Sultanı Berkuk, onu bir pusuya düşürterek 1398'de öldürmüştür.⁴

Dulkadirli beyliğinin bölgedeki hâkimiyeti sürekli barışın kurulmasını sağlayamadı zira beyliğin hareketli ve dinamik unsurlarının ganimet ve toprak kazanımı için kuzey, batı ve diğer yönlerde hareket içerisinde olması, kuzeyde Eretna devleti ile çatışmaların yaşanması, bölgedeki Ermeniler ile mücadelenin devamı, güneyde Halep ve Şam valileri ile Memlûk devletinin çıkarları barış ve sükûnetin tesisini önlemiştir. Bununla birlikte Anadolu beylikleri kendi bölgelerinin maddi ve manevi yönünün geliştirilmesi için çaba harcamıştır. Sümer'e göre “beylikler devrinde Türk halkı mutlu bir hayat geçirmiştir.”⁵ Beyliklerin tüm toprakları yine bir Türkmen beyliği olan ancak sürekli ve düzenli bir gelişme göstererek Anadolu'da Türk birliğini sağlayacak olan Osmanlıların eline geçmiştir.

Besni ve çevresinin ilk defa Osmanlılar eline geçmesi 1399'da Yıldırım Bayezit zamanında gerçekleşmiştir.⁶ Osmanlıların buradaki hâkimiyeti uzun sürmemiş zira Orta Asya'da Semerkand merkezli büyük

¹ Meriç, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 291.

² Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 27-29.

³ Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 30-31.

⁴ Meriç, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, s. 292.

⁵ Sümer, Oğuzlar, s. 10.

⁶ Taştemir, XVI. Yüzyılda Adıyaman, s. 4.

bir imparatorluk kuran Timur Yakın Doğu üzerine seferler yaparak İran, Doğu, Güneydoğu, Suriye ve Anadolu'yu işgal etmiştir. 1402'de Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezit ile yaptığı Ankara savaşını kazanarak hâkimiyetini tüm Osmanlı mülkü üzerine yaymıştır.

Dulkadirlilerin Besni ve çevresine direk hakimiyetleri uzun süreli olmamış olsa da bölgeye yerleşen Türkmenlerin büyük kısmı bu beyliğin etkisinde kalmıştır. Dulkadirliler Besni'de birçok köy ve mezraya yerleştikleri gibi, bölgenin toprak mülkiyetinin şekillenmesinde de rol oynamışlardır.

Timur'un İşgali:

Timur'un Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezit'in Erzincan ve çevresinin vergisini istemesi ile arasının açılması, iki büyük Türk hükümdarının, İslâm dünyası liderliği için çatışmasını doğurmuş, Timur büyük bir ordu ile Anadolu üzerine yürümüştür. Sivas'ı alan Timur (1390), buradaki Müslümanlara, aman bedeli karşılığı dokunmamış, Ermenileri yağmalatmış ve 4.000 kadar Ermeni askerini de kuyulara attırılmıştır. Bu sırada, çoğunlukla Türkmenlerin bulunduğu Elbistan'a yürümüş, buradaki Dulkadirli Türkmenleri etrafa kaçırmıştır. Timur'un askerleri Türkmenleri takip etmiş, "hepsini darma dağın ederek mallarını, atlarını, katırlarını, öküzlerini, koyunlarını ganimet alıp salimen ve tamamen Emir Timur'a" getirmiştir. Aynı zamanda, Malatya üzerine yürüyen Timur kuvvetleri, şehri alıp, Kahta'ya kadar ilerlemiştir. Kahta kalesini yağmalamış, "birçok mal, koyun, öküz ele" geçirmiştir. Bölgedeki şehirler ve ileri gelenler Timur'a bağlılık bildirmiştir.¹ Bir başka kaynağa göre Timur ile Dulkadirliler arasındaki savaşın gerisinde Dulkadirlilerin Timur'a karşı saldırgan bir tutum izlemesi rol oynamıştır. Buna göre Timur Sivas seferindeyken Dulkadirli Türkmenleri "onun Elbistan ovasının kuzeyinde otlayan atlarını çalarak kuvvetlerini yıpratmaya çalıştıkları" için Dulkadirliler ile Timur arasında gerginlik ve çatışmalar olmuştur. Timur kuvvetleri Elbistan'ı almıştır. Timur'a karşı varlık gösteremeyen Dulkadirliler dağlara kaçmışlardır. Timur Malatya ve Besni üzerine yürüyüşünü devam ettirerek buralarını ele geçirmiştir. Timur'un bölgede ayrılmasından kısa süre sonra Antep'i ele geçiren Dulkadirli Alattin Ali Bey Memlukululara karşı mücadeleler etmiş, Halep'i birkaç defa kuşatmadan sonra ele geçirmiştir.²

¹ Nizamüddin Şâmî, Zafernâme, çeviren Necati Lugal, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987, s. 262-263.

² Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 34-39.

Timur'un Sivas'ı ele geçirerek burada yaptığı kıyımı, Malatya, Hisn-ı Mansur, Besni, Antep, Halep ve Şam'da da değişik sertliklerde yapmıştır. Halep'te "mübalâğalı adam kırdıktan" sonra Şam'da da büyük yıkımlar ve katliamlar yapmıştır.¹

Timur'un Anadolu'yu işgali sırasında Besni'de bu işgalden nasibini almıştır. Bu konuda devrin yazarlarından Nizamettin Şami *Zafername* adlı eserinde Timur'un Memluk hükümdarına 1391'de yazdığı bir mektupta, Cengiz Han'ın soyundan gelen ve Ebu Said Bahadır Han'ın sultanlığından sonra büyük hükümdarların kaybolduğunu, "tavaifi mülük peyda" olduğunu bundan dolayı kendisinin yeni büyük bir hükümdar olarak İslam dünyasını "müfsitlerden" temizlemek üzere geldiğini belirtmiştir. Memlûklularla, "iki memleketin tacirleri serbestçe birbiri ile ticaret yapsınlar ve bu da ahalinin emniyet ve refahını mucib olsun" diyerek iyi ilişkiler kurmak istemiştir.² Memlûklular, Timur'un gönderdiği elçiyi ve heyetini öldürmüşlerdir. Bunun üzerine Timur, Hisn-ı Mansur (Adıyaman)'dan ilerleyerek Besni Kalesine doğru yürümüştür. Şami'nin Besni'nin alınmasını, "Mertlikte bütün akranını geçmiş olan Emirzade Şahrüh ileri gelen Emirlerle o hisarın (Besni Kalesi) etrafını bir halka gibi kuşattı. Bu kale o kadar muhkem idi ki onun metanetinde akıl hayran olur ve akli başında bir adam onun teshir edilebileceğini hatır ve hayaline bile getiremezdi; çünkü yüksek bir dağ üzerinde bina edilmiş ve etrafında burç ve barular yapılmış, bir dervaze ve hisar ile tahkim olunmuştu. Düşmanlar bedbahtlıklarından bu dağ ve kaleye güvenmişler, bu cihetten aldanmışlardı. Buna binaen korkmadan hasmane vaziyet alarak muharebeye hazırlanmışlardı. Kalenin ortasına döner bir mancınık koymuşlardı ki bununla her tarafı dövebilirlerdi. Emir Timur kalenin etrafının Emirlere taksimini emir buyurdu; amele, delik açmağa başladılar, az bir zamanda öyle büyük bir dağın etrafını delerek direkler üzerinde tutturdular ve onların mancınıkları mukabilinde onlarınkinden daha büyük bir mancınık kurdular. Bunun üzerine Emir, açılan deliklere ateş verilmesini ve mancınığı işletmeleri için emir verdi. Ateş verdiler ve mancınığı işlettiler, tesadüfen mancınıktan atılan taş düşmanın mancınıklarına isabet etti, onu kırdı parçaladı ve tahtalar direkler üzerinde kurulmuş olan evler, burçlar yıkılıp döküldüler. Düşmanlar bu hali gördükleri, nusret ve zaferin Emir Timur tarafına teveccüh ettiğini anladıkları vakit çok korktular, hepsi gelip mütezellilâne Emir'in önünde

¹ Mehmet Neşri, Neşri Tarihi, cilt 1, hazırlayan Mehmet Altay Köymen, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983, s. 165-168.

² Nizamüddin Şâmi, Zafername, çeviren Necati Lugal, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987, s. 264.

yere kapandılar. Kadılar ve imamlar hediyelerle çıkıp geldiler, itaat gösterdiler. Emirzade Şahrüh'un şefaatine iltica ettiler. Emir Timur mumaileyhin şefaatinin kabul ile kabahatlerini affetti, canlarını bağışladı, bunun üzerine cümlesi müteşşekkiranane dönüp gittiler, Emir namına hutbeler okuttular ve sikkeler bastırdılar. Emir Timur bu meseleden de fariğ olduktan sonra göç ederek Antap tarafına doğru yola revan oldu. Bu şehri çok güzel buldu, zahiresi meyvesi vesairesi boldu. Şehirde bulunan akli başında ileri gelen adamlar kaçmışlardı, yalnız erazil ve obaştan bazı kimseler cehaletlerinden, müdaafa için hisarın içine girmişlerdi. Bu hisar hakikaten muhkem ve metindi. Hendeğin yüksekliği 30 gez (arşın) ve arzı yetmiş gez idi, hendeğin kenarında, etrafında öyle arklar yapmışlardı ki süvari oradan at sürebilirdi, bundan başka dağı da delmişlerdi öyle ki hiç kimse bir kimse onu almak için muharebe etmek teşebbüsünde bulunamazdı. Her iki tarafında olan duvarları beyaz taştan yapıp yükseltmişler üzerine tirendazlar oturtmuşlardı. Hendeğin üzerinde bir köprü kurmuşlardı ki istedikleri zaman bu köprüyü iplerle çeke bilirdiler. Ordu bu şehre yaklaşınca Emir, askerlerden bazılarının hücumu için emretti, emir mucibince askerler bir hamle ile şehri zaptettiler ve ahalisini kılıçtan geçirdiler, bazılarını merhamet ederek affettiler. Binalarını evlerini yıkıp yerle beraber yaptıktan sonra Halep tarafına teveccüh ettiler¹ diye yazmıştır.

Dulkadirli Beyi Nasreddin Mehmet Bey 1417'de Memluklular elinde bulunan Darende ve Besni'yi alarak tekrara ülkesine katmıştır. Bu duruma öfkelenen Memluk sultanı Şeyh oğlu İbrahim komutasında büyük bir orduyu Dulkadirli üzerine göndermiştir. Dulkadirli Alattin Ali Bey'in de desteklediği Memluk kuvvetleri Elbistan'ı almıştır. Memluk Sultanı Şeyh'in bizzat ordusu başında olarak Dulkadirli'nin ele geçirdikleri Darande, Harput ve Besni kalelerini almak için 1417'de bölgede sefer halinde olduğu görülmüştür. Darende ve Harput Memluklu kuvvetlerinin gücü karşısında teslim olmuş, Harput'u savunanlardan bir kısmı Sultan Şeyh'in emriyle katledilmiştir. Bu sırada Besni valisi olan Dulkadirli Beyi Nasrettin Mehmet'in yeğeni Tuğrak kendi ve mahiyetinin hayatından endişe ettiğinden kaleyi teslim etmemiştir. Bunun üzerine Memluk Sultanı Şeyh bizzat Besni üzerine yürümek zorunda kalmıştır. Hayatına dokunulmayacağına emin olan Tuğrak Besni'yi Memluklulara teslim etmiştir. Besni'ye Memluklu kumandanlarından Gümüşboğa Rükni 10 Ağustos 1417'de vali tayin edilmiştir.²

¹ Şâmî, Zafername, s. 266-267.

² Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 41-44.

Besni ve çevresi uzun bir süre Memlûkluların elinde kalmıştır. Harput ve Malatya üzerindeki Dulkadirli hâkimiyeti daha etkili olmuştur. Harput'tan Antep'e kadar olan bölgede üstünlük Memlûkluların elinde olsa da buraları için Akkoyunlu ve Karakoyunlu devletleri de zaman zaman mücadele etmiştir. Dulkadir beyleri de bu kuvvetler arasında çoğunlukla Memlûklulara yanaşarak varlıklarını korumuştur. Osmanlı Devleti'nin Çelebi Mehmet zamanında tekrar birliğini kurarak, II. Murat ve Fatih döneminde güçlenmesi ve Anadolu üzerinde yayılmacı bir siyaset izlemesi Dulkadirli ülkesini de etkilemiştir. Dulkadirli prenseslerinden birisi Çelebi Mehmet ile evlenirken, diğeri Fatih ile 1450'de evlendirilmiştir. Dulkadirli prenseslerinden bazıları Memlûk sultanları ile de evlendirilmiştir. Dulkadirli bu yolla Osmanlı ve Memlûk devletlerinin husumetinden kaçmayı, düşmanlarına karşı destek bulmayı umdukları görülmüştür.¹

Fatih döneminde Dulkadir beylerinden Şahsuvar Bey'in Osmanlı yanlısı politika izlemesi, Memlûklu Sultanı Hoşkadem'in hoşuna gitmemiş, Hoşkadem Şahsuvar'a karşı diğeri Dulkadir Beyi Rüstem'i desteklemiştir. Rüstem Bey ise Şahsuvar karşısında yenilmiş, zaferden sonra Memlûklulara karşı düşmanca hareket eden Şahsuvar Bey Memlûk şehir ve kalelerinden Birecik, Besni, Gerger ve Rumkale'yi alarak kendi ülkesine katmıştır. Dulkadirli bu cüretine öfkelenen Memlûk Sultanı Hoşkadem tüm Suriye valilerini Dulkadirli üzerine göndermiştir. Güçlü Memlûk kuvvetleri Şam valisi Berdi Bey komutasında Dulkadirli ülkesine girmiştir. Dulkadirli Bey'i Şeyhsuvar ile Memlûk kuvvetleri 4 Ekim 1467'de Göksun yakınlarında Turna Dağı eteklerinde çarpışmış, bu çarpışmada Dulkadirli büyük bir zafer elde etmiştir. Memlûk komutanlarından bir kısmı da dahil birçokları öldürülmüştür. Bu yenilginin acısını çıkarmak isteyen Memlûklular daha büyük bir ordu ile 1468'de tekrar Dulkadirli ülkesine girmiş, Antep'i almıştır. Ancak Dulkadir kuvvetleri bu kez de Memlûkluları ağır bir yenilgiye uğratmasını başarmıştır. Şeyhsuvar Bey'in Memlûklulara karşı başarıları 1472'ye kadar sürmüş, bu yıl içerisinde Memlûk kuvvetlerince yakalanarak Kahire'ye götürülmüştür. Burada mahiyeti ile birlikte idam edilmiştir.²

Dulkadir beylerinden Alâüddevle Bey dönemi beyliğin en parlak dönemi olarak kabul edilmiştir. Osmanlı desteği ile beyliğin başına geçen Alâüddevle Malatya, Adıyaman ve çevresine hâkim olmuştur.

¹ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 57-64.

² Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 65-76.

Alaüddeve'nin ölümü üzerine Dulkadirli beyliği Osmanlı nüfuzu altına girmiştir.¹ İktidarının başında Mısır Memluklularına ve Osmanlı Devleti'ne karşı yatıştırıcı ve itaatçi bir politika izleyen Alaüddeve, Cem Sultan ile II. Bayezıt'ın iktidar mücadelesinde II. Bayezıt'a yardımcı olmuştur. Alaüddeve 1483'te Memluklulara ait Malatya'yı kuşatmıştır. Buna öfkelenen Memluk Sultanı Kayıtbay büyük bir orduyu Alaüddeve üzerine göndermiş, ancak ordusu Elbistan'da hezimete uğramıştır. Memluklular ertesi yıl tekrar büyük bir orduyu Dulkadirli ülkesini istilaya memur etmiştir. Alaüddeve ise Osmanlı devletinden destek istemiştir. Osmanlılar Yakup Paşa komutasında bir orduyu Alaüddeveye yardıma göndermiş, Osmanlı-Dulkadirli kuvvetleri Memluk güçlerini Elbistan ovasında ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Alaüddeve döneminde Dulkadirli ile Osmanlılar, Memluklular, Akkoyunlular ve Safeviler arasında zaman zaman iyi ilişkiler kurulmuş, çoğu zaman da mücadeleler yaşanmıştır. Güçlü devletler arasında varlığını sürdürmeye çalışan Dulkadirli, bu devletlere karşı sürekli ve değişken ittifaklar yapmışlar, farklı zamanlarda farklı oluşumlar içerisinde yer almışlardır. Bu dönemde Dulkadirli ülkesinin sınırları batıda Kırşehir'e, doğuda Diyarbakır'a geniş bir alanı kapsayacak şekilde genişlemiştir.²

Dulkadirli beyliğinin sonunu getiren olayların başlangıcı Osmanlı tahtına Yavuz Sultan Selim'in çıkması olmuştur. Culüsünü tebrik etmeyen Alaüddeve beye içerleyen Yavuz, Çaldıran seferi sırasında kendisine "aynı mezhepten olmanın" hatırına yardım etmesini istediği Alaüddeve'den yardım alamaması husumeti derinleştirmiştir. Ayrıca Çaldıran seferi sırasında Dulkadirli kuvvetleri Osmanlı geri hizmetlerine ve atlarına saldırılar ve yağmalar yapmışlardır. Yavuz ordusunun güvenliğini sağlamak amacıyla ve Dulkadirli'lere karşı olarak 40.000 kişilik bir kuvveti Kayseri ile Sivas arasında bırakmıştır. Yavuz Alaüddeve'nin yeğeni Ali Bey'i de himaye etmiş, Alaüddeve elindeki Bozok sancağını Ali Bey'e işgal ettirmiştir. Ali Bey burada Alaüddeve'nin oğlu Süleyman'ı öldürerek, başını Yavuz'a göndermiştir. Alaüddeve Osmanlı ordusunun iâşe kollarını vurmaya devam etmiştir. Bu gerginlikler neticesi Yavuz Haziran 1815'te Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa'yı 30.000 kişilik bir kuvvetle Dulkadirli ülkesini istilaya memur etmiştir. Dulkadirli Alaüddeve tedbir olarak ailesini Turna dağına göndermiş, Maraş yolu üzerindeki geçitleri tutmaya çalışmıştır. Dulkadirli kuvvetleri ile Osmanlı kuvvetleri 13 Haziran 1515'te Göksun-

¹ Taştemir, XVI. Yüzyılda Adıyaman, s. 4.

² Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 80-97.

Andırın arasındaki Ördekli mevkiinde karşılaşmış, savaş sırasında Alaüddeve'nin öldürülmesi, Dulkadirlielerin dağılmasına ve dağlara sığınmasına yol açmıştır. Öldürülen Alaüddeve'nin başı Göksun'da Yavuz'a sunulmuştur. Böylece Dulkadirli ülkesi Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.¹

Besni ve çevresinin Dulkadirlieler elinde siyasî hakimiyetten ziyade demokratik ve sosyo-kültürel olarak etkilenmiştir. 1530 Tarihli ve 387 numaralı "Muhasebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri"ne göre² Besni kazasında 27 Zulkadirli hanesi belirtilmiştir. Bunların Ernic (Erenci) Nahiyesinde 5 hane, Gölbaşı Nahiyesinde 15 hane ve Keysun Nahiyesinde 7 hanesi olduğu kaydedilmiştir. 1560 Tarihli Malatya Tahrir defterine göre³ ise Kızılca Oba Mahallesiinde 1 hane, Keysun'a bağlı Karnı Açık karyesi halkı, (Karyede 4 neferan, 3 çift ve 1 nim çift bulunmaktaydı), Bayramluca Karyesinde 3 hane, Erenci'ye tabi Borbalu karyesinde 3 hane bulunmaktaydı. Söğütlü, Darı Pınarı, Bademlüce ve Kantara mezraları "Dulkadirli canibinden tımara verilmişti." Gölbaşı nahiyesine bağlı Tahtalu karyesinden 3, Hasengi karyesinden 4 hane Dulkadiye tairesinden gelmekteydi. İncirli köyü Dulkadirlilerce meskundu ve bunlar ziaatle meşguldü. Ağce Alan, Sorkun, Boncuk Alanı ve Harmancık Dulkadirlieler tarafından tımara verilmişti.

Osmanlı İdaresi Altında Besni:

Besni'nin ilk olarak Osmanlı hâkimiyetine girmesi Yıldırım Beyazıt zamanında gerçekleşmiştir. 1909 tarihli Ma'mûratülaziz yıllığına göre Besni Memluklu ve Selçuklu idarelerinde kaldıktan sonra Yıldırım Beyazıt döneminde Osmanlı topraklarına katılmıştır.⁴ II. Murat ve Fatih devrinde yaşamış olan tarihçi Mehmet Neşri'ye göre Timur'un şerrinden ve baskısından kaçan Karakoyunlu Kara Yusuf ile Bağdat hâkimi Ahmet Celayir Osmanlı Sultan'ı Yıldırım Bayezıt'a sığınmıştı. Yıldırım bölgede nüfuzunu güçlendirmek ve Timur'a karşı bölgedeki varlığını kuvvetlendirmek için hicri 800 (miladi 1398)'de "büyük bir ordu toplayarak, yiye içe, kona göçe, devlet ve saadete varıp...Malatya'yı, Divrik'i, Darende'yi ve Besni'yi" fethetmiştir. Sefer sırasında Mısır sultanının "Divit-dâr"ını yakalayarak öldürmüş ve "o vilayeti harap" ettikten sonra Erzincan'a dönmüştür. Yıldırım Bayezıt'ın ele geçirdiği

¹ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 97-99.

² 387 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri, s. 64-65.

³ 1560 Tarihli Malatya Tahrir Defteri, s.

⁴ 1235 (M. 1909) Tarihli Ma'mûratülaziz Vilayeti Salnamesi, s. 316.

yerlerin hâkimleri “kadim padişah” değillerdi ve Yıldırım önünde “Arap’a” kaçmışlardı. Yıldırım’ın Timur ile mücadelesini ve yenilgisini fırsat bilerek tekrar buralarını ellerine geçirmişlerdi.¹

Dulkadirlielerin son bağımsız beyi Alaüddeve idi. Yavuz Sultan Selim’in Şah İsmail üzerine yaptığı sefer sırasında Osmanlı ordusuna tacizde bulunmuştu. Evliya Çelebi’nin iddiasına göre Memluklu hükümdarı Kansu Gavri’nin kışkırtmaları sonucu Osmanlı ordusunu tacizle yetinmeyip Şah İsmail’e yardım da etmişti. Yavuz Sultan Selim Şah İsmail ordusu ile birlikte kendisine karşı savaşan “yirmi bin kırmızı şalvarlı Mısır silahşörü ile Alaüddeve’nin yirmi bin Zülkadriye pehlivanı ve elli bin Türkmen askeri” ile karşılaşmıştı. Çaldıran’daki savaşı Yavuz Sultan Selim kazanmış, daha sonra da Memluklular üzerine yürümek üzere Kayseri’ye gelmişti. Dulkadirli Beyi Alaüddeve “yüzbin” askeri ile Göksun’da Osmanlı ordusunu durdurmak üzere bulunuyordu. Üzerine Hadım Süleyman Paşa ile vezir Ayas Paşa gönderilmişti. “Göksun yaylasında” yapılan savaşı Alaüddeve kaybetmiş, “yetmiş kadar boybeyi ve emiri ile öldürülüp keleleri Sultan Gavri’ye gönderilmişti.” Evliya Çelebi’ye göre savaş sonunda ölen Türkmenlerin kemikleri bölgede “yığın yığın” durmaya devam etmiştir.² Dulkadirli Beyliği Osmanlı idaresi altında Şehysuvar oğlu Ali Bey uhdesinde kalarak Dulkadirli Eyaletine dönüştürülmüştür. Eyaletin ilk valisi olan Ali Bey ise Vezir Ferhat Paşa’nın kıskançlık ve hışmından kurtulamamış, kendisi ve çocukları katledilmiştir.

Besni, Adıyaman ve çevresinin Osmanlı idaresi altına girmesi Yavuz Sultan Selim (1512-1521) döneminde 1516’da Mercidabık seferi dönüşü gerçekleşmiştir. Bölgenin Osmanlı’ya katılması ile ilk etapta burada oluşturulan Arap Eyaleti veya Şam eyaleti içerisinde yer almıştır. Kısa süre sonra Behisni, Hısn-ı Mansur, Kahta ve Gerger müşterek bir sancak kabul edilerek Vilayet-i Rum-ı Hadis’e bağlanmıştır.³ İdrisi Bitlisi’ye göre Mercidabık savaşı sonrası Malatya ile Antep arasındaki kale ve şehirler Osmanlı idaresini kabullenmiş ve “adaletli Osmanlı kanunları uyarınca buralara valiler, kadılar ve memurlar” atanmıştır.⁴ Besni ve çevresi uzun Osmanlı asırları boyunca zaman zaman “vilayet,

¹ Mehmet Neşri, Neşri Tarihi, cilt 1, hazırlayan Mehmet Altay Köymen, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983, s. 159-162.

² Evliya Çelebi Seyahatnamesi, cilt 3-4, İstanbul: Üçdal, (tarihsiz), s. 138-139.

³ Ahmet Akgündüz, Osmanlı Kanunları ve Hukuki Terimleri, cilt 3, İstanbul: 1991, s. 359.

⁴ Çetin, Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı, s. 65.

sancak ve liva” olarak anılmışsa da genellikle kaza merkezi olarak geniş bir coğrafyaya hâkim bir konumda kalmıştır.

DULKADİRLİ BEYLİĞİ'NİN ERATNALILAR İLE MÜNASEBETLERİ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah KAYA*

XII. yüzyıl sonlarında Halep ve Antep arasındaki bölgelerde yerleşmiş olan Oğuzların Bozok Türkmenleri (çoğu Bayat, Avşar, Beğdili vb. gibi Türkmen gruplarıdır), İlhanlıların Anadolu'daki hâkimiyetinin zayıflamasıyla birlikte Anadolu'nun içlerine doğru göç etmeye başladılar. Zamanla kendi aralarında birleşerek beylik konumuna geldiler. Bu dönemler Anadolu'da yeni beylikler kurulurken, daha önce kurulmuş olan beyliklerin de birbirleriyle mücadeleye başladıkları zamanlardır.

Anadolu'nun bu konjonktürünü iyi değerlendiren Halep-Antep arasındaki Bozok koluna mensup Türkmenler, Memluk Sultanı Melik Nâsır'ın da yardımlarıyla Malatya, Maraş ve Sivas'ın bir kısım bölgelerine kadar ilerleyerek bu topraklarda beyliklerini kurmaya başladılar. Bu Türkmenler Melik Nâsır'ın teşvikiyle bir nevi Memlukların uç beyliği (Türkiye Selçukluları ve Osmanlılar gibi) olarak yukarıda zikrettiğimiz bölgelere yerleştirilmişlerdir. Oğuzların Bozok koluna mensup olan bu Türkmenler bazen Memluk askerleriyle birlikte bazen de kendi istekleriyle Ermeni bölgelerine ve Anadolu içlerine doğru seferler yapmışlardır. Özellikle 1328-1340 yılları arasında Eretna devleti ile Memluklar arasında tampon konumunda olan bu bölgede bir takım

* Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta; zaravi58@hotmail.com.tr

olaylar meydana gelmiştir. Maraş, Malatya, Sivas bölgesinde tamamen yerleşen Dulkadirliler çoğu kez buradaki devletlerin sınırlarına çeşitli saldırılar düzenleyerek, yağma faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Fakat Emir Eretna'nın başvurusu ile Memluk Sultanının ihtarı üzerine bu akınları Dulkadirli Karaca Bey bir süre durdurmuştur. İleriki zamanlarda meydana gelen gelişmeler Dulkadirlilerin Sivas bölgesinde Eretna ile çekişmelerine ve savaşlarına sahne olmuştur.

RELATIONS WITH DULKADIRLI PRINCIPALITY ERATNALILAR

The Turkmens of the Bozok section of Oguzs, more of them were the Turkmen groups include Bayat, Avşar and Begdilli, settled in the regions between Aleppo and Antep in the ends of the XIIth century started to immigrate to the inner parts of Anatolia during the declining of the Ilkhans in Anatolia. Those Turkmens transformed to principality after united between each others. Those areas were the times in which some new principalities had been established in Anatolia and also it was the time at which the early established principalities started to fight with each others.

The Turkmens tied to Bozok section who were living between Aleppo-Antep and who used that situation of Anatolia started to establish their principalities at these lands while advancing some regions of Sivas with the help of Mamluk Sultan Melik Nasır. Those Turkmens were settled in the places we mentioned before with the encouragement of Melik Nasır as a borderland principality of Mamluks likewise the Ottomans as the borderland principality of Seljuks. Those Turkmens who were the members of the Bozok section of Oguzs made military campaign forward to the inners of Anatolia and Armenian regions either willingly or together with the Mamluk soldiers. Some events happened at this region which was the buffer zone between Eretna and Mamluk states especially between 1328- 1340. Dulkadirs settled utterly in Maraş, Malatya and Sivas regions made often looting actions having prepared attacks to the borders of the regional states.

But after the application of Emir Eretna and the warning of the Sultan of Mamluks, Dulkadir's Karacabey stopped those attacks. Some developments happened next times like the bickering and war of the Dulkadirs with Eretna in Sivas region.

Dulkadirli-Eratna Münasebetlerinin Başlaması ve Gelişmesi

Başlangıçta Maraş ve Elbistan bölgesinde beyliğini kurmuş olan Dulkadirli¹ beyleri, zamanla sınırlarını genişletmek için dört yöne akınlar düzenlemişlerdi. Ancak beyliğin doğu ve güney sınırlarında Safevi (1501-1736), Karakoyunlu (1380-1469), Celayir (1340-1432) ve Memlûklüler (1250-1517) gibi daha güçlü devletlerin yer alması onları daha çok kuzey ve batıya yani Malatya, Kayseri, Kırşehir, Ankara ve Sivas'a doğru yöneltmişti. Bu topraklar üzerinde ise, Eratna, Karaman ve Ramazanoğulları Beylikleri bulunmaktaydı. Biz bu çalışmamızda Dulkadirli'lerin kuzey sınırında yer alan Eratnalılar'la ilişkilerine yer vereceğiz.

1. Zeyneddin Karaca Bey Dönemi (1337-1353)

Dulkadirli Beyliği'nin kurulduğu yıllarda, Moğol hâkimiyeti altında bulunan Anadolu Selçuklu Devleti, yıkılma sürecine girmiş ve toprakları üzerinde yeni yeni beylikler kurulmaya başlamıştı. 1337 yıllarında Elbistan ve Maraş² merkezli olarak kurulmuş³ olan Dulkadirli'ler, iki asra yakın bir süre Anadolu tarihinde etkin rol oynayan beyliklerdendi. Etrafındaki devlet ve beyliklerle çeşitli münasebetleri olmuştur. Dulkadirli'lerin yakın ilişkide buldukları komşu devletlerden birisi de Eretnalılar'dı. Dulkadirli'ler, kuzeyden komşuları olan Eratnalılar'a karşı kimi zaman dostça, kimi zaman da düşmanca tavırlar sergilemişlerdi.

Anadolu'yu hâkimiyeti altında bulduran İlhanlı hükümdarı Ebû Saîd Bahadır Han, 1335 yılında yerine bir halef bırakmadan öldü. Ortaya çıkan bu durum devlet içinde güçlü aileler ve şehzadelerin birbirleriyle kanlı kavgalarına sebep oldu. İlhanlı Devleti, sürekli mücadeleler sonucu zayıflayarak siyasi bütünlüğünü kaybetti. İlhanlı hâkimiyetinin çöküşüyle diğer bölgelerde olduğu gibi Anadolu'da da siyasi bir otorite boşluğu

¹ *Dulkadir* adının menşei hakkında daha geniş bilgi için bkz. Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, TTK. yay, Ankara 1989, s.6-7.

² Elbistan ve Maraş merkez olmak üzere kurulan Dulkadirli Beyliği'nin sınırları zaman zaman doğuda Adıyaman, Kâhta, Besni, Harput, Malatya ve Akçadağ'a, kuzeyde Yozgat ile (Sivas'ın güneyindeki) Gemerek ve Gürün'den Hatay/Hassa'ya, batıda ise Kırşehir'e, kadar uzanmıştır (Hamza Gündoğdu, *Dulkadirli Beyliği Mimarisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara 1986, s.7,30;).

³ Beyliğin kuruluş tarihini, Osmanlı tarihçileri, bazen 1339-1340, bazen de 1378 olarak göstermişlerdir. Ancak Mısır Tarihinde Karaca Bey'in adı 1327-1343 yılları arasında anıldığından 1378 yılını savunanların görüşü geçersiz kalmaktadır. (Halil Edhem (Eldem), *Kayseri Şehri -Selçuklu Tarihinden Bir Bölüm-*, (Haz.Kemal Göde), KTB. Yay., Ankara 1982, s.149).

meydana gelmişti¹. Bu durumu fırsat bilen Türkmen Beyleri, her yerde kendi hesaplarına faaliyetlere başladılar². İlhanlı devletinin yıkılışından sonra Anadolu'nun her yanında Türk beylikleri kuruluyordu³. Öyle ki bir asır içinde Anadolu, kurulan bu beylikler tarafından taksim edilmişti⁴. Bu beyliklerden birisi de Dulkadirli Beyliği idi. Bölgedeki Türkmen Beyleri'nin bir kısmı Memlûk bir kısmı da İlhanlı hâkimiyetinde olduğundan, İlhanlılar'ın dağılma vetiresine girişile hâmisiz kalan Orta Anadolu'daki Türkmen Beyleri, Memlûk kontrolündeki Türkmenlerin saldırılarına uğruyordu.

Orta Anadolu'da yer alan Eratna ise İlhanlıların Anadolu'daki "Eyalet-i Rûm" valiliğinin sonradan bir beylik şeklini alması suretiyle ortaya çıkmıştır⁵. Ebû Saîd Bahadır Han'ın vefatı üzerine, (başa geçmek için) İran'a dönen Şeyh Hasan Celayir, yerine Emir Eratna'yı Anadolu Umûm Valiliği'ne vekil olarak bırakmıştı⁶. Emîr Eratna, Çobanîler ile Celayirliler arasındaki çekişmeyi dikkatle izliyordu. Anacak efendisi olan Hasan Celayir, Hasan Çobanî'ye mağlup oldu. Bu durum karşısında geleceğinden endişe eden Eratna Bey'i, Memlûklu Sultanı en-Nâsır Muhammed ile iyi ilişkiler kurmanın yollarını aradı⁷. Emir Eratna'nın Memlûklulara yanaşma nedenlerinden biri de, sınırlarını Dulkadirli'ler'e karşı güvence altına almaktı. Çünkü Karaca Bey fırsat buldukça Eratna topraklarına saldırıp yağmalıyordu. Bu hamilik sonucu Eratna, hem

¹ İsmail Hakkı- Rıdvan Nafiz, Sivas Şehri, (Haz. Recep Toparlı), Sivas 1998, s.78; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", Selçuklu Araştırmaları Dergisi, I, TTK yay., Ankara 1970, s.102; Şükrü Kaya Seferoğlu-Adnan Müderrisoğlu, Türk devletleri Tarihi (Etnolojik Bir Deneme), Ankara 1986, s.108.

² Bu karışık dönemde Emir Hacı Togay diyarbakır'da; Emir Erdana Rum ülkesinin bir kısmında; Emir İrinç Oğulları Kürdistan ve Huzistan'da; Emir Mahmud Şah İncü Fars'ta; Seyyid Celaleddin Beylerbeyi İsfahan'da; Emir Mübarizeddin Muhammed Muzaffer Yezd şehrinde...vs. hükümet kurmaya kalkışmışlardı.(Hakkı-Nafiz, s.78⁶.

³ XIV. asrın ilk yarılarında kurulan Anadolu beyliklerinin siyâsî ve sosyo-ekonomik durumları el-Omorî ve İbn Batûta tarafından tafsilatlı bir şekilde anlatılmıştır.(Osman Turan, Selçuklular ve İslâmiyet, Boğaziçi yay., İstanbul 1993, s.60.)

⁴ Turan, s.60; Ç.P.M.Holt, Haçlılar Çağı, XI. Yüzyıldan 1517'ye Yakınoğu, (çev. Özden Arıkan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1999, s.177.

⁵ Yaşar Yücel, Anadolu Beylikleri Hakkında araştırmalar, TTK yay., Ankara 1981, s.4; Yaşar Yücel, Çobanoğulları Beyliği- Çandaroğulları Beyliği, TTK yay. Ankara 1988, s.4-5.

⁶ Kemal Göde, Eratnalılar (1327-1382), Ankara 1994, s.40-41; İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", *Bulleten*, XXXII/126, Ankara 1968, s.165.

⁷ P.M.Holt, s.179; İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Eretna", İA, C.4, İstanbul 1988, s.309; Göde, s.43.

Karaca Bey'e hem de rakibi Timurtaş Noyan'ın oğlu Şeyh Küçük Hasan'a karşı Sivas'taki siyasi geleceğini güvence altına almış olacaktı¹. Mısır Sultanı'nın Eratnalılar'ı metbûluğa kabul ediş sebebi ise, Celâyir veya Çobaniler'in, Eratnalılar'ı da bünyesine katarak bölgede daha da güçlenmelerini önlemektir.

Emir Eratna, endişelerinde haklı çıkmıştı. Çünkü Celâyir'i bertaraf eden Şeyh Hasan Çobanî, gözlerini Anadolu'ya çevirdi ve Eratnalılar'ın kendisine tâbi olmasını istedi². Emir Eratna bu isteği reddedince Şeyh Hasan Çobanî, onu cezalandırmak adına Eratna idaresindeki bazı yerleri (Doğu Karahisar'a kadar) istila ederek tahrip etti³. Yaşanan bu gelişmeler karşısında dikkatli ve akıllı hareket etmesini bilen Emir Eratna, kendisini tehlikeli bir maceraya atmamaya, Kayseri Kadısı Sirâceddîn Süleyman'ı, Memlûk Sultanı'na elçi olarak gönderip,⁴ eğer kendisine yardım edilirse, Sultanın nâibi olarak Anadolu'da görev yapabileceğini bildirdi. Memlûklular, bu samimi talep ve bağlılığa karşılık, Emîr Eratna'ya “*Anadolu ülkesi nâibliği*” sıfatını taşıyan bir menşur gönderdi. Emîr Eratna ise dileğinin tasdik etmesi üzerine, Melik Nâsır adına hutbe okutup sikke bastırıldı⁵.

Memlûklular'a tabii olduktan sonra yaşanan olaylar, Emîr Eratna'nın Çobaniler'den duyduğu endişeyi boşa çıkarmamıştı. Çünkü Çobaniler'den Melik Eşref, Eratna üzerine sefer yapacağı zaman Mısır sultanına bir mektup yazarak, Eratna ile yapacağı muharebede araya girmemesini rica etmişti⁶.

Emîr Eratna, Melik Nâsır'ın ölümüne kadar (1337–1341) Memlûklulara olan bağlılığını kısmen sürdürmüştü. Sultan adına hutbe okutup, para bastırılmış ve bunların bir kısmını da tabiiyet alâmeti olarak Mısır'a göndermişti⁷. Makrizî, *Kitabü's-Sülûk*'ta Eratna'nın Anadolu'da Memlûk sultanı adına (1339) hutbe okutmadığını ve (bazen de) sikke kestirmediğini belirtir⁸. İsmail Hakkı Uzunçarşılı ise *Mesâlik-ül-ebşâr*'dan naklen; “Eratna'nın bu cemileleri gösteriş için yapıp, hakikatte sultanın emirlerine ehemmiyet vermediğini” yazar. Bizim kanaatimizde

¹ Mustafa Demir, Türkiye Selçukluları ve beylikler Devrinde Sivas Şehri, Sakarya 2005, s.64.

² Uzunçarşılı, “Eratna”, s.309; Göde, s.43.

³ Uzunçarşılı, “Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eratna Devleti”, s.166.

⁴ Hakkı-Nafiz, s.80.

⁵ Göde, s.44-45.

⁶ Uzunçarşılı, “Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eratna Devleti”, s.170.

⁷ Göde, s.46.

⁸ Bu olay üzerine Darende'nin alınışı gerçekleştiğine göre cümledeki tarih 1338 olabilir.

bu doğrultudadır. Çünkü Emîr Eratna ne zaman başı sıkışsa Memlûklulara sığınıyor, ancak rahata kavuşunca bağlantılarını koparmaya çalışıyordu. Melik Nâsır ise Emîr Eratna'nın bu tür davranışlarından rahatsız olduğu için bölgedeki Türkmen Beyleri vasıtasıyla Eratnalılar'a ait sınır boylarına akınlar düzenliyordu¹. Memlûklular, bu seferleri genellikle Dulkadirli vasıtasıyla yapıyordu. Emir Eratna, Memlûklulara olan bağlılığını gevşetince, Mısır Sultan'ı Karaca Bey'i Eratnalılar üzerine sefere teşvik ediyordu. Karaca Bey, Emir Eratna'nın Memlûklulara tabii olduğu zamanlarda da Eratna Beyliği'nin güney sınırlarına (Darende, Gürün ve Gemerek havalisine) bazen akınlar düzenliyordu. Fakat Eratna Bey'in durumu Memlûk Sultanına şikâyet etmesi üzerine, ihtar alarak seferlerine ara vermek zorunda kalıyordu². Sivas bölgesinde Eratnalılar'a ait olan³ Dârende, Gemerek ve Gürün bu saldırılar sonucu Dulkadirli'lerin eline geçerken, Elbistan ise daha evvel alınmıştı (1337).

Dulkadirli-Eratna arasındaki önemli olaylardan birisi de Karanbük Zaferi'nde (1343) büyük ganimetler elde etmiş olan Eratna Bey'in, Halep valisi Yelboğa'ya gönderdiği hediye kervanının Dulkadirli topraklarında Türkmenlerce soyulmasıdır. Bu hadise dolaylı olarak Dulkadirli'lerle Memlûkluların da arasını açmıştı⁴. Karaca Bey, misillemeden çekindiği için ele geçirmiş olduğu ganimet ve esirleri Mısır sultanlığına gönderdi. Onlara da olayın sebebinin Halep valisi olduğunu belirterek, Memlûk Sultanından özür diledi. Sultan ise özrünü kabul ederek Beylik menşurunu yeniledi⁵.

Karaca Bey'in Eratna'yı yendiği 1338-1339 yılları arasında, Çobanlı Küçük Şeyh Hasan, Sivas'a hakim olsa da bu durum fazla sürmemiş ve Emîr Eratna, 1339 yılında Sivas'ı tekrar geri almıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Emîr Eratna, bu tarihten sonra Melik Nâsır'a olan bağlılığını yenileyerek kendisini tekrar güvenceye almıştır.

¹ Hakkı-Nafiz, s.80; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.168; Göde, s.46.

² Mehmet Ali Öz, Bütün Yönleriyle Gürün, İstanbul 1999, s.149-150.

³ Eretna'nın idaresindeki yerler Erzurum, Bayburt, Erzincan, Şarkî-Karahisar, Niksar, Tokat, Amasya, Samsun, Merzifon, Ankara, Aksaray, Develi-Karahisar, Niğde, Kayseri, Darende, Sivas ve havâlisi idi. (Uzunçarşılı, "Eretna", s.309)

⁴ H.Basri Karadeniz, "Dulkadirli Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış", Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmalar II, (Editörler: Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008, s. s.33; R. Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.13; Mehmet Ali Öz, İslâm Öncesi Günümüze Darende Tarihinden Kesitler, Ankara 2001, s.122.

⁵ Refet Yinanç, "Dulkadiroğulları Beyliği", Türkler, C.6., (Editörler: Hasan Celâl Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca),Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.809.

Çünkü Mısır Sultanı, Emir Eratna'nın kendisine tabii olduğu halde bağımsız hareket etmesinde rahatsız olup, Dulkadirli'leri, Eratna arazilerine girmeye teşvik ediyor ya da yapmış oldukları saldırılara göz yumuyordu¹. Karaca Bey, Memlûk teşvikleri doğrultusunda yaptığı seferlerde her ne kadar Emîr Eratna'ya zarar veremese de sınır uçlarındaki beldeleri yağmalıyordu. Karaca Bey dönemi Dulkadirli-Eratna ilişkileri daha çok Memlûklularla Emir Eratna arasındaki münasebetlere göre şekillenmiştir.

1.1. Karaca Bey'in Elbistan'ı Ele Geçirmesi

Kaynakların bir kısmında Karaca Bey'in Elbistan'ı direk Emir Eratna'dan aldığı belirtilse de, gerçekte Taraklı Halil Bey'den aldığı bilinmektedir. Çünkü Elbistan havalisinde Türkmen Beyi olan Taraklı Halil Bey, Emir Eratna'nın elinden Elbistan'ı daha evvel almış² ve Halep valisi Altunboğa'ya hediye olarak yüz at göndererek onun vasıtasıyla Sultan Nasır'dan şehrin hâkimiyet beratını dahi almayı başarmıştı. Taraklı Halil, muhtemelen diğer Türkmen Beylerinin saldırılarından korunmak için Memlûk tabiliğine girmişti. Markizî, Halil bin Tarafî adındaki bu Türkmen Beyinin, yanında yedi yüz kişi olduğu halde Mısır'a gelerek Elbistan naipliğini aldığını ve onun bin silahlı adamı ile on emirinin olduğunu belirtir³.

Karaca Bey, hemen yanı başındaki bu Türkmen Beyinin nüfuzunun artmasından endişe ederek, oğlu Halil Bey'i, onun üzerine gönderdi. Karaca Bey'in oğlu Halil, çetin bir mücadele sonucu muhatabını mağlup ederek 1337'de Elbistan'ı ondan aldı⁴. Mağlup olan Taraklı Halil, Halep valisi Altunboğa'ya iltica ederek Karaca Bey'e karşı ondan yardım talep etti. Halep valisi Altunboğa ise Taraklı Halil'in de kışkırtmasıyla Karaca Bey'i tehdit ederek, Halep'e gelip hesap vermesini istedi. Karaca Bey, bu tehditlere hiç aldırmaz gibi Altunboğa ile arası açık olan Şam valisi Tengiz'le dost olmaya çalıştı. Tengiz'e 200 at ile birlikte değerli hediyeler gönderdi. Ayrıca valiye yazdığı bir mektupta, kendisinin Mısır sultanına sadık bir köle olduğunu bildirdi. Şam valisi Tengiz ise Memlûk sultanına durumu aktararak, Karaca Bey'in gücünün Taraklı Halil'den daha fazla olduğunu ve bölgede asayişin sağlanması

¹ Demir, s.65.

² Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s. 103.

³ Takiyyüddin Ahmed b. Ali el-Makrizî, Kitabü's-Süluk li-Ma'rifeti Düveli'l-Müluk, (neşr. Muhammed Mustafa Ziyade), Kahire 1982 , C. II/II, Kahire 1982, s. 415.

⁴ R. Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.9-10; Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s. 103.

hususunda Karaca Bey'in daha aktif olacağını söyledi. Halep valisi Altunboğa ise Taraklı Halil'i desteklediği için onun Memluk devletine Karaca Bey'den daha fazla yararlı olacağını bildirdi¹. Bunun üzerine Memlûk Sultanı, her iki Türkmen Beyini de Kahire'ye çağırdı. İkisi de aynı zamanda sultanın huzurunda oldular. Sultan, her iki Türkmen Beyini dinledikten sonra Karaca Bey'de karar kılarak onu “*Türkmenlerin Emîri*” olarak ilan etti². Bu durum Zeyneddin Karaca'yı bir nevi Memlûkluların uç beyi konumuna getirmişti. Beyliğinin resmen tanınması Karaca Bey'i diğer şehirlerin fethine girişmeye teşvik etti. Dulkadirli'ye komşu beyliklerin iç karışıklıklardan dolayı zayıf bir vaziyette oluşu ve Anadolu'da İlhanlı hâkimiyetinin çökmesi, Dulkadirli Beyliği'nin topraklarını kuzeye ve batıya doğru genişletmesine ortam hazırlıyordu.

1.2. Dulkadirli'lerin Gürün ve Dârende'yi Ele Geçirmeleri

Eratnalılar'dan Dârende ve havalisinin Karaca Bey tarafından alınışında, Anadolu'da oluşan otorite boşluğundan daha ziyade, Emîr Eratna'nın Memlûk sultanına karşı hoş olmayan tavır ve davranışları etkili olmuştur. Memlûk Sultanı, Emir Eratna'nın olumsuz davranışlarından dolayı 1338 yılında Karaca Bey'i Eratnalılar üzerine sefere teşvik edince Darende ve havalisini Eratnalılar'dan almak için fırsat kollayan Dulkadirli'ye bekledikleri bu fırsat doğdu.

Karaca Bey, Darende üzerine yöneldiğinde, Emir Eratna tarafından buraya naib olarak atanmış olan Hadım Mercan önemli bir iş için efendisinin yanına gitmişti. Türkmen Beylerinden Emîr Ali Gerger (Ali el-Gergerî), İbrahim, Karaoğlu ve Kara Halil bin İlbeyi kırk kadar adamıyla Dârende kalesine geldiler. Daha evvel içeriden ayarladıkları bir adamın surdan aşağıya ip sallamasıyla kaleye girdiler ve Eratna taraftarlarını öldürerek kaleyi alıp, Karaca Bey'e teslim ettiler. Karaca Bey ise Memlûk Sultanına Darende kalesini aldığını bir mektupla bildirerek buraya emir atamasını talep etti. Durumdan memnun kalan Melik Nâsır, Karaca Bey'e bir teşrif gönderip teşekkür ederek hareketini övmüş ve Dârende'ye de Emir Tengiz'i naib olarak görevlendirmişti³. Ebü'l-Fidâ ise Darende'nin alınışını Makrizî'den farklı olarak eserinde

¹ el-Makrizî, C.II/II, s.430-431.

² R.Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.10.

³ el-Makrizî, C.II/II,s.459,494-495; Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi, C.III, 1935, s.25-26; Uzunçarşılı, “Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti”,s.167²¹; Sümer, “Anadolu'da Moğollar”, s.103; Ahmed Akgündüz- Said Öztürk-Yaşar Baş, Darende Tarihi, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi yay., İstanbul 2002, s.92.

şöyle anlatmaktadır: “Memlukların Besni naibi İzzeddin Özdemir en-Nuri, 1336 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında yanına aldığı Türkmenlerle birlikte (Dulkadir Türkmenleri dâhil) Eratna Bey’in elinde bulunan Darende üzerine sefer düzenledi. Darende kalesini kuşatınca şehir halkı âmân dileyerek şehri teslim etti”¹.

Bugün Sivas’ın bir ilçesi olan Gürün, o dönemlerde idari yönden Darende’ye bağlı bir köy konumundaydı. Kaynaklarda Darende veya Tohma Havzası’ndan haber verilirken Gürün’den de bahsedildiği kabul edilmektedir. Başka bir deyişle o dönemler Darende hangi devlet veya beyliğin sınırları dâhilinde ise Gürün de o sınırlar içerisinde sayılmıştır. Aralarında 35 km’lik bir mesafe bulunan Gürün ve Darende, Tohma Havzası içinde yer alıp aynı coğrafi konumu paylaşmaktadır².

Emir Eratna, Dârende’yi bir baskınla elinden kaybedince, ertesi yıl Dulkadirliler’den intikam almak için kuvvetli bir orduyla Karaca Bey üzerine yürüdü. Gürün’ün güneyinde yapılan savaşta Emîr Eratna, ağır bir yenilgiye uğrayarak geri dönmek zorunda kalırken oğlu Karaca Bey’e esir düştü. Her iki tarafında beş yüz kadar kayıp verdiği bu savaştan sonra, Memlûk Sultanı Nasır’ın araya girmesiyle iki beylik arasında bir barış anlaşması yapıldı³. Bu anlaşmaya göre; savaşta pek çok ganimet ele geçirmiş olan Karaca Bey, bunların dışında yirmi bin baş koyun, at ve deve daha almıştır⁴. Başka bir rivayete göre de Mısır Sultanı’nın araya girmesiyle Karaca Bey, Eratnalılar’dan aldığı yirmi bin koyun, at ve deveyi geri iade etmiş⁵ esirleri de serbest bırakmıştır⁶. Kemal Göde, ise ikinci rivayetin ters yorumlandığı için doğru olmadığını bildirmektedir⁷. Yapılan bu anlaşmayla güney sınırlarını güvence altına alan Emir Eratna, Orta Anadolu’ya doğru yönelerek yeni yerler almaya başladı.

Emir Eratna, ülkesinin güney sınırlarına yapılan Türkmen akınlarından dolayı rahatsız olunca Memlûk sultanına tekrar şikâyette

¹ Ebü'l- Fidâ, Tarihu Ebu'l-Fidâ, C. IV, s.120.

² Öz, Bütün Yönleriyle Gürün, s.150-151.

³ Refet Yinanç-Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri I, Ankara 1988, s. XVI; Öz, Bütün Yönleriyle Gürün, s.151; Uzunçarşılı, “Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti”, s.167; A. Akgündüz- S.Öztürk-Y.Baş, “Dulkadir Beyliği Devrinde Darende”, Maraş Tarihi’nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmalar II, (Editörler: Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008, s.60; Akgündüz- Öztürk- Baş, Darende Tarihi, s.93.

⁴ Sümer, “Anadolu’da Moğollar”,s.103.

⁵ el-Makrizî, C.II/II, s.469,490.

⁶ M.Çetin Varlık, “Dulkadiroğulları Beyliği”, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, C.X, İstanbul 1989, s.98.

⁷ Göde, s.49²¹⁶.

bulunarak, Mısır'a arize ve hediyeler göndermişti¹. Sultan, hediyeleri kabul ettikten sonra gelen elçilere, Eratna topraklarına yapılan saldırıların sebebinin Memlûk adına hutbe okutturulup sikke bastırılmaması olduğunu söyledi². Bu olaydan sonra Emîr Eratna, ülkesinin güvenliğini sağlamak ve arazilerini yağmadan kurtarmak için Melik Nâsır'ın ölümüne kadar Mısır'a olan bağlılığını devam ettirdi.

Emîr Eratna,1339 yılında Memlûk sultanının güvencesini tekrar aldıktan sonra, çevre illerde sınırlarını genişleterek Tokat, Kayseri ve Samsun yörelerini kendisine bağladı. 1341 yılında Melik Nâsır'ın ölümüyle de Anadolu'da bağımsızlığını ilan etti³.

Karaca Bey, zaman zaman Eratna üzerine akınlar yaparken bir taraftan da kendisine karşı çıkıp, Dulkadirli oymaklarını taciz eden Taşgun ile mücadele ediyordu. Şam valisi Tengiz, Halep valisi Altınboğa'ya baskı yaparak, Taşgun'u hapse attırdı⁴.

Karaca Bey, 1340 yılında dostu ve hamisi olan Şam valisi Tengiz'in teşvikiyle tekrar Eratnalılar'a saldırarak topraklarını yağmalamaya başladı. Bu saldırıların Şam valisi yüzünden olduğunu anlayan Emîr Eratna, Şam valisi Tengiz'i Memlûklular'a şikâyet etti. Önce Mısır'a çağrılarak İskenderiye'de hapse atılan Tengiz, daha sonra öldürüldü. Bu duruma bozulan Karaca Bey, Memlûklularla ilişkilerini keserek, 1341'de Sultan Nasır'ın ölümüyle de Mısırdaki karışıklıklardan faydalanarak bağımsız olmaya çalıştı. Karaca Bey, Eratnalılar ile dostluk kurarak, kuzey sınırlarını güvence altına almak ve daha sonra da Memlûklular'dan Halep'i almak istiyordu⁵. Durumdan haberdar olan Halep valisi, Karaca Bey'in Emir Eratna ile birlikte Halep üzerine yürüyeceğini Mısır sultanına bildirmişti. Ancak Mısır'daki gelişmeler yüzünden iktidar ile ters düşen Halep nâibi Taştemür, Karaca Bey'in yardımı ile Kayseri'ye gelerek Eratna'ya sığınmak zorunda kaldı⁶.

1344-1345 yıllarına gelindiğinde Karaca Bey, Emir Eratna'nın İlhanlı valisi Şeyh Hasan ile mücadelesinden faydalanarak Eratna topraklarına tekrar saldırdı ve Tohma Havzası'nı ele geçirdi. İki beylik

¹ Gönderilen hediyeler arasında içi ve dışı atlas ipekten yapılmış bir de çadır vardı. Döşemesi ipekten ve pervazı samur kürkten olan bu çadıra, o gün otuz bin dirhem değer biçildi. Hediyeler içinde otuz iğdiş, dört sungur, on doğan, on çakır ve altmış ipek tefsile vardı (Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.167²¹).

² Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.167²¹.

³ Demir, s.65.

⁴ Yinanç-Elibüyük, s. XVI.

⁵ Yinanç-Elibüyük, s. XVI.

⁶ Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s.104.

arasında devamlı ihtilaf ve mücadele konusu olan Tohma Havzası Memlûkluların hamisi olduğu Dulkadirîliler'in eline geçmişti. 1350'ye kadar Dulkadirîliler'in elinde kalan bölge, bu yıllarda İlhanlı baskısından kurtulan Eratnalılar tarafından tekrar geri alındı¹. Çünkü En-Nâsır'ın ölümünden sonra Memlûk emirleri arasındaki mücadeleler Emir Eratna'ya bölgede daha rahat hareket etme fırsatı doğurmuştu. Hatta Eratna Bey, daha evvel kaybetmiş olduğu Dârende'yi tekrar ele geçirdi².

1350'den Emir Eratna'nın vefatına kadar Karaca Bey'in Eratnalılar ile eskisi gibi ihtilaf ve mücadelede bulunduğu dair bilgilere rastlanılmamaktadır. Karaca Bey bu tarihten sonra dikkatini daha çok Kilikya bölgesindeki Ermeniler üzerine yoğunlaştırmıştı³.

Ancak Tohma Havzası bir müddet sonra tekrar Türkmenlerin akınlarına maruz kalacaktır. 1352'de Emîr Eratna'nın vefatıyla başa geçen oğlu Mehmet Bey, küçük olduğundan devlet işlerini ümera yürütmekteydi. Bölgede bulunan Türkmen aşiretleri ortaya çıkan bu durumdan istifade ederek, Canik ve havalisini tamamen ellerine geçirirken hemen güneyde bulunan Dulkadirîliler de, Eratna topraklarına saldırarak sınırlarını genişletiyorlardı⁴. On yıl sonra Eratnalılar'ın elindeki Zamantı (Pınarbaşı), Gürün, Darende, Divriği tekrar Dulkadirîliler'in hâkimiyetine girmiş oldu. Tohma Havza'sı 1381'de Kadı Burhaneddin dönemi başlayana kadar Dulkadirîliler'in elinde kaldı⁵. Faruk Sümer, Ankara savaşından sonra Dulkadirli Mehmet Bey'in 1404 yılında Darende'yi tekrar zapt ettiğini belirtir⁶. Görüldüğü üzere Dârende'nin de içinde bulunduğu Tohma Havza'sı Dulkadir, Eratna ve Memlûklular arasında zaman zaman el değiştirmiştir.

1.3. Zeyneddin Karaca Bey'in Öldürülmesinde Eratnalıların Rolü

1351 yılında Memlûk Sultanı Nasır Bedreddin'in tahttan indirilmesi üzerine yerine Salih Selahaddin Bin Muhammed geçti⁷. Mısır'daki saltanat değişiminden bir süre Halep valisi Bin Boga Rus (Bin-Bugarus)

¹ Göde, s.73; Öz, Bütün Yönleriyle Gürün, s.151.

² Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s.111.

³ Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s.111.

⁴ Hakkı-Nafiz, s.85; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.177-178.

⁵ Öz, Bütün Yönleriyle Gürün, s.151-152.

⁶ Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları, Türk Dünyası Arş. Vakfı yay., İstanbul 1999, s.276.

⁷ Refet Yinanç, "Dulkadıroğulları", *TDVİA*, C.IX, İstanbul 1994, s.553.

ile Suriye'nin diğer valileri Memlûk yönetime karşı ayaklandı. Emîr Eratna'nın (vefatından önce) muhalefetine rağmen Karaca Bey, bu isyancı valilere destek verdi. Mısır Sultanı Melik Salih, büyük bir kuvvetle isyancı valilerin üzerine yürüdü ve Bin Boga Rus'u mağlup ederek öldürttü¹. İsyancı valilerin bir kısmı da Memlûklulardan kaçarak Karaca Bey'e sığındı. Mısır yönetimi², isyancı valilere yaptığı yardımlarından dolayı Karaca Bey'i cezalandırmak ve Dulkadirîliler'in başına da Ramazan Bey'i geçirmek istiyordu. Durumdan haberdar olan Karaca Bey, geleceğinden endişe ederek iltica eden valileri -kendisini affettirmek için- Memlûklulara teslim ettiyse de, üzerine yapılan seferi önleyemedi³. Mısır Sultanı Melik Salih'in atabeyi Argun, Ramazan Bey'den ve Suriye emirlerinden aldığı yardımcı kuvvetlerle Elbistan'a yürüdü. Müttefik kuvvetler Elbistan'ı tahrip ettikten sonra 1353 senesi yazında Karaca Bey'i Düldül Dağı eteklerinde sıkıştırdı. Karaca Bey, bütün imkânları zorlayarak 21 gün sabır ve kararlılıkla kahramanca savaştı ancak başarılı olamayıp büyük bir yenilgiye uğradı. Karaca Bey'in iki oğlu ile kırk kadar adamı yakalanırken kendisi ise Eratnaoğlu Gıyaseddin Mehmed Bey'e sığınmak için Sivas'a kaçtı⁴. Mısır Sultanı, Eratnaoğlu Mehmet Bey'e bir mektup göndererek, Karaca Bey'in bir hile ile tutulmasını bildirdi⁵. Mehmed Bey ise kendisine sığınmış olan Karaca Bey'i Memlûklulara teslim etmek istemediğinden ona izzet ve ikramlarda bulunarak hoşnut kalacağı bir şekilde misafir etti. Ancak Atabeg Argun'un istek ve tehditlerine daha fazla direnemeyerek onu Halep'e göndermeye mecbur kaldı⁶. Halep Kalesi'ne hapsedilen Karaca Bey, Mısır'dan gelen emir üzerine buradan da Kahire'ye yollandı. Karaca Bey, Mısır Sultanı Melik Salih ile görüşükten sonra *Bâb-ı Zevile*'de işkence ile asılarak öldürüldü (11 Aralık 1353) ve cesedi üç gün bu kapıda teşhir

¹ Hakkı-Nafiz, s.85-86; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178.

² Mısır'da iktidara hâkim olan Emîr Taz ve Emîr Şeyhu.

³ Besim Atalay, Maraş Tarihi ve Coğrafyası, İstanbul 1973, s.46; R. Yinanç, "Dulkadiroğulları", s.553.

⁴ el-Makrizî, C.I/II, s.898; R.Yinanç, "Dulkadiroğulları", s.553; Atalay, s.46; Hakkı-Nafiz, s.86; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178; Salim Koca, "Anadolu Türk Beylikleri", Genel Türk Tarihi, (Editörler:H.Celal Güzel-Ali Birinci), C.4 Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s.300.

⁵ Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178.

⁶ Eratnaoğlu Mehmet Bey, Karaca Bey'i bazı dönemler ülkesinin topraklarını işgal ettiğinden ve Memlûklu sultanlığı ile arayı açmak istemediğinden dolayı da tutuklatıp Halep'e göndermiş olabilir.

edildi¹. Rahmetli Arifî Paşa, Karaca Bey'in 1378-1379 yılında yüz yaşında iken vefat ettiğini² belirtse de, sonraki gelişmeler bu tarihin mümkün olmadığını ve kronolojik bir hatadan ibaret olduğunu göstermektedir.

Karaca Bey'in Eratnalılar tarafından tutuklanarak Memlûklulara gönderilmesi ile mesele kapanmış gibi görünse de sonraki gelişmeler hiç de öyle olmadığını göstermektedir. Bu olay Dulkadirli ile sonuçtan sorumlu tutulan Eratnalar arasında intikam duygusunun oluşmasına sebep olmuştu. Karaca Bey'den sonra başa geçen Dulkadirli Beyleri fırsat buldukça bu olayın intikamını almak için Eratnalılara karşı saldırılarda bulunmuşlardır.

2. Halil Bey Dönemi (1353-1386)

Mısır Sultanı Melik Salih, Karaca Bey'in ölümünden sonra Dulkadirli'lerin başına daha öncede belirtildiği gibi Ramazanoğlu'nu getirdi. Ancak bu reis Bozok Türkmenleri üzerinde istediği otoriteyi kuramadı. Karaca Bey'in oğullarından her birisi Dulkadirli boy ve oymaklarından birinin başına geçerek civar bölgelere akınlar yapmaya başladılar. Bunun üzerine Mısır Sultanı bu karışıklığı gidermek için, Memlûklulara bağımlı kalmak şartı ile Dulkadirli'lerin başına Halil Bey'i geçirdi³.

Cesur ve kahraman bir kişi olan Halil Bey de babası gibi genişleme politikasını sürdürerek Harput, Behinsi(Besni), Âmid (Diyarbakır) taraflarını topraklarına kattı⁴. Daha sonra babasını Memlûklulara teslim eden Eratnalılar'dan öcünü almak için ilk fırsatta onlara saldırıp şehir ve kasabalarını yağmalamaya başladı. Bu tarihlerde Eratnalılar, iç karışıklıklardan dolayı birlik ve beraberlikten yoksundu. Durumu iyi değerlendirmesini bilen Dulkadirli Türkmen reislerinden Ömer Bey, 1360'ta Malatya üzerine yürürken Halil Bey'de ülkesinin sınırlarını Zamantı'ya kadar genişletti. Malatya'yı alan Ömer Bey'in aynı sene

¹ Atalay, s.46; İ.Hakkı Uzunçarşılıoğlu, Anadolu Beylikleri ve Akkoyulu, Karakoyunlu Devletleri,, TTK yay., Ankara 1937, s.43; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178; R. Yinanç, "Dulkadiroğulları", s.553; İsmail Altınöz, Dulkadir Eyâletini Kuruluşu ve Gelişmesi, Kahraman Maraş 2009, s.28; Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi, III, 1935, s.47.

² Arifî Paşa, Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükûmeti, (Editörler: Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde yay., Kahramanmaraş 2011, s.26; Hakkı-Nafiz, s.86⁴¹.

³ Varlık, s.101; R. Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.19; İ.Hakkı Uzunçarşılıoğlu, Anadolu Beylikleri ve Akkoyulu, Karakoyunlu Devletleri,, TTK. yay., Ankara 1937, s.43.;

⁴ Uzunçarşılıoğlu, a.g.e., s.43.

vefatı üzerine burasını Halil Bey almak istediye de, halk şehri Dulkadirli'ler'e değil Memlûklulara teslim etti. Halil Bey, bu defa Eratnalılara ait olan şehirlerden Harput üzerine yürüdü. Eratnalılardan yardım gelmeyince burasını kolayca aldı. Harput Kalesi, Dulkadirli'lerle Memlûklular arasında daha sonra birkaç kez el değiştirmiştir. Halil Bey, tâbii olduğu Memlûklularla çatışmaktan bile çekinmemiş ve üzerine gönderilen iki orduyu da bozguna uğratmıştır¹.

Halil Bey'de babası gibi Eratnalılara bazen düşmanca tavır sergilerken, bazen de ortak düşmanlarına karşı birlikte hareket etmişti. Örneğin, Memlûkluların Malatya valisi Esendemir Tazı, 1362 yılının Eylül ayında Anadolu'ya saldırınca, Eratnalılar ile Dulkadirli'ler valiyeye karşı ittifak yapmıştı. Birlikte taarruz eden Eratna ve Dulkadir Beyleri, Memlûkluların Malatya Emîri Esendemir Tazı'yı avla meşgul olduğu bir sırada baskınla yakalamışlardı. Fakat Esendemir, bir çaresini bularak Malatya'ya kaçmıştı². Eratna ve Dulkadir Beylerinin birlikte yaptıkları bu akınlar Memlûk hükümetini oldukça rahatsız etmişti. Mısır Sultanının emriyle Şam Naibi Yolbuğa komutasında bulunan yirmi dört bin³ kişilik bir kuvvet, mancınık ve kale fethiyle ilgili teçhizatla bunların üzerine harekete geçti. Bu ordu, Dulkadir ve Eratna topraklarına saldırırsa da önemli bir sonuç alamadan geri döndü⁴. Bir süre sonra problemin Malatya valisinden kaynaklandığı anlaşılınca sorun giderildi.

Eratnalı Mehmet Bey ölünce yerine küçük yaşta olan oğlu Alaaddin Ali başa geçirildi⁵. Gerek Sultanın küçük yaşta oluşu gerekse emirlerin birbirleriyle nüfûz yarışına girmiş olmaları ülkeyi kaosa sokmuştu. Bu durum Eratnalıların diğer düşmanları gibi Dulkadirli'lerde

¹ Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), TTK yay., Ankara 1989, s.21; Varlık,s.101; Abdülkerim Özeydin-Fehameddin Başar, İslâm Tarihi, Kayıhan yayınları, İstanbul 1994, C.8, s.330; R. Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.19-20; aynı mlf., "Dulkadiroğulları", s.553.

² Hakkı-Nafiz, s.86; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178.

³ Şam'dan 5000, Şam'ın diğer beldelerinden 7000 süvari ve Halep'ten de 12000 asker (Hakkı-Nafiz, s.86).

⁴ Hakkı-Nafiz, s.86; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178-179.

⁵ Şikari ise, Eratnalılardan Mehmet Bey'in Eratna adında bir oğlunun olduğunu ve babasının ölümünden sonra hükümdar ilan edildiğini bildirir. Fakat Karamanlılar bunu memleketten çıkarınca İkinci Eratna'nın, Şam naiblerinden ve Dulkadiroğulları'ndan yardım talebinde bulunduğunu, tekrar hükümdar olsa da en sonunda Karamanoğlu Alâüddin Bey tarafından öldürüldüğünü belirtir. (Ramazan Boyacıoğlu, Karamanoğulları Tarihi, Sivas 2001, s.62-63; Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti", s.178-179.)

fırsat buldukça Eratna topraklarına girmesine sebep oluyordu¹. Eratna emirlerinin isyanlarını da destekleyen Halil Bey, bazen Eratnalıların düşmanlarıyla da müttefik oluyordu. Eratnalılar, Erzincan emiri Mutahharten'e saldırdığında Halil Bey, kardeşi İbrahim'i çok sayıda askerle Erzincan'a yardıma göndermişti. Eratnalılar ise gelen bu kuvvet karşısında yenilgiye uğramıştı².

2.1. Halil Bey'in Öldürülmesi

Dulkadirli Halil Bey'in Eratna aleyhine olan tavırları ve onların topraklarını yağmalaması, Sultan Berkuk'u oldukça kızdırıyordu. Durumdan rahatsız olan Memlûk Sultanı Berkuk, Halil Bey'i Elbistan emirliğinden alarak onun yerine kendi emirlerinden Mübarekşah'ı atadı. Halep kuvvetleriyle beraber Elbistan üzerine yürüyen Mübarekşah, Halil Bey'i başta yenilgiye uğratsa da daha sonra yenilip öldürüldü³.

Eratnalılar, hem Mehmet Bey'in hem de oğlu Alaaddin Bey'in zayıf kişiliklerinden dolayı tam bir kaos içine düşmüştü. Kadı Burhaneddin Ahmed, hizmetinde bulunduğu Eratnalılar'ın zayıflığından faydalanarak Sivas'ta saltanatını ilan edince, Eratna emirleriyle mücadeleye başladı. Çetin bir mücadele sonucu Eratna toprakları üzerinde kendi devletini kurdu ve güçlü yönetimini on sekiz yıl kadar sürdürdü⁴. Kadı Burhaneddin Ahmed'in devlet kurma mücadelesinde Dulkadirli Beyleri Eratnalılara karşı onu destekleyerek yardımcı oldular⁵. Dulkadirli Halil Bey, kardeşi Osman'ı bir miktar kuvvetle Kadı Burhaneddin'in emrine vermişti. Kadı Burhaneddin, Eratnalıların Amasya emiri Ahmed ile Kazabad'da yaptığı savaşta tehlikeye düşünce Dulkadirliler'den Halil adında cesur bir kimsenin yardımıyla canını kurtarabilmişti⁶. Kadı Burhaneddin Ahmed, devletin kuruluş aşamasında yardımlarını

¹ Varlık, s.102;

² Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî, *Bezm u Rezm (Eğlence ve Savaş)*, (Çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1990, s.158; Y.Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, Ankara 1970, s.39-40; Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar Eratna Devleti-Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti- Mutahharten ve Erzincan Emirliği II*, TTK yay., Ankara 1989, s.257.

³ M.Halil Yınanç, "Dulkadirliler", *İA*, C.III, İstanbul 1993, s.657; R. Yınanç, "Dulkadiroğulları", s.554.

⁴ Göde, s.129-134; Uzunçarşılıoğlu, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyulu, Karakoyunlu Devletleri*, s.154-161; P.M.Holt, s.179.

⁵ Yaşar Yücel, *Kadı Burhaneddin*, KTB yay., Ankara 1987, s.17-18.

⁶ Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar Eratna Devleti-Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti-Mutahharten ve Erzincan Emirliği II*, TTK yay., Ankara 1989, s.66; M.H. Yınanç, "Dulkadirliler", s. 657.

gördüğü, Dulkadirli Halil Bey'e Memlûklularla mücadelesinde yardımcı olmuştu. Dulkadirli Beyi Şam askerleriyle yaptığı bir mücadelede yenilince Harput Kalesi'ne sıkışıp kalmıştı. Kadı Burhaneddin'in yardımıyla burda ki aciz durumundan kurtulup eski şerefli mevkinde kavuşmuştu¹. Dulkadirli Halil Bey, Memlûklular'la çoğu zaman arası açık olduğundan dolayı onlara karşı Kadı Burhaneddin Ahmedî destekliyordu.

Dulkadirli Halil Bey'in Mısır sultanlığına karşı sergilemiş olduğu saldırgan faaliyetleri baskıyla engelleyemeyeceğini gören Berkuk, ona hediyeler göndererek dostça ilişkiler kurmaya çalıştı. Ancak bu durum uzun sürmedi. Çünkü Halil Bey, bir süre sonra Memlûklulara karşı yeniden düşmanca tavırlar içine girdi. Bunun üzerine Memlûk Sultanı Berkuk, Halil Bey'i ortadan kaldırabilmek için Dulkadirli'lerin iç çekişmelerinden yararlanmak istedi. Memlûkler'in tahrik ve hileleri sonucu Halil Bey, kardeşi Harput beyi İbrahim² tarafından bir suikast sonucu öldürüldü. Halil Bey de babası gibi Memlûkluların cinayetine kurban gitmişti³. Mısır Sultanı, İbrahim Bey'i büyük emirleri arasına alarak ona hil'at ve hediyeler verdi⁴. Halil Bey'den sonra onun yerine Süli Bey (Sevli) geçti (1386-1387)⁵. Süli Bey, gerek Osmanlılara gerekse Kadı Burhaneddin Ahmed'e kızlarını vermek suretiyle iki devletin de dostluğunu kazanmıştı⁶. Dulkadirli Süli Bey'de Halil Bey gibi genellikle Memlûklulara düşman olduğundan dolayı, Timur Anadolu'ya geldiğinde elçiler göndererek onu Suriye üzerine yürümeye teşvik etmişti⁷. Memlûklular, Dulkadirli'lerin başında sorun çıkaran güçlü bir bey istemedikleri için Karaca ve Halil Beyler gibi Süli Bey'i de bir suikast sonucu öldürdüler (1397)⁸.

¹ Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî, s.317.

² Bazı kaynaklarda "Umuroğlu" olarak geçer.(Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî, s.344).

³ Arifî Paşa, s.28; Faruk Söylemez, "Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri", Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmalar I, (Editörler: Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008, s.88.

⁴ Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî, s.344.

⁵ Erdoğan Merçil, Müslüman-Türk Devletleri Tarihi, TTK yay. Ankara 1991, s.291; Uzunçarşılıoğlu, Anadolu Beylikleri ve Akkoyulu, Karakoyunlu Devletleri, s.43.

⁶ Uzunçarşılıoğlu, A.g.e., s.171.

⁷ İsmail Aka, Timurlular, TDV yay., Ankara 1995, s.30-31.

⁸ Koca, s.300.

Sonuç

Dulkadir Beyliği, 1337 yılında Elbistan ve Maraş'ta Memlûklulara bağlı olarak kurulmuştur. Dulkadirli, her ne kadar beylik olarak adlandırılrsa da güçlü oldukları dönemlerde beylikten daha çok âdeta bir devlet gibi hareket etmişlerdi. Yeri geldiğinde Memlûk, Safevi ve Osmanlılara kafa tutmuş hatta bu devletler arasında söz sahibi olmuştur. Oldukça stratejik bir konuma sahip olan Dulkadirli, tarihteki birçok büyük devletten ve beylikten daha uzun bir süre hâkimiyet sürmüştü. Buldukları coğrafyanın dağlık bir bölgede oluşu onların kontrol altına almasını zorlaştırıyordu. Öyle ki tabii oldukları Memlûklular dahi Dulkadirli üzerinde tam bir otorite kuramamıştı.

Beyliğin iki asra yakın bir zaman hüküm sürmesinde, Dulkadirli beylerinin komşu devlet ve beyliklere karşı takip ettikleri siyasette başarılı olmaları en büyük etkenlerdendir. Komşularına karşı izledikleri politikada menfaatleri neyi gerektiriyorsa onu yapmışlardır. Bazen Memlûklulara bazen de Osmanlılara yaklaşarak onların himayesini sağlamışlardır. Bazı dönemlerde komşuları olan beyliklerle dostluk kurup Memlûklulara karşı cephe almışlardır.

Dulkadirli Beyliği özellikle 1328-1380 yılları arasında Eratnalılar ile Memlûklular arasında tampon bir bölge konumundaydı. Memlûklular, Eratnalıları hâkimiyetleri altında tutmak için Dulkadirli'yi Eratnalılara karşı devamlı kullanmışlardı. Emir Eratna'nın Memlûklulara karşı tabîlik işlemlerini zamanla yerine getirmeyip, bağımsızlık teşebbüsünde bulunması, Memlûkluların Anadolu'daki ileri karakolu yani uc beyliği konumunda ki Dulkadirli Türkmenleri ile uğraşmasına sebep oluyordu. Bundan dolayıdır ki Dulkadirli, Mısır sultanlığının teşvikleri doğrultusunda Eratnalılar üzerine seferler düzenlemiş ve onları güneyde fazlaca uğraştırmışlardı.

Dulkadirli Karaca Bey, dikkatlerini Kilikya bölgesindeki Ermenilere ve Memlûklu emirlerinin mücadelelerine çevirdiği zaman, Eratnalılar biraz daha rahat nefes almışlardı. Barış ortamlarının kurulduğu dönemlerde Dulkadirli Beyleri, Karamanoğulları ile yapmış oldukları mücadelelerde zaman zaman Eratnalılara destek dahi olmuşlardı. Ancak Halep valisi Boğarus'u destekleyen Karaca Bey'in, Eratnalı Memhmet Bey tarafından tutuklanarak Mısır sultanlığına teslim edilmesi, Dulkadirli ile Eratnalılar arasındaki ilişkiyi daha çok intikam hissinin hâkim olduğu bir yöne çekmişti. Sonuç itibariyle Dulkadirli-Eratna ilişkilerinde etken faktör genellikle Memlûklular olmuştur.

KAYNAKÇA

Arıf Paşa, **Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükûmeti**, (Editörler: Yaşar Alparıslan-Serdar Yakar), Ukde yay., Kahramanmaraş 2011.

ATALAY, Besim, **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, İstanbul 1973.

AKA, İsmail, **Timurlular**, TDV yay., Ankara 1995.

AKGÜNDÜZ, Ahmed- Said Öztürk-Yaşar Baş, "Dulkadir Beyliği Devrinde Darende",

Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmalar II, (Editörler: Yaşar Alparıslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008.

AKGÜNDÜZ, Ahmed- Said Öztürk-Yaşar Baş, **Darende Tarihi**, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 2002.

ALTINÖZ, İsmail, **Dulkadir Eyâletini Kuruluşu ve Gelişmesi**, Kahraman Maraş 2009.

Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî, **Bezm u Rezm (Eğlence ve Savaş)**, (Çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.

BOYACIOğLU, Ramazan, **Karamanoğulları Tarihi**, Sivas 2001.

DEMİR, Mustafa, **Türkiye Selçukluları ve beylikler Devrinde Sivas Şehri**, Sakarya 2005. Ebü'l- Fidâ, **Tarihu Ebu'l-Fidâ**, C. IV, s.84,91,120.

GÖDE, Kemal, **Eratnahlar (1327-1382)**, Ankara 1994.

GÜNDOğDU, Hamza, **Dulkadirli Beyliği Mimarisi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.

Halil Edhem (Eldem), **Kayseri Şehri -Selçuklu Tarihinden Bir Bölüm-**, (Haz.Kemal Göde), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.

Hüseyin Hüsameddin, **Amasya Tarihi**, III, 1935.

HOLT, P.M., **Haçlılar Çağı, XI. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu**, (çev. Özden Arıkan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1999.

KARADENİZ, H.Basri, "Dulkadirli Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış", **Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmalar II**, (Editörler: Yaşar Alparıslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008.

KOCA, Salim, “Anadolu Türk Beylikleri”, **Genel Türk Tarihi**, (Editörler:H.Celal Güzel-Ali Birinci), C.4 Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

MERÇİL, Erdoğan, **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**, TTK yay. Ankara 1991.

ÖZ, Mehmet Ali, **Bütün Yönleriyle Gürün**, İstanbul 1999.

ÖZ, Mehmet Ali, **İslâm Öncesinden Günümüze Darendeli Tarihinden Kesitler**, Ankara 2001.

ÖZAYDIN, Abdülkerim-Fehameddin Başar, **İslâm Tarihi**, Kayihan yayınları, C.8, İstanbul 1994.

SEFEROĞLU, Şükrü Kaya-Adnan Müderrisoğlu, **Türk devletleri Tarihi (Etnolojik Bir Deneme)**, Ankara 1986, s.108.

SÖYLEMEZ, Faruk, “Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri”, **Maraş**

Tarihi’nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I, (Editörler: Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar), Kahraman Maraş 2008.

SÜMER, Faruk, **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları**, Türk Dünyası Arş. Vakfı yay., İstanbul 1999.

SÜMER, Faruk, “Anadolu’da Moğollar”, **Selçuklu Araştırmaları Dergisi, I**, Ankara 1970.

Şikâri, **Karamanoğulları Tarihi**, (Yay. Mesud Koman), Konya 1946.

Takiyyüddin Ahmed b. Ali el-Makrizî, **Kitabü’s-Süluk li-Ma’rifeti Düveli’l-Müluk**, (neşr.

Muhammed Mustafa Ziyade), Kahire 1982 , C.II/II, s.415.

TURAN, Osman, **Selçuklular ve İslâmiyet**, Boğaziçi yayınları, İstanbul 1993.

UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı, “Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti”, **Bulleten**, XXXII/126, Ankara 1968.

(UZUNÇARŞILI) İsmail Hakkı- Rıdvan Nafiz, **Sivas Şehri**, (Haz. Recep Toparlı), Sivas 1998.

UZUNÇARŞILIOĞLU, İ.Hakkı, “Eretna”, **İA**, C.4, İstanbul 1988.

UZUNÇARŞILIOĞLU, İ.Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyulu, Karakoyunlu Devletleri**, TTK yay., Ankara 1937.

ÜNAL, Mehmet Ali, **XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)**, TTK yay., Ankara 1989, s.21

VARLIK, M.Çetin, “Dulkadiroğulları Beyliğı”, **Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, C.X, İstanbul 1989.

YİNANÇ, Mükremin Halil, “Dulkadirhılar”, **İA**, C.III, İstanbul 1993.

YİNANÇ, Refet, **Dulkadir Beyliğı**, TTK. Yay, Ankara 1989.

YİNANÇ, Refet-Mesut Elibüyük, **Maraş Tahrir Defteri I**, Ankara 1988.

YİNANÇ, Refet, “Dulkadiroğulları”, **TDVİA**, C.IX, İstanbul 1994.

YİNANÇ, Refet, “Dulkadiroğulları Beyliğı”, **Türkler**, C.6., (Editörler: Hasan Celâl Güzel-Kemal Çiçek-Salim Koca), Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.

YÜCEL, Yaşar, **Kadı Burhaneddin**, KTB yay., Ankara 1987.

YÜCEL, Yaşar, **Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti**, Ankara 1970.

YÜCEL, Yaşar, **Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar Eratna Devleti-Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti-Mutahharten ve Erzincan Emirligi**, TTK yay., Ankara 1989.

YÜCEL, Yaşar, **Çobanoğulları Beyliğı- Çandarogulları Beyliğı**, TTK yay. Ankara 1988.

Yrd. Doç. Dr. Abdullah KAYA Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü tel:0505 223 62 90 e-mail: zaravi58@hotmail.com

AYNTAB ŞEHRİNDE DULKADİRLİ İZLERİ

Dr. İbrahim Etem ÇAKIR*

Ayntab, 1337 yılında Dulkadir Beyliğinin kurulmasıyla bu beyliğin hâkimiyeti altına girmiştir. Dulkadir yönetimi altında kalan şehirde bu beyliğe ait izler yer almaktadır. Bu dönemde şehirde han, medrese, mescid inşa edilmiştir. Dulkadir beyi Alaüddeve Bey (1479-1515) cami ve maslak (büyük su hazinesi) inşa edip masrafları için vakıflar tesis etmişti. Bu yapılar Ayntâb şehrinin fiziki yönden gelişmesine katkı sağlamıştır.

Ayntab, Osmanlı Devleti topraklarına dâhil olmadan önce Abbasî, Selçuklu, Eyyubî, Memluk ve Dulkadir Beyliği hâkimiyetinde kalmış, zaman zaman bu bölgede Bizans ve Haçlılar hüküm sürmüşlerdir. Yavuz Sultan Selim'in Suriye ve Mısır'a düzenlediği sefer sırasında 1516 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. İdari yönden ilk önce Arap vilayetine, 1531 yılında Dulkadir beylerbeyliğinin (Maraş) kurulmasıyla da buraya sancak statüsünde bağlanmış ve bu durum XVI. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.

Zeyneddin Karaca Bey, 1337 yılında, Memlûk sultanı Melik Nâsır Muhammed tarafından, Elbistan yöresindeki Türkmenlerin başına

* Erzincan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E-mail: icakir@erzincan.edu.tr

getirilmiş ve böylece Dulkadir Beyliği'nin temeli atılmıştı.¹ Ayntâb, Dulkadir Beyliği'nin kurulmasıyla birlikte Memlûk-Dulkadir çatışmalarının odağında yer almıştır. Zeyneddin Karaca Bey döneminde Ayntâb, Dulkadir egemenliğinde iken, 1353 yılında Memlûk, 1361'de yeniden Dulkadir hâkimiyetine girmişti.² 1381 yılında kalabalık bir Memlûk ordusu Ayntâb'ı geçerek Maraş'a ulaşmış, Dulkadir beyleriyle yapılan savaşı kazanarak Ayntâb ve çevresi Memlûk yönetimine dâhil oldu.³ 1390'da Dulkadirli Türkmenlerinden Emir Seveli ve Memlûk yöneticilerinden Mintaş tarafından istila edilmiş ve şehir halkı büyük sıkıntılar çekmişti. Bu kuşatma sırasında kalede mahsur kalan Bedreddin el-Aynî Ayntâb halkının çok büyük sıkıntılar yaşadığını, halkın evlerini boşaltıp şehir dışına çıkmak durumunda kaldığını, mal ve eşyalarının yağmalandığını ifade etmiştir.⁴ Suriye'nin kuzeyinde Dulkadir-Memlûk mücadelesi sürerken, Osmanlı Devleti hükümdarı Yıldırım Bayezid'in (I.Bayezid) yardımı ile Dulkadir Beyliği'nin başına geçen Mehmed Bey, amcası Seveli Bey'in aksine Anadolu'yu istila eden Timur'a karşı olumsuz tavır takındı. Bu mücadele, Timur'un 1400 yılında Ayntâb şehrini zapt ve kaleyi muhasara altına almasıyla sonuçlandı.⁵ Timur'un yanında seferlerine katılan Nizamüddin Şâmî'nin Zafername'sinde şehrin zapt edilmesinden sonra halkın bir kısmının bağışlandığı, ancak önemli bir kısmının kılıçtan geçirildiği, evlerin yıkıldığı kaydedilmiştir.⁶ Dulkadir beyi Şehsuvar Bey 1467'de, Memlûk ordusunu yenerek Ayntâb dâhil Halep'e kadar olan yerleri kontrolü altına aldı.⁷ Ancak 1471'de Emir Yaşbek komutasındaki Memlûk ordusuna mağlup olmuş ve Ayntâb yeniden Memlûklerin eline geçmiştir.⁸ 1471'de Akkoyunlu-Memlûk mücadelesinde Memlûkler galip çıkarak bölge üzerindeki hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdir.⁹

¹ Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, Ankara 1989, s.8-9.

² İsmail Altınöz, "Dulkadir Eyaletinin Kuruluşunda Antep Şehri (XVI. Yüzyıl)", Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep, (edit. Yusuf Küçükdağ), Gaziantep 1999, s.105-106.

³ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.23.

⁴ Ebu Muhammed Bedreddîn Mahmûd bin Ahmed el-Aynî, İkdûl-Cum'an Fî Tarih-i Ehli'z-Zaman, I, Süleymaniye Kütüphanesi Gülnuş Valide Sultan nr.61, vr.67b-68a.

⁵ Yaşar Yücel, Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1393-1402), Ankara 1989, s.94, 111, Yinanç, "Dulkadiroğulları", s. 554.

⁶ Nizamüddin Şâmî, Zafernâme, (Çeviren: Necati Lugal), Ankara 1987, s. 267.

⁷ M.C. Şehabeddin Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış", İÜEFİTD, 25, İstanbul 1971, s.31.

⁸ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s.70-71.

⁹ Hasan-ı Rumlu, Ahsenü't-Tevârih, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2006, s.507.

Ayntâb, Osmanlıların desteğiyle Dulkadir beyi olan Alaüddevle Bey (1479-1515) zamanında Dulkadir hâkimiyetine girmiştir. Alaüddevle Bey Ayntab'a büyük yatırımlar yapmıştır. Kendi adıyla anılan cami¹ ve maslak² (büyük su hazinesi) inşa edip masrafları için vakıflar tesis etmişti.³ Yavuz Sultan Selim'in (I. Selim) Çaldıran Savaşı'nda (1514) Şah İsmail'in üzerine yürürken Osmanlı Devleti'nin sefere katılması çağrısına yaşını bahane ederek katılmaması, Osmanlı ordusuna erzak satışını yasaklaması ve Osmanlı ordusunun bazı mühimmat birliklerine saldırması⁴ Alaüddevle'nin sonunu hazırlamıştı. Yeğeni Şehsuvaroğlu Ali Bey'in öncülük ettiği Osmanlı ordusuna yenilen Alaüddevle öldürülmüş (12 Haziran 1515) ve Dulkadiroğullarının yönetimi de Osmanlı himayesi altında Şehsuvaroğlu Ali Bey'e verilmiştir.⁵

Ayntâb, Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmesiyle birlikte, adı daha sonra Şam vilayeti olarak değiştirilen Arab vilayetine sancak olarak bağlanmış, 1531 yılında Zülkadriye (Dulkadir-Maraş) vilayetinin kurulmasıyla bu vilayete bağlı bir sancak haline getirilmiştir.⁶ Ayntâb şehrinde yer alan yapılardan bir kısmı Dulkadirler tarafından inşa edilmiştir. Bunlar arasında han, maslak, medrese, mescid, cami gibi eserler yer almaktadır.

¹ BOA. TT. 301, s.3, TKGM. KKA. TT. 556, s.258.

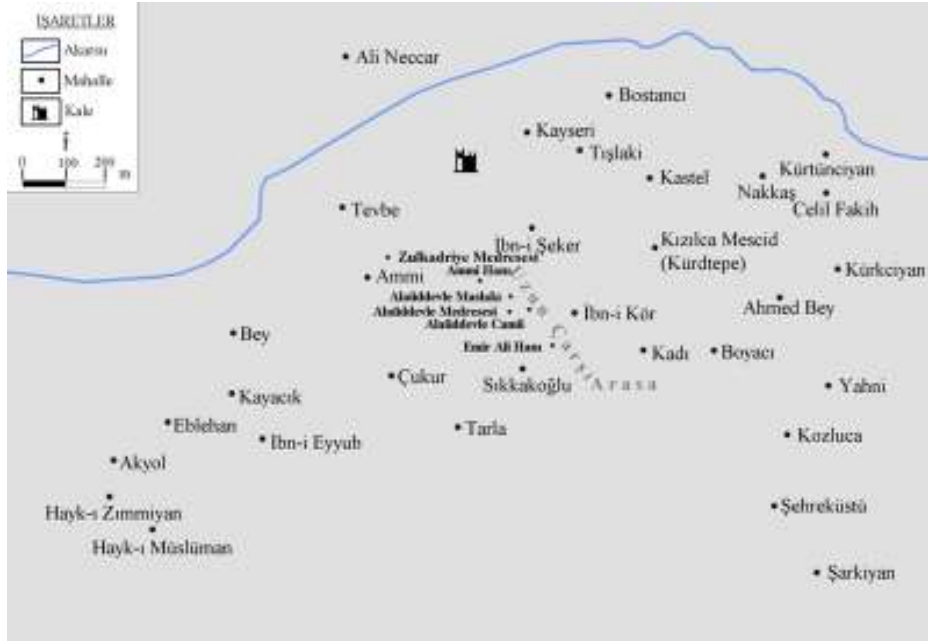
² Vakıf kaydı için bakınız: BOA. TT. 301, s.15, TKGM. KKA. TT. 556, s.269.

³ Kâzım Yaşar Koprıman, "Osmanlı-Memlûk Münasebetleri", Makaleler, (Haz. S. Yalçın-A. Çetin), Ankara 2005, s.188, Hüseyin Özdeğer, "Gaziantep", DİA, İstanbul 1996, XIII, s. 467.

⁴ Alaüddevle'nin Osmanlı'ya karşı takındığı durum hakkında kaynaklarda, "*cihanı tutan ordu için getirtilen zahireyi zorla alıp, ülkesi sınırından geçen nüzul eminlerine saldırgan elini uzattığı gibi...*" şeklinde bilgi yer almıştır. Hoca Sadettin Efendi, Tacüt-Tevarih IV, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara 1992, s.238.

⁵ Yinanç, Dulkadiroğulları, s.556, Selahattin Tansel, Yavuz Sultan Selim, Ankara 1969, s.101-107. Şehsuvaroğlu Ali Bey, I. Süleyman'ın (Kanuni) cüluslarında kendisini tebriğe gelmemesi ve bu yolla yeni padişaha karşı tavır takınması üzerine 1522 yılında öldürülmüş, yönetimi altındaki topraklar beş sancağa bölünmüştür. İbn-i Kemal, Tevârih-i Âl-i Osmân X. Defter, (Haz. Şefaettin Severcan), Ankara 1996, s.141-146, Peçevi İbrahim Efendi, Peçevi Tarihi I, (Haz. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1992, s.56-57.

⁶ İsmail Altınöz, Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi, Kahramanmaraş 2009, s.81.

Harita 1. Ayntab Şehrinde Dulkadirli Eserleri (16. Yüzyıl)

Alaüddeve Camii: Şahinbey ilçesi Karagöz Mahallesi Uzun Çarşı civarındadır. Dulkadirli beyi Alaüddeve Bozkurt Bey tarafından XVI. yüzyılın başlarında yapıldığı tahmin edilen ve orijinal olarak günümüze sadece minaresi gelebilen caminin mevcut hali 1901–1909 tarihleri arasında yaptırılmıştır.¹ Günümüzde cami ibadete açıktır. Evliya Çelebi, Sultan Alaüddeve Camii şeklinde bahsetmiştir.² Cami ile ilgili bir kayıta “merhum Alaüddeve Camii” şeklinde yer almaktadır.³ 15 Cemâziye’l-evvel 947 / 6 Eylül 1541 tarihinde Ayntâb mahkemesinde Hacı Ömer bin Hacı Ali ile üstad Mahal bin Mustafa arasında cami minaresinin tamirati için 40 altın karşılığında sözleşme yapılmıştır.⁴ 1557 ve 1584 tarihli vakıf defterlerine göre caminin gelir kaynakları ve giderleri tabloda yer almaktadır.

¹ Hamza Gündoğdu, Dulkadir Beyliği Mimarisi, Ankara 1986, s.28-29, Nusret Çam, Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep 27, Ankara 2006, s.181, Ara Altun, “Alaüddeve Camii”, DİA, İstanbul 1989, II, s.344-345.

² Evliya Çelebi, Seyahatname, IX, s.178.

³ GŞS, 46/50.

⁴ GŞS, 161/14.

Gelir Kaynağı	Gelir	Gider	Günl	Yıllık
Dükkân ve dükkân yeri	436	İmamet ve hitabet	1,5	540
Han geliri	500	Te'zin		300
Toplam	936	Toplam		840

Cami için yıllık 936 akçe gelire karşılık, 840 akçe gider öngörülmüştü. 96 akçenin ise caminin yağ ve hasırı için harcanacağı vakıf defterlerinde yer almaktadır. Caminin en önemli gelir kaynağı Ammi Hanı'ndan sağlanmaktadır.¹ Safer 980 / Temmuz 1572 tarihli kayda göre, cami vakfına ait terzi pazarındaki dükkân aylık 10 pare karşılığında icareye verilmiştir.² Mütevellilik görevi için 1 akçe tayin olduğu sicil kaydında yer almaktadır.³ 19 Rebi'ü'l-evvel 1004 / 22 Kasım 1595 tarihli kayıta ise 2 pare ücretle kâtib Mehmet bin Ömer Bey mütevelli olarak atanmıştır.⁴

Cami vakfına mütevelli olanların vakfa zarar vermelerinden dolayı zaman zaman mahkemeye bu doğrultuda başvurular olmuştur. 8 Rebi'ü'l-âhir 1004 / 11 Aralık 1595 tarihli sicil kaydında, cami vakfının perişan bir vaziyette olduğu, mütevellilerin vakfin mallarını kendileri için kullandıklarından dolayı şikâyet dile getirilmiştir. Vakfa sahip çıkacağı düşüncesiyle mütevelli olarak Hasan Çelebi atanmıştır.⁵ Camiye görevli tayininde cemaatin başvurusu ve bu doğrultudaki talepleri önem arz etse de bazen de tersi durumlar söz konusu olmaktadır. 28 Şaban 983 / 2 Aralık 1575 tarihinde cami cemaati, camiye görevli tayin edilmesiyle ilgili taleplerini mahkemeye iletmişlerdir.⁶ Bununla birlikte 1 Rebi'ü'l-âhir 980 / 11 Ağustos 1572 tarihinde cemaatin isteğine aykırı olarak Muhsin isimli şahıs, camiye günlük 2,5 akçe karşılığında müezzin olarak atanmıştır.⁷

Caminin su meselesi ile ilgili de sicil kayıtlarında bilgiler yer almaktadır. Buna göre; camiye gelen suyun yetersiz kalmasıyla oluşan

¹ BOA. TT. 301, s.3, TKGM. KKA. TT. 556, s.258.

² GŞS, 166/22.

³ GŞS, 8/250.

⁴ GŞS, 42/17.

⁵ GŞS, 42/38.

⁶ GŞS, 165/87.

⁷ GŞS, 165/206.

sorun, cemaatin girişimleriyle çözülmeye çalışılmıştır. Cami cemaati, camiye gelen su yetersiz kaldığı için su problemi yaşandığını bildirip, bunun sorumlusu olarak Mühledi Hamamı'nı kiralayan Mehmed'den şikâyetçi olmuşlardır. Müstecir ise bir daha camiye ait suyu hamama kullanmayacağına dair söz vermiş ve su sorunu çözülmüştür.¹ Ayrıca, caminin su probleminin çözümü için bir hayırsever tarafından 4 altın vakfedilmiştir.² Bu iki kayıttan anlaşılacağı üzere cami cemaati, vakıf görevlilerine ihtiyaç duymadan cami ile ilgili sorunlarda mahkemeye başvuruda bulunmuş ve cami vakfına maddi yardım yapmışlardır.

Alaüddevle Camii ile ilgili Cemâziye'l-evvel 948 / Eylül 1541 tarihli kayda göre Mehmed bin Hazı İbrahim Alaüddevle Camii'ine bırakılan kız çocuğunun beslenmesini üstlendiğini mahkemede ifade etmiştir.³ Aynı tarihte mahkemeye başvuruda bulunan Fatma binti Cuma, Kamer binti Ali isimli kızcağızın kendi beslemesi olduğunu ifade etmiş, besleme kız bu durumu tasdik etmiştir.⁴ Mahkemeye yapılan bu başvurulardan anlaşılacağı üzere, Ayntâb'da hayırsever ve yardımsever kişiler, kimsesiz ve terk edilmiş çocuklara sahip çıkma düşüncesiyle hareket ederek sosyal bir problemin aşılmasına çalışmışlardır.

Alaüddevle Bey Medresesi: Medrese, Alaüddevle Camii civarındaydı. 6 Rebi'ü'l-âhir 978 / 7 Eylül 1570 tarihli sicil kaydında medreseye ait ev ve dükkânın kiraya verildiği görülmektedir.⁵ Dulkadirli beyi Alaüddevle Bozkurt Bey bu cami ile birlikte medreseyi inşa ettirmişti.

Alaüddevle Maslakı: Maslak; daima akan su veya su yolu üzerinde bulunan su haznesi anlamlarına gelmektedir. Dulkadirli beyi Alaüddevle Bozkurt Bey tarafından yaptırılmış olduğu tahmin edilen maslakın, dükkân ve ev gelirlerinde oluşan 336 akçelik geliri vardı.⁶ Bu paranın maslakın tamirine harcanacağı ifade edilmiştir. Diğer taraftan Alaüddevle Camii'nin su ihtiyacını karşılamak üzere yapılan bu maslak için bir hayırsever tarafından 4 altın vakfedilmiştir.⁷

Zülkadriye Buk'ası/Medresesi⁸: Buk'a, İslâm dünyasında türbe, zaviye ve özellikle eğitim yeri için kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde

¹ GŞS, 2/327.

² GŞS, 3/174.

³ GŞS, 2/248.

⁴ GŞS, 2/244.

⁵ GŞS, 164/156.

⁶ BOA. TT. 301, s.15, TKGM. KKA. TT. 556, s.269.

⁷ GŞS, 3/174.

⁸ GŞS, 1/78, 4/14.

daha çok 10 akçenin altındaki medreseler için bazı bölgelerde bu kavram kullanılmıştır. Buna göre buk'a, sıbyan mektebi ile medrese arasında bir eğitim kurumu olduğu düşünülmekte, Anadolu'da, özellikle Suriye, Filistin ve Mısır'da bu nevi buk'alara sık rastlanmaktadır.¹

Zülkadriye Buk'ası, Ammi Mahallesi'nde idi. 1557 ve 1584 tarihli Ayntâb evkaf tahrir defterinde "Zülkadriye Buk'ası ve mescidi"² şeklinde ifade edilen medresede mescid de yer almaktaydı. Medresenin müderrisi 980 / 1572 tarihinde 13 akçe günlük ücret almaktaydı.³ 22 Receb 1005 / 11 Mart 1597 tarihinde Zülkadriye Medresesi mütevellisi Mehmed bin Şemseddin bu medresenin tamiri için mahkemeden izin almıştır.⁴

Gelir Kaynağı	Gelir Yıllık	Gider	Günlük	Yıllık
Dükkân	2836	Müderris	8	2880
Ev kirası	800	İmamet	1,5	540
Değirmen	340	Te'zin ve ferraş	1	360
		Tevliyet	1	360
		Şem' ve hasır		36
Toplam	3976	Toplam		4176

29 Rebi'ü'l-âhir 968 / 17 Ocak 1561 tarihinde vakfın nazırı Mevlânâ Osman, vakfa ait Kalaycı pazarındaki dükkânı, ayda 7 pare akçeye icareye vermiştir.⁵ Vakıf kaydında yer almasa da sicil kayıtlarında geçtiği üzere vakfın bostanı yıllık 6 altın mukabilinde icareye verilmiştir.⁶ Safer 980 / Haziran 1572 tarihli kayıta, medresenin müderrisliğine

¹ Mehmet İpşirli, "Buk'a", *DİA*, İstanbul 1992, VI, s.386.

² BOA.TT. 301, s.16, TKGM. KKA. TT. 556, s.271.

³ GŞS, 4/458.

⁴ GŞS, 9/53.

⁵ GŞS, 4/225.

⁶ GŞS, 164/41.

İstanbul'dan gelen berâta istinaden günlük 13 akçe ile Mevlânâ Semi bin Mehmed'in atandığı yer almaktadır.¹ Vakıf kaydından da anlaşılacağı üzere vakfın gider kısmında imamet görevini için para ayrılmıştır. Bu durum medresede mescid bulunduğunu göstermekte ve medrese imamından bahsedilmektedir.² Başka bir kayıta ise medresedeki mescide bir akçe ile farraş tayin edildiği yer almaktadır.³ Medrese vakfının nezaret işlerine bakan görevli 1 akçe ile tayin edilmiştir.⁴ Vakıf görevlileri arasında vakfın gelir kaynaklarının kullanımı ile ilgili mahkemeye başvurular olmaktadır. 25 Şaban 983 / 29 Kasım 1575 tarihinde, medresede görevli olan imam Mevlânâ Bekir Halife bin Veli, Sûk-i Sultani'de mutaf pazarındaki dükkânın imam olanlara tevcih edildiğinden bahsetmiş ve bu durum müderris Mevlânâ Şükrullah tarafından da doğrulanmıştır.⁵

Ammi Hanı: Ayntâb'daki hanların çoğu Uzun Çarşı civarındaydı. Hanlar, bazı vakıf kurumlarına gelir sağlamaları bakımından ayrıca önemliydi. 1557 tarihli vakıf tahrir defterinde adı geçen Ammi Hanı⁶, Alaüddeve Camii'nin gelir kaynaklarından bir kısmını oluşturmaktaydı ve Ammi Mahallesi civarında yer almaktaydı.

Emir Ali Hanı: İbn-i Şeker Mahallesi'nde yer alan han Dulkadir beyi Alaüddeve Bozkurt Bey (1479–1515) tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. XVIII. yüzyıldan itibaren bu isimle anılır olmuştur. Sirkeci Hanı diye de adlandırılan han 1791 yılındaki Nuri Mehmet Paşa olayı sırasında yandıktan sonra 1818'de yeniden inşa edilmiştir. Günümüzde şahıs mülkiyetinde han, otopark ve imalat atölyesi olarak kullanılmaktadır.⁷

Ailevî vakıfların gelir kaynakları incelendiğinde genellikle bu türden vakıfların gelirinin Ayntâb'a bağlı köy ve mezralarda bulunan yerlerin icaresinden oluştuğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık bazı vakıfların gelirleri, dükkân ve ev yeri gelirinden müteşekkildir. Vakfiye tarihleri dikkate alındığında bazılarının tarihi Osmanlı Devleti'nin Ayntâb hâkimiyeti öncesine kadar gitmektedir. Eyyûbîler, Memlûkler ve

¹ GŞS, 4/458.

² GŞS, 163/192, 165/82.

³ GŞS, 163/27.

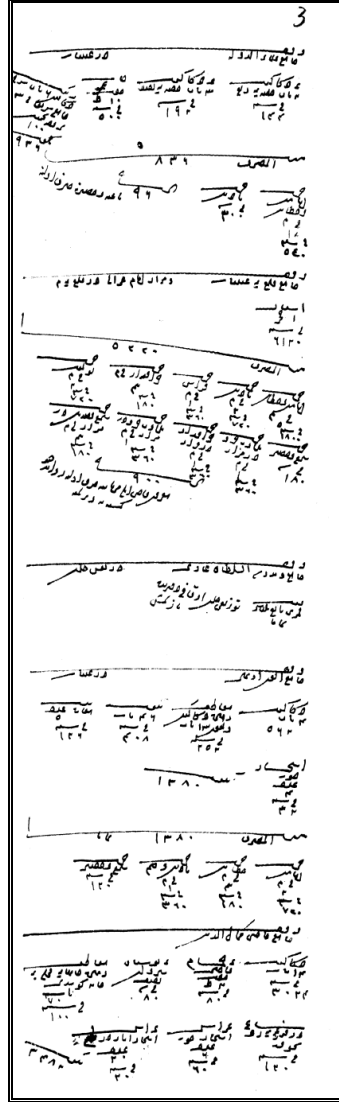
⁴ GŞS, 163/27.

⁵ GŞS, 165/82.

⁶ BOA. TT. 301, s.3, TKGM. KKA. TT. 556, s.258.

⁷ Çam, Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep, s.451-454..

Dulkadirler zamanında bu vakıfların oluşturulduğu, Osmanlı Devleti'nin de mevcut durumu koruduğu anlaşılmaktadır.¹

BOA. TT. 301, s.3.

Alaüdevle Camii (Ayntâb) vakıf kaydı.

¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Etem ÇAKIR, XVI. Yüzyılda Ayntâb Şehri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, s.283-285.

KAYNAKÇA

A- Arşiv Kaynakları

1-Milli Kütüphane-Ankara

Gaziantep Şer'ıye Sicilleri (GŞS.)

1. 937-946 / 1531-1539.
2. 948 / 1541
3. 956 / 1549
4. 964-978 / 1557-1570.
8. 997-999 / 1589-1590.
9. 1004-1006 / 1596-1597.
42. 1004-1005 / 1595-1597.
46. 967-968 / 1560-1561.
161. 945-948 / 1539-1541.
163. 951-965 / 1544-1558.
164. 976-978 / 1569-1570.
165. 980-984 / 1572-1576.
166. 979-980 / 1572.

2-Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA.) (İstanbul) Evkaf Defteri (TT.) nr. 301.

3-Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi (TKGM.KKA.) (Ankara) Evkaf Defteri (TT.) nr. 556.

B- Kaynak Eserler ve Yayınlanmış Belgeler.

Ebu Muhammed Bedreddîn Mahmûd bin Ahmed el-Aynî, **İkdûl-Cum'an Fî Tarih-i Ehli'z-Zaman**, I, Süleymaniye Kütüphanesi Gülnuş Valide Sultan nr.61, vr.67b-68a.

Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, IX, (Haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

Hasan-ı Rumlu, **Ahsenü't-Tevârîh**, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2006.

Hoca Sadettin Efendi, **Tacüt-Tevarih IV**, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara 1992.

İbn-i Kemal, **Tevârîh-i Âl-i Osmân X. Defter**, (Haz. Şefaettin Severcan), Ankara 1996.

Nizamüddin Şâmî, **Zafernâme**, (Çeviren: Necati Lugal), Ankara 1987.

Peçevi İbrahim Efendi, **Peçevi Tarihi I**, (Haz. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1992.

C- Araştırma ve İnceleme Eserleri

ALTINÖZ, İsmail “Dulkadir Eyaletinin Kuruluşunda Antep Şehri (XVI. Yüzyıl)”, **Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep**, (edit. Yusuf Küçükdağ), Gaziantep 1999, s. 89-146.

_____, **Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi**, Kahramanmaraş 2009.

ALTUN, Ara, “Alaüddeve Camii”, *DİA*, İstanbul 1989, II, 344-345.

ÇAKIR, İbrahim Etem, **XVI. Yüzyılda Ayntâb Şehri**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

ÇAM, Nusret, **Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep 27**, Ankara 2006.

GÜNDOĞDU, Hamza, **Dulkadir Beyliği Mimarisi**, Ankara 1986.

İPŞİRLİ, Mehmet, “Buk’a”, *DİA*, İstanbul 1992, VI, 386-387.

KOPRAMAN, Kâzım Yaşar, “Osmanlı-Memlûk Münasebetleri”, **Makaleler**, (Haz. S. Yalçın-A. Çetin), Ankara 2005, s. 161-204.

ÖZDEĞER, Hüseyin, “Gaziantep”, *DİA*, İstanbul 1996, XIII, s.466-469.

TANSEL, Selahattin, **Yavuz Sultan Selim**, Ankara 1969.

TEKİNDAĞ, M.C. Şehabeddin “Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış”, **İÜEFTD**, 25, İstanbul 1971, s.1-38.

YINANÇ, Refet, **Dulkadir Beyliği**, Ankara 1989.

II. OTURUM

DULKADİR BEYLİĞİ ZAMANINDA AYNTÂB

Doç. Dr. Bilgehan PAMUK*

Giriş

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Fırat nehrine karışan Sacur çayının yukarı kollarından Alleben deresinin üzerinde, Halep'in kuzeyinden itibaren gittikçe yükselerek devam eden yaylanın merkezinde, deniz seviyesinden ortalama 900 metre yükseklikte, engebeli arazide, tepeler üzerinde yer alan Ayntâb, Mezopotamya ile Akdeniz'in arasında olmasının yanı sıra güneyden ve Akdeniz'den doğuya, kuzeye ve batıya giden yolların kavşağında yer almaktadır¹. Ayntâb, ulaşım yollarının birleştiği, savunmaya ve saldırıya elverişli bir kavşakta olması hasebiyle tarihi süreç içerisinde pek çok medeniyetin mücadelesine sahne olmuştur. İlk çağlardan itibaren pek çok insan topluluğunun yerleşme sahası olan Ayntâb ve çevresi, Hz. Ömer döneminde İslâm topraklarına katılmıştır. Ayntâb; Emeviler, Abbasîler, Selçuklular, Fatimiler, Eyyubîler, Memlûklular ve Dulkadır Beyliği hâkimiyetinde kalmış, zaman zaman Doğu Roma ve Edessa Haçlı Kontluğu hüküm sürmüştür.

ABSTRACT

The Turkomans of Bozok, had settled the area between Aleppo and Ayntâb in the end of the XIIIth century, captured regions that reach from Ayntâb toward Elbistan after the conquest of Mamluks.

* Gaziantep Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta; pamuk@gantep.edu.tr

¹ Hüseyin Özdeğer, "Gaziantep", *DİA XIII*, s.466.

As a sovereign in the Middle East, the Sultan of Mamluk, Nasır Muhammed bin Kalavun- Nasır Muhammed the son of Kalavun- appointed Zeyneddin Karaca, from the family of Dulkadır, by giving *hil'at* and gifts to regency of Elbistan in 1337 due to provide security of Syrian border. Thus the principality of Dulkadır was founded.

In the XIVth century with fortified castle, abundant water and lovely gardens, also, nice bazaar, Ayntâb appeared as charming and well-maintained city. In the meantime, when Zeyneddin Karaca Bey wanted to expand the dominance region of Dulkadır Principality, it necessitated the struggle against the Sultanate of Mamluks. The struggle became Dulkadır-Mamluks fight because in Ayntâb and its surroundings mostly the Turkoman of Dulkadır had resided. The Dulkadırs got supreme situation with defeating the governor of Mamluks in Aleppo in 1347 by Zeynüddin Karaca Bey. Later on, Ayntâb sometimes passed to the administration of Dulkadırs and then to Mamluks.

In the XVth century the struggle especially proceeded by the superiority of Mamluks. However, the balance changed when the Ottomans took part in struggle. With the Ottoman support Dulkadırs did not avoid from battle against Mamluks with the purpose of ruling Ayntâb and its territories. In 1480 Alaüddeve conquered Ayntâb for Dulkadırs in a short period. He showed attention not to harm the relation with both Mamluks and Ottomans. The negative attitudes before and after an expedition of Çaldıran gave rise to some dissatisfaction on Ottomans. Thus, an expedition against Dulkadır was begun. In the meantime, the Mamluks used the chaotic environment and possessed Ayntâb and its surroundings. It is possible to catch sight of the trace of Dulkadırs which supreme from XIVth century to XVIth century in Ayntâb and its territories. It both contributed to the construction of city and affected the cultural life, too.

Keywords: Dulkadır, Ayntâb, Ottoman, Anatolia

Dulkadır – Ayntâb İlişkisi:

XIV. yüzyılda Ayntâb, Halep bölgesinin kuzeyinde iki veya üç merhalelik mesafede ve dördüncü iklimde bulunan, o devrin bazı topografyacılarına göre, 62 derece ve 30 dakika boylamında ve 36 derece 30 dakika enleminde yer alan önemli bir merkezdi¹. Müstahkem kalesi, bol suyu ve güzel bahçelerinin yanı sıra ticaretin yapıldığı hoş çarşılarıyla

¹ Altan Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, Ankara 2009, s.67.

Ayntâb, güzel ve bakımlı bir şehirdi¹. 1337 yılında Memlûk sultanı Melik Nâsır Muhammed tarafından Zeyneddin Karaca Bey, Elbistan yöresindeki Türkmenlerin başına getirildi. Böylelikle Maraş ve Elbistan havalisinde Dulkadır Beyliği teşekkül etti². Zeynüddin Karaca Bey'in gayretleriyle Dulkadırlıların hâkimiyet sahası genişleyince Memlûk Sultanlığıyla mücadele kaçınılmaz oldu³. Bu esnada Ayntâb ve çevresinde ekseriyetle Türkmen yerleşimi olduğundan Dulkadırlı - Memlûklular mücadelesi kısa süre içerisinde kendini hissettirdi. Bu hâkimiyet mücadelesinde Ayntâb, bazen Dulkadırlıların bazen de Memlûkluların idaresine geçti⁴.

1343 senesinde Şam bölgesinin büyük bir bölümünü etkileyen zelzele, Ayntâb ve havalisinde de ciddi anlamda etkili olmuştu⁵. Aynı yıl içerisinde Zeynüddin Karaca Bey, Memlûkluların Halep Valisi Yılboğa'yı mağlup ederek Ayntâb'a hâkim olmuştu. Ancak 1353'de Zeynüddin Karaca'nın Memlûklular tarafından ele geçirilip öldürülmesiyle Ayntâb yeniden Memlûklular idaresine geçmişti⁶. Memlûklular ile Dulkadırlıların, Ayntâb için birçok defa karşı karşıya gelmişti. Bundan dolayı şehir, pek çok defa el değiştirmişti. Nitekim 1361'de Dulkadır hâkimiyeti, Ayntâb'ta yeniden tesis edilmişti⁷.

1379 yılında Dulkadırlıların, bir taraftan Ayntâb ve havalisinin olduğu Kuzey Suriye'ye şiddetli akınlarda bulunurlarken diğer taraftan Malatya'yı sıkıştırdılar. Dulkadırlı tehdidin artması üzerine Memlûk Devleti, 1379 yılının sonlarına doğru Suriye'deki valilerine genel seferberlik ilanında bulundu. Nihayetinde Maraş önlerinde karşılaşılan iki taraftan Memlûklular ağır bir mağlubiyet aldılar. Böylelikle Memlûk idaresi altında olan Ayntâb, Dulkadırlı hâkimiyeti altına girdi⁸. Dulkadırlıların Ayntâb ve havalisine egemen olmaları üzerine 1381'de Atabek Berkuk, bölgeye büyük bir ordu sevk etti. Dulkadıroğlu Halil

¹ Ebü'l-Fida İmâdededin İsmail b. Ali, *Takvîm el Büldân, Geographie D'aboulfeda* (Par M. Reinaud), Paris 1840, s.269.

² Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, Ankara 1989, s.18.

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1988, s.169-170; Refet Yinanç, "Dulkadıroğulları", *DİA. IX*, s.553.

⁴ İsmail Altınöz, "Dulkadır Eyaletinin Kuruluşunda Antep Şehri (XVI. Yüzyıl)", *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep*, Gaziantep 1999, s.105.

⁵ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.79.

⁶ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.18.

⁷ Altınöz, "Dulkadır Eyaletinin Kuruluşunda Antep Şehri", s.106.

⁸ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.22-23.

Bey'in küçük kardeşi Sevlî Bey'in mağlup olmasıyla birlikte Ayntâb, yeniden Memlûklerin kontrolüne geçti¹.

Dulkadirîlilerden Karaca ve Halil Beyler zamanlarından itibaren devam eden Kuzey Suriye'deki hâkimiyet mücadelesi, onların ölümüyle birlikte Sevlî Bey zamanında da devam etmişti. İki taraf arasındaki mücadelelerde Ayntâb, hedef teşkil eden yerlerden birisi olmuştu². Sevlî Bey, Memlûklerin isyan eden Malatya Naibi Mintaş ile yakın ilişkiler kurarak güç ve nüfuz kazandıktan sonra Ayntâb'ı ele geçirmeye çalıştı. Şehri kısa sürede ele geçirdiyse de iç kaleyi zapt edememişti. Mısır ordusu karşısında tutunamayan Mintaş da kaçarak onun yanına gelince, şehrin kuşatmasını kardeşi Osman'a bırakarak Maraş'a döndü. Bir ay kadar süren kuşatma sırasında Ayntâb'a oldukça zarar veren Osman Bey, kaleyi ele geçiremeyince çekilmek durumunda kalmıştı³. Bununla beraber Sevlî Bey bir süre sonra on bin kişilik bir kuvvetle Ayntâb'ı ele geçirmek üzere harekete geçti. 1390 yılı eylülünün sonlarında Sevlî Bey, Ayntâb'ı işgal ederek ahalinin sığındığı kaleyi kuşattı⁴. Bu sırada Memlûklerin Ayntâb naibi Nasıreddîn Muhammed bin Şehrî ile Mintaş kuvvetleri arasında şiddetli çarpışmalar yaşandı⁵. Mintaş, Ayntâb ahalisini kandırarak şehri yağmaladı⁶. Halep Valisi Kara Demirtaş'ın ordusuyla gelmesi üzerine Sevlî Bey ve Mintaş muhasarayı kaldırarak çekildiler⁷.

Kuşatma sırasında kalede mahsur kalan Bedreddin Aynî, muhasara hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Aynî, Sevlî Bey ve Mintaş'ın yaptıkları baskıyı tufana benzettiği gibi "...kuşatmacılar işkence yapıp, kadınları kaçırmak halka zulüm ediyorlardı. Mancınıklar kalede gedik açarken mahsurlar kale muhafızı Muhammed bin Şehrî kumandasında büyük cesaret ve fedakârlıkla kaleyi muhafaza ediyorlardı. Kalada içecek su kalmamasına rağmen hiç kimse sızlanmıyordu" demektedir⁸. Kuşatma sırasında Ayntâb ahali çok büyük sıkıntılar yaşamışlar. Halk evlerini boşaltarak şehir dışına çıkmak durumunda kaldığı gibi mal ve eşyaları

¹ Mükrimin Halil Yinanç, "Dulkadirîliler", *İslam Ansiklopedisi III*, s.657.

² Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.79.

³ Şehabeddin Tekindağ, *Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı (XVI. Yüzyıl Mısır Tarihine Dair Araştırmalar)*, İstanbul 1961, s.85-87.

⁴ İsmail Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Kahramanmaraş 2009, s.31-32.

⁵ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.79-80.

⁶ Mustafa Güzelhan, *Ayıntap Tarihinden Notlar*, Gaziantep 1959, s.30.

⁷ Tekindağ, *Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı*, s.94.

⁸ Ebu Muhammed Bedreddîn Mahmûd bin Ahmed el-Aynî, *İkdûl-Cum'an Fî Tarih-i Ehli 'z-Zaman I*, Süleymaniye Kütüphanesi Gülnuş Valide Sultan nr.61. vr.67b-68a.

yağmalanmıştı¹. Kuşatmanın uzaması üzerine Sultan Berkuk'un gazabından çekinen Sevlî Bey, geri çekilmişti.

Dulkadirîliler ile Memlûklular arasında hâkimiyet mücadelesi devam ederken Dulkadir Beyliği'nin başına geçen Mehmed Bey, Anadolu'yu istila eden Timur'a karşı olumsuz tavır takındı. Bu durumun sonucunda Dulkadirîlileri mağlup eden Timur, 1400 yılında Ayntâb şehrini zapt ve kaleyi muhasara altına aldı². Ayntâb'ı ele geçiren Timur, ahalinin bir kısmını bağışladığı ise de çoğunu kılıçtan geçirdiği gibi şehirdeki pek çok binayı da tahrip etti³. Timurlu tarihçi Nizamüddin Şamî hadiselerle ilgili olarak; *“Emir Timur, göç ederek Ayntâb tarafına doğru yola revan oldu. Bu şehri çok güzel buldu. Zahiresi, meyvesi vesairesi boldu. Şehirde bulunan akli başında ileri gelen adamlar kaçmışlardı. Yalnız erazil ve obaştan bazı kimseler cehaletlerinden müdafaa için hisarın içine girmişlerdi. Bu hisar hakikaten muhkem ve metindi. Hendeğinin yüksekliği 30 gez ve arzı yetmiş gez idi, hendeğin kenarında öyle arklar yapmışlardı ki, süvari oradan at sürebilirdi, bundan başka dağı da delmişlerdi. Öyle ki, hiç bir kimse onu almak için muharebe etme teşebbüsünde bulunamazdı. Her iki tarafında olan duvarları beyaz taştan yapıp yükseltmişler, üzerine tirendazlar oturtmuşlardı. Hendeğin üzerinde bir köprü kurmuşlardı ki, istedikleri zaman bu köprüyü inlerle çekebilirlerdi. Ordu bu şehre yaklaşınca Emir, askerlerden bazılarının hücumu için emretti, emir mucebince askerler bir hamle ile şehri zapt ettiler ve ahalisini kılıçtan geçirdiler, bazılarına merhamet ederek affettiler”* demektedir⁴.

Şerefeddîn Alî Yezdî'nin Zafernâme adlı eserinde; *“Dünyayı ele geçiren ordu bu meseleyi hallettikten sonra (Behisni'nin fethinden) büyük bir debdebe ile harekete geçti Ayntâb cihetine yöneldi. Bu şehir muhkem bir kaleye sahipti. Her iki taraftan içi ve dışı beyaz kesme taştan yapılmış olan kalenin hendeğinin derinliği 30 gez(arşın), genişliği ise tahminen yetmiş gez idi. Etrafı kazılmış ve üzerine seyyar bir köprü kurulmuştu. Kalenin etrafındaki taştan set bir atının atını sürebileceği şekilde kazılmış ve üzerine tîr-endâzlar (okçular) yerleştirilmiş idi. Ordu-yu hümayunun gölgesi kaleye düştüğü zaman (şehre geldiğinde) burayı meyve, zahire ve nimetlerle dolu buldular. Fakat şehrin ileri gelenleri ile servet sahibi, seçkin kimseler kaçmışlardı. Sıradan halk ise kale kapısını*

¹ Bedreddîn el-Aynî, *İkdül-Cum'an Fî Tarih-i Ehli'z-Zaman* I, vr.67b-68a.

² Yaşar Yücel, *Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1393-1402)*, Ankara 1989, s.94.

³ Nizamüddin Şamî, *Zafernâme*, (Çev. Necati Lugal), Ankara 1949, s.267.

⁴ Nizamüddin Şamî, *Zafernâme*, s.267.

kapatmıştı. Hümayun alayı gelince şehri teslim ettiler ve bu da diğer fetihlere eklenmiş oldu” demektedir¹.

1401 senesinde Timur, Suriye’den dönüş yolunda kendisine direnen Türkmenlere karşı başarı sağladıktan sonra Ayntâb’a girerek şehri ikinci defa harabe haline getirmişti². Timur’un çekilmesinin ardından Ayntâb’ta tekrar Memlûklular idaresi tesis edildi. Ancak Dulkadırlılar ile Memlûklular arasında kalan Ayntâb, sıcak çatışma alanı olarak kaldı. Dulkadırlılar, zaman zaman kısa süreli de olsa Ayntâb’a hâkimiyet oldularsa da Memlûklular kontrolü ellerinden bırakmadılar³. 1402 yılında Dulkadır şehzadelerinden Alaeddin Ali, Memlûklulara karşı sergilediği sadakatli hizmetleri karşılığında Ayntâb valiliğine tayin edilmişti⁴. Ancak Ayntâb ve havalisinde hareketli günler yaşanmaya devam etmişti. Bölgede meydana gelen hâkimiyet mücadelesinin en fazla hissedildiği yerlerden birisi olmuştu. 1406’da Alaeddin Ali’nin yerine tayin dilen Akmul, muharebe sahasında hayatını kaybetmişti. Bu esnada Halep kalesinde mahpus tutulan Alaeddin Ali firar etmiş ve topladığı kuvvetlerle Ayntâb’a hâkim olmuştu. Gelişmeler üzerine 1408’de Memlûk ordusu Ayntâb’ı yeniden ele geçirmişti⁵. Bu devrede Ayntâb, Dulkadırlılar ile Memlûklular arasında çatışma alanı olarak kalmıştı. 1410’da Halep naibi, Dulkadırlı taraftarı olduğunu düşündüğü ve problem kaynağı olarak tasavvur ettiği, Ayntâb şehrinin ileri gelenlerini tutuklatarak Halep’e götürmüştü⁶.

1411 yılında Ayntâb’taki hâkimiyet mücadelesinde ilginç gelişmeler yaşandı. Memlûkluların Halep naibi Emir Şeyh, kendi devletini kurmak için Dulkadırlıların desteğini almak istedi. Buna karşılık olarak Ayntâb’ı teklif etti. Dulkadıroğlu Nasıreddin Mehmed Bey, önceleri bu teklife şiddetle karşı çıktı ise daha sonra Emir Şeyh’in ısrarlarına dayanamayarak Ayntâb’ı ele geçirdi⁷. Böylece Ayntâb, üç yıl aradan sonra yeniden Dulkadırlıların idaresi altına geçti. Dulkadırlıların, Osmanlılar ile yakınlaşması Memlûkluların tahtını ele geçiren Emir Şeyh’i

¹ Çetin, *Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı*, s.72.

² Ahmet Yiğit, “Ayntâb’dan Gaziantep’e: Bir Osmanlı Şehrinin Profili”, *Gaziantep Dört Yanı Dağlar Bağlar*, İstanbul 2007, s.89.

³ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.36-37.

⁴ Çetin, *Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı*, s.82; Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.35.

⁵ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.38.

⁶ Çetin, *Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı*, s.83.

⁷ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.38.

rahatsız etmişti. 1414'de Suriye'de meydana gelen karışıklıkları bastıran Emir Şeyh, Dulkadirîlilerin elinden Ayntâb'ı aldı¹.

1418 yılında Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf ile Akkoyunlu beyi Kara Yülük arasındaki mücadeleden dolayı Ayntâb, Karakoyunlu Türkmenlerinin taarruzuna uğradı². Akkoyunlu Beyi Karayülük Osman Bey, Karakoyunlu topraklarına girerek Mardin'i kuşattığı gibi etrafı da yağmaladı. Kara Yusuf'un üzerine gelmesiyle kaçarak Halep'e sığındı³. Onu takip eden Kara Yusuf'un oğlu Pir Budak'ın idaresindeki askerler, Ayntâb üzerine yürüdüler. Hadise duyulunca Ayntâb naibi Emîr Berdbek ve halkın bir kısmı şehri terk etti⁴. Kara Yusuf'un Ayntâb'a gelişi, Kahire'de telaşa ve endişeye yol açtı⁵. Karayülük'ün durumu hakkında bilgi almak üzere Halep'e kadar yaklaşan Karakoyunlu birliği, Halep Naibi Yeşbek tarafından mağlup edildi. Bu arada Kara Yusuf, Yeşbek'e mektup göndererek Karayülük'ü cezalandırmak için geldiği belirtti ve özür diledi. Bir süre sonra da Memlûk topraklarından ayrıldı. Fakat giderken Ayntâb'taki çarşıları ve pazarları yaktığı gibi şehri de askerlerine yağma ettirdi⁶. Bu arada şehir ahalisinden 100 000 dirhem ve 40 adet at almıştı⁷. Kara Yusuf'un Ayntâb'a yaptığı tahribatın nedeni, Memlûklu idaresinin Kara Yülük'ün Halep'e sığınmasına izin vermesinden dolayı olduğu düşünülmektedir⁸.

1425 yılında Sultan Barsbay devrinde Ayntâb'ta problem kaynağı olarak kabul gören Dulkadirîli Alibak üzerine kuvvet sevk edildi. Ani bir baskın neticesinde yakalan Alibak ve maiyetindekiler tutuklanarak Halep'e gönderildiler. Ahali bu durumu memnuniyetle karşılamıştı. 1434'de Halep naibi Korkmas, Dulkadiroğlu Hamza'nın kontrolden çıkması üzerine Ayntâb'a gelmek zorunda kalmış ve sükûneti temin etmişti. 1435 ve 1436 seneleri Dulkadirîliler ile Memlûklular arasında çatışmanın en yoğun olduğu dönem olup Ayntâb'da sıcak çatışmanın en fazla hissedildiği mekân olmuştu⁹.

¹ Refet Yinanç, "Dulkadiroğulları", s.554.

² Mehmet Alpargu, "XV. Yüzyılda Antep'in Tarihine Umumî Bir Bakış", *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep*, Gaziantep 1999, s.86.

³ Mustafa Çetin Varlık, "Kara-Koyunlular", *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi, C. VIII*, İstanbul 1992, s.458.

⁴ Faruk Sümer, *Kara Koyunlular I*, Ankara 1984, s.100.

⁵ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.84.

⁶ Sümer, *Kara Koyunlular I*, s.100.

⁷ Kâzım Yaşar Koprman, *Mısır Memlûkleri Tarihi - Sultan al-Malik al-Mu'ayyad Şeyh al-Mahmûdî Devri (1412-1421)*, Ankara 1989, s.197.

⁸ Sümer, *Kara Koyunlular I*, s.101.

⁹ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.85.

XV. yüzyılda Dulkadirli - Memlûklü mücadelesinde genelde üstün taraf Memlûklulardı. Ancak rekabette Osmanlı Devleti'nin dâhil olmasıyla dengeler değişti¹. Osmanlı Sultanı I. Murad zamanında başlayan Osmanlı - Dulkadir ilişkileri, Şehzâde Bayezid'in Dulkadirli Süleyman Bey'in kızı Sultan Hâtûn ile evlenmesiyle gelişmeye başladı. İki taraf arasında başlayan akrabalık ilişkisi ilerleyen dönemde de devam etti. Dulkadirli Nasıreddin Mehmed Bey'in kızı Emine Hatun ile Osmanlı şehzadesi Mehmed; Âlime Hatun ile Şehzade Murad ve akabinde Şehzâde Mehmed ile Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Hatun'la evlenmesiyle iki taraf arasındaki akrabalık bağı daha da güçlenmişti².

Osmanlıların desteğini alan Dulkadirli, Memlûklulara karşı avantajlı duruma geçtiler. 1465 yılında Fatih Sultan Mehmed, Şehsuvar Bey'i Dulkadir beyliğine tayin etti³. 1467'de Dulkadirli Beyi Şehsuvar Bey, Şam Naibi Berdi Bey kumandasındaki orduyu Turna dağı eteklerinde mağlup etti. Daha sonra Emir Canıbek Kulaksız idaresindeki Memlûk ordusunu da Ayntâb yakınlarında bozguna uğrattı. Böylelikle Şehsuvar Bey, 30 Mayıs 1468 tarihinde Ayntâb'ta dâhil olmak üzere Halep'e kadar olan yerleri kontrolü altına aldı⁴. Gelişmeleri müteakip Memlûk Sultanı Kayıtbay ile anlaşma yapmak isteyen Şehsuvar Bey, 1469'da elçisini Kahire'ye gönderdi. Memlûklular anlaşmanın olması için Ayntâb'ın teslimi şart koşular. Bu teklif, Dulkadirli tarafından kabul edilmediğinden anlaşma mümkün olmadı⁵. Ancak 1471'de Emir Yeşbek kumandasındaki Memlûk ordusu, Ayntâb yakınlarında Şehsuvar Bey'i mağlup etti⁶. Ayntâb, on günlük kuşatmanın akabinde Memlûklular tarafından yeniden ele geçirildi. Kuşatma sırasında kale burçlarından "Burcu'l-mâ" yıkıldı. Böylece Ayntâb, yeniden Memlûk Sultanlığı'na

¹ Şehabeddin Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sayı. 25, İstanbul 1971, s.30.

² Refet Yinanç, "Dulkadiroğulları", s.555; Arifi Paşa, "Elbistan ve Maraş'da Zülkadir (Dulkâdir) Oğulları Hükümeti", *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, No. 30, İstanbul 1331, s.371-372; *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, No. 31, İstanbul 1331, s.419; İsmail Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Kahramanmaraş 2009, s.31-32.

³ Selahattin Tansel, *Fatih Sultan Mehmet'in Siyasi ve Askeri Faaliyeti*, İstanbul 1999, s.333.

⁴ Şehabeddin Tekindağ, "Fatih Devri'nde Osmanlı Memlûk Münasebetleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sy.30, İstanbul 1976, s.78-79; Tansel, *Fatih Sultan Mehmet'in Siyasi ve Askeri Faaliyeti*, s.336.

⁵ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.87.

⁶ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s.172.

bağlandı¹. Bu sırada Akkoyunlular da Ayntâb ve havalisindeki hâkimiyet mücadelesine dâhil oldular. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, 1471’de Venediklilerle temas kurabilmek için Akdeniz ulaşmak için Ayntâb tarafına yönelmesi, Akkoyunlu - Memlûklü mücadelesine neden oldu. Netice itibariyle bu mücadeleden Memlûkler galip çıkarak bölge üzerindeki hâkimiyetlerini sürdürdüler².

Resim 1: Ayntâb (Gaziantep) Kalesi

XV. yüzyılda büyük bir belde olan Ayntâb’ın taştan oyulma güzel kalesi, oldukça bol sayıda suları, bağları ve bostanları vardı. Mükellef çarşıların yanı sıra dokuz cami, yüz yirmi mescid, yirmi hamam ve on beş medrese mevcuttu. Ma’mûr bir görünümüne sahip Ayntâb’ta, dışarıdan gelen çok sayıda ilim adamı olduğundan “*Küçük Buhara*” denilmişt³. Ayntâb bu dönemde önemli bir ticaret veya kültür merkezi olmasından ziyade

¹ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.71.

² Hasan-ı Rumlu, *Ahsenü’-t-Tevârîh*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2006, s.507; Ebu Bekr-i Tihrani, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 2001, s.345; John E. Woods, *The Aqquyunlu Clan, Confederation, Empire (A Study in 15th/9th Century Turko – Iranian Politics)*, Chicago 1976, s.128.

³ Güzelhan, *Ayıntap Tarihinden Notlar*, s.28.

stratejik önem de sahipti. Bilâde'l-Ermen ve Bilâde'r-Rûm'dan gelebilecek olan fevkalade durumlara karşı gözlem merkeziydi¹. Bu özelliğinden dolayı bölge üzerinde kıyasıya hâkimiyet mücadelesi yaşanmış ve Ayntâb pek çok defa işgale maruz kalmıştı.

Dulkadirîliler, Ayntâb ve havalisine hâkim olmak gayesiyle Memlûklularla mücadeleden kaçınmamışlardı. 1479 yılında Fatih Sultan Mehmed'in desteğiyle beyliği ele geçiren Alaüddeve, kısa zamanda Ayntâb'ı Dulkadiroğullarının hâkimiyetine geçirdi². Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* adlı eserinde Dulkadirîlilerin Ayntab'taki hâkimiyeti hakkında hayli ilginç bilgiler vermektedir. “*Bi-emrillâh Tâhir Baybars dâr-ı bakîye rihlet edince hilâfet Âl-i Zülkadriyye'ye nasîb olup Sultân Alâ'üddeve Mar'aş ve Ayntâb ve Haleb sultânı oldu. Amma devletleri za'îf olmak ile ol - asırda İspanya küffârı fûrce bulup Kudüs'ü ve Şam'ı ve Haleb'i ve Ayntâb'ı istilâ etdi. Seksen bin küffâr-ı şeyâtîn ve tevabî'-i melâ'in ü la'in ile Ayntâb'a karîb Tumtum ovası nâm mahalde kara hayme vü hargâhlârı ile mezbûr çerâgâhda bî-pâk ü bî-pervâ meks edüp Ayntâbdan bey' ü şîrâ ederlerdi. Beri Mar'aş canibinde Sultân Alâ'üddeve cümle a'yân ü vüzerâ ve vükelâsı ile meşveret edüp, “Ayâ bu kâfir-i bed-kârı nice dünyâ sahîfesinden vücûdların hakk edelim” buyurdularında meğer bir âkil u dâna kâr-âzmûde ihtiyar veziri var idi. Hile ve fîtnede mahir ve re'y ü tedbîrde kahir idi. Ser-âgâz edüp der:*

*Şerefrâz-ı cihan olmak nedenlü hûn-feşânlıktır
Sipahiler içinde hile dahi pehlivânlıktır*

deyü bu ebyâtı terennüm etdükte Sultân Alâ'üddeve, “Bu fende cümle re'y ü tedbîr senin olsun, hemân iş göre deyü ferman etdi. “Vezîr-i hem nazîr ser-ber-zemîn baş koyup tedbîr ü tedârüke şürû' etdi. Meğer Sultân Alâ'üddeve'nin yedi şehbâz ve tüvânâ ve fetâ şehzâdegânları var idi kim yedisi yedi iklîme sipehsâlâr-ı degânları mu'azzam olup ekâlîm-i seb'ayı seb'a-i seyyârevâr devrân edüp sâlimîn ü gânimîn merkezlerinde kutb-ı ricâl-misâl sâbit olmağa istihkâkları var idi. kim yedisi yedi iklîme

¹ Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.73-75.

² İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter*, (Haz. Prof. Dr. Ahmet Uğur), Ankara 1997, s.82; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul 1991, s.396; Besim Atalay, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, (Haz. İlyas Gökhan – Mehmet Karataş), Kahramanmaraş 2008, s.88; İbrahim Solak; “916 H. / 1510 M. Tarihli Alaüddeve Bey Vakfiyesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2006), s.524.

sipehsâlâr-ı mu'azzam olup ekâlîm-i seb'ayı seb'a-i seyyare - vâr devrân edüp sâlimîn ü gânimîn merkezlerinde kutb-ı ricâl-misâl sabit olmağa istihkakları var idi.

Fî'l-hâl yedi şehzadeye yedişer bin müsella ve müretteb esb-i sabâ-refîârî asker verüp ve her birine yedişer kat mehterhane verüp âlem ağyardan bî-haber iken ve cümle küffâr Tumtum sahrasında mest ü medhûş iken yedi şehzade yedi koldan ve koca vezîr sekizinci koldan ceng tablına turralar ve nefir kus ve nakkarelere darblar urulup yedi şehzadenin herbiri kûh-ı şecâ'atde Sâni u Neriman ve vâdî-i heybetde yedi başlı su'bân-misâl olup vakt-i Şâfi'ide yek-dil ü yek-cihet tarfetü'l-ayn içre sadâ-yı Allah Allah'a rehâ buldurup Kassâb Cömerd köçeği - misâl küffâra eyle bir dendân-ı tîg çekerler kim sahrâ-yı Tumtum cesed-i inşân ile şecer-i Vakvâk zeyline dönüp ol feza deryâ-yı hûn olup bakiyyetü's-seyf küffâr-ı dûzah-karâr Ayntâb'a firar edüp. "Geldi geldi ha" deyüp Ayntab'a müstevli olan küffar dahi Ayntab'da karâr edemeyüb Ayntab'ı hâlî ve mu'attal birağub Antakiye'ye firâr ettiler. Andan yedi şehzâde yedi yâr-vâr at başın Ayntab'da karar edüb yine ibâdetgâhlarda âyîn-i Muhammedî olup nine mülûkler mutasarrıf olmuşdur" demektedir¹.

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilerden anlaşıldığı üzere, Alâüddevle zamanında Ayntâb şehrinin oldukça sükûnetli olduğunu söylemek de mümkündür. Alaüddevle, şehrin gelişimi konusunda ciddi çabalar sarf etmiş ve imar faaliyetleri kapsamında kendi adıyla anılan eserler yaptırarak masrafları için vakıflar tesis etmişti². Netice itibariyle Ayntâb, bu devrede oldukça ma'mur bir görünüme sahipti.

Alaüddevle zamanında Dulkadir beyliğinden ötürü Osmanlı Devleti ile Memlûk Devleti arasında zaman zaman sorunlar yaşanmıştı³. Dulkadirli - Memlûklu mücadelesinde Dulkadirlihlardan yana tavır takınan Osmanlılar ile Memlûklular arasındaki anlaşmazlık ise gün geçtikçe daha da büyümüşü. Fatih Sultan Mehmed'in Memlûklu topraklarına karşı harekete geçmek istemesi, iki devlet arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirmişti⁴. Bu durum II. Bayezid döneminde de devam etmişti⁵. Şehzade Cem Sultan ve Dulkadir Beyliği, iki devlet arasındaki ilişkileri iyiden

¹ Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi IX*, (Haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı), İstanbul 2007, s.177-178.

² *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri* (bundan sonra *BOA. TD*). 301, s.2,15.

³ Hoca Sadettin Efendi, *Tacüt-Tevarih III*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara 1992, s.246-248.

⁴ Tursun Bey, *Târih-i Ebü'l-Feth*, (Haz. Mertol Tulum), İstanbul 1977, s.180.

⁵ Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi 1288-1502*, (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2007, s.137-143.

iyiye bozmuştu. Nihayetinde 1485 - 1490 yılları arasında iki taraf arasında muharebeler yapıldı. Osmanlılar, bu mücadelede Memlûklulara karşı Dulkadırlıları desteklemişlerdi. Seferler sırasında Alaüddevle, Osmanlıların da desteğiyle Ayntâb'ın dâhil olduğu bölgede Memlûklulara üstünlük sağlamıştı¹. Ancak 1490'da Alaüddevle'nin tavır değiştirmesi, Osmanlıları hayal kırıklığına uğratmıştı. Nitekim aynı yıl yapılan antlaşmayla barış dönemi başladı.

Memlûklu Sultanlığının iç dinamiklerinden kaynaklı olarak meydana gelen hadiseler, Ayntâb ve havalisini etkilemişti. 1497 yılında Memlûklu ümeraları isyan ederek Alaüddevle'ye sığındılar. Bu durumdan ziyadesiyle rahatsızlık duyan Memlûklu idaresi, isyancılar üzerine ordu sevk etmişti. Alaüddevle'nin de destek verdiği isyancı emirler, Ayntâb yakınlarında ağır bir mağlubiyet almışlardı. Böylece Dulkadırlı – Memlûklu ilişkileri gergin bir hal aldı. Siyasi dengeyi sağlamak arzusunda olan Alüdevle, Osmanlılarla ilişkisini geliştirme noktasında birtakım manevralar yapmak durumunda kalmıştı². Bu sırada Osmanlı Devleti ile Memlûklu Devleti arasında da ciddi sorunlar yaşanmıştı³.

XVI. yüzyılın başlarına siyasi birliğini kurarak kısa zamanda oldukça genişleyen Safeviler, Dulkadırlılarla mücadele ettiler. Alaüddevle devrinde Safevî Sultanı Şah İsmail, Dulkadır topraklarına sefer açmıştı. Sefer neticesinde Dulkadır sınırları içerisinde pek çok yerleşim merkezi tahrip edilmişti⁴.

¹ “...Ve hem ‘Alâeddevle’nün üzerine defe’ât-ıla leşker göndürdi ve her vardukça Mısır leşkerin sıdı. Âhir Mısır sultânı Mısır’dan azîm leşker çıkardı. Hükûm itdüğü yirün leşkerini hep çıkardı ve dahi nice bin öşri ‘Arabına virdi, ‘Alâeddevle’nün üzerine göndürdi. ‘Alâeddevle dahi Rûm pâdişâhı eteğine yapışdı, eyitdi: “Devletlü sultânüm! Ben kuluna himmet eyle” didi. “Bana bir sancag yoldaş vir, ‘Arab vilâyetin feth ideyin, sultânümün olsun.” didi. “Hemân ben kulun anlaruşi şerrinden emîn olayın.” didi. Sultân Bâyezîd dahi bu ‘Alâeddevle’nün sözine i’imâd itdi, bir sancag er virdi. Horman hisârının nevâhisine kondılar. Gördiler kim leşker-i ‘Arab karşı vardılar. Ceng-i ‘azîm oldı; sabâhdan kuşluğa değîn. Haleb beginiün başın kesdiler. Ulu hâcibini, Rûm kal’a begini ve Bere begini ve ‘Anteb begini ve nice ‘Arab beglerini bile tutdılar Sultân Bâyezîd’e göndürdiler ve nice beg dahi...”, Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz - M. A. Yekta Saraç), İstanbul 2003, s.493.

² Arifi Paşa, “Elbistan ve Maraş'da Zülkadir (Dulkâdir) Oğulları Hükümeti”, *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, No. 31, İstanbul 1331, s.542

³ Hoca Sadettin Efendi, *Tacüt-Tevarih III*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara 1992, s.246-248.

⁴ Solak-zâde Mehmed Hemdemî, *Solak-zâde Tarihi*, (Haz. Vahid Çabuk) Ankara 1989, s.432; Arifi Paşa, “Elbistan ve Maraş'da Zülkadir (Dulkâdir) Oğulları Hükümeti”, *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, No. 32, İstanbul 1331, s.539-540.

Alaüddeve ile başlayan süreçte hem Memlûklular hem de Osmanlılarla olan ilişkilerini bozmamaya özen gösterdi. Gerçi Çaldıran seferi öncesinde ve sonrasında Alaüddeve'nin sergilediği olumsuz tavırlar, Osmanlıların gözünden kaçmadı¹. Özellikle Osmanlıların sefere katılma çağrısını yaşımı ileri sürerek katılmaması, Osmanlı ordusuna erzak satışını yasaklaması ve Osmanlı ordusunun mühimmat birliklerine saldırması, Osmanlılar açısından tahammülün ötesinde bir durum arz etmişti². Alaüddeve'nin Osmanlılara karşı tavır takınması, ilişkileri derinden sarstı³. Dulkadıroğlu'nun Osmanlılara karşı ittifak arayışları içerisine girmesi ise bardağı taşırdı ve böylelikle Dulkadırlılar üzerine sefer açıldı⁴. Alaüddeve, Osmanlı kuvvetlerine fazla direnemedi ve ortadan kaldırıldı⁵. Beyliğin başına Osmanlıların himayesindeki Şehsüvaroğlu Ali Bey geçirildi⁶. Bu esnada ortaya çıkan karışıklıktan istifade eden Memlûklular, 1515'de Ayntâb'ı tekrar ele geçirdiler⁷.

Dulkadırlıların Mimari Eserleri:

Alaüddeve Camii: Karagöz Mahallesi, Hamdi Kutlar Caddesi üzerinde, Uzunçarşı civarındadır. Halk arasında Alidola Camii şeklinde zikredilmektedir. Kitabesi mevcut olmayan ve günümüzde orijinal halinden sadece minaresi kalan eski cami, 1480 – 1515 yılları arasında Dulkadırlı beyi Alaüddeve Bozkurt Bey tarafından muhtemelen XVI. yüzyılın başlarında yaptırıldı. Caminin minaresi, Dulkadıroğlu Beyliği'nden günümüze ulaşan tek eser olarak bilinip, caminin kuzeydoğu cephesinde silindirik gövdeli yapılmıştı. Son cemaat yeri bulunmayan cami, taş süsleme yönünden zengindir⁸.

¹ Kara Çelebi-zâde, *Târih-i Ravzatü 'l-ibrâr*, Bulak 1248, s.403.

² Şükrî-i Bitlisi, *Selîm-nâme*, (Haz. Mustafa Argunşah), Kayseri 1997, s.207; Celal-zâde Mustafa, *Selîm-nâme*, (Haz. Ahmet Uğur - Mustafa Çuhadar), Ankara 1990, s.164-166.

³ Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s.94.

⁴ Jean-Louis Bacqué-Grammont, *Les Ottomans, Les Safavides et Leurs Voisins. Contribution À L'Histoire Des Relations Internationales Dans L'Orient Islamique de 1514 À 1524*, İstanbul 1987, s.88.

⁵ Hoca Sa'deddin Efendi, *Tacü 't-Tevârih II*, İstanbul 1279, s.308.

⁶ Abdüsselam Bilgen, *Adâ 'î-yi Şîrâzî ve Selîm-nâmesi*, Ankara 2007, s.117.

⁷ Özdeğer, "Gaziantep", s.467.

⁸ Hamza Gündoğdu, *Dulkadir Beyliği Mimarisi*, Ankara 1986, s.29; İsmail Altınöz, "Gaziantep Alaüddeve Câmii ve Vakfiyesi", Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu Bildiriler, (22 Ekim 1999), Gaziantep 2000, s.319; *Gaziantep Kültür Envanteri*, s.87.

Resim 2: Alaüddeve Bozkurt Camii

Şirvani Camii: Sefer Paşa Mahallesi, Pazarbaşı Sokak'tadır. Yapılış tarihi kesin bilinmemekle beraber taç kapısı üzerindeki kitabede 1681 yılında Seyyid Mehmed Şirvani tarafından tamir edildiği kayıtlıdır. Aynatâb kalesinin hemen batısında olması şehrin en eski yapılarından olduğunu göstermektedir. Kareye yakın dikdörtgen planlı, iki şerefeli ve şerefelere iki ayrı merdivenle ulaşılan camii muhtemelen XIV. veya XV. yüzyıllarda Dulkadirli ya da Memlûklular zamanında inşa edilmişti¹.

¹ Nusret Çam, *Gaziantep Kültür Varlıkları Envanteri*, Ankara 2006, s.349.

Resim 3: Şirvani Camii

Burç Köyü Camii: XV. yüzyıl eserleri arasında zikredilen eserin Dulkadirli dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Cami minaresi, Kahramanmaraş Ulu Camii ve Hatuniye Camii minarelerine çok benzemesi bu kanaatin oluşmasında etkili olmuştur¹.

Alaüddeve Medresesi: Karagöz Mahallesi, Hamdi Kutlar Caddesi üzerinde, Uzunçarşı civarındaydı. Muhtemelen 1480 – 1515 yılları arasında hüküm süren Dulkadirli beyi Alaüddeve Bozkurt Bey tarafından, XVI. yüzyılın başlarında Alaüddeve Camisi ile birlikte inşa edilmişti.

Nasıreddin Mehmed Bey Medresesi: Düğmeci mahallesinde Suburcu caddesi ile Eski Postane sokağın birleştiği doğu köşesinde Şehir Pasajı'nın yerindeydi. Zülkadriye Medresesi de denilen yapı muhtemelen 15. yüzyılın başlarında Dulkadirli Nasıreddin Mehmed Bey tarafından 1402 yılında yapılmıştır. Medresenin ne zaman ve hangi mahalde yapıldığı bilinmemekle birlikte vakıfları bulunmaktadır².

Emir Ali Han: Eser, Şekeroğlu Mahallesi'ndeydi. Çekirdekçi Hanı olarak isimlendirilen hanın Dulkadir beyi Alaüddeve tarafından 1479 –

¹ Çam, *Gaziantep Kültür Varlıkları Envanteri*, s.559.

² Çam, *Gaziantep Kültür Varlıkları Envanteri*, s.668.

1515 tarihleri arasında inşa edildiği düşünülmektedir¹. Eserin günümüze kalan tek orijinal kısmı güney revakı olup, sarımtırak kesme taşla inşa edilmiştir.

Alaüddevle Maslakı: Dulkadirli beyi Alaüddevle Bozkurt Bey tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir².

Sonuç

XIV. yüzyılda Zeynüddin Karaca Bey'in müstahkem kalesi, bol suyu ve güzel bahçelerinin yanı sıra ticaretin yapıldığı hoş çarşıları olan Ayntâb şehrini ele geçirmek isteyince Memlûk Sultanlığıyla mücadele etmesi gerekti. Ayntâb ve çevresinde ekseriyetle Dulkadirli Türkmenleri meskûn olduğundan mücadele kısa zamanda şümüllü bir hal alarak Dulkadirli - Memlûklu mücadelesine dönüştü. 1343'de Zeynüddin Karaca Bey'in, Halep Valisini mağlup etmesiyle Ayntâb'taki Dulkadirli hâkimiyeti de başlamış oldu. İlerleyen süreç içerisinde Ayntâb, bazen Dulkadirli'lerin bazen de Memlûkluların idaresine geçti. Dulkadirli - Memlûklu mücadelesinde genelde üstün taraf Memlûklular olmasına karşılık Dulkadirli'lerde kolay kolay mücadele sahasından çekilmemişlerdi. İki taraf arasındaki rekabete Osmanlı Devleti'nin dâhil olmasıyla dengeler değişti. Osmanlıların desteklediği Dulkadirli'ler, Ayntâb ve havalisine hâkim olmak için Memlûklularla çatışmaktan kaçınmadılar. Nitekim 1480'de Ayntâb Dulkadiroğullarının hâkimiyetine geçti. Ancak Alaüddevle'nin ilerleyen süreçte izlediği siyaset beyliğin sonunu hazırladığı gibi Ayntâb'taki egemenliklerine de son verdi. Netice itibarıyla Dulkadirli'ler, XIV. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar geçen süre zarfında Ayntâb ve havalisinde kalıcı izler bırakmışlardır. Bunu siyasi anlamda olduğu kadar sosyal ve kültürel alanlarda da söylemek mümkündür.

¹ Çam, *Gaziantep Kültür Varlıkları Envanteri*, s.451.

² *BOA. TD. 301*, s.2,15.

**KIRŞEHİR TARİHİNDE DULKADİROĞULLARI
BEYLİĞİ (1404- 1728)**

Ahmet DULKADİROĞLU*

Kırşehir'in bilinen tarihinin (M.Ö.3000- 2000) Tunç Dönemine rastladığı, 1938 yılında Dulkadirli Hashöyük köyünde yapılan kazılardan ilk Tunç Çağı Dönemine ait kalıntılara rastlandığı görülmektedir.

Kırşehir, medeniyetin beşiği olan Anadolu'nun ortasında yer alır. Çok önemli coğrafi konumu sebebiyle başlangıçtan günümüze kadar önemli kültürlerin yaşandığı bir yer olmuştur.

Günümüze kadar Türkiye Cumhuriyeti Devleti dâhil 9 yönetim dönemine, 9 Medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Bunlar;

M.Ö.1850-1200 Döneminde Hititler,

M.Ö.546-322 Döneminde Persler,

M.Ö.333-M.S.18 Döneminde Kapadokya Krallığı,

M.,S.18-395 Döneminde Roma,

M.S.395-1071 Bizans,

1071-1308 Döneminde Selçuklu,

* Araştırmacı-yazar, e-posta; birlik5111@hotmail.com

1309-1451 Beylikler ve Osmanlı Dönemi ve en son Türkiye Cumhuriyeti Devleti .

Beylikler dönemine ise Kırşehir 1365'de doğuda kurulan Eratna Beyliği'nin hâkimiyeti altına girmiş,1381'de de Kadı Burhaneddin 18 yıl Kırşehir'de hüküm sürmüştür.

1394'de Timur'un Anadolu seferi sırasında Timur'u destekleyen Karamanoğulları, Kırşehir'e saldırarak şehri yağmaladılar.1396'da Timur'un geri dönmesi üzerine, Kadı Burhaneddin,

Karamanoğulları'nın üzerine yürüyerek yağmalamanın öcünü aldı.1527'de Kalender Çelebi'nin (Hacı Bektaş Veli müritlerinden) isyanını Sadrazam Sinan Paşa'nın durdurduğunu, 2.Mahmut Döneminde Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın ordusu ile Kırşehir'e uğradığı, 1874 yılında Kırşehir'in büyük bir kıtlıkla karşılaştığı tarihi süreç içinde bilinmektedir.

Kırşehir 1867 yılında Bucak,1869 yılında İlçe,1870 yılında Sancak,1921 yılında bağımsız mutasarrıflık,1924 yılında il merkezi olmuştur.(1993-Kırşehir İl Yıllığı)

Dikkat edilirse Anadolu Türk Beyliklerinden biri olan (1337–1522 yılları arasında 185 yıl Elbistan ve Maraş başkentleri olmak üzere günümüzün Gaziantep, Mardin, Diyarbakır, Kozan, Kadirli, Malatya, Sivas, (Yeni İl), Ankara, Kırşehir, Yozgat (Bozok), Kayseri, Elazığ (Harput, Erzurum, Hatay, Kırıkkale bölgelerinde hüküm süren Dulkadiroğulları Beyliği'ne Kırşehir İl Yıllığı'nda hiç yer verilmemiş, Kırşehir ile ilgili bazı kayıt ve araştırmalarda ise bir ara Karamanoğulları ve Dulkadiroğulları'nın saldırısına uğrayan şehir yağmalanmıştır. Şeklinde yıkıcı ve yargılayıcı bir yoruma alıntı ile yer verilmektedir.

(1398-1443) Döneminde Dulkadirli Hükümeti'nin başında bulunan Nasireddin Mehmed Bey zamanında Kayseri., Develi, Ortaköy, Ürgüp ve Harput Dulkadiroğulları'nın yönetimine geçmiştir.Bu dönemde Osmanlı Devleti Hükümdarı Yıldırım Beyazıt, Timur'a yenilmiş, Osmanlı temelden sarsılmıştı. (1402) Dulkadiroğlu Nasireddin Mehmed Bey, Çelebi Mehmed'e yardım etti. Bu yardımlaşma 2.Murat döneminde de devam etti.

Karamanoğulları'na karşı Osmanlı, Dulkadirli tuttu (1430)

Dulkadirli Hükümdarı Alaüddeve Bozkurt Bey'e (1480-1515) Osmanlı Padişahı Fatih tarafından dirlik- olarak verilen yerler aşağıda gösterilmiştir(Yinanç-1989).

Kırşehir’de Alaüddevle Bey’e Dirlik Olarak verilen Yerler ve Dulkadiroğulları’ndan Kalan Diğer Eserler :

Fatih döneminde Kırşehir Sancağı, Alaüddevle Bey'e tımar olarak verilmiştir. Alaüddevle Bey, Kırşehir'in Budaközü nahiyesine tabi Bey Kışlası mezrasında ikamet etmiştir. Kırşehir başta olmak üzere Alaüddevle Bey'e dirlik olarak verilen yerler o zamanki adları ile şöyledir:

Kızılcaköy, Mucur, Salanda, Ortaköy, Koçaç, Hüseyin Abat nahiyesine tabi Perçem, Yatankavağı, Sofular, Kavurgalu, Saru Hoca köyleri, Budaközü nahiyesine tabi Öyük, Üç Karaağaç köyleri ve Bey Kışlası, Yassıvıran, Topan, Kavukağaç, Ebeguli, Lodran, Çarık, Üçorgun, Tahir Kara Talı, Kovağaç, Kirmide, Gölhisar, Seracak, Horka, Hatip mezraları ile Cısr-i Sahip, Kızılöz, Akşenir, Malya, Semiryan, Alpi, Öşürlü Yüzü, Evrenderesi, Kolpak, Araklu, Gömlen, Yaylacık, Bekinli, Daruözü, Gümüşcek, Agoyuk nahiyelerinde muhtelif araziler, kışlak ve yaylaklar ile Varsat aşiretleri olmak üzere 25 bin akçelik tımarıdır.

Kırşehir tahrir defterlerinin incelenmesinden Dulkadir Bey'i Alaüddevle Bey'in Kırşehir'de yaptırdığı ve o zamanki adları ile kayıtlara geçen eserler şunlardır:

-Karayusuf İni Köyü Camii: Köyün malikanesini de camiye vakfetmiştir.

Bu camii,günümüzde Dulkadirli Kasabasında bulunan ve 1963 yılında torunları tarafından yıktırılarak,sanat kaygısı aranmaksızın yapılan camiidir.(Dulkadiroğlu-2002)

—İğdecik Köyü Camii: Bu köye bağlı Yanıkbey ve Gökçe Öyük mezralarını camiye vakfetmiştir. İğdecik köyü Süleymanlı kazasının Çiçekdağı nahiyesine bağlı olup, vakıf mezralarını Sarı (Sarım) Beyli cemaati ziraat ediyordu. Günümüzde Kırşehir Merkez'e bağlı İğdecik köyü aynı adı taşımaktadır. (Dulkadiroğlu-2002)

-Hacılar Köyü Camii: Bu köyün gelirini camiye vakfetmiştir.

Günümüzde Kırıkkale ilinin Hacılar beldesi aynı adı taşımaktadır.

-Halifelü (Ağce Meşhed) Köyü Camii: Boyalı ve Evencik mezraları camiye vakfedilmiştir.

Günümüzde Kırıkkale ilinin Merkez'e bağlı Halifeli (Işıklar) köyü, bu adı taşımaktadır. O yıllarda Kırıkkale ilinin sadece Kırık köyünden ibaret oluşu dikkate alındığında şehrin doğusunda bulunan Yozgat ve Sungurlu'nun Dulkadiroğullarının egemenlik alanı içerisinde

bulduğundan Halifeli'nin burası olması mümkündür. (Dulkadiroğlu-2002)

Dolayısıyla Alaüddevle Bey'in, yönetim döneminde sayılan bu yerler Dulkadirli Devlet'inin egemenliği altında olup, dirlik olarak verilmişti.

Dulkadiroğulları Beyliği'nin en kudretli hükümdarı olan Alaüddevle Bey, yönetim döneminde evlatlarından Şahrüh Bey'i Kırşehir'e, Süleyman Bey'i Bozok'a (Yozgat), Durak Bey'i Adıyaman'a Sancak Bey'i olarak atamıştır.

Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail ile savaştığı Çaldıran seferine çıkar. Alaüddevle Bey için ne güzel bir fırsat! Fakat Alaüddevle Bey, tam tersini yapar ve Yavuz Sultan Selim'i arkadan vurmaya çalışır. Osmanlı tarihinde bu olay hıyanet olarak adlandırılır. Halbuki asıl tehlikenin nereden geldiğini sezmiştir. Şah'tan intikam almak tatlıdır, fakat padişaha hürriyetini kaptırmak çok acıdır. Bir tarafta uzaklaşan dünün acı hatırası, diğer tarafta yaklaşan yarının tehlikesi. Şaha yüklenmenin zevki, Padişaha karşı durmanın vazifesi. Bir yanda duygular, diğer yanda irade. Doksanlık Alaüddevle Bey vazifeyi zevkten, bağımsızlığı intikamdan üstün tutmuştur, kalbinin sesini kafası ile bastırmayı bilmiştir. Doğrusu yaman adammış..(Sevük,1952)

İşte "..kalbinin sesini kafası ile bastıran" Alaüddevle Bey, 12.06.1515 günü Turna Dağ savaşında torunu Yavuz Sultan Selim tarafından öldürülmesinden sonra, Beylik, Eyaletle dönüştürülerek başına Dulkadiroğlu Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey getirilmiştir.

Ali Bey de Eyaletin 5 sancağından biri (Diğerleri Bozok, Kayseri, Maraş (Dulkadir), Kars-ı Dulkadir) olan Kırşehir'den ayağını çekmemiş, bayındırlık alanında önemli çalışmalar kapsamında, bölgesi dahilinde Kayseri'de sadece Cüzzamlılar için özel bir hastane yaptırmıştır. Ali Bey'in oğlu Kara Han Bey, onun oğlu Cafer Bey ise Kayseri Sancak Beyliği yapmış olup, 1600'e doğru Kayseri'de vefat etmiştir.

1398'de Kadı Burhaneddin'in öldürülmesiyle Bozok bölgesi Osmanlı padişahı Yıldırım Beyazıt'ın eline geçtiyse de bu çok uzun sürmedi. Ankara savaşının akabinde bölgeye Timur'un çoğunu Karaman, Kırşehir, Kayseri, Yozgat havalisindeki Kara Tatarları Türkistan'a götürmesi sebebiyle Bozok'a 1404'de Dulkadir Türkmenleri yerleştiler.(USLU,1990)

Bozok'a yerleşen Dulkadirli ve Halep Türkmenleri idi. Bunlar;

Gedük'te Ağca-Koyunlu, Şam-Bayadı, Karataş'ta Tecirli, Salmanlu, Kavurgalu, Söklen ve Hisar Beğlu'den meydana gelmektedir. (Dulkadiroğlu-2002)

Bozok Valisi (Alaüddevle Bey'in oğlu) Şahruh Bey (1522-1607) bugünkü Çandır ilçesi Kozan Köyünde oturmakta idi. Bu tarihlerde Yozgat, köy konumunda idi. Kırşehir de Bozok hinterlandında bulunduğu Şahruh Bey aslında bugünkü Kırşehir bölgesinin de Sancak Beyi idi. Üç oğlundan Mehmet Han Kars, Bayburt (Erzurum) ve Bosna (Prizren) Sancak Beyliği yapmıştır. Keza Ali ve Ahmet Beyler de Sancak Beylikleri yapmışlardır. (Dulkadiroğlu-2002)

Kırşehir Dulkadiroğlu Kolu Şahruh Bey'in evlatlarından Mehmet Han'ın oğlu Hüseyin Bey'in oğlu Yusuf Bey'in torunlarıdır. Alaüddevle Bey'in diğer oğlu Süleyman Bey ise Kayseri Sancak Bey'i idi. (Dulkadiroğlu-2002)

Şahsuvar Bey'in oğlu Ali Bey (1515-1522) Alaüddevle Bozkurt Bey'in öldürülmesinden sonra Dulkadiroğulları Beyliği'nin başına geçirilmiş, Osmanlılara müşğul durumlarında her türlü desteği vermiş, kuvvet komutanı görevinde bulunmuş ama Ferhat Paşa'nın kıskirtması ve Kanuni'nin gizli fermanıyla hileyle öldürülmüş bir yiğitti. Ali Bey'in öldürülmesi Anadolu'da "Osmanlı yiğit basandır." sözünün giderek yayılmasına yol açacaktı. (Yalman-1977)

Edebiyat Tarihçisi bir yazarı İ.Habip Sevük, "Maraş ve Kanlıderesi" adlı makalesinde Ali Bey için Dulkadiroğulları'nın bağımsızlığı elden gider ama taht kalmıştır. O tahta oturan Ali Bey'in başında taç yoktur ama yüreğinde sadakat vardır. Demekle halkın o zamanki duygusuna tercüman olmaktadır. (Sevük,1952)

Dulkadiroğlu Ali Bey'in başarıları, Osmanlı'nın Hırvat devşirmesi ve padişahın eniştesi olan Ferhat Paşa'nın kıskançlığı ve hasedine neden olmuş, devrin padişahı Kanuni'den aldığı fermanla davet ettiği misafirini dört oğluyla birlikte Tokat Artova'da öldürtmüştür. Bu ihanete bütün Türkmenler gibi Kırşehirli Ozan Kara Mıstıl (Mustafa) da çok üzülmüş ve aşığıdaki ağıdı yakmıştır.(Karaer-1988)

İkide bir üstümüze gelirsin
Neniz aldık Sultan bizde neniz var?
Dünya benim deyi dava kılarsın
Neniz aldık Sultan bizde neniz var?

Giden ordunuzu durdurmadık ya
Pusular kurup da kırdırmadık ya
Beyiniz paşanız öldürmedik ya
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Beş bin atlı verdik çölleri aştın
Mısır'da kâfirin tahtını yıktın
Düşmana yanaştın bize hor baktın
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Size verdik koç yiğidin hasını
Talan ettin yurdunu obasını
Türkmenler eylesin onun yasını
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Çıktı yaylamızda bile yayladı
Vardı padişaha bizi koğladı
Yıktı aşireti viran eyledi
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Bizim tavlamızda atların bağı
Söz verdin durmadın çiğirim dağı
Sen Osmanoğlu'ysan ben Türkmenoğlu
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Senin bu işlerin acep değil mi ?
Er üstüne gelmek hicab değil mi?
Senin anan bizim Colap değil mi ?
Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Kara Mıstıl eydür sürün devranı
Bir gün geçer şu ömrüyün kervanı

Başı kızıl tuğlu şol Selim hani?

Neniz aldık sultan bizde neniz var?

Kırşehir Tarihi'nde Dulkadiroğulları'nın 1404 yılından itibaren önemli etkisi olduğu halde,-geçerken uğradı- babından "...bir ara Dulkadiroğulları'nın eline geçti,"Dulkadiroğuları şehri yağmaladı"; gibi bir cümle ile beylik ve ayanlık dönemlerinde üç asrı aşkın bir egemenlik dönemi silinmek istenilse de o günkü Kırşehir'i de içine alan Bozok bölgesindeki bugün ayakta kalabilen bayındırlık alanındaki eserleri görülürse belki tarih araştırmacılarını yeni bir düşünceye sevk eder.

Dulkadir Hükümeti'nin dağılmasından sonra Hanedan'ın bir kısmının atlarının nallarını ters çakarak Kırşehir'e naklen gelmesi tarihi bir hakikattir.(Sümer-1972)

1400 yılının başında, Dulkadir Eline bağlı kabileler de ,Dulkadirli Beyliği tarafından bilhassa Bozok,Kırşehir ve Kayseri'ye iskan edilmiştir.Kırşehir'de Dulkadir Hanedanı mensupları yöneticilik yaptılar.(Gökçınar-2007)

Zülkadirli Beyleri, Zülkadiroğlu sülalesi 1530 yılında Bozok Livasına bağlı Kırşehir'de meskundur. (Özkılıç vs.1999)

1584 tarihinde Kırşehir merkezde 1002 hane ve 5 bin üç yüz kişi yaşamaktadır. Dulkadir ümerasından Osman Mirza'ya mensup olan 48 hane,14 bekâr nüfusun Şark tarafından geldiği anlaşılmakta ve buna nispeten Şarkıyan adını alan mahallede (Mahalle-i Şarkıyan) meskun bulunduğu görülmektedir.(Gökçınar-2007)

Bu tarihte Kırşehir'de 17 mahalle bulunmakta, nüfus büyüklüğü olarak Şarkıyan Mahallesi dördüncü mahalle olup, bu mahalle Dulkadir ümerasının yaşadığı mahalledir. Günümüzde Kayseri merkez ilçede aynı ismi taşıyan bir mahalle bulunmakta ve aynı aşiretin kurduğu belirtilmektedir. AKBAŞ-1997)

Kırşehir tarihinde Dulkadiroğulları'nı anlatırken, Kırşehir'in çevresinde bulunan Yozgat ve Kayseri bölgelerinde de Dulkadirli Türkmenlerinin 16.Yüzyıldan itibaren meskûn olduğunu belirtmeliyim.

Kayseri ve yakın çevresine bu yüzyılda yerleşen Dulkadirli Oymakları; Ağcalı, Akin, Alagöz, Ali Bey Hacılı, Büyük Salmanlı, Cırlavuk, Çağırkanlı, Çobanlı, Kadılar, Kadılı, Kara Sökmenli, Köseli, Köseoğlu, Kulu, Kululu, Kumarlu, Paşalı, Şerefli..olarak belirtilmektedir.

Dulkadirli Hükümeti'nin Osmanlı'ya ilhakından sonra halkı adeta 'Çil Yavrusu' gibi dağıtılmıştır. Maraş ve Elbistan'dan hep batıya doğru saçılmışlardır.

Dulkadirliilerin Kayseri'nin Tomarza ilçesinin Gülveren köyünden başka, Kamber Köyünde dokuz hane,Bünyan'ın Ekinciler köyünde Karabekirli Oymağı olarak,Hisarcık'a Karasökmenli Oymağı olarak,Bünyan'ın Gergeme köyüne Karataşlı (İncesu) Oymağı olarak,Bünyan'ın Akmescit (Zerezek), Develi'nin Sindelhöyük Beldesine Süleymanlı Oymağı olarak yerleştikleri bilinmektedir.

Dulkadirli Türkmenlerinden Şambayadı Oymağının bir bölümünün Yozgat'ın Gedük'te (Şar Kışla) oturduğu, Zakirlü Oymağının ise Yozgat'ın Sorgun ilçesinde görüldüğü belirtilmektedir. (AKBAŞ-2009)

Anadolu'ya fetihlerle ve diğer yollarla göç eden Türkler, eski vatanları Türkistan'dan kendilerine ait bütün kültür örneklerini getirmişler ve bu coğrafyayı yurt yapmışlardır. Yukarıda belirttiğimiz gibi Hanedan'dan gelen Kırşehir Dulkadiroğulları, Bozok Bölgesinin Kırşehir durağında kendi Beyliği'nin adını, boyunu, Beylik kurucusu Bey'ini unutmamak adına Türkiye'de sadece burada yaşatmak vefasını göstererek yeni yerleştikleri yurtlarına DULKADİRLİ adını vermişlerdir. Bu kadim isim Selçuk Bey'de Selçuklu, Osman Bey'de Osmanlı'dır. Ebedi vatanımız Türkiye'de Dulkadirli Hükümeti'nin adı gönüllerde yaşatılmaktadır. Üstelik ecdattan intikal soyadlarını şerefle muhafaza etmişlerdir. Bozok'un doğusunda Zamantı'da bulunan Dulkadirli, ne yazık ki, tarihi soyadlarını alamamışlar bir kısmı ise, bu ismi, ilk adlarında Dulkadir olarak yaşattıkları görülmektedir.

Kırşehir'de Dulkadiroğulları'nın kurduğu ve ikamet ettiği Dulkadirli adıyla anılan 6 köy (Dulkadirli adını taşımayan Çimeli, Çağırkan ve Avcı köyleri) ve 40'a yakın başka köy ve ilçeyi, Yozgat'ta 10'a yakın köyü, Kırıkkale'de 35 civarında yerleşim yerini kurmaları,Kırşehir'de 60'ı aşkın Karacakurt aşiretini de içine alan Mucur, Kaman, Çiçekdağı, Boztepe ve Yozgat, Çorum- Sungurlu'ya kadar uzanan bir bölgedeki faaliyetleri, araştırdıkça altından Dulkadiroğlu hatırası fişkıran bir kavmi yapı karşımıza çıkmaktadır. (Dulkadiroğlu-2002) Kırşehir'in ilçeler dahil 266 köyü bulunmakta (Beldeler dahil), bu köylerden 120'ye yakını Dulkadirli Eli'ne bağlı aşiret,cemaat veya boylarınca kurulmuştur.(GÜNDÜZ,2006)

17.ve 18.yüzyıllar Anadolu'daki karışıklıklar, merkezi otoritenin kaybolduğu yıllardır. Anadolu'daki bu boşluktan istifade eden mahalli kabileler ve yöneticiler ortaya çıkmıştır. Bu döneme "Ayanlar Dönemi";

denmekte olup, Anadolu'da yirminin üzerinde Ayan bulunduğu bilinmektedir.

İşte süregelen bu dönemlerde ve Cumhuriyet Türkiye'sinde bölgemizde (Kırşehir, Bozok, Kayseri) söz sahibi, bazen ayan konumunda, bazen "Ağa" bazen "Bey" bazen "Efendi" ünlemesiyle toplum önderi olanları şöyle özetlemek mümkündür. Söz konusu toplum önderleri asker alma işleri, bölgesel vergi toplama, küçük uyuşmazlıkları çözmek gibi görevleri üstlenmişlerdi.

Örnek olarak, Kırşehir Dulkadirli Köyünde: Dulkadiroğlu Acayıp (İsmail Bey) Ağa, Molla Mustafa Efendi, Delibaşı Ağa (Mehmet Bey), Ali Bey, Esat Ağa gibi.. Zamanımızda Dulkadirli Kasabasında bulunan Yer Altı Şehri'ni Dulkadiroğlu Ağalar geçmişte adına tapulayarak yıkılmasını önlemişler, bu gün Yer Altı Şehri kısmen ziyaretçilere açık olup, Kapadokya'nın giriş noktasında bulunmaktadır.

Bozok Bölgesinde (Çorum İline Bağlı Sungurlu ilçesi ve Boğazkale ilçesi, Eski adı Boğazköy iken ilçe olduktan sonra adı Boğazkale olarak değiştirilmiştir.) Boğazkale ve Sungurlu'nun hakimi olan Dulkadiroğulları'nın (Günümüzde Dölarıslan soyadını taşımaktalar ve Arslanpaşazade olarak bilinmektedirler.) Cumhuriyet Döneminde ağalıkları son bulmuştur.

Bilindiği üzere Boğazkale, Hititlerin başşehri Hattuşaş'tır. Ama kentlerin, yazıtların ve sanat eserlerinin bulunmasıyla, Hititler de sisler arasından adım adım tarih sahnesine çıktı. 1904 yılında Sultan Abdülhamid'in sürgüne yolladığı Dulkadiroğulları soyundan toprak ağası Ziya Bey, bir gün İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne çivi yazılı bir tablet getirdi. Ziya Bey, sürgün yerinde bu taş tabletlerden daha pek çok örnek olduğunu söylüyordu. (Günel-2001)

Ziya Bey'in 1904 yılında sürgüne gönderildiği söz konusu haber yorumda belirtilmekte ise de, Dulkadiroğulları bu bölgeye 12.6.1515 tarihinde Beyliğin Osmanlı Devleti'ne ilhakından hemen sonra geldikleri bilinen tarihi bir gerçek olup, Ziya Bey bu bölgenin hakimi olan Dulkadiroğulları'nın bu tarihteki torunudur. (Dulkadiroğlu-2002)

İşte Ziya Bey'in duyarlılığı ve memleket sevgisi ülkesine 3 bin yıllık kayıp Hitit Uygarlığı'nın bulunmasını sağlıyordu. Kırşehir Dulkadirli'de bulunan şimdi Yer Altı Şehri olarak anılan ama tarihte "Hitit Hapishanesi" olarak bilinen -Bezirhaneyi- Kırşehir Dulkadiroğulları da sahiplenerek günümüze intikalinde köprü olmuştur. Dolayısıyla Dulkadiroğulları'nı, bölgemizde bulunan iki Anadolu Uygarlığı'nın hem

yeni sakinleri ve hem de mucitleri olarak adlandırsak mübalağa etmiş sayılmayız.

Kayseri'nin Tomarza ilçesine bağlı Gülveren, Harsa (Güzelsu) ve Bel köyleri merkezi olmak üzere Dulkadiroğlu Davut Bey'in 1580'de Zamantı ve Kayseri Bölgesinin Sancak Alaybeyi olarak görevlendirilmesine ferman verilmiştir.

Kırşehir, Yozgat ve Kayseri'de Dulkadiroğulları'nın yaptırdığı eserler, aradan 500 yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen tarihe şahitlik etmektedir.

Kayseri'de Hatuniye Medresesi, Kayseri Kalesi'nin esaslı bir tamiri, Pınarbaşı'nda Şahsuvar Bey tarafından yaptırılan bir cami ve Dönabdal Zaviyesi, Pazarcık'ta Mihriban Zaviyesi, Afşin yakınlarında Ashab-ı Keyf'te bir Medrese, bir Zaviye, bir Mescit, Kayseri'nin onlarca köyünde halen ayakta duran cami, mescit, zaviye bulunmaktadır. (Gündoğdu-1986)

Yozgat-Çandır'da Şahsultan Türbesi (Şahruh Bey'in karısı adına yaptırılmıştır.)

Kırşehir'e Ali Bey'in (1515-1522) oğullarından Şahruh Bey atanmış, bu dönemde Süleyman Bey'de Bozok Sancak Bey'i olarak görev yapmıştır. (Dulkadiroğlu-2002)

Dulkadiroğlu Şah Gazi Paşa'nın oğlu Zeynelabidin Paşa, 1700'lü yıllarda Kırşehir Bey'i olup, 1728 yılında vefat ettiği bilinmektedir. Kardeşi Osman Paşa da Kayseri mutasarrıfıdır.

Arifi Paşa'nın "Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükümeti" çalışmasında da Faruk Sümer teyit edilmektedir. "Bugünkü günde Maraş'ta ve Yozgat'ta mevcut olan Dulkadirliler, Alaüddevle Bey'in oğlu Şahruh ve Süleyman Bey'in neslinden üremiştir." Denilmektedir. (Koç-2000)

Nedendir bilinmez tarihte 185 yıl Hükümrânlık yapmış Dulkadiroğulları Beyliği'nin kendi adıyla anılan ve 1831 yılına kadar Maraş'ın "Dulkadir" olan adının zorlama ile Maraş yapılması, bugün de verilen yeni adının anlamına yaklaşmak için M.Ö. kayıtlarla izah edilmeye çalışılması, Kars-ı Dulkadir olan, günümüzde de "Dulkadir Pazarı" olarak semtlerde yaşayan bu ismin Kadirli olarak değiştirilmesi, Hep izahtan varestedir.

Ancak hemen hatırmıza gelen Aydınogulları'nın adının Aydın'da, Karamanoğulları'nın adının Karaman'da, Osmanogulları'nın adının

Osmancık'ta, Artukoğulları'nın adının Mardin Üniversitesinde yaşatılması gurur vericidir.

Ayrıca Türk büyüklerinin adını taşıyan bazı üniversitelerde bulunmaktadır; Eskişehir'de Osmangazi, Kırşehir'de Ahi Evran Kahramanmaraş'ta Sütçü İmam, Tekirdağ'da Namık Kemal, Ankara'da Yıldırım Beyazıt, İzmir'de Katip Çelebi... isimlerinin yaşatılıyor olması tarihe saygının en güzel örnekleri olarak karşımızda durmaktadır.

Oysa Dulkadiroğulları Beylik adının ve yetiştirdiği ünlü tarihçi Bayatı Hasan'ın, Diplomat Nasireddin Mehmet Bey'in, eşine rastlanmayan bir komutan, ilim ve hayrat sahibi, kendinden önceki ceddinin yaptığı gibi temiz ve helal mallarıyla medrese ve zaviyeler yoluyla vakıflar kuran Alaüddevle Bozkurt Bey'in, ilim ve secati ile tanınmış, hassas ruhlu ve şair tabiatlı Şahsuvar Bey'in, değerli bir yönetici, dostluğu aranan ve Anadolu halkının gönlündeki Sultan Ali Bey'in adının yöneticilik yaptığı bir bölgemizde yaşatılıyor olması ne kadar isabetli ve kadirbilir asil bir davranış olurdu !..

Kırşehir'de Dulkadiroğulları tarafından yaptırılan eserler:

-Ahi Evran Camii ve Türbesi: Kırşehir merkezde 1481 yılında Alaüddevle Bozkurt Bey yaptırmıştır.

-Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi: Bugün Nevşehir'in Hacı Bektaş ilçesinde olan Türbeyi 1516 yılında Dulkadirli Eyaleti başkanı Şahsuvar oğlu Ali Bey yaptırmıştır.

Ayrıca bu ilçede Ali Bey tarafından Cuma Camii adıyla bilinen bir camii yaptırılmıştır.(Dulkadiroğlu-2002)

Kırşehir Tahrir Defterinin incelenmesinden Dulkadirli Bey'i Alaüddevle Bey'in Kırşehir'de o zamanki adlarıyla kayıtlara geçen eserler şunlardı:

-Karayusuf İni Köyü camii: Köyün malikanesini de camiye vakfetmiştir. Bu camiinin Dulkadirli İnlımurat Köyündeki 1963 yılında yıkılmadan önceki cami olup, bu tarihte torunları tarafından yıkılarak yerine aynı mimaride sanat kaygısı olmayan bir cami yaptırılmıştır. (Dulkadiroğlu-2002)

—İğdecik Köyü Camii

—Hacılar Köyü Camii

—Halifeli; (Ağca Meşhed) Köyü Camii. Kırşehir'in bu adla bilinen bir köyü yoktur. Kırıkkale merkez ilçeye bağlı adı isimli bir köy olup, adı Işıklar olarak değiştirilmiştir.(Dulkadiroğlu-2002)

—Kaman Aydınlar(Sofular) Köyü Camii

Bir şehri ele geçirmek, ya sulhen ya da savaşmakla mümkün olur. Savaşla alınan bir şehir, eskiden ve şimdi de (Yeraltı kaynakları zenginliği petrol gibi) ganimet için değilse daha sonra imar edilir ve yaşanır hale getirilir. O günkü Anadolu'da sağlam bir Türk birliği sağlanamamış olup, yer yer başka unsurlarında yaşadığı bölgeler, nüfuzlu Türkmen Hükümetlerince sık sık el değiştirmiştir. Bu bakımdan tarihi olayları bugünün şartlarında değil, o günün şartlarında değerlendirmek daha gerçekçi bir yaklaşım olur.

KAYNAKÇA

- 1) Faruk SÜMER, Oğuzlar(Türkmenler),1972-Ankara
- 2) Kırşehir İl Yıllığı–1993
- 3)Ahmet DULKADİROĞLU, Kırşehir ve Yöresinin Kavmi Yapısı Düünden Bugüne Dulkadiroğluları, Ankara–2002
- 4) Cenupta Türkmen Oymakları,1977-Ankara
- 5) Mustafa Necati KARAER, Vakıa ve Destan,1988,Sanat ve Edebiyat Dergisi–1954
- 6) Boğazkale-Hattuşaş İnternet Siteleri Arama Motorları
- 7) İbrahim GÜNEL,24.04.2001,Radikal Gazetesi, Vedat Nedim Tör Müzesi
- 8)Hamza GÜNDOĞDU(Doç. Dr.) Dul kadirli Beyliği Mimarisi, 1986-Ank.
- 9)İsmail Habib SEVÜK, Maraş ve Kanlıderesi,10.10.1952 Cumhuriyet Gazetesi
- 10)Ahmet GÜNDÜZ(Yrd. Doç.Dr.)Türkmen Yurdu Kırşehir Tarihi, Aşiretleri, Cemaatleri, Boyları, Çorum, 2006
- 11)S.Burhanettin AKBAŞ, Kayseri Yöresine Yerleşen Türk Boyları,Kayseri-1997-2009
- 12)Yayına Hazırlayanlar : Ahmet Özkılınç,Ali Çoşkun, Abdullah Sivridağ,Murat Yüzbaşıoğlu (937-1530),998 Numaralı Muhasaba-i Vilayet-i Diyar-i Bekir ve Arap ve Zülkadriyye Defteri,Ankara-1999
- 13) Recep Gökçınar, “16.Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası” (283/139 Numaralı Tahrir Defterine Göre)
- 14) Yunus KOÇ, “Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı-Mart 2000,Türk Ocağı Yozgat Şubesi Yayını.

MALATYA DAKİ DULKADİROĞULLARI VE DULKADİROĞULLARI KÜLTÜREL GAYRETLERİ

Mehmet DULKADİR*

Malatya valiliğinin de sürgü nün tarihine bakıldığında XIV. yy. ilk yarısında Dulkadioğulları Maraş, Elbistan Malatya ile birlikte Sürgü civarına hakim olmuşlar ve beylik kurmuşlardır. Kurulan bu beyliğin büyük oymakları Besni-Malatya arasında yeri Sürgü'nün içinde bulunduğu bölgede yaşadıkları bilinmektedir. Sürgü'nün de içinde bulunduğu bu bölge Malatya ve civarının kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine geçtiği 1516'ya kadar Dulkadirli, Memluklu, Memluklu-Osmanlı arasında mücadele sahası olacaktır. Nitekim bu mücadele esnasında 1399'da Osmanlı hükümdarı I.Beyazıt Memluklu nüfus sahasına inerek, Malatya, Elbistan, Besni, Darende ve Divriği'yi idaresi altına alarak Osmanlı hudutlarını genişlettiği görülmektedir.

Genişleme sırasında Sürgü civarı da Osmanlı hâkimiyetine girmiştir Alınan bölgenin idaresi Dulkadiroğlu Nasreddin Bey'e bırakılmıştır

Babadan oğul a anlatıla gelen ve şu an 100 yaşındaki Mehmet Hacı Nebi ve Hacı Kılıç amcalarımızın söyledikleri ni tüm sürgü halkı teyit etmektedirler

Rivayet şudur ki Maraş Osmanlı ya katıldığı sıralarda üç kardeş Maraş dan ayrılarak sürgü ye gelmişlerdir, üç kardeş gelirken yanlarında da bulunan eşrafiyla beraber gelmişlerdir

* Araştırmacı-yazar, e-posta; dulkadiroglu@msn.com

Üç ayrı oba kurup sürgü de yerleşik hayat tam denmese de yerleşmişlerdir çünkü yazları dağ eteklerin de yayla yerleri kurarak geçirmişler, kışları da sürgü merkeze inmişlerdir sürgü merkezdeki evlerini yazın beklemeleri için bir kaç aile bırakılmış yayla da ki diğer insanlarla da haberleşme aracı olarak belirlenen höyüklere ve tepelere günün belerli saatlerin de çeşitli ateşler yakılarak iletişim kurmuşlardır, bu ateş yakma ile haberleşme çeşitleri şöyledir sadece duman çıkarma küçük ateş büyük ateş duman çıkarma zararlı bir durum yoktur küçük ateş önemsiz bir durum var biz haletlik gelmenize gerek yoktur büyük ateş acil durum var atlarınızı ve silahlarınızı kuşanıp geliniz anlamlarını taşıyordu cami sürgü merkez de olduğu için Cuma günleri mutlaka yedi yaşını doldurmuş tüm erkek çocukları da alarak cumaya giderlermiş yaylada kalan kadınların da bazılarında at ve silah bırakılıp erkek elbisesi giy girilerek güvenlik sağlanmış

Yaşam şekilleri tamamen hayvancılık üzerine olup araziye de hayvanları için arpa kendileri için de buğday ekme de kullanırlarmış, toprağı ekme kara saban ve mahsulü hasat etmek orak ve tırpan denilen kesici aletler kullanarak yapılırken imece usulü çalışmayı hiç ihmal etmezlermiş.

Bir de kendilerine lider seçerlermiş liderleri okuma yazma bilen, öğüt veren en yaşlı kişi otomatik men lider olurmuş bu lider kız alıp vermede , kavga ve barış da, Maraş dan ve diğer illerden gelen misafir ağırlamada , miras bölüşmede ve benzeri olaylarda tek söz sahi olurmuş çünkü İslami yaşam ve öğütsel örnekler le ikna ettiğinden kimseler karşı çıkamaz olurmuş

Sürgü dışından gelen misafirler için odalar tayin edilip ağırlanıp sürgü hudut sınırlarına kadar eşlik etmeleri için genler tayin edilerek uğurlanmış

Kadınların doğumunda yaşlı yetenekli kadınlar ebelik yaptırırmiş, iki kız çocuğu olduktan sonra erkek çocuk doğduğunda mutlaka Allah için kurban kesilirmiş soyum kesilmedi diye

Sürgü deki bilinen seceremiz şöyledir

Yaşlı amcalarımızın dediklerine göre en son duydukları Mehmet ağa ya kadar biliyorlar Mehmet ağanın yiğit bir oğlu varmış ki efsanevi olayları bile anlatırlar o hasan kişi imiş bu hasan kişinin efsanevi hikâyelerin den birisi de şöyledir arazisin de camızlarıyla ekin ekerken camız ölüyor tam ölmeden kesip yaklaşık on kilometre uzaktaki arazisinden evine camızı sırtında taşıyarak getirmiştir. Hasan kişi nin dört oğlu 2 kızı vardır Oğullarından olanların seceresi aşağıda belirtilmiştir

SÜRGÜ DEKİ DULKADİRLİLER SECERESİ

Nesil	Adı Soyadı	Baba	Anne	Eşi
0	Memet Ağa DULKADİR			
1	Hasan Kışi DULKADİR	Memet Ağa	Ümmü & Kanlıoğlu Nun Kızı & Hidran Kızı	
2	Topal Ömer DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	Havvaa
3	Muro Süleyman DULKADİR	Topal Ömer	Havvaa	Eley & Ayşe Fatmaa
4	Hasan Usta DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	Ayşe Fatma
5	Emir Ömer DULKADİR	Hasan Usta	Ayşe Fatma	Yeter
6	Mehmet Emr Og ...	Emir Ömer	Yeter	Azize
6	Hüseyin Emr Og ...	Emir Ömer	Yeter	
6	Emine DEMİRCAN	Emir Ömer	Yeter	
6	Serfinaz OKYAY	Emir Ömer	Yeter	
6	Zeynep ÖNTÜRK...	Emir Ömer	Yeter	
5	Ali H U DULKADİR	Hasan Usta	Ayşe Fatma	Saima
6	Haci Hasan2 DUL...	Ali H U	Saima	
6	Remziye DULKA...	Ali H U	Saima	
6	Mesut DULKADİR	Ali H U	Saima	
6	Mehmet H US DU...	Ali H U	Saima	
5	Mehmet H U DULKADİR	Hasan Usta	Ayşe Fatma	Dursune
6	Ayşegül SEVİM	Mehmet H U	Dursune	
6	Memet H U4 DUL...	Mehmet H U	Dursune	
6	Miraç DULKADİR	Mehmet H U	Dursune	
6	Abdulvahap DUL...	Mehmet H U	Dursune	
4	Haydar1 DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	Hatice
5	Haydar DULKADİR	Haydar1	Hatice	
6	Murat DULKADİR	Haydar		
5	Mehmet Nurhayr DU...	Haydar1	Hatice	
5	Mustafa DULKADİR	Haydar1	Hatice	
5	Süleyman 2 DULKADİR	Haydar1	Hatice	
6	Ejder DULKADİR	Süleyman 2		
4	Ali DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	
5	Hatca DULKADİR	Ali		
4	Hidayet DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	
4	Zelha KARANOHUT	Muro Süleyman	Eley	
4	Fatma DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	
4	Hatice DULKADİR	Muro Süleyman	Eley	
3	Asef DULKADİR	Topal Ömer		
4	Asef Garfar DULKADİR	Asef		Ayşe & Fayka
5	Asef Bekir DULKADİR	Asef Garfar	Ayşe	
6	Ömer 001 DULK...	Asef Bekir		
6	Ömer 001 DULK...	Asef Bekir		
6	Funda DULKADİR	Asef Bekir		
5	Asef Hüseyin DULK...	Asef Garfar	Ayşe	
3	Ömer 2 DULKADİR	Topal Ömer		
3	Mehmet Kiya DULKADİR	Topal Ömer		
2	İsmail 2 Kel Hci DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	
3	Hasan K. H DULKADİR	İsmail 2 Kel Hci		
4	Kel Hacı DULKADİR	Hasan K. H		Zelha K. H
5	Hasan 00001 DULKA...	Kel Hacı	Zelha K. H	
5	Cevdet DULKADİR	Kel Hacı	Zelha K. H	Mine
6	Sadık DULKADİR	Cevdet	Mine	
6	Çhangir DULKADİR	Cevdet	Mine	
4	Kara Mam0 DULKADİR	Hasan K. H		Emine
5	Hüseyin K M DULKA...	Kara Mam0	Emine	
5	İdris K M DULKADİR	Kara Mam0	Emine	
5	Mehmet K M DULKA...	Kara Mam0	Emine	
5	Ahmet K M DULKADİR	Kara Mam0	Emine	
2	Ali Etenđi DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	
3	Meşkey İsmail DULKADİR	Ali Etenđi		Elif & Havva
4	Vahap DULKADİR	Meşkey İsmail	Elif	
5	Remzi V U DULKADİR	Vahap		
5	Hüseyin V U DULKA...	Vahap		
4	Nebi DULKADİR	Meşkey İsmail	Elif	
4	Rıza DULKADİR	Meşkey İsmail	Elif	
4	Meşkey Hasan DULKADİR	Meşkey İsmail	Elif	
4	Hanifi DULKADİR	Meşkey İsmail	Elif	
3	Abdulkadir A.E. DULKADİR	Ali Etenđi		
2	Mehmet Deli Duman DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	
3	Mehmet Pş DULKADİR	Mehmet Deli D...		
4	Paşa Memet DULKADİR	Mehmet Pş		
5	Paşa Hüseyin DULK...	Paşa Memet		
5	Paşa Mustafa DULK...	Paşa Memet		
3	Hasan D.Duman 0 DULKADİR	Mehmet Deli D...		
4	Mehmet Culfı DULKADİR	Hasan D.Dum...		
5	Culfı Dursun DULKA...	Mehmet Culfı		
4	Hasan Cileli DULKADİR	Hasan D.Dum...		
5	Cileli Abdullah DULK...	Hasan Cileli		
5	Hasik Mahmut DULK...	Hasan Cileli		
5	Hasik Mahmut DULK...	Hasan Cileli		
5	Hasik Hamza DULKA...	Hasan Cileli		
4	Mahmut Filik Ata DULKA...	Hasan D.Dum...		
2	Hacı Hocanın Karısı DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	
2	Enik Karı DULKADİR	Hasan Kışi	Ümmü	

Sürgü'dekiler Dulkadirli diye tanınırlar, Sürgü'nün 5000 ne varan nüfusunun 3000'ni dulkadirlidir.

Bin kişinin soyadı direk Dulkadir'dir aynı aileden olup farklı soyadı alanların sayısı da yaklaşık bin civarı (kılıç, korkmaz, esmerboğa) ayriyeten Dulkadir Hükümdarlarının ismini soy isim olarak alanların sayısı geri kalan topluluğu oluşturuyor (karaca, sülü, {selmanlı: demirci} . Olmak kaydıyla 3000 ni bulmaktadır

Malatya' Hekimhan güzel yurt da Erdemler, Pütürge de Dulkadir, Adıyaman gölbaşın da Dulkadir, Yeşilyurt kadir uşağın da kılıç, ayrıca Malatya eski belediye başkanı Cemal AKIN ın dediğine göre Malatya nın neredeyse yarısı Dulkadirli dir.

Malatya daki Dulkadirlielerin Gelir kaynakları:

1960 lara kadar yaşam şekli tamamen tarım ve hayvancılık iken o tarih den sonra ticaret ve devlet dairelerin de memuriyetleri artmıştır

Malatya daki Dulkadirlielerin Gelenek görenekleri

DÜĞÜNÜN BAŞLAMASI: Oğlan tarafı ve kız tarafı bir araya gelerek düğün tarihini kararlaştırırlar. düğüne çağrılacak davetliler için yol dağıtımı yapılır.

Burada bölgeye has bir özellik çıkıyor karşımıza. Davetiye olarak genellikle çay bardağı dağıtılıyor.

Uzaktaki davetlilere ise davetiye olarak havlu gönderilmektedir. yine yakın akrabalara da havlu gönderildiği görülür.

Örtü Biçme : Örtü biçme günü geldiğinde gelin adayının bütün çeyizleri bir odada sergilenir. O gün oğlan tarafı birkaç akrabasıyla kız evine giderler. Gelen davetlilere çikolata ikram edilir. Gelen davetlilerde boş gelmeyip çeşitli hediyeler getirirler. çoğu zaman önceden sorularak çeyizde bulunmayan eşya eksik olan bir hediye getirildiğini görüyoruz. bu da yeni ev kuracak çiftler için olumlu bir durumdur.

PAZARLIK : İşte gelin adayının en fazla canının sıkıldığı bir olay. Düğün başlamadan birkaç gün önce kız ve erkek tarafı birlikte alışverişe çıkarlar. bu alışverişte gelin adayı çok şey aldırma ister. Oğlan tarafında fazla masrafa girmek istemez. Suratlar asılsa da genellikle bir orta yol bulunup alışveriş tamamlanır.

KINI GECESİ : Düğün kına gecesiyle başlar. Kınacılar kız evine gidip gelince kına yakarlar. Çerezler dağıtılır. Oyunlar oynanır. Türküler

söylenir. Eğlenceler düzenlenir. Bu esnada oğlan evinde kutlamalar kabul edilir. Davetlilere kahve ikram edilir. Eğer düğünde eğlence olacaksa davullar çalınır. Halaylar çekilir. Gece yarısından sonra çiğ köfteler yoğrulur. Eğlenceler sabaha kadar devam eder.

GELİN ALMA : Gelin alma günü oğlan tarafının gönderdiği bir araba ile gelin ve damat kuaföre giderler, saçlar yaptırılıp, stüdyoya gidilir ve eve dönülür. Gelin evden çıkmadan önce mihri yazılır.(Teminat mektubu).

Oğlan tarafının evinin önünde süslenmiş gelin arabası ve konvoyla katılacak diğer arabalar beklemektedir. Damat ve sağdıç gelin arabasına binerler. Konvoy halinde gelin almaya gidilir. Ayrılık vakti gelmiştir artık. gelinin erkek kardeşi gelinin beline kırmızı bir kuşak bağlar. gelin kapıdan çıkarılır. ağıtlar yakılır, zılgıtlar çekilir. arabaya bindirilir. kız tarafı üzgün oğlan tarafı mutlu ve gururlu bir halde konvoy hareket eder. belli bir süre dolaştıktan sonra oğlan evine gelinir.

Gelin arabadan inerken önceden hazırlanmış bozuk para , şeker vs., gelinin tepesinden çevreye saçılır. Eve girerken eşige bir bardak konulur. Gelin bu bardağı kırarsa evde söz sahibi olacağına inanılır. Yine gelin kapıdan girerken ayna ve Kuran tutulur. Ayna aydınlığı Kuran-ı Kerim ise inancı temsil eder.

YEMEK : Gelin alma günü bütün davetlilere verilen yemektir. Bu yemek duruma göre kavurma, lahmacun veya pilav olabilir. Yemekten önce mevlit okutulur.

Ölüm, her canlı için mutlak sondur.Yaşamın tam ve kesin olarak sona ermesi.Ölüm her yerde değişmez.Ancak defin ve sonrasında ölü için yapılan hizmetlerde yörelere göre değişiklikler görülebilir.

Birisi öldüğünde hemen herkes bir görev anlayışı ile hizmete başlıyor Mümkün olan en kısa sürede cenazeyi kaldırıyor ve çokta doğru yapıyor.Bunuda belirttikten sonra gelelim ölüm sonrasına.

Kişinin öldüğü kesin anlaşılınca,bir mendil ya da bez ile "çenesi çekilir".Ayakları birleştirilir.Gözleri kapatılır.Bilenlerce başında kur-an okunur.Gece kaldırılması mümkün değilse ayrı bir oda da bekletilir.Büyük kazanla yıkama suyu hazırlanıp ısıtılır.Hoca veya ölen biri tarafından ölü tahtasında yıkanır ve kefenlenir.Cemaat toplanır Çarşı Camii'nin yanında bulunan musalla taşına götürülerek cenaze namazı kılınır.Tabut eller üzerinde kasaba mezarlığına götürülür.

Ölen kadın ise, kesinlikle yakınları, erkekse yine yakınları tarafından kabre indirilir ve üzeri kapatılır.Mezara toprak atmak için

kürekler sık sık el değiştirir.Bu işlem tamamlanınca hoca tarafından telkin verilir.Kur'an okunur.Cemaat doğruca ölü evine gider.Ölü yakınları taziyeleri kabul eder.Taziye ye gelenlere kahve ikram edilir.Sürgü'nün bir güzel özelliği de genci,yaşlısı,kadını,erkeği mutlaka taziyede bulunur.Cenaze sahiplerine yemek yaptırılmaz.Eşi,dostu,komşuları,yakınları cenaze evine yemek götürür.Taziye için gelen kişiler arasında birisi mutlaka Kur'an okur ve fatiha çekilir.Ölünün 40.gününde bir mevlit ve 52.günüde ise Kur'an okunur.

Ölüden sonra gelen ilk dini bayram ölü evinin ilk bayramıdır.Son derece mantıksız olan bu gelenek maalesef yöreye egemendir.Vakit geçirmeden kaldırılmalıdır.

DULKADİROĞULLARI KÜLTÜREL GAYRETLERİ

Malatya Dulkadiroğulları olarak, Dulkadiroğullarının varlığının sadece Maraş ve kendilerinden ibaret olduklarını düşünüyorlardı. Maraş merkez de yaşayan dulkadiroğullarıyla itibatlarımız vardı. Diğer bizde dulkadirliyiz diyen herkesi tebası yanı halkı olarak biliyorduk ve gözle görünen görüntü de hep onu göstermişti

Türk Tarih Kurumu'nca yayınlanan Prof.Refet Yinanç'ın "Dulkadir Beyliği" isimli eserini okuyuncaya kadar bu sanı devam ederken eserin akabinde ki yıllarda Dulkadiroğlu Hanedanı'nın diğer illerde yerleşik olan kollarını da bularak akrabalık ilişkilerini yeniden kuvvetlendirme gayretleri başlatılmıştır.

İlk önce elimizde olan ve olması gereken verileri artırmamız gerekiyordu dulkadir beyliği isimli kitap bize ısıktı tutmuştu ama içerisin de hertürlü bilgi bizim için yeterli değildi

Mesela bayrak ve üzerindeki yazılar ne diyordu neler çağırıyordu

Bu tür çalışmayı Elbistan ve maraşta daha kolay bulabiliriz kanısıyla bir gezi düzenledik ve orijinal bayrağı bulduk bir mescideydi bize vermediler ama resimleyebildik

Dulkadir bayrağı

La İlahe İllallah Muhammedün RasulullahK:\basım\Sempozyum
Kitap\Dulkadiroğlu_Org_dosyalar\sancak11.jpg

Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun elçisidir.

Bismillahirrahmanirrahim

Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla.

Vema Erselnake İlla Rahmeten Lil Alemin

Ey Muhammed biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik.

Levlake Levlak Lema Halagtül Evlak

Ey Muhammed sen olmasaydın, sen olmasaydın (felekleri-
alemleri)yaratmazdım

Bu bayrak bize ilham kaynağı olmuş artık bu yazı da bir mesaj
aramaya koyulmuşum

Kim yazmış, ne yazmış niye yazmış, niçin yazmış bu kelimeleri
bayrağa yazmakla biz torunlarına iler de ne demek istiyordu

Bu tür surular a cevaben 200 sahife yazı yazdım ama bunu üç
kelimeyle özetleye bilirim

**HEDEFİMİZ ALLAHA KUL OLMAKTUR REHBERİMİZ
RESULLAHDIR GERİSİ TEFERRUATDIR**

Yani yaşamlarını ve hedeflerini İslam inancın da birleştirmiş bir
devlet ve halkı var dulkadir hanedanları için seytlik de olabileceğini de
düşündüm diyebilirim

Bu tür bilgilerden sonra bizim de bir katkımız olabirmi diye düşünüp sırf dulkadir topluluğunu yeniden bir araya getire bilmek için beş yıl çeşitli kişisel ve teknik kurslara giderek eğitim aldım bunun en kolay yolu internet oldun dan dulkadir ve dulkadir hanedanlarının isimlerini soy isim olarak taşıyan kişilerin telefon ve e maillerine ulaşip diyalog kurup dulkadirli olup olmadıklarını öğrendim Türkiye deki ve sonra harita üzerin den hangi ülkeler de olabileceğini ve o ülkenin dili yazısı ve sosyal yapısını gözeterek soy isim tahminlerle Lübnan mısır Suriye deki dulkadirlieleri bularak iletişim kurdum bunların anlattıklarına göre Suriye ile Türkiye arasında bir Maraş devleti varmış bunlar oralı imişler soyadları elmarashly , marashly diye geçmektedir nüfuslarını yüz binlerle ifade ediyorlar bu üç ülkedekilerin nüfusunun 500.000 diye bildiriyorlar

İran da ise tahran başta olmak üzere üç ilde yaşıyorlar ve soyadları zolghadr dir ayrıca iran devlet yönetimin de generallik ve bakan yardımcılığı yapmaktadırlar

Azerbaycan da zulqadirov soy isimlerini almakta olup merkezi şehirlerde yaşamaktadırlar

Pakistan da zolqadar, Hindistan da zulqader olarak soy isimlerin korumaktadırlar biz bunlarla diyaloglarımız çok güzel bir şekilde devam etmekte ve düzenlediğimiz her yıl bir ilde olmak kaydıyla şölenlerimize gelip katılmaktadırlar

DULKADİROĞULLARININ TORUNLARI NEDEN ŞUAN TOPLANMAYA İHTİYAÇ DUYDU

İnsan doğar, yaşar ve ölür

İnsanın bu dünyadaki bazı görevleri vardır, yüce Allah biz insanları boşa yaratmamıştır

Bu bilinçle hareket ederek dünya da yaşadığımız müddetçe Allah a iyi bir kul olmayı dilemek caba göstermekti zaten Dulkadir bayrağın da ki mesaj olarak algıladığımda buydu

Bir şey yapılacaksa bir metot çerçevesinde yapılmalıdır, bu metot en iyi metot olması gerekmektedir onun için ben de **peygamber efendimizin tebliğ metodunu** seçtim: aileden başlayarak insan sevgisini tatmaktır.

İlk önce doğduğum memleketim Malatya daki akrabalarımı toparlamak tek vücut olmaktı, Allaha çok şükür bunu başardık

Sonra tüm ülkede ki akrabaları toparlamaktı, Allaha çok şükür hep beraber onu da başardık, daha sonra dünya daki kan bağı olan akrabaları

toparlamaktı, Allahın izniyle orta doğu da 5 ÷lkede ki akrabalarımızı bulduk

Bu konu da Allahın yardımını üzerimizde fazlasıyla hissettik

Şimdi diyebilirsiniz ki bunları nasıl buldunuz, sizlere nasıl geldiler, işte püf noktasını açıklıyorum: sizi birisi dostça, samimice sevdiğini söylese sizlerde bir kaç adım daha fazla gitmezmisiniz, biz akrabalarımıza samimice sizi seviyoruz dedik şimdi şölenlerimize on binlerce insanlar geliyor

Bu konu da en büyük yardım, önce Allah tan sonra da bilgisayar ve internetten geldi.

Bilgisayar ve internet konusunda dünyada en iyi organize olan gurubu kurduk, siteler televizyonlar radyolar olmak üzere insanların ulaşabilmesi ve bağımlı kalmasını sağladık

Yine Allahın yardımıyla tüm dünyadaki Dulkadiroğuları olan akrabalarımın adresleri, telefonları ve her türlü bilgilerini elimizde bulunduruyoruz,

Bunu biz istedik Allah nasip etti, yoksa bir şehir ötedeki kardeşi bile bulmak mümkün değildir

Akrabalarımın olan sosyal faaliyetlerim, bizim bayrağımızda ki mesaj olan asıl hedefimiz, Allah sevgisine kavuşturmuş, tek vücut olma yolunda cesaret ve güven vermiştir.

III. OTURUM

DULKADİR BEYLİĞİ MİMARİ ESERLERİNİN YEREL TARİH EĞİTİMİNDE KULLANILMASI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL*

Özet

Dulkadir Beyliği, Kahramanmaraş ve çevresinde XIV. ve XVI. yüzyıllarında hüküm sürmüş, şehrin ve bölgenin Türkleşmesinde, İslamlaşmasında ve mamur hale gelmesinde önemli rol üstlenmiştir. Kahramanmaraş tarihinde önemli bir yere sahip olan Dulkadir Beyliği tarihi de bu açılardan önemlidir ve gelecek kuşaklara öğretilmelidir. Okullarımızda genel tarih bilgileri çoğu zaman öğrencilerin hiç görmedikleri topraklarda yaşanan tarihtir. Ancak Dulkadir Beyliği tarihinin izleri öğrencilerin yaşadıkları bölgeyi çepeçevre sardığı için öğrencilere kendi yaşantıları yoluyla tarihi anlama fırsatı vermektedir. Yerel tarih eğitimi, öğrencilerin derse karşı ilgisini ve akademik başarısını artırmakta ve tarihsel düşünme becerilerini de geliştirmektedir. Bu araştırmada Dulkadir Beyliğine ait yedi mimari eser ele alınarak tarih eğitiminde nasıl kullanılması gerektiği konusunda örnek gezi, ders ve etkinlik planları sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dulkadir Beyliği Tarihi Yapıları, Tarih Öğretimi, Yerel Tarih Eğitimi.

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta; suatbal@hotmail.com.

Abstract

Dulkadir Dynasty ruled Kahramanmaraş province and its vicinity between fourteenth and sixteenth century, and played a significant role in making the province and region Turkicized, İslamised, and developed. The history of Dulkadir Dynasty, that is of great importance in the history of Kahramanmaraş, is significant in terms of these aspects and should be taught to the coming generations. General history knowledge taught in our schools is usually the history that exist in territories students never see. However, since the marks of the history of Dulkadir Dynasty surrounds the region that students live in, it gives the students the opportunity to understand the history by means of their life experience. Local history education increases students' involvement and their academic achievement, and improves their historical thinking skills. In this research study, seven architectural artifacts belonging to Dulkadir Dynasty have been considered and plans for sample tour, course, and activity have been presented.

Keywords: Historical Artifacts of Dulkadir Dynasty, History Teacher, Local History Education.

GİRİŞ

İnsanların ve toplumların kendilerini tanıma ve tanıtmaya çabalarının her geçen gün artması tarih bilimine olan ilgiyi de sürekli artırmıştır. Bu çerçevede insanlar ve toplumlar dünya veya hanedan tarihleri yerine yerel tarihe hatta aile tarihine yönelmektedirler. Ülkemizde de bu çerçevede illerin, ilçelerin hatta kimi beldelerin Selçuklulardan günümüze yerel tarihlerini konu alan sempozyumlar düzenledikleri görülmektedir.

Tarih araştırmalarında kullanılan yöntem ve tekniklerdeki gelişmeler kadar tarih araştırma konuları da çeşitlenmiş, bunlar içinde bölge tarihi araştırmaları ön plana çıkmıştır (Özbaran, 1992:38). Yerel tarih çalışmalarının ilk örnekleri olarak Yunan şehir devletlerinin kendi şehirleri hakkında yazdıkları tarih kitapları karşımıza çıkmaktadır (Şimşek, 2009:3). İslam tarihinde de benzer şekilde şehir tarihlerini konu alan eserler kaleme alınmıştır. İslam dünyasında bu tür eserler önemli bir kent ya da eyalete mensup kişilerin hal tercümesi (tabakat) şeklinde yazılmıştır (Sevim, 1989:X).

Bu araştırmada Kahramanmaraş ve çevresinde hüküm sürmüş olan Dulkadir Beyliği tarihinin örgün eğitim kurumlarında öğretilmesi ve bu

süreçte Dulkadir Beyliği mimari eserlerinin tarihî kaynak olarak kullanılması konu edinilecektir. Tarih öğretimindeki en önemli amaçlardan biri de insanların tarihî olayları doğru yorumlamalarını ve doğru sonuçlar çıkarmalarını sağlamaktır. İnsanların tarihi doğru yorumlaması ve doğru sonuçlar çıkarması için de iyi eğitim almaları ve okullarda tarih biliminin doğru şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tarihin yanlış yorumlarını silip atmak kolay değildir (Lowenthal, 2003).

Tarih Eğitimi ve Yerel Tarih Eğitimi

Yerel tarih konu edinilince öğrencilerin bizzat kendi yaşadıkları çevre ve kendi ecdatlarının tarihi ele alınmış olacak bu da öğrencileri heyecanlandıracaktır. Çünkü olumlu ya da olumsuz duygularla yüklü durumlar nötr olanlardan daha iyi hatırlanmaktadır (Selçuk, 2009:200). Öğrencilerin heyecan ve ilgi düzeyleri daha yüksek olacağından dolayı öğrenme ve hatırlama konusunda daha başarılı olabilirler.

Gestalt kuramında algısal örgütlenme öğrenmeyi de açıklamaya yardım etmektedir. Bu kurama göre organizma bir alandaki öğeleri birbirine yakınlıkları ile sınıflandırarak algılama eğilimindedir. Bundan dolayı zaman ve mekan olarak yakın olan öğeler birbirine ait birbiriyle ilişkili ise hatırlanmakta; ilişkili değilse hatırlanmamaktadır (Senemoğlu, 2007:244-245). Bu çerçevede öğrencilerin tarihe ait imgeleri resim olarak veya konu olarak ve mümkünse gerçekte hali hazır şekliyle görmeleri sağlanır. Böylece olaylar, kavramlar ve kişiler arasında ilişki kurlmaları ve bu yolla tarihi daha kalıcı öğrenmelerine katkıda bulunulur.

Öğrenciler, tarih dersleri kapsamındaki konuları ve soruları çoğu zaman sıkıcı bulabilmektedir. Öğrencilerin tarihî konu ve problemlere ilgi duymaları şüphesiz bu konuları ve problemleri anlamlı bulmalarına bağlıdır. Bu durumu Bruner (1991:130): *“Kuşkusuz çocuklar anlamlı bulurlarsa sorunları çözmeye çalışacaklardır. Fakat çoğu zaman onlar problem bulmada ve önlerine konana görevlerin gizli varsayımsal yönlerini fark etmede hazır ya da becerili değildirler”* şeklinde ifade etmektedir. Yerel tarih araştırmalarında öğrencilerin seçtikleri konu ve araştırdıkları problemler bizzat kendi tarihlerine ve yaşadıkları çevreye ait olduğu için ilgilerinin artacağı ve daha yüksek performansla araştırma yapacakları muhakkaktır.

Sistemli bilgilerin öğretilmesi için bilimsel kavramların öğrenci zihninde doğru yapılandırılması gerekir (Vygotsky, 1985:119). Bilimsel kavramların doğrudan öğretilmesinin imkânsız ve verimsiz olduğu

yapılan uygulamalarda da ortaya çıkmaktadır. Bunu yapmaya kalkışan bir öğretmen genellikle içi boş sözlerden çocuğun aslında bir boşluğu gizleyerek söz konusu kavramların bilgisine sahipmişçesine sözcükleri yenilemesinden başka bir şey elde edemez Vygotsky (1985:133), çocuğun gündelik kavramları kullandığını ve bilimsel kavramları öğrenmede güçlükler yaşadığını ve bu iki grup kavram arasında ilişki olduğunu belirtmektedir: “Çocuğun okulda edindiği bilimsel kavramlarda, bir nesne ile olan ilişki en baştan itibaren başka bir (kavram aracılığı ile kurulmaktadır. Dolayısı ile başlı başına bilimsel kavram fikri başka kavramlara göre belirli bir konumu yani bir kavramlar sistemi içinde bir yeri ifade etmektedir. Bizim savımıza göre, çocuğun zihninde sistemleştirmenin ilk adımları çocuğun bilimsel kavramlarla teması sonucu atılmakta, daha sonra gündelik kavramlara aktarılarak bunların psikolojik yapısını baştan aşağı değiştirmektedir.” Vygotsky’nin ileri sürdüğü teoride kavram öğretiminin somutlaştırılması ve bunun ardından günlük hayattaki olaylarla ilişkilendirilmesine bağlı olduğu görülmektedir. Yerel tarih eğitimi aracılığı ile öğrenciler tarih dersinde duydukları kavramları somut olarak görececek gündelik yaşantıdaki yerini kavrayabileceklerdir. Yerel tarih, tarihin bir fiziğe kavuştuğu yani somutlaştığı bir alandır (Işık, 2008:291).

Öğrencilerin kendi yaşadıkları şehrin özgün yönlerini tanımaları için de yerel tarih öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekir. Öğrenci kendi yaşadığı kentin tarih boyunca ne kadar önemli olduğunu, kültürel ve mimari açıdan zenginliğini bildiği müddetçe şehrine ve kültürüne daha çok sahip çıkacaktır. Yakın geçmişte her kentin kendine özgü yapısı, karakteri, özelliği vardı ve bu özelliklerle tanınırdı. Günümüzde ise kentler birbirlerinin kopyası haline gelmektedir. Her kentin yapı malzemeleri, kültürleri, iklimleri ve kendine özgü anlayışları bu farklılıkları oluşturan unsurlardır (Atauz, 2001:121). Her kenti özel yapan bu farklılıklar yerel tarih çalışmaları ile aydınlatılabilir ve öğretilir.

Kanıtı dayalı tarih öğretimi planlayanlar; öğrencilerine tarihinin yaptıklarını öğretir, öğrencilerine tarihçilerin yaptıklarını yaptırır ve öğrencilere geleceğin tarihçileri gibi davranırlar. Böylece öğrenciler sadece bilginin ulaşılmış kısmını değil aynı zamanda bilgiye ulaşma sürecini de öğrenirler. Nichol (1991:15-19), öğrencide tarihçi anlayışı geliştikçe öğretmenin, öğrencinin öğrenme sürecinde giderek azalan bir rol oynadığını belirtir. Böylece öğrenciler giderek öğretmene daha az ihtiyaç duyacak şekilde öğrenme yeterliliği kazanacaklardır.

Bruner’in “Masasında ve laboratuvarında bilim adamı her ne yapıyorsa böyle bir etkinlikle uğraşan kişinin benzer bir düzen içinde

çalışması gerekir.” şeklindeki görüşünden hareketle İngiltere’de tarih eğitiminde öğrencilerin, kaynak materyalleri kullanarak, tarihçilerinkine benzer bir süreçle, kendi tarihlerini kendilerinin yazması (doing history) görüşü egemen olmuştur (Ata,1999:55). Bu yaklaşımda öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenme sürecini desteklemekte ve yerel tarih uygulamaları ile öğrenciye uygulama imkanlarının sunulmasının önemini vurgulamaktadır.

Okul dışı tarih öğretiminin yararlılıklarını Safran ve Ata (1998) beş grupta toplamaktadır: a. Beceriler, b. Kavramlar bilgisinin gelişmesi, c. Kanıt değerlendirme, d. Değişme ve sürekliliği algılama, e. Tarihsel çevreyle empati. Bunun yanında sınırlılıklarını da Safran ve Ata (1998) şöyle sıralamaktadırlar: Zaman alıcı, maliyetli, dikkatli planlama gerektiren ve ön hazırlık yapılması gereken çalışmalardır. Akçalı ve Aslan (2007:86) ise yerel tarih eğitiminin sınırlılıklarını şöyle sıralar; yerel tarih yeni yöntemlerin geliştirilmesi, geniş bir zaman diliminin harcanması, öğretmenin kendini yetiştirmesi, yeni ölçme değerlendirme teknikleri geliştirilmesi ve yerel örgütlerden yardım alınmasını gerektir.

Bu sınırlılıklarından olsa gerek Safran’ın yaptığı bir araştırmada öğretmenlerin sadece % 3’ü gezi yöntemini sıklıkla kullandığını ifade etmiştir. Bal’ın (2008) yaptığı bir araştırmada ise 94 tarih öğretmenin % 7,4’ü her dönem bir müze veya tarihî mekân ziyareti yaparak tarih dersi anlattığını belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında tarih öğretmenlerinin tarihî mekânları çok az kullandığı söylenebilir. Bu durumu Safran ve Ata (1998): “*Ülkemizde tarih dersi kapsamında okul dışındaki etkinliklerin gerçekleştirilmesi fazla öğrenci sayısı ve kısıtlı kaynaklardan dolayı, Talim ve Terbiye Kurulu'nca önerilmekle yetinilip, öğretmenlerin iyi niyetine bırakılmıştır*” şeklinde açıklanmaktadır.

H. Işık, (2008:307) tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesi sonucu akademik başarının arttığını bunun yanında rakamlarla ifade edilemeyecek değerler olan öğrenci istek ve meraklarının yüksek düzeyde olduğunu belirtmektedir. Bunu yanında kendi yöresinin tarihine ilgi duyan öğrencinin genel ülke tarihine daha çok ilgi duyduğu (Işık, 2010:214) ve tarihî eserleri koruma konusunda daha duyarlı oldukları görülmektedir.

Yerel tarih araştırmalarının öğrencinin akademik başarısını ve derse karşı olan ilgisini artırdığı Şahin’in (2011: 458,461) araştırmasında da ortaya konulmuştur. Şahin yerel tarih konusunda yaptığı çalışmanın ardından öğrenci ürünlerinin de daha başarılı olduğunu belirtmektedir.

Şimşek, (2009:131) Cacabey Medresesi'nin yerel tarih uygulamalarında kullanılması için öğretmenlere uygulanabilir etkinlikler hazırlamış ve bunun yanında yerel tarih eğitiminin önemini şöyle ifade etmiştir: “*Cacabey Medresesi örneğinde ele alındığı gibi, tarih öğretiminde tarihî yapı ve mekânlardan yararlanmanın, tarihin salt üst anlatı formundan kurtarılarak, öğrencinin hayal dünyasında ‘geçmişte yaşanmış olanların, gerçekten yaşanmış olduğu’ fikrini oluşturacağı açıktır.*” Yerel tarih uygulamaları, öğrenci zihninde sürekli soru işaretleri ile karşılanan tarihsel gerçeklerin somut olarak ispatlanmasını ve öğrenci zihninde yeniden inşasını sağlaması bakımından büyük önem arz eder.

Stradling (2003:138), bir kasaba ya da kenti bir tarihsel belge gibi okumanın mümkün olduğunu belirtir. Bir kasaba ya da kentin gelişim çizgisi, sokak veya yer adları, tarihî yapıları, sosyal hizmet binaları ve yerleşim şekilleri, oranı, tarihi hakkında çok önemli bilgiler vermektedir. Ancak öğrenciler bir tarihçi bakış açısı kazandıkları zaman şehrin tarihe ait sunduğu kanıtları değerlendirebilir. Aksi takdirde bütün tarihsel miras basit yapılara dönüşür.

ABD’de, öğrencilerin tarihî yapılardan dersin, ya da okul dışı eğitimin bir parçası olarak yararlanmaları için, *National Register of Historic Places* adlı kurumun arşiv konumunda bilgi sağlayıcı, *National Park Service* adlı kurumun ve gönüllü olarak çalışan 250.000 üyesinin gezi plânları ve etkinliklerini düzenlediği, *National Trust For Historic Preservation* adlı kurumun ise öğretmenleri yönlendirip, onlarla işbirliği yaparak organizasyonlara öncülük ettiği (Metcalf akt. Şimşek, 2003:15) bilinmektedir. Ancak ülkemizde bu tarz etkinliklerin yeterince planlı ve etkin yapılmadığı bir gerçektir.

Türkiye’de tarih derslerinin öğretmen ve kitap merkezli yapılması öğrencilere verilen bilgilerin onlar için yaşamdan uzak yer yer kuru bilgi olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Genel (Makro) tarih bilgileri büyük toplumsal olayları kapsarken, yerel (Mikro) tarih bilgileri yaşanan, dokunulan ve hissedilen bir tarih ortaya koyar ve bu da öğrencilerin ilgisini daha çok çeker (Akçalı ve Aslan, 2007:82)

Milli Eğitim Ders Programlarında Yerel Tarih Eğitimi

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2007 yılında uygulamaya koyduğu öğrenci merkezli yeni Tarih Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin araştırarak inceleyerek gezi gözlemler yaparak bilgiyi keşfetmeleri istenmektedir. Bu açıdan da yerel tarih araştırmaları öğrencilere geniş imkânlar sunmaktadır. Fen bilimleri ile uğraşanlar için laboratuvar

ortamlarının önemi ne ise tarih öğretimi ile uğraşanlar içinde tarihî mekânlar aynı dereceye yakın öneme sahiptir. 9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı'nda birinci ünite de etkinlik olarak "Bir Tarihçi Gibi: Bir tarihçinin çalışma yöntemleri kullanılarak kurum tarihi, yerel tarih, sözlü tarih, aile tarihi vb. konularda çalışma yapılır" denilmiş ve yerel tarih çalışmaları önerilmiştir. (MEB 2007)

Yerel tarih araştırmaları Tarih Dersi Öğretim Programı'nda yer alan tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesine de yardımcı olacaktır. Öğrencilerin yerel tarih araştırmaları yapmaları ve tarihî mekânları ziyaretleri bahsedilen becerilerin işe koşulmasında önemli rol oynayacaktır. Tarih Dersi Öğretim Programı'nda yer alan tarihsel düşünme becerileri de şunlardır: Kronolojik düşünme, Tarihsel kavrama, Tarihsel analiz ve yorum, Tarihsel sorun analizi ve karar verme, Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma (MEB 2009:7).

Tarih Dersi Öğretim Programı'nda tarihsel sorgulamanın, bir problemin tanımlanmasıyla başlayacağı belirtilir ve öğrencilerin bir dokümanı, kaydı veya arkeolojik veya tarihsel siteyi incelemeleri teşvik edildikten sonra şu sorulara cevap aramaları istenir:

- Bu kanıtlar kim tarafından, ne zaman, nasıl ve neden yapıldı?
- Bu kanıtların gerçekliğinin, yetkinliğinin ve geçerliğinin ölçütü nedir?
- Bu kanıt, yazarın bakış açısı, geçmişi ve eğitimi hakkında neler söylemektedir?
- Bu belge veya buluntunun yansıttığı olayın geçerli bir hikâyesini, açıklamasını veya anlatısını yeniden inşa etmek için başka neler keşfetmek zorundayız?
- Eldeki verilerden ne tür bir yorum çıkarılabilir ve bu veriden oluşturulan tarihsel açıklamayı desteklemek için ne tür iddialar öne sürülebilir? (MEB 2009:15).

Tarih Dersi Öğretim Programı'nda tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisini geliştirirken öğrencilerden; Kütüphane ve müze koleksiyonları, tarih mekânlar, tarihi fotoğraflar, gazeteler, günlükler, dergiler, belgesel filmler, tanık anlatıları, nüfus sayım sonuçları, vergi kayıtları, istatistiksel derlemeler ve ekonomik göstergeler gibi çok değişik kaynaklardan tarihsel veri elde etmesi beklenmektedir (MEB 2009:16).

Tarih Dersi Öğretim Programı yukarıda da görüldüğü üzere açık bir şekilde tarihî mekânları ve tarihsel kalıntıları kullanmayı önermektedir. Ancak burada önemli görev programı uygulayacak öğretmene

düşmektedir. İyi bir tarih öğretmenin tarihi yeniden canlandırarak öğrencilerin önüne sermesi gerekmektedir. Bu canlandırmada hiç şüphesiz yakın çevrede bulunan tarih kalıntılarını incelemek ile mümkün olabilir (Işık, 2010:213). Aslında bu durum MEB'in 2007 yılında uygulamaya koyduğu öğrenci merkezli eğitim sisteminin esası olan yapılandırmacı yaklaşımında zorunlu bir gereğidir.

İlköğretim programlarında da yerel tarih konusunda öğrenci araştırma ve incelemelerine önem verilmektedir. Bu konuda İlköğretim Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıf Öğretim Programı şu bilgileri verir: “*Yerel Tarih: Çocukların, kendilerinin ve ailelerinin tarihlerini anlamaları önemlidir. Tarihin, her gün okula gidip gelirken yolları üzerinde gördükleri bina ve işaretleri kapsadığını öğrenmeleri öğrencileri heyecanlandırmaktadır. En iyi temel kaynağımız, toplumdaki en yaşlı kimselerdir. Resimler, eski haritalar, basılmış mektup ve günlükler de kullanılabilir. Toplumdaki insanların genellikle yerel tarih hakkında yardımcı olmak istedikleri görülmüştür. ... Çocuklar geçmişteki materyalleri anlayınca, atalarının sosyal değerleri, inançları ve yaşam tarzları hakkında düşünceler geliştirirler...*” (MEB 2005:29)

Dulkadir Beyliği'nin ders programlarında ne ölçüde ele aldığına bakıldığında: Tarih 10. Sınıf Ders Kitabı'nda şu bilgiler görülür: “*Çaldıran zaferi (1514) ardından Dulkadir Beyliği üzerine gidildi ve bu beyliğe Turnadağ savaşı (1515) ile son verildi. Böylece Anadolu Türk siyasi birliğinin tam anlamıyla sağlandı.*” Ders kitabında öğrenciye araştırma konusu olarak da “*Çaldıran ve Turnadağ savaşlarının Osmanlı Devletinin toprak bütünlüğüne katkısı ne olmuştur?*” sorusu sorulmuştur (MEB Tarih 10. 2009: 60). Görüldüğü üzere Dulkadir Beyliği konusunda MEB'in ders kitaplarında son derece kısıtlı bilgi bulunur.

Yerel Tarih Eğitiminde Kullanılması Planlanan Dulkadir Beyliğine Ait Mimari Eserler

Dulkadir Beyliği'ne ait yukarıdaki eserleri belirlenirken devrin şehir yapısını yansıtan her mimari eser grubundan bir eser seçilmiştir. Bu şekilde Dulkadir Beyliği döneminde insanların kullandığı yapı çeşitliliği öğrenciler tarafından daha rahat algılanabilecektir. görülecek ve fark edilecektir.

Seçilen Dulkadir Beyliği eserleri insanların, ibadet, eğitim, konaklama, ticaret, temizlik ve korunma ihtiyaçlarını karşılayan eserlerdir. Bu eserler aynı zamanda diğer tarih konuları içinde kültür ve medeniyet başlıkları altında ele alınan eserlerdir. Örnek olarak öğrencilere

bedesten, han, külliye ve hamam kavramları anlatılır ancak çoğu öğrenci bu kavramları somut olarak görmediği için tam olarak hangi işlevi yerine getirdiğini bilemez.

Öğrencilere anlatılmak üzere seçilen bu yedi eserin buldukları noktalarda Dulkadir Beyliği döneminde Kahramanmaraş şehrinin en önemli noktaları olarak seçilmiştir ki günümüzde de bu eserlerin bir kısmının aynı işlevi devam ettirdiği ve bir kısmının da bulunduğu yer itibarı ile işlevselliğini koruduğu görülmektedir. Örnek olarak Ulu Cami, Taş Medrese, Çukur Hamamı, ve Eski Bedesten aynı işlevlerini korurken Katip Hanı da bulunduğu yer itibarı ile ticaretin merkezindedir.

Eserlerin seçilmesinde dikkat edilen diğer bir husus da bu eserlerin simge durumunda olma veya simge olmaya aday eserler olmalarıdır. Örnek olarak Taş Medrese, Ulu Cami ve Maraş Kalesi Kahramanmaraş denince ilk akla gelen eserlerdir.

Resim 1. Dulkadir Beyliğine ait mimari eserlerin bulunduğu yerlerin kaleden ve uydudan çekilen fotoğrafları

Bu araştırmada yerel tarih eğitiminde kullanılması planlanan Dulkadir Beyliği'ne ait mimari eserler aşağıda sıralanmıştır. Öncelikle seçilen eserlerin yerleri kaleden çekilen fotoğrafta ve uydu fotoğrafında belirtilerek öğrencilerin dikkati eserlerin bulunduğu kale, medrese, hamam, han ve bedesten gibi yapıların bulunduğu komplekse çekilebilir.

1.Hatuniye (şems Hatun) Kllyesi (Cami, Medrese, Türbe, Hamam)

Hatuniye (şems hatun) Kllyesi Dulkadir Beyliği Hükümdarı Alâüddeve Bey tarafından 1500, 1509-10 yıllarında yapılmıştır. Hatuniye (şems Hatun) Kllyesi cami, medrese, türbe ve hamam yapılarını kapsar. Bu eseri Alâüddeve Bey hanımı şems Hatun adına yaptırmıştır. Alâüddeve Bey H.906/ M.1500 tarihli vakfiyesinde Hatuniye (şems Hatun) Medresesinin gelir kaynaklarını belirtmiştir. Cami ahşap tavanlıdır. Cami minaresi tek şerefeden oluşur ve farklı süsleme işliği ile bezenmiştir (zkarcı, 2007: 35-57).

Resim 2. Hatuniye (Şems hatun) Külliyesi fotoğrafları

2.Ulu Cami

Resim 3. Ulu Cami

Resim 4. Arasa (17. yy ikinci yarısı yapım /1898-99 yeniden yapım / 1980 yeniden yapım), Boğaz Kesen Cami (1480-1515) ve Bayazıtlı Cami (yapım1618)

Ulu Cami 1442-1454 yılları arasında Dulkadir Hükümdarı Süleyman Bey tarafından yapılmıştır. Alâüddeve Bey babası Süleyman Bey'in yaptırdığı camiyi büyük ölçüde onartmıştır. Cami girişindeki kitabede Alâüddeve Bey'in camiyi H.907 / M.1501-2 yılında tamir ettirdiği ve sevabını da babasına bağışladığını bildirmektedir (Özkarıcı, 2007:307) Alâüddeve Bey'in H.906 / M.1500 tarihli vakfiyesinde Ulu Cami'nin gelirleri belirlenmiştir. Ulu Cami ahşap tavanlıdır. Ulu Cami minaresi yontu taştan yapılmış, silindirik ve on iki gen tarzdadır. Minare tek şerefelidir ve şerefe geometrik şekillerin kullanıldığı taş işçiliği ile süslenmiştir. Minare şerefelerinin süslemesinde mavi beyaz seramik süslemeleri kullanılmıştır (Özkarıcı, 2007:302).

3.Taş (Rad) Medrese

Resim 5. Taş (Rad) Medrese

Taş (Rad) Medrese, 1400'lü yılların sonlarında Dulkadir Hükümdarı Alâüddeve Bey tarafından yapılmıştır. Alâüddeve Bey'in H.906 / M.1500 ve H.916 / M.1510 tarihli vakfiyelerinde Taş Medrese ve mescidi kendisi yaptırdığından ve imamının geliri için bir değirmen ve birde ev inşa ettirdiğinden bahsetmektedir (Özkarıcı, 2007:331; Solak, 2006:527). Taş Medrese, medrese mescit ve türbeden oluşan küçük bir külliye görünümündedir. Yapı inşasında sarımtırak renkte ince yonu taş malzeme kullanılmış, itinalı bir işçilikle inşa edilmiştir (Özkarıcı, 2007:333).

4. Katip (Büyük Bağdat Müftü) Hanı

Resim 6. Kâtip (Büyük Bağdat Müftü) Hanı

Katip (Büyük Bağdat Müftü) Hanı 1400'lü yılların sonlarında Dulkadir Hükümdarı Alâüddeve Bey tarafından yapılmıştır. Alâüddeve Bey'in H. 906 / M.1500 tarihli vakfiyesinde Büyük Bağdat Hanı inşa ettirdiğinden ve bu hanı Seyyid Mazlum Zaviyesi'ne vakıfettiğini belirtmektedir (Özkarıcı, 2007:366). Han, bugün terk edilmiş harabe haldedir ve ilgi beklemektedir. Hanın doğusunda bulunan çapraz tonozlarla örtülü kısım hanın orijinal bölümünü oluşturmaktadır.

5. Eski (Maraş Yukarı) Bedesten

Resim 7. Eski (Maraş Yukarı) Bedesten

Eski (Maraş Yukarı) Bedesten 1400'lü yılların sonlarında Dulkadir Hükümdarı Alâüddeve Bey tarafından yapılmıştır. Alâüddeve Bey H.906 / M.1500 tarihli vakfiyesinde Maraş Bedesteni inşa ettirdiğini belirtmektedir. Bedestenin mimari yapısı tam olarak günümüze ulaşmasa da güney cephesindeki cümle kapısı ve dokuz dükkân hala mevcuttur. Bedesten günümüzde kasaplar çarşısı olarak kullanılmaktadır. Alâüddeve Bey H.906 / M.1500 tarihli vakfiyesinde bedestendeki dükkânlardan yirmi ikisinin Maraş Bağdadiye Medresesi'ne; H.916 / M.1510 tarihli vakfiyesinde ise bedestendeki dükkânların yarısının Taş Medreseye diğer

yarısındaki dükkânların da seyyitlere ve fakirlere vakfedildiğini belirtmiştir (Özkarcı, 2007:394; Solak, 2006:527).

6. Çukur Hamam

Resim 8. Çukur Hamam

Çukur Hamam 15. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadir Beyliği tarafından yapılmıştır. Yol seviyesinin altında kaldığı için bu isim verilmiştir. Evliya Çelebi, 1648 yılında Çukur Hamamının varlığından bahsettiğine göre hamam bu tarihten önce yapılmıştır. Özkarcı hamamın soyunmalık ve ılıklik kısımları arasında bulunan aralık bölmesinin beylikler dönemi mimari yapısına ait olmasından dolayı Çukur Hamamının Dulkadir Beyliği yapısı olduğunu ileri sürmektedir (Özkarcı, 2007:448).

7. Maraş Kalesi

Resim 9. Maraş Kalesi

Maraş Kalesi, Geç Hitit Devleti zamanında yaklaşık M.Ö. 9. yüzyılda da yapıldığı tahmin edilmektedir. Önemli bir geçit noktasında olan Kahramanmaraş şehri kalesinin Hititlerden sonra birçok tamir gördüğü ve yenilediği, Dulkadir Beyliği tarafından da kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak tamir kitabesi olmadığı için tamiratların kimler tarafından gerçekleştirildiği bilinmemektedir. Evliya Çelebi Maraş kalesi kapısında bir birine bakan 4 aslan heykeli olduğundan bahsetmektedir, bunun yanında kalede 100 ev ve Süleyman Han Cami bulunduğunu söyler (Özkarcı, 2007:524).

Dulkadir Beyliğine ait mimari eserlerin tarih derslerinde kullanılması: Ders, Gezi ve Etkinlik Planları

Derse Hazırlık: Bu eserlerin daha anlaşılır ve kalıcı şekilde öğretilmesi için öncelikle öğrencilerden Dulkadir Beyliği ve mimari yapıları konusunda kısa bir araştırma yapıları istenmelidir ki öğrenciler bu şekilde derse daha hazırlıklı olarak girmiş olurlar. Bu çerçevede öğrencilere kütüphanelerde kolay ulaşabilecekleri; Özkarcı (2007), Solak (2006), Yınanç (1989) Atalay (2008), Baş ve Tekin (2007) Kahramanmaraş İl Yıllığı (1973) ve Altınöz'ün (2009) Maraş Tarihi hakkındaki eserleri kaynak olarak önerilebilir.

Gezi veya Gösterimin Gerçekleştirilmesi: Dulkadir Beyliğine ait yedi mimari eser, öğrencilere bizzat gezdirilerek veya fotoğraflarla gösterilerek tanıtılabilir. Bu yolla öğrendikleri bilgileri somut bir şekilde görerek pekiştiren öğrencilerde öğrenmenin kalıcı olması sağlanabilecektir. Bu eserleri bizzat giderek görmeye imkân bulamayan öğrencilere fotoğraflarla da ders işlenişi yapılabilir.

Gezi yaklaşık bir buçuk saat sürmektedir. Gezi öncesi öğretmenin gezilecek ve dikkat çekilecek noktaları planlaması gerekmektedir. Gezinin kaleden başlaması ve Bedesten çarşısında bitirilmesi tavsiye edilebilir.

Gezi sırasında Öğrencilerden t î eserlerin yapısal özelliklerine işlevselliğine ve simge olma durumlarına dikkat etmeleri istenmelidir (Şimşek 2003:11). Gezi fotoğraf ve kamera kaydına alınarak dikkat çekilecek hususlar üzerinde daha sonra derste tekrar durulmalıdır.

Gezi sırasında ve sonrasında öğrencilere şu sorular sorularak farklı etkinlikler yapılabilir:

•Dulkadir Beyliği döneminde yapılan mimari eserlerin yapısal özellikleri nasıldır? Kahramanmaraş'ta Dulkadir Beyliğinden sonra

Osmanlı Devleti zamanında yapılan Arasa ve Beyazıtlı Camileri ile Ulu Cami karşılaştırıldığında ne gibi yapısal farklar ortaya çıkar? Minare yapısı, kubbe yapısı ve taş işçiliği açısından değerlendiriniz.

•Dulkadir Beyliği döneminde yapılan mimari eserlerden hangileri günümüzde hala aynı işlevlerini yerine getirmektedir? Dulkadir Beyliği dönemi eserlerinin günümüzde hala kullanılması geçmiş ile günümüz arasında nasıl bir ilişki olduğunun kanıtıdır?

•Tarihî yapıların tarihçesinin belirlenmesinde kitabelerin, vakfiyelerin ve tarihî kaynakların rolü nedir? Açıklayınız. (Ulu Cami Kitabesi ve Alaüddevl'e'nin vakfiyenamesi örneği üzerinden)

•Dersimize konu olan tarihî yapıların Dulkadir Beyliğine ait olmadığını iddia eden bir kişiyi bu konuda nasıl ikna edersiniz hangi bilimsel delilleri kullanırsınız?

•Bedesten, külliye, han, kitabe, vakfiye ve seyahatname kavramlarını örnekleri ile açıkla mısınız?

•Kahramanmaraş şehri için bir sembol, simge seçmeniz gerekse idi bu tarihî yapılardan hangilerini seçtiniz? Niçin? Seçtiğiniz ögenin sembolik resmini veya krokisini çizer misiniz?

•Kahramanmaraş'ı tanıtmak için bir broşür hazırlamanız gerekse idi Dulkadir Beyliği eserlerine ne kadar yer verirdiniz?

•Dulkadir Beyliği döneminde yaşasaydınız mevcut mimari eserlere başka hangi bölmeler eklerdiniz?

•Dulkadir Beyliği döneminde yaşasaydınız başka hangi mimari eserlerin varlığına ihtiyaç duyardınız?

•Dulkadir Beyliği döneminde yaşayan bir tüccar olduğunuzu düşünerek şehirde günlük hayatı konu alan bir hikâye yazınız.

•Bu dersin ardından Dulkadir Beyliğinin günümüz Kahramanmaraş'ında şehir planı, dinî yapı, ticaret merkezleri ve sosyal hizmetlerinin oluşumunda nasıl bir etkiye sahip olduğunu düşünmektesiniz?

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öncelikle yerel tarih öğretimi ve tarih öğretiminde kanıt kullanımı ele alınmış ve öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesi için bu yönde yapılacak eğitimin önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın devamında Dulkadir Beyliği mimari eserlerinden seçilen yedi örnek eser kısa bilgiler ve fotoğraflarla tanıtılmıştır. Dulkadir Beyliği

mimari eserlerinin yerel tarih eğitiminde nasıl kullanılacağı ve öğrencilerin hangi etkinliklerle bu dersi daha iyi anlayacakları açıklanmıştır.

Tarih dersinin başarılı bir şekilde öğretilmesi, bilgi kazanımının yanında bireylere tarihsel olayları nasıl yorumlayacaklarının gösterilmesini de sağlar. Toplumsal olarak geçmişine ilgi duyan tarihsel yapıları ve malzemeleri duyarlılıkla koruyan bireyler yine başarılı tarih eğitimi ile sağlanabilir. Yerel tarih eğitiminin yukarıda sözünü edilen başarıyı sağlamak için büyük önem taşıdığı akademisyenler ve programcıların ortak görüşüdür.

Genel eğitim yaklaşımlarına bakıldığında ise konu ve kavramların bireylerin ilgisini çekecek şekilde somut olarak öğretilmesi ve bireylerin yaşantıları ile ilişki kurulması derse karşı ilginin ve akademik başarının sağladığı belirtilmektedir.

Yerel tarih eğitiminin yukarıda bahsedilen yararlarına karşılık eğitim kurumlarında çok az oranda uygulandığı görülmüştür.

Bu çalışma sonunda MEB'e aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Yerel tarih uygulamaları tavsiye edilmekle yetinilmemeli, okul idareleri ve il milli eğitim müdürlüklerinin desteği ile yoğun olarak uygulanması sağlanabilir.

Öğretmenlere sınıf içi uygulamalarda kullanılacak yerel tarih materyalleri ve uygulama imkânları sunulmalıdır.

Bu çalışma sonunda öğretmenlere aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Yılda en az bir defa okul öğrencileri tarihî yapıları veya müzeleri ziyaret etmeli ve bu yönde etkinlikler yapılmalıdır.

Yerel tarih uygulamaları zaman alıcı, maliyetli, planlaması zor ve değerlendirmesi güç olmasına karşın bu uygulamaya vakit ayrılmalıdır.

Bu çalışma sonunda okul aile birlikleri ve sivil toplum kuruluşlarına aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Okullarda tarihî mekân ve müze gezilerine ekonomik destek verilmeli ve teşvik edilmelidir.

İllerde tarihî mekânların tanıtılması ve gezilmesi konusunda profesyonel tanıtım ve gezi programları hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKÇALI, A. A., ASLAN, E. (2007). *Yerel Tarih ve Tarih Öğretimindeki Rolü*, **D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, 21, 80-88.
- ALTINÖZ, İ. (2009). **Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişimi**, Kahramanmaraş, Ukde.
- ATA, B.,(1999). *İngiltere’de Piaget ve Bruner’in Görüşlerinin İlköğretimde Tarih Öğretimine Yansıması Üzerine Bir Araştırma*, **P.A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, 6, 47-55.
- ATALAY, B. (2008). **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, Kahramanmaraş, Ukde Yayınları.
- ATAUZ, A. (2001). *Kentlerin Bugün İçinde Bulunduğu Durumu Anlamak Bakımından Yerel Tarih Çalışmaları*. F. Çelebi içinde, **Yerel Tarihçilik**, Kent, Sivil Girişim (s. 121-122). İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.
- BAŞ, Y., TEKİN, R., (2007). **Maraş Vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı Dönemleri)**, Konya.
- BRUNER, J. S. (1991). **Bir Öğretim Kuramına Doğru** (Çev. F. Varış, T. Gürkan). Ankara, A.Ü. Yayınları.
- BAL, M. S. (2008). *Yerel Tarih Öğretimi, Araştırma raporu*, G. Antep.
- Kahramanmaraş İl Yıllığı**, (1973).
- LOWENTHAL, D. (2003). *Bir Tarih Eğitimine Doğru, Tarihler ve Yorumları*, Editör B. Yediyıldız, 39-48, Ankara, TTK Yayınları.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2007), **Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Dersi programı**.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2009), **Ortaöğretim 11. Sınıf Tarih Dersi programı**.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıf Öğretim Programı**.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2009). **10. Sınıf Tarih Dersi Kitabı**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- NİCOL, J. (1996). **Tarih Öğretimi**. Yayına Haz. Mustafa Safran, Ankara.
- IŞIK, H. (2008). *İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih ile İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, The Journal Of International Social Research, 1 (4) 290-310.

IŞIK, H. (2010). *Tarih Öğretimi ve Yerel Tarih*, **Tarih Nasıl Öğretilir**, Editör M. Safran, İstanbul, Yeni İnsan Yayınları.

ÖZBARAN, S. (1992). **Tarih ve Öğretimi**. İstanbul, Cem Yayınları.

ÖZKARCI, M. (2007). **Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46**, c.I-II, Ankara, TTK Yayınları.

ŞAHİN, C. T., (2011). *Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya Ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi*, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 4 (16) 453-462.

ŞİMŞEK, A., (2003). *Tarih Öğretiminde Çevre İncelemeleri Kapsamında Tarihi Yapılardan Faydalanmaya Bir Model: Cacabey Medresesi*, **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni**, 563-578, Kırşehir.

ŞİMŞEK, A., (2009). **Öğretmenler için Yerel Tarih: Cacabey Medresesi Örneği**, Ankara, PegemA Yayınevi.

SAFRAN, M. Ata, B., (1998). *Okul Dışı Tarih Öğretimi*, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1, 87-94.

SELÇUK, Z. (2009). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara, Nobel Yayınları.

SENEMOĞLU, N. (2007). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara, Gönül Yayıncılık.

SEVİM, A. (1989). **Biyografilerle Selçuklu Tarihi**, Ankara, TTK Yayınları.

STRADLİNG, R. (2003). **20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli**, Trk. trc. Ayfer Ünal. İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.

SOLAK, İ. (2006). *916 H./1510 M. Tarihli Alaüddeve Bey Vakfiyesi*, **S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15, 523-537. http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20SOLAK/SOLAK,%20%C4%B0brahim.pdf (erişim 25.04.2011)

VYGOTSKY, L. (1985). **Düşünce ve Dil** (Çev. S. Koray). Ankara Kaynak Yayınları.

YINANÇ, R. (1989). **Dulkadir Beyliği**, Ankara, TTK Yayınları.

ŞEHSUVAROĞLU ALİ BEY VE FAALİYETLERİ

Arş. Gör. Zeynep GÜNGÖRMEZ*

ÖZET

Dulkadir Beyliği 1337 yılında Memlukların himayesi altında Zeyneddin Karaca Bey tarafından Maraş ve Elbistan merkez olmak üzere kurulmuş ve 1522 yılına kadar yaklaşık iki asır hakimiyetini devam ettirmiştir. Dulkadir Beyliği hakim olduğu bu süre içerisinde Osmanlı Devleti ile Akkoyunlu ve Safeviler arasındaki mücadelelerde önemli bir rol oynamış ve hakimiyet sahasını Harput, Yozgat, Antep, Adıyaman, Malatya, Kayseri, Kırşehir ve Kadirli illerine kadar genişletmiştir. Dulkadir Beyliğinin önemli hükümdarları Zeyneddin Karaca, Nasreddin Mehmed Bey, Süleyman Bey, Melik Arslan Bey, Şehsuvar Bey, Alaüddeve (Bozkurt) Bey ve Şehsuvaroğlu Ali Bey'dir. Şehsuvaroğlu Ali Bey, Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in 1514'te Şah İsmail'e karşı açtığı sefere katılmış daha sonra da Çaldıran Savaşında öncü kuvvetler komutanı olarak bulunmuştur. Alaüddeve Bey'in ölmesinden sonra Ali Bey, Yavuz Sultan Selim tarafından Dulkadir Beyliğinin başına getirilmiştir. Şehsuvaroğlu Ali Bey, Osmanlı Devleti'ne karşı sadakatini muhafaza eden bir kimseydi ve o Osmanlı Devleti'ne karşı çıkan Celali ve Canberdi Gazali isyanlarının bastırılmasında da büyük hizmetlerde bulunmuştu. Şehsuvaroğlu Ali Bey, Osmanlı Devleti'nin Beylikleri ilhak siyasetinin bir sonucu olarak çıkardığı bir ferman ile Ferhat Paşa tarafından oğulları ve maiyeti ile birlikte katıldığı bir ziyafet sırasında

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. E-posta; ezgungormez@hotmail.com

öldürülmüştür. Şehsuvaroğlu Ali Bey'in ölümü ile Dulkadir Beyliği sona ermiş ve hakim olduğu topraklar da Osmanlı Devleti sınırlarına katılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Maraş, Elbistan, Şehsuvaroğlu, Ferhat Paşa, Yavuz Sultan Selim

Dulkadir kelimesi kaynaklarda Dulğadır, Dulkadir, Zulğadir, Zulkadir, Zilkadir, Tolğadır şeklinde geçmektedir.¹ Dulkadiroğlu Beyliği kurulmadan önce Maraş ve civarı Memlûkluların Halep valilerine bağlı olan ve Oğuzların Bozok koluna mensup Türkmen Beyleri tarafından idare ediliyordu. Dulkadirliler çoğunlukla Bayat, Avşar ve Beydili boylarına mensuplardı.²

Selçuklular ile birlikte İslam dünyasında aktif rol oynamaya başlayan Türkler Anadolu'nun içlerine doğru akınlarda bulunmuşlardır. Selçuklu Hükümdarı Alparslan devrinde Anadolu'nun büyük bir bölümünde yayılmış olan Türkler Maraş ve çevresine Alparslan'ın komutanlarından Gümüştekin ve Afşin Bey'in 1067 yılındaki seferleri sonucu gelmişlerdir.³ 1085 yılında Anadolu'ya gelen Kutalmışoğlu Süleymanşah da komutanlarından Emir Buldacı'yı Maraş ve Elbistan'a göndermiştir.⁴

Dulkadir Beyliği arazisi Selçuklu hakimiyetine girdikten sonra zaman içerisinde bölgeye gelen Haçlılar ile Türkler arasında sık sık el değiştirmiştir. 1124 yılında bu bölge Danişmendliler'in eline geçmiştir. Danişmendli Yağlıbasan'ın 1164'te ölmesi üzerine Selçuklular buradaki hakimiyetlerini yeniden tesis etmişler ve Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan, ülkeyi oğulları arasında paylaşmıştır.⁵

Moğol istilası sonucu Anadolu'da Selçuklu otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Türkmen Beyleri Maraş ve çevresinde isyan

¹ İ.Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri, TTK Yayınevi, Ankara, 2003, s.169

² Faruk Sümer, *Dulkadir Elini Meydana Getiren Oymaklar*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I-II, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.15

³ C. Cahen, Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi, Çev:Yaşar Yüce-Bahaeddin Yediyıldız, TTK Basımevi, Ankara, 1992, s.18-19

⁴ Selim Kaya, *Selçuklular Döneminde Maraş*, Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine, EDT. Mehmet Özkarcı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.73

⁵ Ali Sevim, Anadolu'nun Fethi, TTK Yayınları, Ankara, 1993, s.150

hareketlerinde bulunmuşlardır. Bu Türkmen Beylerinden en önemlileri Ağaçeri Türkmenleri¹ ve Bozok Türkmenleridir.² Selçuklular, Moğollarla uğraşırken Memluklu Devleti de güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmaya başlamıştı. 1260 yılında Ayn Calut savaşında Moğollara karşı büyük bir zafer kazanan Memluklu Sultanı Baybars daha sonra 1277 yılında Elbistan ovasında Moğollarla yeniden karşı karşıya gelmiş ve onları burada ağır bir yenilgiye uğratmıştır.³

1335 yılında İlhanlı Devleti'nin zayıflaması sonucu Anadolu'da bulunan Türkmen Beyleri serbest hareket etmeye başlamıştır. Bu Türkmen beylerinden birisi olan Taraklı Halil Bey, 1337 yılında Memluk Sultanı Muhammed Nasır'dan Maraş ve Elbistan yöresini istemiştir. Ancak aynı bölgeye hakim olmak isteyen Zeyneddin Karaca Bey ile Taraklı Halil Bey arasında yaşanan hakimiyet mücadelesini kazanan Zeyneddin Karaca Bey 1337 yılında Dulkadir Beyliği'ni Maraş ve Elbistan merkez olmak üzere resmen kurmuştur.⁴ Zeyneddin Karaca Bey, Dulkadirli Beyliği'ne hakim olduğu dönemde sınırları genişletme çalışmalarında bulunmuştur.

Beyliğin kurucusu olan Karaca Bey, 11 Aralık 1353 yılında öldürülünce yerine oğlu Halil Bey geçti. Halil Bey, beyliğin başına geçince ilk önce beyliği kuvvetlendirmek için uğraştı. Ondan sonra beyliğin başına sırasıyla; kardeşi Seveli Bey ve daha sonrada Seveli Bey'in oğlu olan Sadaka Bey geçti. Sadaka Bey, amcasının oğlu Nasreddin Mehmed ile taht kavgalarına girişti. Bu mücadele Osmanlı Hükümdarı, Yıldırım Bayezıt'ın Nasreddin Mehmed'i Dulkadir Beyliği'nin başına getirmesi ile son buldu ve Nasreddin Mehmed 46 yıl boyunca Dulkadirli Bey'i oldu.

Nasreddin Mehmed, Ekim 1442'de vefat edince yerine oğlu Süleyman Bey ve ondan sonra da oğlu Melik Arslan geçti. Melik Arslan dönemi Dulkadirli için sükunet içinde geçti denilebilir ve 11 yıl Dulkadirli Bey'i olan Melik Arslan'dan sonra yerine kardeşi Şahbudak geçti. Şahbudak Bey, Şehsuvar Bey ile taht mücadelesine girdi. Şehsuvar Bey'i Osmanlı Devleti, Şahbudak Bey'i ise Memluklular destekliyordı.

¹ İlyas Gökhan, *Selçuklular Zamanında Maraş Emiri Nusretüddin Hasan Bey*, I. Uluslar arası Selçuklu Kültür ve Medeniyet Kongresi, Konya, 2001, C.I, s.342

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yayınları, Ankara, 2003, s.169

³ Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1998, s.542

⁴ Yeni Rehber Ansiklopedisi, Doktor Enver Önen Komisyon Yayınları, İstanbul, 1993, s.79

Sonunda Şehsuvar Bey Fatih Sultan Mehmet'in yardımı ile Dulkadirli tahtını ele geçirdi. Ancak taht mücadelesi bu şekilde neticelenmedi ve Şahbudak Bey daha sonra tekrar Dulkadirli tahtını ele geçirmeyi başardı.¹

Bu dönemden sonra beyliğin başına Şehsuvaroğlu Ali Bey'den hemen önce beylik yapmış olan Alaüddevle (Bozkurt) Bey geçti.² Alaüddevle Bey dönemi Dulkadirli için Safevi ve Osmanlı Devleti ile mücadeleyle geçmiştir. Alaüddevle Bey, Osmanlılara Turnadağ (Nurhak)³ savaşında mağlup olmuş ve Yavuz Sultan Selim tarafından Dulkadir Beyliği'nin başına Ali Bey getirilmiştir.⁴

Şehsuvaroğlu Ali Bey için Celalzade Mustafa Selimname adlı eserinde “*Yiğitlik meydanının kahramanı, ustalık alanının aslanı, sağlam görüş sahibi ve seçkin düşünceli idi. Cennet mekan padişah hazretlerinin yolunda baş ve canla oynayıp, haddinden fazla yoldaşlık edip hünkara yaraşır derin hizmetlerden güzel çalışmalar göstermişti.*”⁵ şeklinde bahsetmiştir.

Dulkadirli ülkesinde hüküm sürmekte olan Şehsuvaroğlu Ali Bey, padişahın sürekli iltifatlarına mazhar oluyordu.⁶ Ali Bey gerek Dulkadir Beyliğinin başına geçmesinden önce ve gerekse Dulkadir Bey'i olduğu süre içerisinde Osmanlı Devleti'ne büyük hizmetlerde bulunmuş ve bağlılığını sürdürmüş bir beydir. Osmanlı Devleti hizmetine girmesi II. Bayezid zamanına rastlamaktadır. Ali Bey, babası Şehsuvar'ın Memluklar tarafından Kahire'de öldürülmesinden sonra Osmanlı Devleti hakimiyetine girmiş ve Yavuz Selim döneminde ise Trakya'da Çirmen sancak beyliğine tayin edilmiştir. Ali Bey, Yavuz Sultan Selim'in 1514'te Şah İsmail'e karşı açtığı sefere katılmış ve bu seferin başlangıcında bölgede bulunan Kızılbaşlardan birkaçını yakalayıp başlarını kesip Yavuz Selim'e göndermiştir. Yavuz Sultan Selim, Ali Bey'e bu hizmetine karşılık üç bin flori para ile Hersek Ahmet Paşa'nın kılıcını hediye olarak göndermiştir.⁷

¹ Türk Dünyasının El Kitabı, C.I, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992, s.303

² Besim Atalay, Maraş Tarihi ve Coğrafyası, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.83

³ Yaşar Yücel, Ali Sevim, Türkiye Tarihi, TTK Yayınları, Ankara, 1990, s.241

⁴ J. Von Hammer, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, C.I, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008, s.463

⁵ Celalzade Mustafa, Selimname, Ahmet Uğur, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1182, Ankara, 1990, s.389

⁶ Peçevi İbrahim Efendi, Peçevi Tarihi, B.Sıtkı Baysal, C.I, Kültür Bakanlığı Yayınları 467, Ankara, 1992, s.56

⁷ Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, TTK Yayınevi, Ankara, 1989, s.82

Ali Bey, bu olaydan sonra Osmanlı Devleti'ne hizmetlerine devam etmiştir. Çaldıran muharebesinde Osmanlı ordusunda öncü kuvvetler komutanı olarak yer alan Ali Bey, savaştan sonra da kaçan Safevi kuvvetlerini kovalamıştır.¹ 1515 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Kemah kalesinin alınmasında da Ali Bey mühim rol oynamıştır.²

Ali Bey, Yavuz Sultan Selim tarafından Dulkadir Beyliği'nin başına getirilmiştir. Ancak Ali Bey'in Osmanlı Devleti adına hutbe okutması ve para bastırması istenmiş ve böylece Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı Devleti hakimiyetinde yaşaması uygun görülmiştir.³ Osmanlı Devleti'nin Dulkadir Beyliği'ni tamamen ortadan kaldırmak yerine Memlûklularla arasında stratejik bakımdan önemli bir noktada bulundurmak istemesi tamamen siyasi bir hamleydi. Dulkadir Beyliği Ali Bey ile hem Osmanlıların hakimiyetini benimseyecek hem de Memlûklu ülkesi ile tampon bölge vazifesi görecekti.⁴

Ali Bey kendisinin hakimiyetine karşı çıkan Şahruh Bey ve oğullarını bertaraf ettikten sonra Dulkadir Beyliği içerisinde dirlik ve düzeni sağlamıştır. Ali Bey hakimiyeti döneminde Osmanlı padişahları tarafından himaye edilmiş ve kendisi de Osmanlı Devleti'ne karşı sadakatini her zaman muhafaza etmiştir.⁵

Şehsuvaroğlu Ali Bey, Bıyıklı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Diyarbakır fethine girişince iki bin kişilik bir kuvvet göndererek yardımda bulunmuştur.⁶ Osmanlı ordusuna yardıma gönderilmiş olan Dulkadirliler, Çemişkezek hakimi Pir Hüseyin ile Arapkir hakimi Pirçok komutasında; Şah İsmail tarafından Diyarbakır'a tayin edilen Karahan'a karşı Nisan 1516'da yapılan Koçhisar muharebesine katıldılar. Muharebede Karahan mağlup edildi ve böylece Diyarbakır'ın fethi tamamlandı.⁷

¹ Arifi Paşa, Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti, Edt. Yaşar Alparslan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2011, s.58

² Vahid Çabuk, Solak-Zade Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları 1098, Ankara, 1989, s.36

³ Uzunçarşılı, s.173

⁴ H. Basri Karadeniz, Osmanlı Devleti'nin Beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadirli Beyliği'nin İlhakı, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.184

⁵ R. Yinanç, M. Elibüyük Maraş Tahrir Defteri (1563), C.I, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:1, Ankara 1988, s. 28

⁶ Refet Yinanç, "Dulkadiroğulları" Maddesi, İslam Ansiklopedisi, C.IX, MEB Yayınları, Ankara, 1993, s.556

⁷ Yinanç, s. 85

Şehsuvaroğlu Ali Bey'in Osmanlı Devleti'nin yardımı ile Dulkadir Beyliği'ni ele geçirmesini Memluk Sultanı Kansu Gavri hoş karşılamamış hatta şiddetle muhalefet etmiştir. Ali Bey ise hem vefa borcundan dolayı Osmanlı Devletine bağlı kalmaya çalışmış ve hem de güvenliği için Memluk Devleti ile de iyi geçinmesi gerektiğinin farkına varmış olduğundan adeta iki ateş arasında kalmıştı. Ali Bey, Sultan Kansu Gavri'yi yatıştırmak ve onunla dostluk kurmak amacıyla daha 1516 Şubatında Kahire'ye hediyelerle bir elçi göndermişti. Ancak Kansu Gavri, Alaüddevle Bey'in kardeşi Abdürrezzak'ı Şehsuvaroğlu Ali Bey'e karşı kıskırtmıştır.¹

Memluk Sultanı Abdürrezzak'ı Dulkadir Beyliği'ni ele geçirmeye teşvik ederek Türkmenlerden kuvvet toplaması için kendisine sekiz bin dinar verdi. Ali Bey'i Dulkadirli tahtından almak için planlar yapan Abdürrezzak ve yiğenleri kuvvet toplamak üzere 18 Mart 1516 tarihinde Kahire'den hareket ettiler. Ordusunu Suriye'de toplayan Kansu Gavri, 1 Temmuz'da Halep'e gitti Kansu Gavri Yavuz Sultan Selim'in Şah İsmail üzerine bir sefer düzenlediğini düşünüyordu ancak Yavuz Sultan Selim'in asıl hedefi Memluklardı. Osmanlı hedef şaşırtarak Memluk sultanını oyalamıştı.

Ali Bey, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinde kendisine rehberlik etmiş, 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye savaşlarına bizzat katılmıştır. Ali Bey, Osmanlı ordusunun sağ kolunu kumanda eden Anadolu Beylerbeyi Zeynel Paşa'nın yanında yer almıştı. Ali Bey'in tam karşısına ise Memluk ordusunun sol kolunda yer alan Abdürrezzak ile Alaüddevle Bey'in torunu Şahrüh Bey'in oğlu Melik Arslan düşmüştü. Şehsuvaroğlu Ali Bey, bu durumu kendisi için bir fırsat olarak değerlendirdi ve savaş başladığında Melik Arslan'ın üzerine saldırarak onu öldürdü. Memluk ordusu savaş meydanında büyük bir yenilgiye uğratıldı. Savaşta Kansu Gavri katledildiği gibi Abdürrezzak da Osmanlı kuvvetlerine esir düştü.²

Merc-i Dabık zaferinden sonra Ali Bey, Osmanlı ordusu içerisinde yer aldı ve savaş stratejileri ile ilgili olarak da fikirler verdi. Osmanlı ordusu Suriye'ye doğru ilerliyordu. Yavuz Sultan Selim Şam'da Mısır'ı alma veya geri dönme konusunda müzakere yapıyordu. Ali Bey burada geri dönme fikrine şiddetle karşı çıkarak padişahı Kahire'ye yürümeye teşvik etti. Yine Ridaniye köyü önünde vezirler hücum edilmesi fikrini ileri sürdüler. Fakat Ali Bey onlara katılmayarak Mukattan dağı yönünden gidilmesini savundu. Padişah Onun fikrini kabul ederek Ali Bey'in

¹ R. Yinanç, M. Elibüyük, s.29

² Yinanç, 87

düşüncesine ve savaş tecrübesine verdiği önemi bir kez daha göstermiş oldu.

24 Ocak 1517'de gerçekleşen Ridaniye meydan muharebesinde Sinan Paşa'nın yanında yer alan Ali Bey, Kahire'ye ilk giren kuvvetlerin başında bulundu. Memluk sultanı Tomambay'ı Kahire'de babasının idam edildiği yerde astıran Şehsuvaroğlu Ali Bey, burada babasının intikamını aldı. Bu olaydan sonra Mısır'ın fethi sırasında doğu vilayetlerini Safeviler'e karşı korumakla görevli Bıyıklı Mehmet Paşa'ya her türlü yardımını sağlayan Ali Bey, Diyarbakır'daki Osmanlı ordusuna da iase temin etti. Ali Bey bu faaliyetleri ile bir yandan Osmanlı Devleti içerisinde kendisine önemli bir yer edinirken diğer yandan da bu başarılarını kıskanan Ferhat Paşa'nın düşmanlığını kazanıyordu.¹

1519 yılında Anadolu'da Celal isimli bir kişi Şah Veli ünvanı altında başına topladığı Kızılbaşlar ile büyük bir isyan çıkardı. Ali Bey, Celali isyanları adı verilen bu isyanların bastırılmasında büyük bir rol oynadı. Bozok Türkmenlerinden olan Celal önce Ali Bey'in oğlu Üveys Bey'in evini bastı. Daha sonra kuvvetleri gittikçe artan Celal, asker toplamak üzere Zile'ye gitmiş olan Rum Beylerbeyi Şadi Paşa üzerine yürüdü ve onu mağlup etti. Şadi Paşa'ya karşı kazandığı zafer Celal'in şöhretini ve taraftarını daha da artırdı. Yavuz Sultan Selim Rumeli Beylerbeyi Ferhat Paşa'yı ayaklanmayı bastırmakla görevlendirdi. Bir taraftan da Ali Bey'e Karaman Beylerbeyi Hüsrev Paşa ve Rum Beylerbeyi Şadi Paşa ile birlikte harekete geçmeleri için emir gönderdi. Ali Bey, Kayseri'de Hüsrev Paşa ve Şadi Paşa ile buluştu. Bu üç bey Ferhat Paşa'nın gelmesini beklemeden asilere karşı hücumla geçtiler ve Kızılbaşların çoğunu öldürdüler. İsyancıların başı Celal ve beraberindekiler yakalanarak Şadi Paşa'ya teslim etmek üzere yola çıkarıldı. Üveys Bey, onlara rastlayınca Celal'i zorla ellerinden alarak babasına götürdü. Ali Bey kendisine teslim edilen Celal'in başını kestirerek padişaha yolladı. Ali Bey ve oğlunun bu başarısı Ferhat Paşa'nın kıskançlık ve hasedine yol açtı.²

Ali Bey, Şam valisi Canberdi Gazali isyanının bastırılmasında da Osmanlı Devleti'ne büyük hizmette bulundu.³ Yavuz Sultan Selim'in ölümünü fırsat bilen Canberdi Gazali Şam'da ayaklanarak yirmi bin kişilik kuvvetle Halep önlerine gelip şehri kuşatmaya başladı. Osmanlı

¹ F.M. Emecan, Yavuz Sultan Selim, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010, s.160

² Hasan Basri Karadeniz, *Dulkadir Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.30

³ Uzunçarşılı, s.173

Devleti Celali isyanında olduğu gibi bu isyanında bastırılmasında da Ferhat Paşa'yı görevlendirdi. Ali Bey'den de yine ona yardım etmesini istedi. Ali Bey, daha önce de yaptığı gibi Ferhat Paşa'nın gelmesini beklemeden Halep Valisi Karaca Paşa'nın yardımına koşarak kısa bir zamanda Canberdi kuvvetlerini dağıtmakta başarı gösterdi. Canberdi'nin çekilmesinden hemen sonra Ferhat Paşa'da Halep'e ulaştı. Canberdi Şam'a çekilmişti. Ali Bey, Ferhat Paşa ile Canberdi üzerine yürüdü. 27 Ocak 1521'de Şam yakınlarında Mastaba'da yapılan savaşta Canberdi ele geçirilerek katledildi. İsyanın bastırılmasına müteakip Ali Bey, Maraş'a, Ferhat Paşa da Kanuni'nin emri ile Kayseri'ye döndü. Ali Bey'in Canberdi Gazali isyanının bastırılmasında gösterdiği başarı, Ferhat Paşa'nın kendisine karşı duyduğu kıskançlığı daha da arttırdı.¹

Ali Bey'in Osmanlı Devleti'ne karşı sadakati sonsuzdu ancak halka baskı ve zulüm yaptığı konusunda söylenenler Kanuni Sultan Süleyman'ı rahatsız etmekteydi. Sultan, Ali Bey'in ülkesine yaptıklarının incelenmek için görevliler göndermek istemiştir. Ancak Ali Bey, kendisinin bağımsız olduğunu bu yüzden teftiş edilemeyeceğini göstermek adına kendisini teftiş için gelen görevlileri öldürmüştür. Ali Bey'in bu tutumu elbette ki sonunu hazırlamıştır.

Yaşanan bu olay Ferhat Paşa için fırsat yarattı ve Kanuni Sultan Süleyman'ı Ali Bey'e karşı kıskırttı. Ferhat Paşa, Kanuni Sultan Süleyman'dan Ali Bey'in öldürülmesi fermanını alarak Tokat'a gitti. Ali Bey'i çocukları ile birlikte yanına çağırdı. Ferhat Paşa, Ali Bey'e burada büyük bir ziyafet verdi ve oğulları ile birlikte pusuya düşürerek katletti.² Ali Bey'in öldürülmesinden sonra Dulkadir ülkesi Maraş merkez olmak üzere bir eyalet, Bozok bölgesi de müstakil bir sancak haline getirilerek Osmanlı topraklarına katıldı.

Ali Bey önemli eserler de yaptırmıştır. Kırşehir'in Hacı Bektaş nahiyesindeki Balım Sultan türbesi günümüzde halen mevcut olan bir türbedir.³

¹ R. Yinanç, M. Elibüyük, s.29

² H. Basri Karadeniz, s.188

³ Uzunçarşılı, s.174

KAYNAKÇA

- ARİFİ PAŞA, **Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti**, Edt. Yaşar Alparlan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2011
- ATALAY, Besim, **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008
- CAHEN, C., **Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi**, Çev: Yaşar Yücel, Bahaeddin Yedi yıldız, TTK Yayınları, Ankara, 1972
- CELAL-ZADE MUSTAFA, **Selimname**, Kültür Bakanlığı Yayınları 1182, Ankara, 1990
- ÇABUK, V., **Solak-Zade Tarihi**, Kültür Bakanlığı Yayınları 1089, Ankara, 1989
- EMECAN, F.M., **Yavuz Sultan Selim**, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010
- GÖKHAN, İ., *Selçuklular Zamanında Maraş Emiri Nasretüddin Hasan Bey*,
- I. Uluslar Arası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi**, C.I, Konya, 2001, s.335-347
- HAMMER, J. Von, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C.I, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008
- HOCA SADETTİN EFENDİ, **Tacü't-Tevarih IV**, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları Başvuru Kitapları/5, Ankara, 1992
- JORGA, N., **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C.III, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2005
- KARADENİZ, Hasan Basri, *Dulkadir Beyliği Tarihine Kısa Bir Bakış*, **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.19-43
- _____ *Osmanlı Devleti'nin Beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadirli Beyliği'nin İlhakı*, **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.183-213
- KAYA, Selim, *Selçuklular Döneminde Maraş*, **Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine**, Edt. Mehmet Özkarcı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.70-99
- PEÇEVİ İBRAHİM EFENDİ, **Peçevi Tarihi I**, Kültür Bakanlığı Yayınları 467, Mersin, 1992

- SEVİM, A., **Anadolu'nun Fethi**, TTK Yayınları, Ankara, 1993
- SÜMER, Faruk, *Dulkadir Elini Meydana Getiren Oymaklar, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.13-19
- Türk Dünyasının El Kitabı**, C.I, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992
- TURAN, O., **Selçuklular Zamanında Türkiye**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1998
- UZUNÇARŞILI, İ.H., **Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri** TTK Yayınları, Ankara, 2003
- Yeni Rehber Ansiklopedisi**, Doktor Enver Önen Komisyon Yayınları, İstanbul, 1993
- YİNANÇ, R., **Dulkadir Beyliği**, TTK Yayınları, Ankara, 1989
- _____, *Dulkadiroğulları Beyliği, Türkler Ansiklopedisi*, C.VI, s.809-815
- _____, "Dulkadiroğulları" Maddesi, **İslam Ansiklopedisi**, C.IX, MEB Yayınları, Ankara, 1993
- _____, ELİBÜYÜK M., **Maraş Tahrir Defteri (1563)**, C.I, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:1, Ankara 1988
- YÜCEL, Y., SEVİM, A., **Türkiye Tarihi**, C.II, TTK Yayınları, Ankara, 1990

**DULKADİR BEYLERİNDEN NASREDDİN MEHMED
BEY DÖNEMİ (1399-1442)**

Okt. Uğur KURTARAN*

**THE PERIOD OF NASREDDIN MEHMET BEY AMONG
DULKADIRIDS (1399-1442)**

Dulkadirids, founded in the year of 1337 in Maraş and Elbistan region by Turkmen Bey Zeyneddin Karaca, is among the latest-founded Anatolian Seljuk Sultanates and reigned for 178 years between 1337 and 1515. This sultanate was founded by Bayati Beydili and Avşar branches of Bozok division of Oghuz Turks is the one attending last to the Ottoman Empire after Ramazanoğulları Sultanate. The sultanate was joined to the Ottoman Empire in 1515 by Yavuz Sultan Selim and remained its sovereignty until 1522 being dependant to the Otomans and after assassination of Dulkadir Bey Şehsuvaroğlu at this year, the land was fully taken under Ottoman authority. Dulkadirids Sultanate (Beylik) reigned for almost two centuries and had 11 beys, namely, Zeyneddin Karaca Bey, Halil Bey, Sevli (Suli) Bey, Sadaka Bey, Nasreddin Mehmed Bey, Süleyman Bey, Melik Arslan Bey, Şahbudak Bey, Şehsuvar Bey, Alaüddevlle Bozkurt Bey and Şehsuvaroğlu Ali Bey. The fifth one among this beys (sultans) Nasreddin Mehmed Bey was assigned to the head the sultanate at 2 August 1399 by Ottoman Emperor Yıldırım Bayezid as Sadaka Bey, the successor of Sevli Bey, was exiled from Elbistan. This event, being an example of Ottoman authority over Dulkadirids interior affairs, became the starting point of Ottoman- Memluk disagreements.

* Dumlupınar Üniversitesi Emek Meslek Yüksek Okulu. E-posta; ukrtrn@hotmail.com.

First years of sovereignty of Nasreddin Mehmet, becoming the sultan at 1399 with Ottoman support, passed with chaos occurred due to invasion of Timur. Mehmed Bey, contrary to Sevlı Bey, supported Yıldırım against Timur and established collaboration with the Ottomans. In this frame, Mehmed Bey established friendly relations with Çelebi Mehmed and even a family tie by giving his daughter. Afterwards, daughter of Mehmed Bey married Sultan Çakmak, being the new sultan of Memluks. (31 March 1440). As a result of this marriage, Dulkadirids revoked Harput region, which was conquered by the Memluks in 1439. In this way, Nasreddin Mehmed Duldarid Bey established close relations both with the Ottomans and the Memluks and became the sultan having longest time of sovereignty among Dulkadirids and died in October 1442 aged 80-85 after ruling the sultanate for 43 years. After his death, the sultanate was taken by Suleyman Bey, the son of Nasreddin Mehmed Bey.

Keywords: Ottoman, Dulkadirids, Nasreddin Mehmed Bey,

GİRİŞ

Tarihî incelemeler ve yapılan araştırmalara göre kuruluğu Milattan önce dokuz binli yıllara, hatta daha da gerilere uzanan Maraş, çok eski toplum ve devletlere beşiklik etmiş ve çok önemli sosyal olaylara tanık olmuş köklü bir yerleşim yeri olup, ünlü seyyah Evliya Çelebi'nin ifadesiyle “Şehr-i Maraş-ı Atik” tir. “Ve bu vilâyet eyâlet-i kâdimdir. Anadolu'dan sonra budur, amma kânun üzre Anadolu paşası üzere tasaddur eder. Taht-ı Zülkadriye'dir ve vilâyet-i kâdimdir”¹. Buna göre oldukça eski bir geçmişe sahip olan Maraş'a tarih boyunca Hititler, Asurlar, Medler, Persler, Makedonlar, Kapadokyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Araplar ve Türkler çeşitli dönemlerde hâkim olmuşlardır². Hicretin 15. senesinde İslâm'ın ünlü komutanlarından Halid b. Velid komutasındaki ordular tarafından fethedilen Maraş bölgesine Türkler'in göçleri ve yerleşmeleri ise, Anadolu'nun fethinden daha eski olup,

¹ Ejder Okumuş, *Evliya Çelebi'nin Gözüyle Kahramanmaraş*, Seyâhatnâme, Şehir Tarihi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş, (Haz. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009, s. 15

² Besim Atalay, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, (Ed. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 19-64; İlyas Gökhan, *İlkçağ'dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş*, İlkçağdan Dulkadirlilere Kadar Maraş, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 50-67; Ahmet Eyicil, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009, s. 21-32; Tufan Gündüz, *Kahramanmaraş*, DİA, C. XXIV, İstanbul 2006, s. 192; Ernest Honigman, *Maraş*, İA, C. VII, İstanbul 1996, s. 312-315; Okumuş, s. 15.

bölgenin Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması VIII. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır¹. Buna göre, Emeviler ve Abbasiler zamanında Fergana, Harezm ve Horasan'dan getirilen pek çok Türk, İslâm-Bizans mücadeleleri sırasında Maraş'a iskân edilmişlerdir². Bölgede Türklerin kesin hâkimiyeti ise Oğuzlar'ın 1015-1020 yılları arasında Anadolu'ya yaptıkları ilk akınlar ile başlamakta olup³, 1048 Pasinler Savaşı'nda Bizans'ın yenilmesi ve 1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapılarının tamamen Türklere açılmasına kadar gitmektedir⁴. Bilindiği üzere Malazgirt Savaşı Türk tarihinde bir dönüm noktası olup, bu tarihten sonra Anadolu tarihinde yeni bir dönem başlamış ve çeşitli Türk boyları beylerinin önderliğinde bu yeni topraklara gelerek, uzun süren mücadeleler sonucunda değişik bölgelere yerleşmişlerdir⁵. Buna göre ilk olarak 1071-72'de Alparslan'ın komutanlarından Çavuldur Bey tarafından⁶, daha sonra Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın

¹ Abdurrahman Acar, *Memlukler ile Dulkadirliilerin Maraş Üzerindeki Nüfuz Mücadelesi(Karaca Bey (1337-1353) Zamanı)*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraş'der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 375.

² Selahattin Döğüş, *Osmanlıların Fethine Kadar Dulkadirli Türkmenleri*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 73; Yine bu konu ile ilgili bkz. İlyas Gökhan, *Müslüman Arapların Fethinden Selçuklu Türklerinin Zamanına Kadar Maraş, İlkçağdan Dulkadirliilere Kadar Maraş*, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 67-107; Mustafa Demirci, *İslâm-Bizans Mücadelesinde Bir Serhat Şehri: Maraş*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraş'der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 328-337.

³ Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*, Boğaziçi Yay. İstanbul 1996, s. 119-120; Mustafa Kafalı, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi*, Türkler, C. VI, Ankara 2002, s. 179.

⁴ M. Halil Yinanç, *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*, İstanbul Üniv. Yay. İstanbul 1944, s. 73; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yay. İstanbul 1993, s. 32; Ali Sevin, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, TTK. Yay. Ankara 1993, s. 50; Tufan Gündüz, *Oğuzlar / Türkmenler*, Türkler, C. II, Ankara 2002, s. 462.

⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK. Yay. Ankara 1988, s. 1; Cafer Çiftçi, *XIV. Yüzyılda Anadolu'da Beyliklerin Siyasî ve İktisadî Faaliyetleri*, Türkler, C. VI, Ankara 2002, s. 393; Mehmet Şeker, *Anadolu'nun Türk Vatanı Hâline Gelmesi*, Türkler, C. VI Ankara 2002, s. 271.

⁶ İlyas Gökhan, *Selçuklular Zamanında Maraş Uç Beyliği ve Nusretüddin Hasan Bey*, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2008, s. 112; Maraş'ın Çavuldur Bey tarafından fethi tartışmalı bir mevzu olup, M. Halil Yinanç ve Osman Turan Çavuldur'un Maraş'ı fethetmediğini, Faruk Sümer ise Maraş'ın Çavuldur Bey tarafından fethedildiğini belirtmektedir, bkz. M. Halil Yinanç, *Maraş Emirleri, Müslümanlar Tarafından Fethinden XIII. yy. Sonuna kadar Maraş Beyleri*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2004, s. 32-33; Turan, s. 88-112; Faruk Sümer, *Çavuldur*, DİA, C. VIII, İstanbul 1993, s. 235-236.

komutanlarından Emir Bozan tarafından fethedilen Maraş ve Elbistan çevresi, 1086 yılında Süleyman Şah'ın komutasındaki Emir Buldacı tarafından fethedilerek¹ Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlandı². Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan döneminde Maraş ve Elbistan'a Türkler yerleşmeye başladılar. Ancak I. Haçlı seferinin başlamasıyla Maraş ve çevresi Haçlılar'ın eline geçti. Haçlılar'ın hâkimiyeti I. Kılıç Arslan'ın şehri yeniden fethiyle sona erdi. Bundan sonra Haçlılar ile Selçuklular arasında sürekli el değiştiren Maraş'a 1136 yılında Danişmendliler yerleştiler. Bir süre sonra tekrar Hristiyanların eline geçen Maraş şehri 1149 yılında I. Mesud tarafından tekrar fethedilerek Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlandı³. Ancak bu tarihten sonra bölgede Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları, Bizans, Danişmendliler, Memlûkler, Ermeniler ve diğer siyasi güçler arasında çatışmalar devam etti ve Maraş bölgesi sürekli olarak el değiştirdi⁴. İşte bunlardan biri Anadolu'da İlhanlı istilâsı sonucu, Türkiye Selçuklu Devleti'nin dağılmaya başlamasıyla, XIII. yüzyıl sonlarından itibaren çeşitli Türk boylarının birleşmesiyle oluşan ve XIV. asırda ortaya çıkıp, Maraş ve Elbistan bölgesinde iki asra yakın hüküm sürmüş olan Dulkadirli Beyliği'dir⁵. Dulkadirliler'in adı, Arapça, Farsça ve Türkçe kaynaklarda farklı şekillerde zikredilmektedir⁶. Arap tarihlerinin çoğunda Dulgadir veya Tulgadır, eski Osmanlı tarihlerinde Dulkadır ve İran tarihleri ile onların etkisi altında kalan Türk tarihlerinde Zulkadr şeklinde yazılmıştır⁷.

Konuya giriş olması için Dulkadir Türkmenlerinin Anadolu'ya girişleri ve yerleşmeleri ile ilgili verilen bu bilgilerden sonra, Beyliğin

¹ Gökhan, *Selçuklular Zamanında*, s. 116-118.

² Turan, s. 88; Gündüz, *Kahramanmaraş*, s. 192; Selim Kaya, *Selçuklular Döneminde Maraş*, İlçağdan Dulkadirlilere Kadar Maraş, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 110.

³ İlyas Gökhan, *13. Yüzyılın İlk Yarısında Maraş*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C.I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 345; Aynı müellif, *Maraş Haçlı Senyörlüğü*, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2008, s. 67-78.

⁴ Yaşar Baş- Rahmi Tekin, *Maraş Vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı Dönemi)*, Konya Ereğli Oğuz Dulkadiroğlu Bektik Kültürünü Yaşatma Derneği Yay. Konya Ereğli 2007, s. 31; Mehmet Şeker, *Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması Sürecinde Maraş Bölgesi ve Bölgeye Yerleşen Türk Boyları*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 441-442.

⁵ Faruk Söylemez, *Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 85.

⁶ İsmail Altınöz, *Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009, s. 19; Mükrimin Halil Yinanç, *Dulkadirliler*, İA, C. III, İstanbul 1997, s. 654.

⁷ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, TTK. Yay. Ankara 1989, s. 6.

kuruluşu ve gelişimi hakkında bilgi verilecek, ardından beyliğin Osmanlı devleti ile münasebetleri ve Osmanlı hâkimiyetine girişi üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise asıl konumuzu oluşturan Nasreddin Mehmed Bey dönemi ile ilgili bilgiler verilecektir.

1. Beyliğin Kuruluşu ve Gelişmesi

Bu hanedanın ilk emirî olan Zeyneddin Karaca Bey Bozok Türkmenlerine mensup bazı ulusların boyları¹ ile Ağaçeri ilinde muhtelif boyları etrafında toplayarak², Dulkadir ulusunu meydana getirmiş ve aynı zamanda Anadolu'daki Bozokların da reisi olmuştur³. 1335 Mayıs'ında Çukurova'daki Ermeniler üzerine bir akın yaparak zengin ganimetle Elbistan'a dönen Karaca Bey, bir süre Türkmen reislerinden Taraklı Halil'le mücadele ettikten sonra 1337 yılında, Şam Valisi Tengiz'in yardımıyla Memluk Sultanı Melik Nasır Muhammed tarafından Elbistan yöresindeki Türkmenlerin başına getirilerek, kendisine bir berat (menşur) verildi (738/ 1337)⁴. Başlangıçta Memlukler'e karşı oldukça samimi bir bağlılık ile hareket eden Karaca Bey, Eretnalılar'dan aldığı Larende'yi Memlukler'e teslim ederek hükümdarın güvenini kazandı. Kendisine rakip olarak ortaya çıkan Türkmen beylerini ortadan kaldırarak, bölgedeki otoritesini arttıran Karaca Bey, Memluklü Sultanı'nın ölümünden sonra

¹ Bu Türkmenlere mensup gruplar, Tamirlü, Gündeşlü, Anamaslu (Karacalu), Dokuz, Kureciyân, Bertiz, Cerid, Peçenek, Kavurgalı, Alcı, Döngelölü, Küşne, Eymir, Çimenlü, Kızıllu, Alibeylük, Dermek ve Çağırğan gibi taife adlarıyla bilinmekteydiler, Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilâtı Destanları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1999, s. 196; İlhan Şahin, *Anadolu'da Oğuzlar*, Türkler, C. VI, Ankara 2002, s. 260.

² Mustafa Çetin Varlık, *Anadolu Beylikleri*, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, C. X, Çağ Yay. İstanbul 1989, s. 97; Tufan Gündüz, *Dulkadir Türkmenleri*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraş'der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 451.

³ Yinanç, *Dulkadirtiler*, s. 654; Refet Yinanç, *Dulkadiroğulları*, DİA, C. IX, İstanbul 1994, s. 553-554; Selim Kaya, *Elbistan Ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükümeti*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 15.

⁴ İlyas Gökhan, *Memlukler Devrinde Maraş*, İlkçağdan Dulkadirtilere Kadar Maraş, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s.173-176; Aynı müellif, *Dulkadir Türkmenlerinin Diyarbakır ve Yöresindeki Faaliyetleri*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 169; Yine aynı müellif, *Dulkadir Beyliği'nin Kayseri Yöresinde Hâkimiyeti ve Eserleri*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 181; Kazım Yaşar Kopruman, *Osmanlı-Memluk Münasebetleri*, Türkler, C. IX, Ankara 2002, s. 472; Acar, s. 380.

Mısır'da başlayan iktidar mücadelelerinden faydalanarak bağımsızlığını ilân etti¹. Böylece Memlukler'in himayesinde yaklaşık iki asır kadar devam edecek olan Dulkadir Beyliği ortaya çıktı².

Bu şekilde 1337 yılında Maraş ve Elbistan'da Türkmen Beyi Zeyneddin Karaca Bey tarafından kurulan Dulkadir Beyliği, Anadolu Selçuklu Beylikleri içerisinde en son kurulanlardan biri olup, 1337'den 1515'e kadar Maraş ve Elbistan'dan başlayarak, doğu'da Harput'a batı'da Kırşehir'e, kuzeyde ise, Sivas'ın güneyindeki Gemerek ve Gürün'den başlayarak Hatay'a bağlı olan Hassa'ya kadar uzanan geniş bir coğrafi alan içerisinde 178 yıl hâkimiyet sürdü³. Hâkim oldukları bölgelerde siyasî, sosyal ve ekonomik yönden önemli roller oynayan Dulkadirli, çok dinamik bir yapıya sahip olup, müstakil olmak için Memluklerle sürekli çatıştıkları gibi, Eretna, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Karamanoğulları, Kadı Burhaneddin Ahmet, Timur, Osmanlı ve Safevi gibi devletlerle mücadele ettiler⁴. Ayrıca Dulkadiroğulları beyleri ve hatunları da beyliğin hâkim olduğu Maraş ve Elbistan başta olmak üzere pek çok bölgede çok sayıda cami, mescid, mederese, imaret ve zaviye yaptırarak önemli imar faaliyetlerinde bulunmuşlardır⁵.

2. Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı Devleti ile Münasebetleri ve Beyliğin Osmanlı Hâkimiyetine Girişi

Oğuzların Bozok kuluna bağlı Bayat, Beydilli ve Avşar boyları tarafından kurulan bu beylik⁶, Osmanlı Devleti'ne Ramazanoğulları

¹ Salim Koca, *Anadolu Türk Beylikleri*, Türkler, C. VI, Ankara 2002, s. 773; Eyicil, s. 29.

² Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 554.

³ Altınöz, 13; Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 553-554; Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir oğulları Hükümeti*, s. 17.

⁴ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yay. Ankara 1984, s. 169-175.

⁵ Hasan Basri Karadeniz, *Osmanlı Devleti'nin Beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadirli Beyliği'nin İlhakı*, Türkler, C. VI, Ankara 2002, s. 493; Maraş ve çevresindeki Dulkadirli eserleri için bk. Baş-Tekin, s. 81-223; Hamza Gündoğdu, *Dulkadir Beyliği Mimarisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 657, Sanat Eserleri Dizisi*, Ankara 1986.

⁶ Besim Darkot, *Maraş*, İA, C. VII, İstanbul 1994, s. 311; Gündüz, *Oğuzlar*, s. 460; Sümer, s. 45; Dulkadir boylarının bu boylardan hangisine mensup olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, Dulkadir halkını teşkil eden Türkmenlerin daha çok Bayatlardan olması sebebiyle beylerinin de Bayat boyundan çıkmış olabileceği ihtimalini doğrulamaktadır, Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 8; İbrahim Solak, *XVI. Yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadir Türkmenleri*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 126; Kanunnâmede Dulkadirli ulusları, "cemaat-i ulusha-i Zülkadırlı" diye geçmektedir, Ahmet Akgündüz, *Osmanlı*

Beyliği'nden sonra (1608) en son katılan beyliktir. XIV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Dulkadirlielerin hâkim olduğu bölgelere Osmanlılar döneminde ilk hareket Yıldırım Bayezid devrinde yapıldı¹. Ancak Yıldırım döneminde Elbistan'da dahil bazı yerlerin alınmış olmasına rağmen, beyliğin Osmanlı egemenliğini tanıması geçici olup, Memlukler ve Osmanlılar'ın arasındaki bu bölgede her iki devletin nüfuzları çarpıştı². 1515 tarihinde Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi dönüşünde Hadım Sinan Paşa ve Dulkadiroğlu Şehsuvaroğlu Ali Bey tarafından fethedilerek³, Osmanlı Devleti'ne katılan beylik, 1522 yılına kadar Osmanlılara tabîi olarak varlığını sürdürmüş olup⁴, bu tarihte son Dulkadır Beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'in öldürülmesiyle⁵ tamamen Osmanlı hâkimiyetine geçti⁶. Bundan sonra şehirde Malatya, Ayıntap, Kars, Zu'l-Kadriya ve Sumaysat sancaklarından oluşan ve merkezi Maraş olan Zu'l-Kadriya eyâleti kuruldu⁷. Ardından fethedilen her bölgede

Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, C. V, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1994, s. 464.

¹ J. V. Hammer, Osmanlı Tarihi (Çev. Mehmet Ata), C. I, Üçdal Yay. İstanbul 1991, s. 269; İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C. II, TTK. Yay. Ankara 1983, s. 170.

² Pars Tuğlacı, *Maraş, Seyâhatnâme, Şehir Tarihi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş*, (Haz. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2009, s. 190; Alaaddin Aköz-İbrahim Solak, *Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan Ayaklanmalar*, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 111.

³ Nicolae Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, C. II, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay. İstanbul 2005, s. 281; Ayrıca bu konu ile bkz. Şinasi Altındağ, *Selim I*, İA, C. X, İstanbul 1993, s. 423-434.

⁴ Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı devleti tarafından fethedilmesiyle birlikte buraların yönetimi Şehsuvaroğlu Ali Bey'e verildi, Hoca Sadeddin Efendi, Tacü't-Tevârih, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), C. IV, TTK. Yay. Ankara 1992, s. 236-242; Gelibolulu Mustafa Ali Efendi, Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar, (Haz. Ahmet Uğur-Ahmet Gül-Mustafa Çuhadar-İbrahim Hakkı Çuhadar), Erciyes Üniv. Yay. Kayseri 1997, s. 111; Solak-zâde Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Tarihi, (Haz. Vahid Çabuk), C. II, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1989, s. 374-375; J. V. Hammer, Osmanlı Devleti Tarihi, (Çev. Mehmet Ata) V, Üçdal Yay. İstanbul, 1991, s. 148.

⁵ Ali Bey'in öldürülmesi ile ilgili bkz. Hadidî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniv Yay. İstanbul 1991, s. 437; Dimitri Kantemir, Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi, I, (Çev. Özdemir Çobanoğlu), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2005, s. 217-218.

⁶ Peçevi İbrahim Efendi, Peçevi Tarihi, (Haz. B. Sıtkı Baykal), C.I, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1992, s. 56-57; Solak-zâde, s. 36. İlhan Şahin, *Dulkadır Eyâleti*, DİA, C. IX, İstanbul 1994, s. 552.

⁷ Ahmed Akgündüz, *Zül-Kadriye Kanunnâmeleri ve Şer'i Tahlilleri*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraş'der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 473; Aköz-Solak, s. 114; Darkot, s. 311; Döğüş, s. 81.

olduğu gibi Dulkadirli bölgesinde de hemen tahrir başlandı ve Maraş ve Elbistan merkez alınmak üzere ilki 1522'de daha sonra 1526, 1563 ve 1580 tarihlerinde vergi düzenlemeleri ve idarî taksimatlar için yapılan tahrirlerle göçebe Türkmen nüfusunun büyük bir bölümü yerleşik düzene geçirildi¹.

Bu şekilde yaklaşık iki asır kadar Maraş ve havalisinde hüküm sürmüş olan Dulkadir Beyliği'nin 11 beyi hüküm sürmüş olup bunlar: Zeyneddin Karaca Bey (1337-1353), Halil Bey (1353-1386), Seveli (Suli) Bey(1386-1395), Sadaka Bey(1395-1399), Nasreddin Mehmed Bey(1399-1442), Süleyman Bey(1442-1454), Melik Arslan Bey(1454-1466), Şahbudak Bey,(1466-1467), Şehsuvâr Bey (1467-1471), Alâüddeve Bozkurt Bey (1479-1515) ve Şehsuvaroğlu Ali Bey (1515-1522)'dir².

3. Nasreddin Mehmed Bey Dönemi (1399-1442)

Dulkadir beylerinden beşincisi olan Nasreddin Mehmed Bey, Hali Bey'in oğlu olup³, 2 Ağustos 1399 tarihinde Seveli Bey'in yerine geçen oğlu Sadaka Bey'in Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid tarafından Elbistan'dan sürülmesiyle beyliğin başına getirildi⁴. Bu olay aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin Dulkadir Beyliği'nin iç işlerine karışması dolayısıyla Osmanlı-Memluklu anlaşmazlığının da başlangıcı oldu⁵. Bu tarihten sonra Osmanlı ve Memluklu devletleri arasında çıkacak ciddi bir

¹ Döğüş, s. 81; Bununla ilgili yayınlanmış Tahrir Defterleri için bkz. Refet Yinanç,- Mesut Elibüyük, Maraş Tahriri Defteri (1563), C. I-II, Ankara Üniversitesi Yay. Ankara 1988; İbrahim Solak, XVI. Asırda Maraş Kazası, 1526-1563, Akçağ Yay. Ankara 2004.

² Arifi Paşa, Elbistan Ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti, (Ed. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2011, s. 22-57; Selim Kaya, *Dulkadir Beyleri*, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2008, s. 161-168; Yine Dulkadir Beyleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 8-106; Altınöz, s. 28-41; Atalay, s. 76-88.

³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, III, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1996, s. 965.

⁴ Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 34; Ahmet Akgündüz, *Zülkadriye Kanunnâmeleri*, Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri, C. VIII, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1994, s. 151;

⁵ Sadettin Baştürk, *Timur'un Anadolu-Ortadoğu Seferleri Döneminde Maraş ve Dulkadiroğulları İlişkileri*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 405; Yinanç, *Dulkadirliiler*, s. 659; Aynı müellif, *Bayezid I*, İA, C. II, İstanbul 1993, s. 379.

çatışmaya kadar uzun bir süre Dulkadirliler tampon bir güç olarak, her iki devlet tarafından da birbirlerine karşı himâye edilmeye çalışıldı¹.

Bu şekilde Osmanlıların yardımıyla 1399'da beyliğin başına geçen Nasreddin Mehmed Bey'in ilk yılları Timur istilâsının sebep olduğu karışıklıklar ile geçti². Yıldırım Bayezid taraftarı olan Mehmed Bey, Sevlî Bey'in aksine 1400 yılında Sivas'ı kuşatan Timur kuvvetlerine karşı düşmanca bir tavır takındı. Sivas'ın düşmesinden sonra Timur, oğlu Şahruh Mirza'yı Mehmed Bey'den intikam almak için Elbistan'a yolladığı gibi, ertesi yıl Suriye seferinden dönüşte Halep civarındaki Tedmür yakınlarında kışlayan Dulkadir Türkmenleri üzerine baskın yaptırdı³. Timur'un uzaklaşmasından sonra Suriye'de ayaklanan Halep ve Şam valilerinin uzaklaştırılmasına yardımcı olan Mehmed Bey'in kardeşi Alâaddin Ali Bey, Memlukler tarafından 1402'de Antep valiliğine tayin edildi. Antep'i terk ederek Maraş'a çekilmek zorunda kalan Mehmed Bey, bir süre sonra Halep valisi Şeyh'in teklifiyle Antep'i zaptederken, ardından Şeyh'in Ferec'den sonra Mısır'da iktidarı ele geçirmesini sağladı⁴.

Bu arada Osmanlılarla dostluk münasebetleri kurmaya çalışan Nasreddin Mehmed Bey, Timur felâketiyle Osmanlı ülkesinde meydana gelen olayları dikkatle takip ediyordu. Ankara savaşından sonra Yıldırım Bayezid'in oğulları kendi aralarında mücadele ederken, Anadolu'da siyasi birlik bozulmuş ve beylikler Osmanlılar'a kaptırdıkları toprakları geri almak için harekete geçmişlerdi⁵. Buna karşı Bayezid'in oğullarından Çelebi Mehmed'in birliği ve üstünlüğü sağlama yolunda kardeşi İsa Çelebi'yi üçüncü kez Gerede'de yenmesinden sonra kendisine tebrik için Nasreddin Mehmed Bey tarafından bir elçilik heyeti gönderildi⁶.

Bu şekilde Dulkadirlilerle Osmanlılar arasında başlayan dostâne ilişkiler, Çelebi Mehmed'in Nasreddin Mehmed Bey'in kızı Emine Hatun ile evlenmesi ve akrabalık tesisi ile daha da güçlendi⁷. Kızlarından birini

¹ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 171; Kaya, *Dulkadir Beyleri*, s. 162; Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 34.

² Kaya, *Dulkadir Beyleri*, s. 163.

³ Yinanç, *Dulkadirliler*, s. 659; Baştürk, s. 405-406.

⁴ Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 554.

⁵ Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 41.

⁶ Mehmet Neşri, *Kitâb-ı Cihannümâ*, C. I, (Yay. Faik Reşit Unat-M. Altay Köymen), TTK. Yay. Ankara 1995, s. 445; Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. I, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu) TTK. Yay. Ankara 1992, s. 232; Kopruman, s. 479.

⁷ Neşri, s. 501; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 171; İ.Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, Türkiye Yay. İstanbul 1971, s. 147; Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 41.

Osmanlı şehzadesi Çelebi Mehmed'e veren Nasreddin Mehmed Bey, ayrıca oğlu Süleyman'ı Çelebi Mehmed'in yardımına göndererek, onun Osmanlı tahtını ele geçirmesine yardımcı oldu¹.

Bu arada Dulkadirli'lerin Osmanlılarla yakınlaşması Memluk Sultanı Şeyh'i endişelendirmeye başladı. Sultan Şeyh 1414 yılında sefere çıkarak daha önce kendi tarafına kazanmak için verdiği Antep ve Darende'yi Dulkadirli'lerin elinden aldı. Ancak Nasreddin Mehmed Bey, 1418 yılında Darende'yi geri aldığı gibi, Besni'yi de ülke topraklarına kattı². Türkmenlerin bu hareketine çok kızan Sultan Şeyh derhal büyük bir ordu ile Anadolu'ya girdi ve Dulkadirli'lerin elindeki şehir ve kalelerin büyük bir kısmını ele geçirdi. Ancak o sıralarda Karamanoğulları ile araları açılan Memluk Sultanı, Karamanoğulları'nın karşısına rakip çıkarmak için Kayseri'yi Dulkadirli'lere verdiği dair bir menşur gönderek, Nasreddin Mehmed Bey'i Karaman Seferi'ne davet etti³. Memlukler'in bu davetini ülkesini genişletmek için kaçınılmaz bir fırsat olarak değerlendiren Nasreddin Mehmed Bey teklifi kabul etti⁴. 1419 yılı ilkbaharında sefere çıkan Memluk kuvvetleri Kayseri'yi Karamanlılar'dan alarak, Dulkadirli'lere teslim etti (16 Nisan 1419)⁵. Böylece Dulkadirli'ler ile Karamanlılar arasındaki düşmanlık da başlamış oldu⁶.

Bu durum üzerine Memluk kuvvetlerinin çekilmesinden sonra Karamanoğlu Mehmed Bey, Dulkadirli'lere kaptırdığı Kayseri'yi geri almak için şehri kuşattıysa da yenilerek esir düştü ve Kahire'ye gönderildi⁷. Bu arada 1421 yılında Memluk Sultanı Şeyh'in ölümü üzerine Suriye'de çıkan karışıklıklardan faydalanan Nasreddin Mehmed Bey'in yeğeni İbrahim oğlu Tuğrak Malatya'yı ele geçirdi. 1435 yılında Mehmed Bey'in oğlu Feyyaz ile yeğeni Hamza'nın Maraş'taki çatışmalarından faydalanan Karamanoğlu İbrahim Bey, Kayseri'yi Dulkadirli'lerden geri alırken, Kayseri ile birlikte Ürgüp, Karacahisar, Develi ve Uçhisar' da Karamanoğulları'na bırakıldı⁸.

¹ Sadeddin, C. I, s. 232; Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 554; Altınöz, s. 31.

² Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 41-42.

³ Gökhan, *Dulkadir Beyliği'nin Kayseri*, s. 184.

⁴ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 171.

⁵ Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s. 24; Yinanç, *Dulkadirli'ler*, s. 659; Koprman, s. 479.

⁶ Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 554-555.

⁷ Faruk Sümer, *Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar*, Tarih Araştırmaları Dergisi, , S. 1, C. I, Ankara 1963, s. 49; Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 555; Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s. 25; Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 45; Süreyya, s. 965.

⁸ Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 48-49; Koprman, s. 481.

Dulkadirliiler bunları yaşarken Osmanlılara karşı Karamanoğulları'nın güçlenmesini isteyen Memlukler olaya müdahale etmedi. Bu duruma kızan Nasreddin Mehmed Bey, uzun zamandan beri Osmanlılar'ın himâyesinde bulunan ve Sultan Barsbay'ın can düşmanı olan Cani Beg Sufi'yi destekledi. Durumu öğrenen Barsbay, hemen yakın adamlarından Şadi'yi hediyelerle Elbistan'a göndererek, Cani Beg'in Kahire'ye gönderilmesini talep ettiyse de, Nasreddin Mehmed Bey bu talebi kabul etmedi¹. Bu durum üzerine Cani Beg'i ele geçirmek isteyen Sultan Barsbay, Halep Valisi Tanrıbirmiş kumandasındaki büyük bir orduyu Dulkadirliiler üzerine gönderdi. 1436 ilkbaharında Elbistan'ı yağmalayan Memluk ordusu Antep'te Dulkadirliiler'i mağlup ederken, Memluk ve Karamanlı kuvvetleri tarafından takip edilen Nasreddin Mehmed Bey ve Cani Beg Akdağ'a kaçarak Osmanlılar'a sığındı². Nasreddin Mehmed Bey, oğlu Süleyman'ı o sırada Gelibolu'da bulunan II. Murad'a göndererek Karamanoğulları'na karşı yardım istedi³.

Bu durum üzerine zaten Karamanoğulları'nı itaat altına almak isteyen Osmanlı padişahı Süleyman Bey'in talebini olumlu karşılayarak, ona gerekli silah ve cephaneyi temin ettiği gibi, Tokat valisine de haber göndererek, Dulkadirliiler'e yardım etmesini emretti⁴. Bu şekilde Osmanlıların desteği ile 1437'de Kayseri'ye yürüyen Nasreddin Mehmed Bey, kısa bir kuşatmadan sonra şehri ele geçirdi⁵. Bu arada kuşatma sırasında Maraş'ta bulunan Cani Beg ise Memluk kuvvetlerinin baskınına uğradığında kaçarak, Akkoyunlular'a sığındıysa da çok geçmeden Kara Yülük'ün oğulları tarafından öldürüldü⁶.

Cani Beg yüzünden bozulan Dulkadir-Memluk münasebetleri Barsbay'ın ölümünden sonra onun yerine geçen oğlu Yusuf zamanında yeniden düzelmeye başladı. Ardından Barsbay'ın oğlu Yusuf'u kısa zamanda devirerek, Memluk tahtına çıkan Sultan Çakmak, Cani Beg'den dul kalan Nasreddin Mehmed Bey'in kızı Nefise Hatun ile evlendi (1440)⁷. Bu evlilik sayesinde Memluklerle arayı düzelten Dulkadirliiler,

¹ Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Al-i Osman*, (Yay. Ali Bey), Matbaa-i Amire, İstanbul 1332, s. 264; Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 51-52; Gökhan, *Dulkadir Beyliği'nin Kayseri*, s. 186.

² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 1711.

³ Sadeddin, C.I, s. 355-358; Solak-zâde, s. 165-167; Sümer, *Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar*, s. 52 Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s. 25-26.

⁴ Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 54.

⁵ Neşri, s. 617; Besim Darkot, *Kayseri*, İA, C. VI, İstanbul 1993, s. 486; Söylemez, s. 92.

⁶ Yinanç, *Dulkadiroğulları*, s. 555.

⁷ Arifi Paşa, 33; Altınöz, s. 31; Koprıman, s. 481; Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s. 26.

aynı zamanda 1429'da Akkoyunulular'a kaptırdıkları Harput'u geri aldılar¹.

Sonuç

Osmanlılar'ın yardımı ile Dulkadir Beyliği'nin başına geçen Nasreddin Mehmed Bey'in 46 yıllık saltanatı Memluklü ve Karamanoğulları ile olan mücadeleler içerisinde geçti. Memlukler ve Karamanoğulları'na karşı Osmanlılar'dan yardım isteyen Mehmed Bey, Osmanlılar'ın desteği ile Karamanoğulları'na karşı üstünlük sağladı ve ülke sınırlarını genişletti. Bu arada Mehmed Bey, bir taraftan Osmanlılar ile dostça ilişkiler kurarken, diğer yandan da varlığını devam ettirebilmek için Memluklerle dostça ilişkiler kurdu. Hâkim olduğu bölgelerde imar faaliyetlerine önem veren ve önemli eserler yaptıran Mehmed Bey. döneminde Maraş'ta Bektutiye (Kadı) Medresesi², Kayseri'de Hatuniye Medresesi³ yaptırıldı. Ayrıca Kayseri kalesini yeniden inşa ettiren Mehmed Bey döneminde Antep'te kendi adıyla anılan bir medrese⁴ inşa edildi⁵. Dulkadir Beyleri arasında en uzun süre görev yapan kişi olan Nasreddin Mehmed Bey, 46 yıllık bir beylikten sonra Ekim 1442'de 80 yaşının üzerinde vefat etti. Ölümünden sonra yerine oğlu Süleyman Bey geçti⁶.

¹ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 55.

² Nasreddin Mehmed Bey tarafından yaptırılan bu medrese, Dulkadir Beyliği zamanında Maraş'ta yaptırılan ilk medresedir. Alaaddevle Bey döneminde tamir edilerek yanına bir de mescid yaptırılmış ve bir külliye haline getirilmiştir. Medreseyi yaptıran Mehmed Bey, bu esere Kadı Medresesi adını vermiş, daha sonra medreseye hizmet eden Bektutlu cemaatinin adını almıştır, Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 128; Baş-tekın, s. 104.

³ Bu dönemde Kayseri'de inşa edilen Hatuniye Medresesi, 1431-1432 yıllarında Nasreddin Mehmed Bey tarafından karısı Hatice hatun adına yaptırılmıştır. Halen Kayseri'nin merkezinde bulunan bu medrese yakın zamanlarda restore edilmiş ve ticari amaçla kullanılmaya devam etmektedir. Medresede bulunan kitabe günümüze kadar ulaşmıştır, Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 130; Darkot, *Kayseri*, s. 489; Gökhan, *Dulkadir Beyliği'nin Kayseri*, s. 188.

⁴ Nasreddin Mehmed Bey tarafından yaptırılan bu medreseye Hazar Köyü'nde iki değirmen, Emin gölü Köyü'nden hasıl olan buğdaydan 10 müd, İblisini adıyla bilinen Çelik Koç mezarası, Savuz Çiçek, Elma Çatağı, Eğri Oluk ve Elbistan'da Kabak Tepe Köyü'ne bağlı Elhan mezarları vakfedilmiştir, Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 129.

⁵ Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s. 27.

⁶ Yinanç, Dulkadir Beyliği, s. 55; Kaya, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları*, s.27; Darkot, *Maraş*, s. 311.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri**, C. V, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1994.

ALTINÖZ, İsmail, **Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi**, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009.

ARİFÎ PAŞA, Elbistan Ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti, (Ed. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2011.

AŞIK PAŞAZÂDE, **Tevârih-i Al-i Osman**, (Yay. Ali Bey), Matbaa-i Amire, İstanbul 1332.

ATALAY, Besim **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, (Ed. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008.

BAŞ, Yaşar - Rahmi TEKİN, **Maraş Vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı Dönemi)**, Konya Ereğli Oğuz Dulkadiroğlu Bektik Kültürünü Yaşatma Derneği Yay. Konya Ereğli 2007.

DANIŞMEND, İ. Hami, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C. II, Türkiye Yay. İstanbul 1971.

EFENDİ, Hoca Sadeddin, **Tacü't-Tevârih**, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), C. I, IV, TTK. Yay. Ankara 1992.

EFENDİ, Gelibolulu Mustafa Ali, **Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar**, (Haz. Ahmet Uğur-Ahmet Gül-Mustafa Çuhadar-İbrahim Hakkı Çuhadar), Erciyes Üniv. Yay. Kayseri 1997.

EFENDİ, Peçevi İbrahim, **Peçevi Tarihi**, C. I, (Haz. B. Sıtkı Baykal), Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1992.

EYİCİL, Ahmet **Yakın Çağda Kahramanmaraş**, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009.

Hadidî, **Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)**, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniv. Yay. İstanbul 1991.

HAMMER , J. V., **Osmanlı Tarihi** (Çev. Mehmet Ata), C. I, V, Üçdal Yay. İstanbul 1991.

HEMDEMÎ, Solak-zâde Mehmed, **Solak-zâde Tarihi**, (Haz. Vahid Çabuk), C. II, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1989.

JORGA, Nicolae, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C. II, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay. İstanbul 2005.

KANTEMİR, Dimitri, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi**, C. I, (Çev. Özdemir Çobanoğlu), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2005.

NEŞRİ, Mehmet **Kitâb-ı Cihannümâ**, C. I, (Yay. Faik Reşit Unat-M. Altay Köymen), TTK. Yay. Ankara 1995.

SEVİN, Ali, **Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi**, TTK. Yay. Ankara 1993.

SÜMER, Faruk, **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilâtı Destanları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1999.

SÜREYYA, Mehmed, **Sicill-i Osmanî**, III, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1996.

TURAN, Osman, **Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti**, Boğaziçi Yay. İstanbul 1996.

_____, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, Boğaziçi Yay. İstanbul 1993.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, **Osmanlı Tarihi**, C. II, TTK. Yay. Ankara 1983.

_____, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri**, TTK Yay. Ankara 1984.

_____, **Osmanlı Tarihi**, C. I, TTK. Yay. Ankara 1988.

YİNANÇ, M. Halil, **Maraş Emirleri, Müslümanlar Tarafından Fethinden XIII. yy. Sonuna kadar Maraş Beyleri**, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2004.

_____, **Türkiye Tarihi Selçuklular Devri**, İstanbul Üniv. Yay. İstanbul 1944.

YİNANÇ, Refet, **Dulkadir Beyliği**, TTK. Yay. Ankara 1989.

B. MAKALELER- BİLDİRİLER

ACAR, Abdurrahman, *Memlukler ile Dulkadirlilerin Maraş Üzerindeki Nüfuz Mücadelesi (Karaca Bey (1337-1353) Zamanı)*, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu**, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 375-384.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Zül-Kadriye Kanunnâmeleri ve Şer'i Tahlilleri*, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu**, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, 473-482.

_____, *Zülkadriye Kanunnâmeleri, Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukuki Tahlilleri*, C. VIII, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul 1994, s. 151-195.

AKÖZ, Alaaddin-İbrahim SOLAK, *Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan Ayaklanmalar, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 111-123.

ALTINDAĞ, Şinasi, *Selim I, İA*, C. X, İstanbul 1993, s. 423-434.

BAŞTÜRK, Sadettin, *Timur'un Anadolu-Ortadoğu Seferleri Döneminde Maraş ve Dulkadiroğulları İlişkileri, I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 399-409.

ÇİFTÇİ, Cafer, *XIV. Yüzyılda Anadolu'da Beyliklerin Siyasî ve İktisadî Faaliyetleri, Türkler*, C. VI Ankara 2002, s. 393-406.

DARKOT, Besim, *Kayseri, İA*, C. VI, İstanbul 1993, s. 484-491.

_____, *Maraş, İA*, C. VII, İstanbul 1994, s. 311-315.

DEMİRCİ, Mustafa, *İslâm-Bizans Mücadelesinde Bir Serhat Şehri: Maraş, I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 319-333.

DÖĞÜŞ, Selahattin, *Osmanlıların Fethine Kadar Dulkadirli Türkmenleri, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 67-85.

GÖKHAN, İlyas, *Selçuklular Zamanında Maraş Uç Beyliği ve Nusretüddin Hasan Bey, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri*, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 111-161.

_____, *İlkçağ'dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş, İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş*, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 11-67.

_____, *Müslüman Arapların Fethinden Selçuklu Türklerinin Zamanına Kadar Maraş, İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş*, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 67-107.

_____, *13. Yüzyılın İlk Yarısında Maraş, I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 345-355.

_____, *Dulkadir Beyliği'nin Kayseri Yöresinde Hâkimiyeti ver Eserleri*, **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I**, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 181-193.

_____, *Dulkadir Türkmenlerinin Diyarbakır ve Yöresindeki Faaliyetleri*, **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I**, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 169-181.

_____, *Maraş Haçlı Senyörlüğü, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri*, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2008, s. 64-111.

_____, *Memlukler Devrinde Maraş, İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş*, (Haz. İlyas Gökhan-Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 156-180.

GÜNDÜZ, Tufan, *Kahramanmaraş, DİA*, C. XXIV, İstanbul 2006, s. 192-194.

_____, *Oğuzlar / Türkmenler, Türkler*, C. II, Ankara 2002, s. 263-276.

_____, *Dulkadir Türkmenleri, I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, C. I, Maraş'der ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 451-456.

HONİGMAN, Ernest, *Maraş, İA*, C. VII, İstanbul 1996, s. 311-315.

KAFALI, Mustafa, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi, Türkler*, C. VI, Ankara 2002, s. 177-193.

KARADENİZ, Hasan Basri, *Osmanlı Devleti'nin Beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadirli Beyliği'nin İlhakı, Türkler*, C. VI, Ankara 2002, s. 486-498.

KAYA, Selim, *Dulkadir Beyleri, VII-XVI. Asırlarda Maraş Emirleri*, (Ed. İlyas Gökhan- Selim Kaya), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 161-169.

_____, *Elbistan Ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükümeti, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 15-67.

_____, *Selçuklular Döneminde Maraş,, İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 107-143.

KOCA, Salim, *Anadolu Türk Beylikleri, Türkler*, C. VI Ankara 2002, s. 703-755.

KOPRAMAN, Kazım Yaşar, *Osmanlı-Memluk Münasebetleri, Türkler*, C. IX, Ankara 2002, s. 470-485.

OKUMUŞ, Ejder Evliya Çelebi'nin Gözüyle Kahramanmaraş, *Seyâhatnâme, Şehir Tarihi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş*, (Haz. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay, Kahramanmaraş 2009, s. 9-54.

SOLAK, İbrahim, *XVI. Yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadir Türkmenleri, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 123-169.

SÖYLEMEZ, Faruk, *Osmanlı-Dulkadirli Siyasî ve Sosyal Münasebetleri, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, I*, Ukde Yay. Kahramanmaraş 2008, s. 85-111.

SÜMER, Faruk, *Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar, Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 1, C. I, Ankara 1963, s. 1-108.

_____, *Çavuldur, DİA*, C. VIII, İstanbul 1993, s. 235-236.

ŞAHİN, İlhan, *Dulkadir Eyâleti, DİA*, C. IX, İstanbul 1994, s. 552-553.

_____, *Anadolu'da Oğuzlar, Türkler*, C. VI, Ankara 2002, s. 246-259.

ŞEKER, Mehmet, *Anadolu'nun Türk Vatanı Hâline Gelmesi, Türkler*, C. VI, Ankara 2002, s. 269-282.

_____, *Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması Sürecinde Maraş Bölgesi ve Bölgeye Yerleşen Türk Boyları, I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, C. I, Maraşder ve Kahramanmaraş Belediyesi Yay. İstanbul 2005, s. 437-450.

TUĞLACI, Pars, *Maraş, Seyâhatnâme, Şehir Tarihi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş*, (Haz. Yaşar Alparslan-Serdar Yakar), Ukde Yay. Kahramanmaraş 2009, s. 190-193.

VARLIK, Mustafa Çetin, *Anadolu Beylikleri, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. X, Çağ Yay. İstanbul 1989, s. 97-112.

YİNANÇ, M. Halil, *Dulkadirliler, İA*, C. III, İstanbul 1997, s. 654-662.

YİNANÇ, Refet, *Bayezid I, İA*, C. II, İstanbul 1993, s. 379-384.

_____, *Dulkadiroğulları, DİA*, C. IX, İstanbul 1994, s. 553-557.

DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİ TARİHİ MİMARİ YAPILAR IŞIĞINDA MARAŞ'IN YERLEŞİMİ

Uzm. Kemalettin KOÇ*

Özet

Bu çalışmada Dulkadir Beyliği zamanında Maraş şehri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya esas olarak mimari yapılar ve kaynaklar dikkate alınmıştır. Bu bağlamda Dulkadirli eserlerinin bir kısmı günümüze ulaştığı gibi, bir kısmı günümüze ulaşamamıştır. Günümüze ulaşamayan eserlerin varlığı kaynaklardan öğrenilmektedir. Bunun için öncelikle şehirdeki Dulkadirli dönemi mimari eserlerinin tespiti yapılmıştır. Daha sonra bu mimari eserlerin şehir içerisindeki dağılımı incelenerek, o dönemdeki Maraş'ın yerleşimi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİ'NDE MARAŞ'IN YERİ

Maraş, Dulkadir Beyliği zamanında Şekerdere, Kanlıdere ve Akdere'nin birleştiği yerdeki hâkim tepede bulunan kalenin etrafında idi. Bu bölge su merkezlerine yakındır. Ayrıca burada şehri kontrol edip savunmak kolaydır. Bu nedenlerden dolayı şehir buraya kurulmuştur.¹

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş ve Yöresi Kültür Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcısı. E-posta; kkoc@ksu.edu.tr

¹ Mehmet Gürbüz, Kahramanmaraş Merkez İlçe'nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Kahramanmaraş Valiliği Yayını, Kahramanmaraş 2001, s.103.

Dulkadir Beyliği'nin merkezi olan Maraş ve Elbistan, beyliğin yazlık ve kışlık merkezi olarak kullanılmıştır. Bu dönemde Maraş ve Elbistan 1507 yılında Şah İsmail tarafında tahrip edilmiştir. Bundan dolayı beyliğin kışlağı olan Maraş, Dulkadir Beyi Alaüddevle Bey tarafından beylik merkezi yapılmıştır.¹

Alaüddevle Bey, beyliğin başına geçtikten sonra yönetim kabiliyeti sayesinde beylikte önemli gelişmeler olmuştur. Bu bağlamda Alaüddevle Bey ve oğlu Şahruh Bey tarafından Maraş'ta büyük imar faaliyeti başlatılmıştır. Bu imar faaliyetleri sonucu inşa edilen yapılarla Maraş'ın klasik şehir formu oluşmuştur.² Bu dönemde şehir, yoğun bir yapılaşma göstermiştir. Şehirde kurulan vakıflar aracılığıyla sosyal, kültürel ve iktisadi olarak şehir hayatını canlı tutan cami, medrese, zaviye, imarethane, tekke, han, değirmen, dükkân gibi genele hizmet veren yapılar inşa edilmiştir. Şehirdeki Dulkadirli eserlerinin büyük çoğunluğu bu tarihten sonra inşa edilmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak Maraş'ta ticaret ve üretim ekonomisi büyümeye başlamıştır. Bunun yanında yerleşimin yoğunluğu ağırlıklı olarak güney ve doğu yönünde olmuştur.

Tespit edilebildiği kadarıyla günümüzde şehirde görülen en eski mimari kalıntılar Dulkadir Beyliği zamanından kalmadır. Yalnız, Şekerli Camii'nde H.606/M.1210 tarihli ikinci bir inşa kitabesi bulunmaktadır. Bu kitabe, şehirde Anadolu Selçuklu dönemine ait olup yıkılan bir eserin inşa kitabesi olmalıdır.

Şehrin doğu, batı ve kuzeyinden gelen dere yataklarının birleştiği Kale önü ve Ulu Cami'yi merkez alan bölge ile Bedesten etrafı bir bakıma insanların sosyal, kültürel, dini ve iktisadi olarak kullandığı bir merkezdi. Şehirde inşa edilen mimari yapılar, üslup olarak Selçuklu mimari geleneğine bağlı olmakla birlikte, Memlûk Türk Devleti mimari özelliklerinin etkisi de bulunmaktadır.³ Yani Dulkadir Beyliği Mimarisi Türk-İslam mimari özelliklerini taşımaktadır.

Maraş'ın Mahalleleri

Türk şehirlerinde mahalleler genellikle ya bir ibadethanenin veya mescidin, sur kapılarının, bazıları devlet adamlarının, ümera ve vüzeranın isimleriyle anılmıştır. Bunların dışında sakinlerinin dini ve etnik

¹ Mükrimin Halil Yinanç, "Elbistan", İA C.4, 228-229.

² Tufan Gündüz vd., "Kahramanmaraş", DİA, C.24, İstanbul 2001, s.194.

³ Oktay Aslanapa, Türk sanatı II: Anadolu Selçuklularından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, C. II, Ankara 1973, s.231.

gruplarına göre de isimleri belirlendiği gibi,¹ mahallede yoğun olarak yapılan bir işin adı da mahalleye verilebilirdi. Dulkadir Beyliği zamanında Maraş'taki mahalleler, bu kaidelere uygun olarak ya bir cemaat, ya yapılan iş, ya da bir kişi adı verilerek isimlendirilmiştir.

Maraş'ın mahalleleriyle ilgili elimizde bulunan ilk kayıtlar Dulkadirli Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanıp ilk tahririn yapıldığı 1525 tarihidir. Tahririn 1522 tarihinde başladığı belirtilmektedir.² Bu tahrirde 50 mahallenin isimleri ile birlikte bazı mahallelerin kaç hane olduğu kaydedilmiştir. Aynı zamanda bu hanelerde hangi vasıfta insanların yaşadığı belirtilmiştir. Sayımda vergi nüfusu esas alınmıştır.

Bu mahalleler şunlardır: Kethuda-i Maraş, Veledan, Şeref yan, Mescid-i Hamza Naib, Şekerdere, Camuztil, Pınar-ı Çelebi, Tüleklü, Çiçeklü, Divanlu, Tanrıverdi Haculu, Neccar, Nezd-i Mescid-i Hamza-i Naib, Hatuniye, Mescid-i Karadivan, Baba-i Alaüddevle Bey, Yeşil? Ali, Kulağıkurtlu, Baytaran, Çığcığlar, Mevlana Abdurrahim, Hazinedarlı, İsa Divanlı, Veledani Alem, Divane Alilü, Gündüzlü, Karacalu, Pehlivanlu, Firuzlu, Dayıhasan, Çiçekli Bayır, Beşanlı, Şah Hüseyin Divanı, Sallu (veya Kanallu), Yakup Çelebi, Arap (Veledi Zulkadir), Karayercülü, Kocalu, Kullar, Kuytul be nam-ı Ahi Bey, Silü, Hacı Mehmet, Minnet Çelebi, Çelebi Diyarı, Veladanı Şeref Dulkadirli, Perakende, Bekçi Gözlü, Veledanı Ayan, Çukur Divan.³ Bir mahallenin de ismi tam olarak çıkartılamamıştır.

Tahrirde belirtilen 50 mahalleden, isimleri bugün de kullanılan mahalleler vardır. XVI. Yüzyılın başlarında isimleri belirtilen ve bugünde aynı isimle anılan mahalleler şunlardır: Divanlı, İsa Divanlı, Hatuniye, Çığcığlar, Hazinedarlı, Veledanı Âlem, Çiçeklü, Şekerdere, Mevlana, Divane Alilü (Deli Alili), Kulağıkurtlu, Bişanlı (Kocabey).⁴

Maraş'ta 1563 tarihinde bir tahrir daha yapılmıştır. Bu tahrirde isimleri kaydedilen mahalleler de şunlardır: Mahalle-i Divan, Mahalle-i Halifelü, Mahalle-i Cami-i Şadi Beg, Mahalle-i Şeker deresi, Mahalle-i Emir Çavuşlu, Mahalle-i Tanrıverdi Hacı Mescid, Mahalle-i Mevlana Abdurrahim, Mahalle-i Saksaklar Hüdadat, Mahalle-i Ferraş İskender,

¹ Ayhan Doğan, s.139.

² İbrahim Solak, XVI. Asırda Maraş Kazası: 1526-1563, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s.21.

³ Rahmi Tekin, "1525'te Maraş'ın Mahalleleri ve Nüfusu", Tarihi Uzunoluk Dergisi, Sayı: 8, Kahramanmaraş 1996, s.68; İbrahim Solak, "XVI. Yüzyılda Maraş Şehri", Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş 2008, s.144, 145.

⁴ Tekin, s.67-68.

Mahalle-i Bostancıyan, Mahalle-i Hacı Mehmet b. Çatalbaşı, Mahalle-i Kaya Beg b. Bişan, Mahalle-i Diğer Bişanlı (Koca Beg Kışlası), Mahalle-i Camustilü Oğlu (Kız Hasan Mescid), Mahalle-i Mescid-i Hatuniye, Mahalle-i Pınar-ı Çelebi Mescid, Mahalle-i Yeşil Ali, Mahalle-i Dükkancıyan, Mahalle-i Cebeli Ağa, Mahalle-i Dalkaralu, Mahalle-i Karamanlı, Mahalle-i Hacı Kurt (Ali Fakih Mescid), Mahalle-i Oğlan Çavuşlu, Mahalle-i Kullar, Mahalle-i Çiçeklü, Mahalle-i Kolanlu, Mahalle-i Bektutlu, Mahalle-i Kayır Kethüda, Mahalle-i Hacı Ali, Mahalle-i Kuytul, Mahalle-i Mescid-i Hamza Naib, Mahalle-i Arablu, Mahalle-i Divanlu, Mahalle-i Feruzlu, Mahalle-i Alemlü, Mahalle-i Pehlivanlu, Mahalle-i Gündüzlü, Mahalle-i Yakup Çelebi, Mahalle-i Zırhane Fenniyesi (Ali Paşa Mescid), Mahalle-i Neccaran, Mahalle-i İsa Divan, Mahalle-i Hazinedarlu.¹ 1563 tarihli tahrirde isimleri geçen bu 42 mahalleden, isimleri günümüze ulaşan mahalleler ise şunlardır: Şazi Bey, Şekerdere, Bişanlı (Kocabey), Hatuniye, Karamanlı, Bektutlu, Divanlı, Âlemlü, İsa Divanlı, Hazinedarlı. Her iki tahrirde de isimleri günümüze ulaşamayan mahallelerin yerleri tespit edilememiştir.

Bu mahallelerden isimleri ve mevkileri günümüze ulaşan yerler bugün de şehrin merkezi konumundadır. Maraş bu dönemde hem ticari faaliyetlerin olduğu çarşıları hem de tarım imkânları ile yerleşmeye fazlasıyla elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

Şehrin yerleşimi bu dönemde Dulkadir Beyliği eserleri olan Ulu Camii, Bektutiye Camii, Boğazkesen Camii, Şazi Bey Camii, Hatuniye Camii, Hazinedarlı Camii, Maraş Çarşısı ve Yukarı Bedesten,² Suk-i Maraş (Maraş Çarşısı) ve Bedesten etrafında oluşmuş diğer çarşılar ile Taş Medrese ve Türbesi etrafında yoğunluk kazanmıştır.³

Maraş mahalle yapısı, doğa ile uyum içindedir. Konutlarda hafif ve doğadan elde edilmiş inşaat malzemeleri kullanılmıştır. Yollar, dönemin ulaşım ihtiyacına uygun olarak dardır. Evler büyük aileler kalacak şekilde planlanmıştır. Şehrin çevresi besin ihtiyacı için tarım alanları, bostanlar, bağlar, zengin meralarla çevrelenmiştir.

¹ Refet Yinanç, ve Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri (1563), C.1, Ankara Üniversitesi, Ankara 1988, s.11-33.

² Ayhan Doğan, XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Maraş, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1999, s.206; Mehmet Gürbüz vd., "Kahramanmaraş'ın Kurtuluşu, Gelişimi ve Mekansal Analizi", Ed.: Metin Özasan vd., Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Bildirileri (10-12 Eylül 2003), Ankara 2004, C.1, s.278.

³ Kemalettin Koç, Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi, Ukde Yay., Kahramanmaraş 2010, s.92.

Şehir İçi Ulaşım ve Ticaret Alanı

Dulkadir Beyliği döneminde şehir içi ulaşımın, genel coğrafi yapıya uygun olarak dar, dik ve dolambaçlı yollarla sağlandığı düşünülmektedir. Kaldı ki bu dönemden günümüze ulaşan çarşı kompleksi bu durumdadır. Sokakların genişliği ancak iki yük hayvanının sığacağı büyüklüktedir. Umuma açık olan yollar ise biraz daha geniştir.

Mevcut mimari yapı kalıntılarına göre, şehrin ticaret alanı Dulkadir Beyliği döneminde inşa edilmiştir.¹ Bu alan, Eski Bedesten ile Ulu Camii arasında yerleşmiştir. Bu yerleşime göre Maraş Çarşısı, Eski Bedesten'den başlayarak ve sokaklara ayrılarak Ulu Cami'ye kadar uzanır. Bu çarşıya birçok sokak açılır. Açılan bu sokakların her birinde, kendi uğraş alanında mal ve hizmet üreten sanatkârlar kümelenmiştir. Dulkadir Beyliği zamanında şehir içi ve şehirlerarası ticaretin işlediği Bedesten (Eski Bedesten) ve Suk-i Maraş'ın (Maraş Çarşısı) bulunduğu alan çevresindeki mekânlar, şehrin ticaret bölgesi olmasının yanında ticari faaliyetlerin yoğun olduğu bir merkezdir.

Maraş'ta 1526 tarihinde Maraş şehri boyahanesinin bulunduğu ve bu boyahane 23000 akçelik geliri ile farklı kişilere dirlik olarak verildiği kaydedilmiştir. Boyahanenin yeri bilinmemektedir. Aynı tarihi veriye göre, 500 akçelik geliri ile dokuyucular yer almaktadır.² Bu da şehirde dokuma tezgâhlarının bulunduğu bir göstergesidir.

Cami ve Mescidler

Maraş'ta inşa edilen camilerde, camiyi yaptıran kişinin maddi varlığı caminin büyüklüğünü belirlemiştir. Dulkadir Beyi Süleyman Bey'in yaptırdığı Ulu Camii'nin şehirdeki diğer camilerden büyük olması, buna güzel bir örnek olmuştur. Maraş'taki camiler ilk yapıldıkları mimari özelliklerini yitirmiş olmalarına rağmen, minareleri bozulmadan günümüze kadar ulaşmıştır.

Dulkadir Beyliği Dönemi'nden günümüze ulaşan camiler, yukarıda belirttiğimiz gibi, şunlardır: Ulu Camii, Hatuniye (Şems Hatun) Camii, Hazinedarlı (Ali Ağa) Camii, Boğazkesen (Ekmekçi-Ali Ağa) Camii, Bektutiye Camii, Şazi Bey Camii. Bu camilere ek olarak bir de Taş

¹ Mehmet Özkarcı, *Kahramanmaraş'ta Osmanlı Dönemi Ticaret Yapılarının Türk Mimarisindeki Yeri ve Önemi*, XIII. Türk Tarih Kongresi (4-8 Ekim 1999), Ayırbaşım, TTK Yay., Ankara 2002, s.1216.

² Solak, XVI. Yüzyılda Maraş Şehri, s.148, 150.

Medrese Mescidi günümüze ulaşmıştır. Bu yapılar inşa edilmelerinden sonra çeşitli zamanlarda tamirattan geçirilmiştir.

Dulkadir Beyliği zamanında inşa edilen ve varlıklarını kaynaklardan öğrendiğimiz ve günümüze ulaşamayan cami ve mescidler ise şunlardır: Mescidi Karaduman, Hamza Naib Mescidi,¹ Tülekli Mescidi, Çakmaklar Mescidi, Musa Mescidi, Kara Divan Mescidi, Muhammed Bey Mescidi.² Yukarıdaki verilere göre, Maraş'ın 1522 sayımında isimleri zikredilen her mahallesinde bir cami veya mescid bulunmadığı görülmektedir.

İmaretler

Nebeviyye İmaret, 1501 tarihi Alaüddeve Bey Vakfıyesi'ne göre Ulu Camii'nin kuzeyinde kurulmuştur. İmaretin XV. yüzyılın sonlarına doğru inşa edildiği düşünülmektedir. Ahır, hücreleri, odaları olan bu imaret, şehre gelen fakirler, ulema ve meşayihden kimselerin³ ve Nebeviyye Medresesi'nin talebelerinin ikametına tahsis edilmiştir.⁴

Medreseler

Medreseler, bir eğitim kurumudur. Genellikle camilerle birlikte inşa edilmiştir. Böylece camiler, etrafındaki medreseler ve talebe yurtları gibi sosyal kurumlar ile külliye özelliği taşımıştır. Şehir mimarisinin önemli bir bölümünü oluşturan bu külliyeler ile merkezî çarşıların etrafına ise konutlar yerleşmiştir.

Maraş'ta Dulkadir Beyliği döneminde inşa edilen medreseler şunlardır: Taş (Rad) Medrese, Hatuniye (Şems Hatun) Medresesi, Bağdadiye Medresesi, Nebeviyye (İmaret) Medresesi, Bektutiye (Kadı) Medresesi, Şazi (Şadi) Bey Medresesi, Haznedarlı (Ali Ağa) Buk'ası, Boğazkesen (Ekmekçi Hacı Ali Ağa) Medresesi.⁵

¹ Tekin, s.67.

² Solak, 2004, s.164.

³ Nazif Velikâhyaoğlu, "906/1501 Tarihli Süleyman Bey Oğlu Alaüddeve Vakfıyesi", Sütçü İmam Dergisi, Sayı: 6, Akid Yayıncılık, Ankara 1993, s.28. ; Muzaffer Erdoğan, "Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri", Vakıflar Dergisi, Sayı: VII, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara 1968, s.162; Özkarcı, s.1206.

⁴ Yinanç ve Elibüyük, C.1 s.XXXVI.

⁵ Mehmet Özkarcı, Türk Kültür Varlıkları Envanteri: Kahramanmaraş 46, C.2, TTK. Yay., Ankara 2007, s.1195-1201.

Zaviyeler

Osmanlı mimarisinde zaviyeler genellikle en küçük tekke yapısı olarak tanımlandığı gibi, bir şeyhin çevresine bağlilarını toplayarak çekildiği yerlere de bu ad verilmektedir. İmaret ise yanında büyüklerin türbesi olan ve herkesin barınabileceği ve yiyip içeceği bir sosyal müessesedir. İmaret daha genel, zaviye daha dar anlamlıdır.¹

Dulkadir Beyliği döneminde Maraş'ta 7 tane zaviye bulunduğu tespit edilmiştir. Bu zaviyelerin isimleri şunlardır: Seyyid Mazlum Zaviyesi, Bum (Yum) Dede Zaviyesi, İsa Baba Zaviyesi, Omuzu Güçlü Zaviyesi, Çomak Baba Zaviyesi, Sa'dü'l Aziz Zaviyesi, Yeni Çınar Zaviyesi.²

Han-Hamamlar

Dulkadir Beyliği zamanında Maraş'ta görülen hamamlar: Boğazkesen Hamamı,³ Çukur Hamam, Hatuniye (Pazar-Marmara) Hamamı'dır.⁴

Aynı dönemde şehirde Han-ı Bağdadü'l Kebir (Kâtip Hanı) bulunmaktadır. Bu hanın doğu tarafındaki kısmın Alaüddevle Bey tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir. Bu han, Seyyid Mazlum Zaviyesi'nin vakfidir.⁵ Bu han şehrin konaklama ihtiyacını gidermekte önemli rol oynamıştır.

Kütüphane

Bir Müslüman Türk geleneği olarak ibadethanelerde kitaplıklar kurulurdu. Dulkadir Beyliği zamanında Maraş'ta medreselerde, tekke ve zaviyelerde, camilerde küçük kitaplıklar kurulmuştur. Bu kitaplıklar, dermesi fazla olmayan küçük çaplı kütüphanelerdir.

¹ Erol Altınsapan, "Osmanlı Dini Mimarisinde Farklı Adlar İle Tanınan Çok İşlevli Yapılar Hakkında Bir Değerlendirme" Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1-2), Eskişehir 2004, s.16.

² Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, TTK Yay., Ankara 1989, s.131.

³ Özkarcı, C.2, s.1216.

⁴ Özkarcı, C.1, s.448, 52.

⁵ Özkarcı, C.1, s.365, 366.

Değirmenler

Taş Medrese Mescidi 16. yüzyılın başlarında Alaüddevle Bey tarafından yaptırılmıştır. Alaüddevle Bey, mescidin yanındaki Hatun Değirmeni'ni vakıf olarak kaydettirmiştir.¹

Uzunoluk Değirmeni, Nebeviyye Medresesi'nin vakfı olan Şakirdoğlu Değirmeni, Şazi (Şadi) Bey Değirmeni, Şems Hatun Medrese ve Camii'nin vakfı ve harap halde olan bir değirmen² tespit edilmiştir.

Türbeler

Dulkadir Beyliği döneminde bulunan türbeler şunlardır: Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi, Taş Medrese Türbesi, Bum (Yum) Baba Türbesi,³ Çomak Baba Türbesi.

Uyuz Pınarı

Uyuz Pınarı 15. Yüzyılda yapılmış bir Dulkadir Beyliği eseridir.⁴ Adından da anlaşıldığı kadarıyla tedavi amaçlı olarak kullanılan pınarın, uyuz ve cüzzam hastalığına iyi geldiği sanılmaktadır.

Köprü

Şehir ticaret yolları üzerinde olduğundan yol veya geçit vergisi denilen ve tüccardan alınan bacı-ı rah-ı Ceyhun'dan elde edilen vergiler bulunmaktadır.⁵ Bu da Ceyhan üzerinden elde edilen vergilere işaret etmektedir.

Kale

Hititler zamanından kalma Maraş Kalesi, Dulkadir Beyliği döneminde de kullanılmıştır.⁶ Bu dönemde kale, Maraş şehrinin hemen merkezindeydi. Bu dönemde Kale'nin güneyinde bulunan Ulu Camii ve onun güneyi çok işlek bir çarşı kompleksiyle dolmuştu.

¹ Yinanç, s.121.

² Yinanç ve Elibüyük, C.1, s.38.

³ Özkarcı, C.1, s.48, 350, 357.

⁴ Özkarcı, C.1, s.516.

⁵ Yinanç ve Elibüyük, C.1, s.37.

⁶ Özkarcı, C.1, s.521.

Dulkadirli Beyliği Sarayı

Varlığı kaynaklarda tespit edilen Dulkadirli Beyliği'ne ait saray günümüze gelmemiştir. Sarayın yeri hakkında Arifi Paşa şu bilgileri vermektedir: “*Kuyucak ve Alaybeyi ve Şekerli mahallelerinin önünde ve garb cihetine nazır bir tepede ve şimdi Sarayaltı Camii denilen camii şerifin üst başında idi. ...Sarayın arsası bugün mahalle halindedir*”¹.

Kaynaklarda bu saraydan Büyük Paşa Sarayı adıyla bahsedilmiş ve sarayın Dulkadirli Beyliği'ne ait olduğunu belirtilmiştir. Sarayın kapısı üzerinde bulunan mermer levhada şunların yazıldığı kaydedilmiştir:

- 1.Zulkadirzade Halil Bey ömrün olsun müstedan
- 2.Bu saray-ı dilkeşi kaldın muammer bittemam
- 3.Bilhurufi mu'ceminden hanesinin tarihin
- 4.Hoş müfrerrah menzil olmuş bu saray-ı bab-ı gam².

Kitabeye göre, sarayın Dulkadir Beyi Halil Bey (1353-1386) tarafından güzel bir şekilde inşa edildiği belirtilmektedir.

MARAŞ'IN NÜFUSU VE NÜFUS YAPISI

Dulkadir Beyliği 1522'de Osmanlı Devleti'ne katılınca, aynı yıl ilk tahrir başlanmıştır. Maraş'ın nüfusu ile ilgili ilk kayıt bu tahrir defterindedir. Buradaki kayıtlarda, şehrin nüfusu yerine vergi nüfusu belirtilmiştir.

Hane, Osmanlılarda bir nüfus ve vergi birimidir. Osmanlı Devleti üzerine araştırmalar yapan bilim adamları tarafından, hane sayısı genel olarak 5 veya 7 kişi olarak kabul edilmektedir.³

Maraş'ın nüfusu ile ilgili elde edilen ilk veri 1525 tarihlidir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılan bu ilk tahrirde, şehrin 50 mahallesi ve 475 hanesi bulunduğu kaydedilmiştir.⁴

Şehirde sayıları toplam 1126 olan imam, müezzin, vergi muafı, görevli, huddam^{*}1, muhassıl*, kethüda, sipahi ve çocukları, mücerred*,

¹ Arifi Paşa, “*Maraş ve Elbistan'da Zulkadir (Dulkadir) Oğulları Hükümeti*” TOEM, Sene: 5, Numara: 35, H.1331, s.697.

² Özkarcı, C.2, s.1220.

³ Nejat Göyünç, “*Hane*”, DİA, C.15, TDV, İstanbul 1997, s.552.

⁴ Tekin, s.68.

* Huddam: Hizmetçi

* vergi memuru

* Mücerred: Bekar erkek

nefer, sadat*, köle ve muazzaf bulunuyordu.¹ Böylece nüfusun 5000 civarında bulunduğu tespit edilebilir. Dulkadir Beyliği zamanında nüfusun tamamı Müslüman'dır.²

Dulkadir Beyliği döneminde Maraş halkını Dulkadir Türkmenleri oluşturuyordu. Bu Türkmen topluluğu, Oğuzların Bozok koluna mensuptur. Dulkadirliler, 1300'lü yılların başında Moğol baskısı ile İran üzerinden Anadolu'ya gelip Elbistan ve Maraş bölgesine yerleşmişlerdir. Beylik, 1337 yılına kadar Mısır Memlûk Türk Devleti'ne bağlı kalmış ve bu tarihten sonra Beylik olmuştur. Beyliğin Osmanlılara katıldığı 1522 tarihine kadar, beyliğin başında 10 tane Dulkadir beyi tahta geçmiştir. Bu beylerden 5 tanesi ya idam edilmiş, ya da suikastla öldürülmüştür.³

YAPILAR VE YERLEŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çeşitli kaynaklardan ve saha araştırmaları sonrasında öğrendiğimiz Maraş'ın eski mahalleleri ve mimari yapılarının şehir içerisindeki yerleşimlerini şöyle belirtmek mümkündür:

Maraş'ın 1525 tarihinde yapılan tahrir kayıtlarına göre 50 tane mahallesi vardı. Bu kayıtlardan öğrendiğimize göre, Maraş batıda Akçakoyunlu Mahallesi ve Şekerdere, doğuda Hazinedarlı Mahallesi, güneyde Cıgıcığlar ve Deli Alili, Şazi Bey, kuzeyde Kulağıkurtlu mahallesi arasında bulunuyordu. Bu mahallelerin şehir içerisindeki yerleri bellidir. Bu mahalle isimleri bugün de kullanılmaktadır.

Dulkadir Beyliği döneminde şehrin muhtelif yerlerine cami ve mescidler inşa edilmişti. Bunlardan 6 cami ve 1 Mescid günümüze ulaşmıştır. Bu yapılar işlevlerini sürdürmektedir. Bunun yanında aynı dönemde inşa edilip günümüze ulaşamayan mescid sayısı ise 7 tanedir. Bunlar Mescidi Karaduman, Hamza Naib Mescidi, Tüleklü Mescidi, Çakmaklar Mescidi, Musa Mescidi, Kara Divan Mescidi, Muhammed Bey Mescidi. Bu mescidlerin şehir içerisinde yerleşim yerleri bilinmemektedir.

Maraş'ta bu dönemde Taş (Rad) Medrese, Hatuniye (Şems Hatun) Medresesi, Bağdadiye Medresesi, Nebeviyye (İmaret) Medresesi, Bektutiye (Kadı) Medresesi, Şazi (Şadi) Bey Medresesi, Haznedarlı (Ali

* Sadat: Hz. Peygamber soyundan gelenler

¹ Tekin, s.68.

² Gündüz vd., s.194.

³ İlyas Gökhan, "Kayseri ve Yöresinde Dulkadir Beyliği Hâkimiyeti ve Eserleri", hzl. Ali Aktan, IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2003, s.224.

Ağa Buk'ası, Boğazkesen (Ekmekçi Hacı Ali Ağa) Medresesi'nin varlığı görülmektedir. Bu 8 adet medreseden Bağdadiye Medresesi ve Nebeviyye (İmaret) Medresesi Ulu Camii'nin kuzeyinde idi. Bunlar yıkılmıştır. Diğer medreseler ise isimlerinden de anlaşıldığı gibi aynı adı taşıyan ve günümüze ulaşan camilerin yanında idi.

Dulkadir Beyliği döneminde Seyyid Mazlum Zaviyesi, Bum (Yum) Dede Zaviyesi, İsa Baba Zaviyesi, Omuzu Güçlü Zaviyesi, Çomak Baba Zaviyesi, Sa'dü'l Aziz Zaviyesi, Yeni Çınar Zaviyesi bulunmakta idi. Bu 7 zaviye günümüze ulaşmamıştır. Fakat sadece iki zaviyenin türbeleri günümüze ulaşmıştır. Bunlardan Bum (Yum) Baba zaviyesi, şimdiki Saatçiler Çarşısı civarındaydı. Bum (Yum) Dede'nin türbesi bu çarşıdadır. Çomak Baba Zaviyesi ise şimdiki Sakarya Mahallesi Çomaklı Mevkii'ndeydi. Çomak Baba'nın türbesi buradadır. Çomak Baba Türbesi'nin etrafı yol ve ev ile çevrilidir. Seyyid Mazlum Zaviyesi'nin de Ulu Cami'nin güneyinde olduğu belirtilmiştir. Diğer zaviyelerin yerleri tespit edilememiştir.

Bu dönemde Boğazkesen Hamamı, Çukur Hamam, Hatuniye (Pazar-Marmara) Hamamı olmak üzere 3 hamam bulunduğu görülmektedir. Bu hamamlardan Çukur Hamam Kale'nin güneyinde, Hatuniye Hamamı ise Kâtip Han'ın güneyinde olup günümüzde de hizmet vermeye devam etmektedir. Boğazkesen Hamamı'nın da Boğazkesen Camii civarında bulunduğu bilinmektedir.

Yine bu dönemde Kâtip Han (Han-ı Bağdadü'l Kebir) bulunmaktadır. Ulu Camii'nin güneyinde bulunan Kâtip Han bugünkü şeklini almıştır. Bugünkü hanın doğusundaki üzeri toprak dam olan ve tavanında süslemeler bulunan yapının, Alaüddevle Bey'in yaptırdığı hanın bir parçası olduğu bilinmektedir. Hanın her iki parçası da günümüzde harap haldedir.

Bu dönemde Hatun Değirmeni, Uzunoluk Değirmeni, Şakirdoğlu Değirmeni, Şazi (Şadi) Bey Değirmeni ve harap halde olan vakıf bir değirmenin varlığı bilinmektedir. Bu 5 değirmenden Uzunoluk Değirmeni bugünkü Uzunoluk semtindedir. Şazi Bey Değirmeni'nin ise, aynı adı taşıyan mahallede bulunduğu tahmin edilmektedir. Hatun Değirmeni'nin de bugünkü Taş Medrese'nin yanında bulunduğu kaynaklarda belirtilmiştir.

Bu dönemde şehirdeki tek imaret, Nebeviyye İmaretidir. İmaret Ulu Camii'nin kuzeyinde kurulmuştur. Günümüze ulaşmamıştır.

Beylik döneminden 4 türbe günümüze ulaşmıştır. Bunlardan Hatuniye Camii'ndeki Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi, Taş Medrese

Türbesi, Saatçılar Çarşısı'nda Yum Baba Türbesi, Çomaklı'da Çomak Baba Türbesi bulunmaktadır. Türbelerin yerleri bugün bellidir.

Bunlara ek olarak şehirde tedavi amaçlı kullanılan Uyuz Pınarı bulunmaktadır. Uyuz Pınarı İsa Divanlı Camii'nin doğusunda, Dulkadir Hanedanı'nın mezarlığının bulunduğu bugünkü Bey Camii'nin güneybatısına düşmektedir. Yakın zamanda tamirat görmüş ve bugün hizmet vermeye devam etmektedir.

Dulkadir Beyliği zamanında da kullanılan Kale, şehrin merkezinde yer almıştır. Mahalle ve çarşı yapılanması dikkate alındığında, bahsi geçen dönemde kalenin özellikle doğusu ve güneyinin, yerleşimin yoğun olduğu bir bölge durumunda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Günümüze ulaşmayan Dulkadirli Beyliği Sarayı ise şimdiki Sarayaltı Mevkii'nin üst tarafında bulunuyordu. Sarayın tam yerinin Kuyucak ile Şekerli hattında batıya nazır tepe üzerindedir. Sarayın arsasının yerinde bugün evler bulunmaktadır.

Gerek yapı olarak günümüze ulaşan gerekse varlıklarını kayıtlardan öğrendiğimiz bu eserler, Maraş'ın o dönemki mührü sayılmaktadır. Bu yapılar vasıtasıyla Maraş'ın o döneme ait yerleşim haritasını öğrenme imkânı bulmaktayız. Buna göre Maraş, bu eserler etrafında yerleşme göstermiştir. Bu yapılaşmada mahalleler, dini ve ticari yapılar arasında irtibatı sağlayan ve kendiliğinden oluşan yollar ile caddeler meydana gelmiştir.

Şehrin bu dönemdeki nüfusunun ise 5000 civarında bulunduğu tahmin edilmektedir. O döneme göre bu nüfus yoğunluğu küçümsenemeyecek kadar çoktur. Buna bir de yaylak-kışlak arasında ticaret yapmak amacıyla şehirden geçen Türkmen nüfusun yoğunluğunu eklersek, şehirdeki canlılığı anlamak mümkün olacaktır.

SONUÇ

Maraş şehri Dulkadir Beyliği Dönemi'nde tamamen Müslüman Türk şehri görüntüsünde idi. Bu dönemde şehir Türkmenlerin yoğun olarak yerleşmesiyle birlikte genişleme göstermiştir. Maraş'taki konut yerleşimi özellikle tepeler üzerinde yer alırken, çarşı bölgesi, dinî ve sosyal merkez ise derelerin birleştiği kalenin güneyinde yer almıştır.

Maraş, ticaret yolları üzerinde bulunduğundan ticaret hayatı canlı olmuştur. Bu dönemde stratejik konumuyla, yerleşim alanıyla, esnaf çarşılarıyla, dini ve sosyal yapılarıyla kendisine yeten bir durumda gelişmesini sürdürmüştür.

Şehir hayatının gerekleri olan sosyal, dini ve ticaret ihtiyacı Maraş'ta birçok yapının inşasına neden olmuştur. Bu bağlamda birçok eser yapılmıştır. Şehrin bu dönemdeki 50 mahallesinde, 6 cami, 8 mescid, 8 medrese, 7 zaviye, 3 hamam, 1 han, 5 değirmen, 1 imaret, 4 türbe, 1 tedavi amaçlı uyuz pınarı, 1 bey sarayı tespit edilmiştir.

Bu yapılardan günümüze ulaşanları ve nerede oldukları bilinenleri düşünürsek Maraş Dulkadir Beyliği zamanında Kale ve Ulu Camii merkezli bir yerleşme göstermiştir. Bu dönemde şehir, kale ile Ulu Camii ve Külliyesi merkez olmak üzere Divanlı, İsa Divanlı, Hatuniye, Cıgıcığlar, Hazinedarlı, Veledanı Âlem, Çiçeklü, Şekerdere, Mevlana, Divane Alilü (Deli Alili), Kulağıkurtlu mahallelerinin bulunduğu bölge civarında yerleşik durumda idi. Anlaşıldığı kadarıyla bu dönemde şehir yaklaşık 6 km²'lik bir alan üzerine yayılmıştır.

KAYNAKÇA

ALTINSAPAN, Erol, “Osmanlı Dini Mimarisinde Farklı Adlar İle Tanınan Çok İşlevli Yapılar Hakkında Bir Değerlendirme” **Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2 (1-2), Eskişehir 2004, ss.15-28.

ARİFİ PAŞA, “Maraş ve Elbistan’da Zulkadir (Dulkadir) Oğulları Hükûmeti” **TOEM**, Sene: 5, Numara: 35, H.1331, ss. 692-697.

ASLANAPA, Oktay, **Türk sanatı II: Anadolu Selçuklularından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, C.II, Ankara 1973.

DOĞAN, Ayhan, **XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Maraş**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1999.

ERDOĞAN, Muzaffer, “Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı: VII, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara 1968, ss. 149-205.

GÖKHAN, İlyas, “Kayseri ve Yöresinde Dulkadir Beyliği Hâkimiyeti ve Eserleri”, hzl. Ali Aktan, **IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri**, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2003, ss. 223-231.

GÖYÜNÇ, Nejat, “Hane”, **DİA**, C.15, TDV, İstanbul 1997, ss. 552-553.

GÜNDÜZ, Tufan vd., “Kahramanmaraş”, **DİA**, C.24, İstanbul 2001, ss.192-201.

GÜRBÜZ, MEHMET vd., “Kahramanmaraş’ın Kurtuluşu, Gelişimi ve Mekansal Analizi”, Ed.: Metin Özaslan vd., **Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Bildirileri (10-12 Eylül 2003)**, Ankara 2004, C.1, ss.276-285.

GÜRBÜZ, Mehmet, **Kahramanmaraş Merkez İlçe’nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası**, Kahramanmaraş Valiliği Yayını, Kahramanmaraş 2001.

KOÇ, Kemalettin, **Kahramanmaraş’ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi**, Ukde Yay., Kahramanmaraş 2010.

ÖZKARCI, Mehmet, “Maraş’ta Osmanlı Dönemi Ticaret Yapılarının Türk Mimarisindeki Yeri ve Önemi”, **XIII. Türk Tarih**

Kongresi (4-8 Ekim 1999), Ayrıbasım, TTK Yay., Ankara 2002, ss.1213-1232.

ÖZKARCI, Mehmet, **Türk Kültür Varlıkları Envanteri: Kahramanmaraş 46**, C. 1-2, TTK. Yay., Ankara 2007.

SOLAK, İbrahim, **XVI. asırda Maraş kazası: 1526-1563**, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

SOLAK, İbrahim, “*XVI. Yüzyılda Maraş Şehri*”, **Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş 2008, ss. 142-162.

TEKİN, Rahmi, “*1525’te Maraş’ın Mahalleleri ve Nüfusu*”, **Tarihi Uzunluk Dergisi**, Sayı: 8, Kahramanmaraş 1996, ss. 67-68.

VELİKÂHYAOĞLU, Nazif, “*906/1501 Tarihli Süleyman Bey Oğlu Alâüddevle Vakfiyesi*”, **Sütçü İmam Dergisi**, Sayı: 6, Akid Yayıncılık, Ankara 1993, ss.17-31.

YİNANÇ, Mükrimin Halil, “*Elbistan*”, **İA**, MEB, C.4, ss.223-230.

YİNANÇ, Refet, Mesut Elibüyük, **Maraş Tahrir Defteri (1563)**, C.1, Ankara Üniversitesi, Ankara 1988.

YİNANÇ, Refet, **Dulkadir Beyliği**, TTK Yay., Ankara 1989.

IV. OTURUM

**DULKADİR TÜRKMENLERİNİN GÜNEYDOĞU
ANADOLUDAKİ FAALİYETLERİ**

Arş. Gör. Sungur DOĞANÇAY*

Türkmen Adı

Anadolu'da Osmanlı hâkimiyetinin başlaması ile birlikte Batı Anadolu'daki konar-göçer Türkmenler, Yörük/Yürük olarak isimlendirilmekteydi. Yörük ismi için genel kabul gören tanım koşan, sefere giden, bir yerden başka bir yere sürekli hareket edendir.

Yörüklerin yayılma alanları ise Rumeli ile Kızılırmak'ın batısında kalan alanlar olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı Batı Anadolu'da XVII. yy'dan önce konar-göçerlere Türkmen ve bunların kurdukları köylere Türkmen köyü denilmiştir.

Konargöçer hayatı temsil eden Türkmenler, vesikalarda bazen Yörük bazen de Yürük Türkmenleri olarak adlandırılmıştır. Bu bağlamda Halep Türkmenleri Yörükkan-ı Halep, Dulkadir Türkmenleri Yörükkan-ı Maraş, Bozok bölgesindeki Türkmenler ise Yörükkan-ı Bozok olarak anılmaktadır.¹

* Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Tarih Eğitimi ABD Araştırma Görevlisi. E-posta; sungur_dogancay@hotmail.com

¹ Tufan Gündüz, Anadolu'da Türkmen Aşiretleri, Yeditepe Yay., İstanbul, 2007, s. 32-34

Dulkadirliilerin Menşei ve Coğrafyası

Halep'ten başlayarak Amanoslar'ın doğusundan Tohma Vadisine, kuzeyde Sivas'ın güneyindeki Gemerek ve Gürün, batıda Kırşehir'e kadar uzanan bölgelerde yurt tutan Dulkadir Türkmenleri, Oğuzların Bozok koluna mensupturlar. Dulkadirli halkını teşkil eden cemaatler ise çoğunlukla Bayat, Avşar ve Beydilli boylarından idiler. Ancak Dulkadir beylerinin bu boylardan hangisine mensup oldukları bilinmemektedir. Dulkadirli Halkını teşkil eden Türkmenler'in çoğunluğunun Bayat Boyundan olması Dulkadirli Beyliği'nin de Bayat Boyuna mensup olduğu ihtimalini akla getirmektedir.¹

Maraş ve Elbistan yöresinde yaşayan daha çok Oğuzların Bozok koluna mensup Türkmenler yazın Kayseri, Sivas, Maraş ve Malatya bölgeleri arasında yaylalarda hayvanlarını otlatırken, kışın da Maraş'tan Halep'e kadar uzanan mıntikalarda kışlamaktaydılar. 1335'te Ebu Said Han'ın ölümü ile İlhanlı Devleti yıkılmış ve Anadolu'da da Moğol hakimiyeti çökmüştü. Bu sırada, Memluklar da Kuzey Suriye hudutlarının güvenliğini sağlamak için Kendilerine bağlı Dulkadir Türkmenlerinin Maraş'ta bir beylik kurmalarına göz yumdular. Halep valisine bağlı olarak kurulan Dulkadir Beyliğinin başında bulunan beyler, Memluk sultanı tarafından Elbistan naibi olarak tanınıyordu.

Memluk Sultanı Muhammed b. Kalavun tarafından 1337 yılında Elbistan naipliğine atanan, Maraş ile Elbistan çevresindeki Bozok ve Ağaçeri Türkmenlerinin reisi olan Karaca Bey, kısa süre sonra bölgede liderliğini kabul ettirerek, kendisini naip değil de bağımsız bir hükümdar olarak görmeye başladı. Onun bu şekilde hareket etmesinin sebebi; şüphesiz dayandığı Türkmen kitleleridir. Çünkü, Anadolu'nun fethinden bu yana Maraş ve Elbistan civarına birçok Türkmen yerleşmiştir. Hatta Selçuklu ve Moğollara karşı isyan eden Ağaçeri Türkmenleri de bu bölgede yoğun olarak bulunmaktaydı. Buralara Bozok Türkmenlerinin de gelmesiyle bölge Türkmen deposu halini aldı.²

XIV asrın başında Türkmenler tarafından idare edilen Maraş bölgesinde yaşayan Avşar, Beydilli ve Bayat boyları sürüleri ile birlikte yazın yaylalarda kışları ise ovada oturmaktaydılar. Anadolu'da

¹ Refet Yinanç, *Dulkadiroğulları Beyliği*, Türkler Ansiklopedisi, c. 6, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, 809

² İlyas Gökhan, Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I, (ed) Yaşar Alparslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar, Ukde Yay., Kahramanmaraş 2008, s. 169.

İlhanlıların zayıflamaları ile nüfuz alanlarını genişleten Türkmenler, Maraş'tan sonra Elbistan'a kadar olan sahayı ele geçirmişlerdi.¹

Maraş ve Elbistan'ın hakimiyeti için Karaca Bey ile uzun yıllardan beri Elbistan'da yaşayan Türkmenlerin liderliğini yapan Taraklı Halil Bey arasındaki mücadeleyi Karaca Bey kazanmış, durumu yakından takip eden Memluk sultanı en-Nasır Türkmen liderlerini Kahire'ye çağırarak ve tercihini Karaca'dan yana kullanarak onu "Türkmenlerin Emiri" olarak ilan etmiştir. Böylece, Maraş ve Çevresinde yaklaşık iki asır devam edecek olan bir beyliğin temeli atılmış oluyordu.²

Dulkadirli Maraş'tan başka Adana, Bozok, Kütahya, Aydın, Divriği, Şarkışla, Kangal, Diyarbakir, Gürün, Karaman, Akşehir, Aksaray, Ankara gibi Anadolu'nun birçok yerine Türkmen oymağı ihraç eden büyük bir ulustur.³

Dulkadirlielerin Doğudaki Faaliyetleri

Karacadan sonra beyliğin başına geçen oğlu Halil Bey zamanında Dulkadirli, Memlukluların imtiyaz alanında bulunan Malatya ve Harput gibi yerleri ele geçirdiler. Ancak, Memlukların karşı saldırısı ile geri çekilmek zorunda kaldılar.⁴

Maraş, Harput, Amik ve Behisni'yi ele geçiren Halil Bey, Memluklularla savaşmaktan çekinmemiş, Üzerine gönderilen Memluk birliklerini üst üste iki defa malup etmeyi başarmış fakat Memluklular kararlılık göstererek Halil Bey'in üstüne gitmiş ve Halil Bey'i ve kardeşi Sevlî'yi Harput'a çekilmeye mecbur etmiştir.⁵

Bu yenilgi sonunda Halil Bey'in, kardeşleri ile arası açılmış, hükümdarlığı boyunca başarılı bir grafik çizememiştir. Bunda önemli olan etkenlerden birisi güçlü devletlerle çetin mücadelelere girişmesinin yanı sıra Dulkadiroğulları ailesinin ikiye bölünmüş olmasıydı.

Bu durumdan faydalanan Memluklular, Sultan Berkuk'un talimatıyla bir suikast sonucu Halil Bey'i öldürdüler.⁶

¹ İlyas Gökhan-Selim Kaya, İlkçağdan Dulkadirlielere Kadar Maraş, Ukde Yay., Kahramanmaraş, 2008, s.173

² Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, TTK Yay., Ankara, 1989, s.10

³ Gündüz, 35-36

⁴ Refet Yinanç, *Adıyaman*, DİA, c. IX, s. 554

⁵ Şimdiye kadar Suli şeklinde okunan bu adı Aynî, harekeleyerek "Sevlî" şeklinde kaydetmiştir. (Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, Ankara 1989, s. 28)

⁶ Yaşar Yücel-Ali Sevim, Türkiye Tarihi I, TTK, Ankara, 1990, s. 313-314

Dulkadirli Türkmenlerinin dinamikmi, sürekli artan nüfuzları, yeni yerleşim yerleri ve yaylalara ihtiyaç duyulması gibi nedenlerden dolayı beyliğin hudutlarını genişletmeleri zorunlu hale gelmişti. Beyliğin doğu ve güney hudutları bu sırada Memluk Devleti'nin elindeydi. Memlukların merkezi Kahire'ye çok uzak olan Malatya, Antep ve Harput gibi şehirlere yerleşmeyi hedefleyen Dulkadirli bu büyük devlet ile karşı karşıya gelmek zorunda kaldılar. Yapılan çetin muharebelerden sonra Harput, Malatya ve Antep, Dulkadirli eline geçti.

Dulkadirli Doğu ve Güneydoğudaki faaliyetleri bu şehirleri almakla sınırlı kalmamış, Mardin, Diyarbakır, Ergani, Silvan gibi birçok şehri ele geçirmiş, Eretna Devleti'nin hükümdarı Alaaddin Ali'nin veziri Kadı Burhaneddin'in Erzincan emiri Mutaharten'i Erzincan'da kuşatması üzerine Halil Bey'in oğlu İbrahim Bey bu şehre kadar gitmiş ve adı geçen emiri kurtarmıştır. Bu durum bize Dulkadir Devleti'nin ulaşmış olduğu seviyeyi göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Timur'un Anadolu'yu istilası sırasında Dulkadirli toprakları da bu istilaya maruz kaldı ve Elbistan'a kadar gelen Timur ve Müttefiki Akkoyunlu hükümdarı Karayülük Osman Bey kuvvetleri karşısında tutunamayan Dulkadirli Türkmenleri dağlara çekilmek zorunda kaldılar. Dulkadirli, Timur'a karşı Osmanlılar ve Memluklar safında yer aldığı için Timur'un saldırısına maruz kaldılar.¹

Diğer Devletler ile Münasebetler

XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Haçlı seferlerinin başlamasını fırsat bilen Bizans, kaybetmiş olduğu Anadolu topraklarını geri almak için saldırması sonucu Türkler, Orta Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmışlardır. Fakat Türkiye Selçuklu Devleti'nin çabalarıyla Orta Asya'dan Türkmen göçleri sayesinde Anadolu'da Türk hâkimiyeti tekrardan sağlanmıştır. Bu bağlamda Akkoyunlu Türkmenleri'nin 1291 yılında Orta Asya'dan gelerek Anadolu'ya yerleşmişlerdir.²

Dulkadirli Beyliğinin doğu komşuları Akkoyunlular ile münasebetleri Karayülük Osman zamanında başlar. 1426 yılında Karayülük Osman Bey, Harput'u Nasreddin Mehmed'in oğlu Süleyman Bey'den alarak Memluklar'a teslim etti.³ Fakat Nasreddin Mehmed,

¹ Gökhan, 170

² Orhan Sakin, Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler, Toplumsal Dönüşüm Yay., İstanbul, 2005, s.52-53

³ Ebu Bekr-i Tihranî, Kitab-ı Diyarbekriyye,(Çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001, s.71-73

Harput'u tekrar almayı başardı. Memluklarla akrabalık tesis eden Dulkadir hükümdarı bu şehrin kendisinin olmasına Memlukları razı etmişti.

Karayülük Osman Bey'in ölümünden sonra Akkoyunlu şehzadeleri arasında taht kavgaları başladı. Akkoyunlu iktidarını elinde bulunduran Karayülük Osman'ın torunu Cihangir, kardeşlerine ve amcalarına karşı bir mücadele yürütüyordu. Cihangir'e karşı amcaları, Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah'tan yardım isterlerken diğer bir amcası olan Kasım ile bazı Akkoyunlu beyleri de Dulkadirli Süleyman Bey'in yanına sığındılar. Erzincan'ı Akkoyunlulardan alan Cihanşah, kumandanlarından Rüstem Tarhan'ı muhtemel bir Dulkadirli müdahalesini önlemekle görevlendirdi, ve Karakoyunlu kuvvetleri Malatya'ya kadar ilerleyerek, Dulkadir ve Memluk sınırlarını ihlal ettiler. Bundan dolayı Cihanşah, Memluk sultanına başvurarak amacının Cihangir'i takip etmek olduğunu bildirdi. Dulkadirli de Cihangir'e yardım ediyorlardı. Cihanşah'ta Dulkadirli'lerin bu yardımını engellemek ve Cihangir'i bertaraf etmek için, Cihangir'in sığındığı yer olan Malatya'ya yürüdü fakat Memlukların da yardımını alan Dulkadirli tarafından geri püskürtüldüler.

Dulkadirli'nin başına Süleyman Bey geçtiğinde diğerlerine nazaran barışçı bir politika takip etti. Süleyman Bey kızlarından birisini Memluk sultanının oğluna diğerini yani Sitti Hatun'u Fatih Sultan Mehmet'in babası II. Murat'a vererek hem Karamanlı hem de Akkoyunlulara karşı akrabalık yoluyla kendisini güvenceye almıştı.¹

Süleyman Bey'in yerine geçen oğlu Melik Arslan, babası gibi hoşgörü siyaseti güderek ve ittifaklar yaparak hem Osmanlılarla hem de Memluklularla dostluğu devam ettirmek istediye de bu mümkün olmamış, üstelik Karakoyunlu ve Akkoyunlu devletleriyle mücadele etmek zorunda kaldı, Akkoyunlular ile olan mücadeleleri sonucunda yenilerek Harput'u adı geçen devlete terk etmek zorunda kaldı.²

Memluklular'ın amacı Dulkadirli'lere yardım etmek olmasına rağmen Dulkadirli'nin Osmanlılarla arasındaki dostane münasebetten rahatsız olduğu için Dulkadirli'lere yardım etmemiştir.³ Hatta Süleyman Bey, Memlukluların gönderdiği bir fedai tarafından katledildi.⁴

¹ İsmail Altınöz, Dulkadir Eyaletinin Kuruluş ve Gelişmesi, Ukde Yay. Kahramanmaraş, 2009, s. 31,32

² Altınöz, 32

³ Yinanç, 60

⁴ Gökhan, 172

Kendisini çok güçlenmiş olarak gören Akkoyunlu Devleti, Osmanlı Devleti hükümdarı Yavuz Sultan Selim'in, Şii tehlikesine karşı Anadoluyu korumak için Safevi hükümdarı Şah İsmail'e karşı başlattığı sefere iştirak etmesi yönündeki davetine dahi olumsuz yanıt vererek Osmanlı Devletinin ittifak isteğini reddetmiştir.¹

1473 yılında Otlukbeli Savaşından sonra Akkoyunlu Devletinin Orta Anadolu ve Dulkadirliler üzerindeki baskısı sona ermiştir.

Dulkadirlilerin yetenekli hükümdarı, hem Akkoyunluların kendi aralarındaki taht mücadelesinden yararlanmış hem de Akkoyunlular'la Safeviler'in birbiriyle girişmiş olduğu mücadele sonucunda Doğu ve Güneydoğu'da meydana gelen otorite boşluğunu kendi lehine doldurma siyaseti gütmüştür. Ancak bu sırada başka bir tehlike yani Şah İsmail'in idaresindeki Safevi Devleti Güneydoğu'yu tehdit etmeye başladı.²

“Musullu Türkmen beyi reisi Emir Bey 1507 tarihinde Diyarbakır bölgesini Şah İsmail'e teslim edince o da Muhammed Han Ustacalu'yu bu bölgeye vali tayin etti. Muhammed Han, Diyarbakır eyaletindeki bir takım şehirler ele geçirdi ise de bu bölgenin muhtelif kalelerine hâkim olan Kürd reisleri Sünni oldukları için, Şah İsmail'e tâbi olmak istemediler ve Muhammed Han ile mücadeleye girişip ona çok telefât verdirdiler”.³

Maraş ve çevresinde bulunanların yanı sıra Anadolu'da bulunan diğer Türkmenlerin Şah İsmail'e tabi olması ya da ona meyiletmesi şüphesiz Dulkadirliler'i olumsuz yönde etkilemiştir. Türkmenlerin Şah'ı tercih etmelerindeki etkenler arasında diğer güçlü devletlerle olan askeri ve siyasi mücadelelerinin yanı sıra Şii Mezhebi'nin, dini kaidelerde bazı kolaylıklar sağlaması idi. Zira, konar-göçer olan Türkmenler üzerinde bu kolaylıklar çok etki ediyordu.

Dulkadirliler, Safevi Devleti'nin Akkoyunlu'lar ile olan mücadelesinde tarafsız kalmasına rağmen, Şah İsmail'in Dulkadirli hükümdarı Alaüddevle'nin kızı ile izdivaç yapmak istemesi ve Alaüddevle'nin bunu reddetmesi üzerine iki ülke arasındaki ilişkiler gerildi. Kız alıp verme meselesini bahane eden Şah İsmail, Dulkadirli ülkesine saldırılar düzenlemeye başladı. Aslında her iki ülkenin de amacı Akkoyunlu ülkesini bertaraf ederek Güneydoğudaki topraklarını ele

¹ Remzi Kılıç, Kanuni Devri Osmanlı-İran Münasebetleri, IQ Kültür Yay., İstanbul, 2006, s. 79.

² Gökhan, 172-173

³ Diyarbakır İl Yıllığı, *Şah İsmail İdaresinde Diyarbakır*, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara, 1967, s. 200

geçirmekti. Şah İsmail ilk önce Diyarbakır üzerine saldırıya geçti, fakat Dulkadirli-Akkoyunlu ittifakı sonucunda Şah geri çekilmek zorunda kaldı. Akkoyunlular ile Diyarbakır'a gelen Dulkadirli, Diyarbakır'ı Akkoyunlular'a verdiler fakat Diyadin, Silvan, Hasankeyf, Mardin, Eğil, Ergani ve Diyarbakır'ın etrafındaki birçok köyü ele geçirmeyi başarmakla beraber Şahruh Bey kumandasındaki Dulkadirli birlikleri de Urfa'yı ele geçirdi.

Şah İsmail, Dulkadirli zaiyat verdimen, Akkoyunlu-Dulkadirli ittifakını önlemek ve Dulkadirli topraklarını ele geçirmek için büyük bir sefer başlattı. Başta Osmanlı olmak üzere, komşu devletlerden yardım isteyen Alaüddeve, bunda muvaffak olamadı ve Safevi saldırısı karşısında, mağlup olmaktan kurtulamadı. Bu saldırı sonucunda Şah İsmail Maraş ve Elbistan'a kadar ilerledi, geçtiği Dulkadirli şehirlerini yaktı, yıktı, talan etti.

Diyarbakır'ı ele geçiren Safeviler, buranın valiliğine Muhammed Ustacalu'yu atadılar. Bu arada Harput da Dulkadirli'ın elinden çıktı. Güneydoğuda ki kaybetmiş olduğu topraklarını tekrardan ele geçirmek isteyen Dulkadirli ve Akkoyunlular tekrardan birleşik bir ordu tertip ederek Diyarbakır'a sefere çıktılar fakat Diyarbakır'ı elinde bulunduran bahadır devlet adamı Muhammed Ustacalu Han, bu birleşik orduyu mağlup ederek Diyarbakır'daki statüsünü sağlamlaştırdı. Muharebenin sonunda Alaüddeve'nin oğullarından Erduvan ve Kasım Safeviler'e esir düştü. Bu iki şehzade derhal idam edildi.

1510 yılında, oğulları Şahruh ve Ahmet komutasındaki birlikleri ile tekrardan Güneydoğu seferine çıkan Dulkadirli, yapılan mücadele sonucunda tekrar mağlup olmaktan kurtulamadı.

Safevi Devleti'nin zuhur edişii ile birlikte Dulkadirli toprakları ve Anadolu'da yaşayan Rumlu, Tekelü, Ustacalu, Çemişgezeklü, Kaçar, Bahadırılı, İspirlü, Zu'lkadr, Varsak, Arapgirli, Şamlu, Turgutlu, Afşar, Sa'dlu, Karamanlu, Bayat, Baharlu, Bozcalu gibi birçok Türkmen, Şii mezhebini benimseyerek Şah'a iltihak etmiş, Dulkadirli Devleti'nin hem Maraş ve çevresindeki hem de Doğu ve Güneydoğu'daki varlığı büyük zararlar görmüştür.¹

Dulkadirli Devleti, adı geçen bölgelerde mevcut otorite boşluğundan da istifade ederek buralarda hâkimiyet mücadelesine girişmiştir. Uzun süreli olmasa da bunda muvaffak olmayı başaran

¹ Salih Erpolat, *XVI. Yüzyılın Başlarında Diyarbekir Eyâletinde Viran Köyler Meselesi*, 1. Uluslar arası Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu, Diyarbakır Valiliği Yayını, s. 592

Dulkadirliler, bölgenin Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında pay sahibi olmuştur. Mesela “Güneydoğu Anadolu bölgesine yerleşmiş olan Boz-ulus, Diyarbakır Türkmenleri, Dulkadir Oymakları ve Halep Oymakları olmak üzere üç koldan meydana gelmiştir.”¹

Ayrıca, Diyarbakır’daki birçok yerleşim yeri isminin yaygın olarak bilinenin aksine Kürtçe değil de Türkçe olması buna delil olarak gösterilebilir. Örneğin XVI. yüzyılda Ergani sancağında Keskin ismi zaman içerisinde halk arasında Kesko’ya Akpınar Akpar’a Akçakale Acagıl’a Mardin’in Kızıltepe ilçesinin XVI. yüzyıldaki Koçhisar olan isminin Koşar’a dönüşmüştür.²

Dulkadirlilerden sonra Akkoyunlular ve Safevilerin hizmetine giren birçok Türkmen aşireti burada varlıklarını ve bu devletlere olan hizmetlerini devam ettirdiler.

Sonuç

Bölgede Moğol hâkimiyetinin çökmesini fırsat bilen Dulkadirliler, Türkmenlerin de desteğini alarak Maraş ve Elbistan’da bağımsız hareket etmeye başladı. Kısa sürede beylikten devlete dönüşen Dulkadirliler, bölgenin diğer devletleri ile boy ölçüşebilecek düzeye ulaştı.

Karaca, Alaüddevle, Halil, Şabudak Bey gibi bahadır devlet adamlarına sahip olması elbette ki Dulkadirliler için büyük bir avantaj idi.

Özellikle Akkoyunlular ve Safevileri ile hem Maraş çevresi hem de Doğu ve Güneydoğu Bölgesinin hâkimiyeti için mücadelelere girişmiş, bunun sonucunda bazen galip çıkmış bazen de malup olmuştur.

Maraş ve Elbistan’a egemen olmanın yanı sıra kısa sürede Urfa, Malatya, Harput, Adıyaman, Mardin ve Diyarbakır’ı da ele geçirmeyi başaran Dulkadirliler, Safevilerin kurulması ile bu üstünlüklerini kaybetmişlerdir.

Adı geçen devletin Şii merkezli bir yönetimi benimseyerek, Dulkadirliler’e tabi birçok Müslüman Türkmen’i kendi tarafına çekmeyi başarması, Dulkadirliler’in topraklarına saldırması ve bunda da muvaffak olması Dulkadirliler’i Doğu ve Güneydoğu topraklardan çekilmeye, Akkoyunlu’lar, Safeviler ve Memlûklular arasında denge politikası izlemeye mecbur etmiştir. Bölgede etkinliğini artıran ve adı geçen devletlere üstünlüğünü kabul ettiren Osmanlılar, Yavuz Sultan Selim Han

¹ Sakin, 65

² Erpolat, 592-593

döneminde bölgede hâkimiyetini ilan etmiş ve Dulkadirîler de kendi istekleri ile Osmanlı Devleti'ne tabi olmuşlardır.

KAYNAKLAR

- Gündüz, Tufan, **Anadolu'da Türkmen Aşiretleri**, Yeditepe Yay., İstanbul, 2007.
- Yinanç, Refet, *Dulkadiroğulları Beyliği*, **Türkler Ansiklopedisi**, c. 6, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002.
- Gökhan, İlyas, **Maraş Tarihi'nden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I**, (ed) Yaşar Alparslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar, Ukde Yay., Kahramanmaraş 2008.
- Gökhan İlyas - Kaya Selim, **İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş**, Ukde Yay., Kahramanmaraş, 2008.
- Yinanç, Refet, **Dulkadir Beyliği**, TTK Yay., Ankara, 1989.
- Refet Yinanç, *Adıyaman*, **DİA**, c. IX,
- Yücel, Yaşar - Sevim, Ali, **Türkiye Tarihi I**, TTK Yay., Ankara, 1990.
- Sakin, Orhan, **Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler**, Toplumsal Dönüşüm Yay., İstanbul, 2005.
- Tihranî, Ebu Bekr-i, **Kitab-ı Diyarbekriyye**, (Çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001.
- Altınöz, İsmail, **Dulkadir Eyaletinin Kuruluş ve Gelişmesi**, Ukde Yay. Kahramanmaraş, 2009.
- Kılıç, Remzi, **Kanuni Devri Osmanlı-İran Münasebetleri**, IQ Kültür Yay., İstanbul, 2006.
- Diyarbakır İl Yıllığı, *Şah İsmail İdaresinde Diyarbakır*, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara, 1967.
- Erpolat, Salih, *XVI. Yüzyılın Başlarında Diyarbakır Eyâletinde Viran Köyler Meselesi*, **1. Uluslar arası Oğuzlardan Osmanlıya Diyarbakır Sempozyumu**, Diyarbakır Valiliği Yayını, 2004.

DULKADİRLİ DEVLETİNDE ZAMANTI BÖLGESİNİN ÖNEMİ

Seyit Burhanettin AKBAŞ*

Zamantı... Adını ilk Anadolu uygarlıkları döneminden alan bir ırmak... Önce adına Onopniktes demişler. Sonra da Tzamandos, Samandos, Samandu, Simandu, Simandav, Zamandu ve nihayet Zamantı demişler, Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinin Viranşehir köyünden doğan bu ırmağa...

Uygarlıkların eşiği Anadolu, birçok kavimleri de misafir etmiş bu topraklarda. Nihayet son misafirler gelmiş akın akın ... Bunlar, son yurt olarak kabul etmişler Anadolu'yu. Yüzyıllar boyu Anadolu onlara kucak açmış. Samandos adını Samandu, Zamandu ve nihayet Zamantı yapmış Türkler.

II. Kılıç Arslan bir durumdan istifade ederek Kayseri ve Zamantı havalisini Selçuklu topraklarına katarken (1165) ilelebet yörenin Türk yurdu olacağını müjdesini de vermiş sanki. Zamantı... Eski Anadolu dillerine dayanan bu sözcüğün anlamı “kutlu ana tanrıçanın halkı” demekmiş.¹ Zamantı... İlk çağ Kapadokya'sında önemli akarsulardan biri. Büyük bölümü doğduğu Kayseri ili topraklarında yer alan bir ırmak. Kayseri'nin Pınarbaşı, Tomarza, Develi ve Yahyalı ilçelerinden geçerek Seyhan nehrine dökülüyor. Seyhan nehrinin en uzun ve en önemli kaynağını oluşturan Zamantı suyu, Uzunyayla'dan Seyhan nehrine kadar

* Araştırmacı – Yazar. E-posta; bindalli@gmail.com

¹ Bilge Umar; Türkiye'de Tarihsel Adlar, İstanbul, 1993, s.700

308 km. mesafe kat ediyor. Zamantı Ovası, Zamantı Kalesi, Zamantı Köyleri, Zamantı Nahiyesi gibi yöremizde bu ismin kullanıldığı birçok yer var.

Dulkadirli Döneminde Zamantı kazası, sancağın kuzeybatısında, Tahtalı dağları üzerindeki Soğanlı ve Gövdeli dağları ile batıda Korumaz dağı, kuzey ve kuzeydoğuda Uzunyayla arasında kalan sahada bulunmaktadır. Bugün Kayseri'ye bağlı Pınarbaşı ve Pazarören bu bölgede olduğu gibi, Bünyan ilçe merkezi hariç, Bünyan ilçesinin köylerinin büyük bölümü, bugünkü Tomarza, Akkışla, Sarıoğlan ilçelerinin tamamına yakını ve Talas ilçesinin bir kısım köyleri Zamantı kazası içinde kalmaktadır.¹

Dulkadirli Devleti, 1337 yılında Kahramanmaraş ve Elbistan çevresinde kurulmuştur ve kurucusu Zeyneddin Karaca Bey'dir.²

¹ Prof. Dr. Refet Yinanç-Yrd. Doç. Dr. Mesut Elibüyük: Maraş Tahrir Defteri (1563), Ank. Ün. Yay. 1988, Cilt-1, s. XI

² Prof. Dr. Refet Yinanç, "Dulkadirli Beyliği", TTKB, Ankara, 1989, s.10

Dulkadirliilerin, Zamantı bölgesinde önemli izler bırakmasından anlıyoruz ki Maraş'tan Orta Anadolu'ya açılan önemli bir kapı olan Zamantı geçidi özellikle Karaca Bey'in oğlu Halil Bey zamanından beri Dulkadirliilerin eline geçmişti.¹ Kayseri'nin Melikgazi köyündeki Zamantı Kalesi, Zamantı Nahiyesinde önemli bir mevki idi. Civar köyler, Zamantı Nahiyesine bağlı olduğu gibi, Çörümşek, Pınarbaşı, Hınzırı, Gömülgen ve Göstere adı verilen küçük idari birimler de Zamantı nahiyesinin içinde yer alıyordu. Maraş Tahrir Defterleri incelendiğinde Zamantı Nahiyesinin bugünkü Pınarbaşı, Bünyan, Sarıoğlan, Akkışla ve Tomarza ilçelerinin büyük bir bölümünü içine aldığını ve önemli bir yerleşim alanı olduğunu görüyoruz.² Bölgedeki köylere yerleştirilen Dulkadirli Sipahileri, Dulkadirli Türkmenlerinin yörede önemli bir yekün teşkil ettiklerini de göstermektedir.³

Bu konuda en çarpıcı örnek Halil Bey'in ölümünden sonra yerine geçen küçük kardeşi Süli Bey'in adını taşıyan oymağın Kayseri Sancağında, Develi ve Zamantı bölgesinde tespit edilmiş olmasıdır. Kayseri Sancağı Yörüklerinden olan oymak 1484 yılında 15 hane nüfusa sahipken 1584 yılında Hisartepede 118 hane olarak kayıt altına alınmıştır.⁴ Dulkadirli Beylerinden Sülü Bey'in (1386-1398) Malatya Naibi Mintas'la büyük bir savaşa giriştiği ve bu savaşta yenilince Develi Kalesine çekildiği ve buradan hareketle Kayseri'de savaşlar verdiği bilinmektedir.⁵

Sülü oymağı gibi Zamantı bölgesinde Dulkadirli'ye tabi birçok Türkmen obasının varlığı bilinmektedir. Bunlar arasında Ağca Koyunlu, Ağcalı, Ahsen Gazili, Alçı, Avcılı, Alişarlı, Atluhanlı, Bektaşlı, Bahadır Hacı, Etyemez, Firuz Kethüda, Göksulu, Harmandalı, Karasökmen, Kevni, Kerevin, Kılıç, Kösebacılı, Kustere, Persekli, Şam Bayatı, Şeyhli (Sülü veya Selvi de deniyor), Türkmen Sülüklü gibi oymaklar vardır.⁶

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Anadolu Beylikleri", Ankara, 1949, s.169-175

² Prof.Dr.Refet Yinanç – Yard.Doç.Dr.Mesut Elibüyük; "Maraş Tahrir Defteri", Ankara, 1988, II, 667-819

³ 988 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Diyar-ı Bekr ve Arap ve Zülkadriye Defteri (937/1530), II.Dizin ve Tıpkı Basım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yayın No:40, Ankara, 1999

⁴ Prof.Dr.Mehmet İnbaşı; "16. Yüzyıl Başlarında Kayseri", Kayseri, 1992, s.116; ayrıca Mehmet İnbaşı;"16. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri ve Civarında Meydana Gelen Olaylar", III, KYTSB, Kayseri, 2000; Mehmet İnbaşı; "16. Yüzyılda Kayseri ve Civarında Yörük-Türkmen Cemaatleri", II, KYTSB, Kayseri, 1998

⁵ Prof.Dr.Refet Yinanç, "Dulkadirli Beyliği", s.23

⁶ S.Burhanettin Akbaş; "Kayseri'de Yörükler ve Türkmenler", KBB Kültür Yayınları, Kayseri, 2005, s.91

Şam Bayatı oymağının Kayseri’de Şamlulu adını taşıyan bir mevrada oturduklarına şahit oluyoruz. Kayseri’de Nasireddin Mehmet Bey’in kızı Hatice (Mısır) Hatun için yaptırdığı bir Hatuniye Medresesi vardı.¹ Bu medreseye halk zamanla Şamiler adını verdiler.² Yani Şamlılar diyorlardı. Bu ismin verilmesinde Dulkadirlilerle bölgeye göçen ve Dulkadirlilerin bir parçası olan Şam Bayatı oymağıyla bir ilgi kurulabilir. Maraş hattından Sarız ve Zamantı bölgesine ve Kayseri’ye gelen Türkmenlerin büyük bölümü Şam Yörükleri adını alıyordu. Kaçanlı, Şarklu, Çerçili, Çepni, Gördülü, Kızkapanlu, Bayat, İnallu, Pehlivanlu, Mehdiler, Yüreğir, Eymir, Şam Kethüda, Eymir Sakalsız, Bahadırlu, Beceli, Beğlik Avşarı, Avşar Çakal, Beyliklü, Ebiç (Eviç) oymakları Şam Yörüklerindendi.³ Bu isimlerin büyük bölümüne Kayseri yöresinde rastladığımızı göre Şam Yörüklerinin önemli ölçüde Kayseri ve Zamantı bölgesinde yerleşik hayata geçtikleri düşünebiliriz.

Kayseri şehri, 1411 yılında ilk defa Dulkadirliler tarafından zapt edilmiştir. Şehir zaman zaman Karamanoğullarının, zaman zaman da Dulkadirlilerin eline geçse de Zamantı bölgesi bunun istisnasını teşkil etmiş ve her zaman Dulkadirlilerde kalmıştır. Dulkadirli Devletinin 2. Hükümdarı Halil Bey’in türbesi Zamantı Kalesinin eteklerinde, Melikgazi köyünde Danişmentli Emiri Emir Gazi’nin türbesinin yanındadır. Halil Beyin yanında, aynı türbe içinde Mısır Hatun’un da kabri vardır.

Melikgazi köyündeki üçüncü türbe ise Hz.Peygamberin soyundan gelen Şeyh Seyyid Selahaddin’in türbesidir. Dulkadirli Beyleri Seyyid Selahaddin’in soyundan gelen insanlara gerekli ihtimamı göstermişlerdir. Süleyman Şah, Zamantı’da Hazran köyüne Seyyid Selahaddin’in ruhu için bir zaviye ve mescit yaptırmıştır. Alaüddevle Bozkurt Bey ise Tacin (Bugünkü Taçın köyü) köyüne Şeyh Selahaddin’in adını taşıyan bir zaviye yaptırmış ve vakfetmişti. Taçın köyü gibi Kazancık köyünde de Seyyid Selahaddin Zaviyesi vardı ve bu köyde Seyyid Selahaddin evlatları oturuyordu. Seyyid Selahaddin evlatlarının oturduğu Zamantı’daki diğer bir köy ise Mamuşa (Mahmut Uşağı) köyü idi. Düşri mezraıyla birlikte 23 nefere ulaşan köyün tamamı Alaüddevle Bozkurt Bey Zaviyesine kayıtlı idi.

¹ Mehmet Çayırdağ; “Kayseri’de Kitabelerinden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları”, Vakıflar Dergisi, S.XIII, s.531-583; ve Mehmet Çayırdağ; “Dulkadiroğullarının Kayseri’deki Eserleri”, KTA, s.253-240

² Ali Yeğen, “Kayseri’de Tarihi Eserler”, İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Kayseri, 1993, s.114-115

³ R.Yinanç-M.Elibüyük; Maraş Tahrir Defteri, C.II, s.569-570; ve S.B.Akbaş, Kayseri’de Yörükler ve Türkmenler, s.172-173 Şam Bayatı Oymağı

Nasireddin Mehmet Bey'in oğlu Süleyman Şahın da türbesi o günkü adı Kelamin olan bugünkü Gülabi köyü yakınlarındadır. Bugün Öksüz ya da Garip Türbe olarak adlandırılan Süleyman Şah Türbesi, iki kat üzerinedir ve ikinci katta açık bir mescidi vardır.¹

Türbenin bulunduğu bölgeye Zamantı'da Koççağız adı verilir. Bu isim oldukça önemlidir. Çünkü, Dulkadirli Türkmenlerinden olan ve Süleyman Şah'ın adını taşıyan Süleymanlı obalarının yerleştiği yerler arasında Koççağız da vardır. Süleymanlılar, Zamantı bölgesinde Güney Köyünde 90 hane, Zerezek köyünde (Akmescit Beldesi) 37 hane, Koççağız'da ise 76 hane olarak gösterilmişlerdir. (1563)²

Koççağız bölgesine yerleşen halk, zamanla Kayseri istikametine ilerleyip Süleymanlı adını verdikleri başka bir köy kurunca, Süleyman Şah'ın türbesi Koççağız'da yalnız kalmıştır. Türbeye Öksüz ya da Garip Türbe denmesinin sebebi budur.

Süleyman Bey'in oğlu Melik Arslan Bey'in Mancusun köyüne tek kubbeli bir cami yaptırması; Alaüddevle Bozkurt Bey'in adını taşıyan bir caminin Büyük Bürüngüz köyünde bulunması ve bu caminin girişinde bulunan mezarın Alaüddevle Bozkurt Bey'e ait olduğuna inanılması; Alaüddevle Bozkurt Bey'in oğlu Şahrüh Bey'in Sarıoğlan ilçesi ile Karaözü kasabası arasında Kızılırmak üzerine bir köprü yaptırmış olması da Zamantı bölgesinin önemini ortaya koyan belli başlı ip uçlarıdır.

Zamantı Bölgesine en büyük hizmeti hiç şüphesiz Alaüddevle Bozkurt Bey yaptırmıştır. Zamantı bölgesinin birçok köyüne mescit, medrese ve zaviye inşa ettiren Bozkurt Bey'in tarihi Karatay Kervansarayına da bir zaviye yaptırdığı biliniyor.

Dulkadirli, Kayseri bölgesini ve Zamantı'yı çok önemli bir merkez olarak kabul ettiler. Nasireddin Mehmet Bey'in oğlu Hasan Bey'in şehre bir cüzzamhane yaptırması ve Kayseri Kalesini onarması, babası Nasireddin Mehmet Bey'in de Hatuniye Medresesini şehrin kalbine inşa ettirmesi³, Kayseri'de Dulkadirli lehine olumlu bir havanın esmesine yol açmıştır.

Dulkadirli Devleti, Şahsuvar oğlu Ali Bey'in Kanuni Sultan Süleyman zamanında öldürülmesiyle fiilen son bulurken Dulkadirli Türkmenlerinin de Zamantı koridorunu kullanarak Yozgat, Kırşehir,

¹ Kayseri Ansiklopedisi c.II, "Dulkadiroğulları", s.52-53-54, Maddeyi kaleme alan Mehmet Çayırdağ

² Mehmet İnbaşı; "16. Yüzyılda Kayseri ve Civarında Yörük-Türkmen Cemaatleri", II, KYTSB, Kayseri, 1998

³ Mehmet Çayırdağ; "Dulkadiroğullarının Kayseri'deki Eserleri", KTA, s.253-240

Kırıkkale ve Ankara istikametine doğru hareketlendiklerini görüyoruz. Bugün Orta Anadolu'daki birçok akrabanın göç yolundaki Zamantı, ortak bir hatıra alanı da oluşturmaktadır.

Kayseri'de Dulkadirilere ait son hatıralar 16. Yüzyılın sonlarında Kayseri'de sancakbeyliği yapan Davud Bey'e aittir.¹ Osmanlıların isteği ile Maraş ve çevresinden uzak tutulan Dulkadirli hanedan ailesinin yurdun değişik yerlerine sancak beyleri olarak görevlendirildikleri biliniyor. Çorum Sancak Bey'i Cafer Bey'in oğlu olan Dulkadirli Davud Bey, 1591-1593 yıllarında Kayseri sancakbeyi olarak gösterilmektedir.² Maraş'a dönüşünün hayal olduğunu anlayan Davud Bey, kendi nesliyle birlikte Zamantı bölgesine gelir ve burada yerleşir. Zamantı bölgesi kendisine has olarak verilmiştir ve bu bölgede Gülveren (eski adı Güllüviran) köyüne yerleşir. Güzelsu (Harsa) ve Bel köylerinde de akrabaları vardır. Dulkadirilerin Zamantı'daki son hanedanları bugün Davutlular (Davut Oğulları), Isbalar (Sipahiler) ve Alaybeyler adını taşıyan ailelerdir.

¹ Hakan Türker Dulkadiroğlu, "Dulkadiroğlu Beyliği Zamanında Tomarza", Tomarza Sempozyumu, Kayseri, 2008

² Mehmet İnbaşı; "XIV. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri ve Civarında Meydana Gelen Olaylar", III.Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, Kayseri, 2000, s.242

FOTOĞRAFLAR

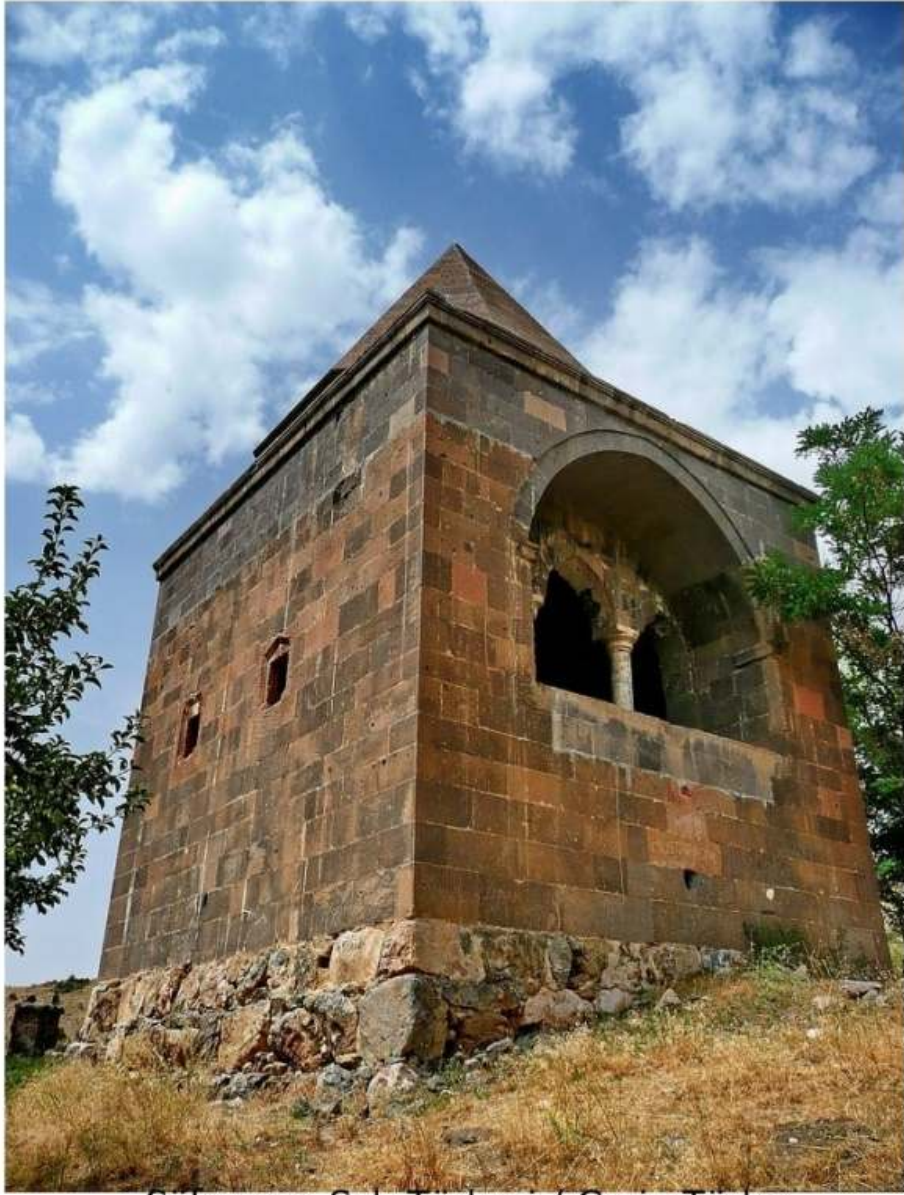
Melik Arslan Bey Camii / Mancusun Köyü

Melik Arslan Bey Camii / Mancusun Köyü

Melik Arslan Bey Camiinin girişi / Mancusun Köyü

Suleyman Şah Türbesi / Garip Türbe

Süleyman Bey Türbesi / Garip Türbe

Süleyman Bey Türbesi / Garip Türbe

Süleyman Bey Türbesinden bir kesit

Alaüddevle Cami / Bürüngüz Köyü

Alaüddevle Cami / Bürüngüz Köyü

Alaüddevle Caminin girişindeki mezar / Bürüngüz Köyü

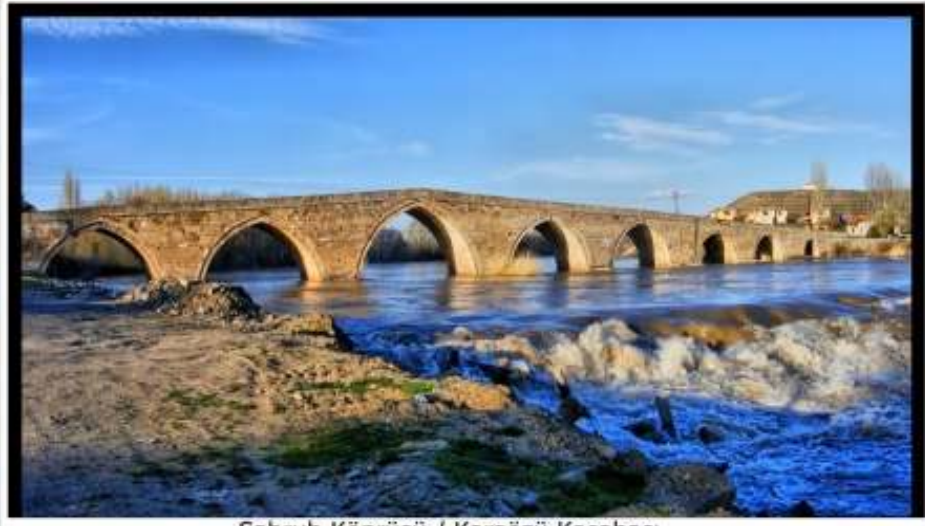
Alaüddeve Caminin girişi / Bürüngüz Köyü

Alaüddeve Caminin mihrabı ve minberi / Bürüngüz Köyü

Şahruh Köprüsü / Karaözü Kasabası

Sahruh Köprüsü / Karaözü Kasabası

Hatuniye Medresesi / Kayseri merkez

Hatuniye Medresesi / Kayseri merkez

Hatuniye Medresesi

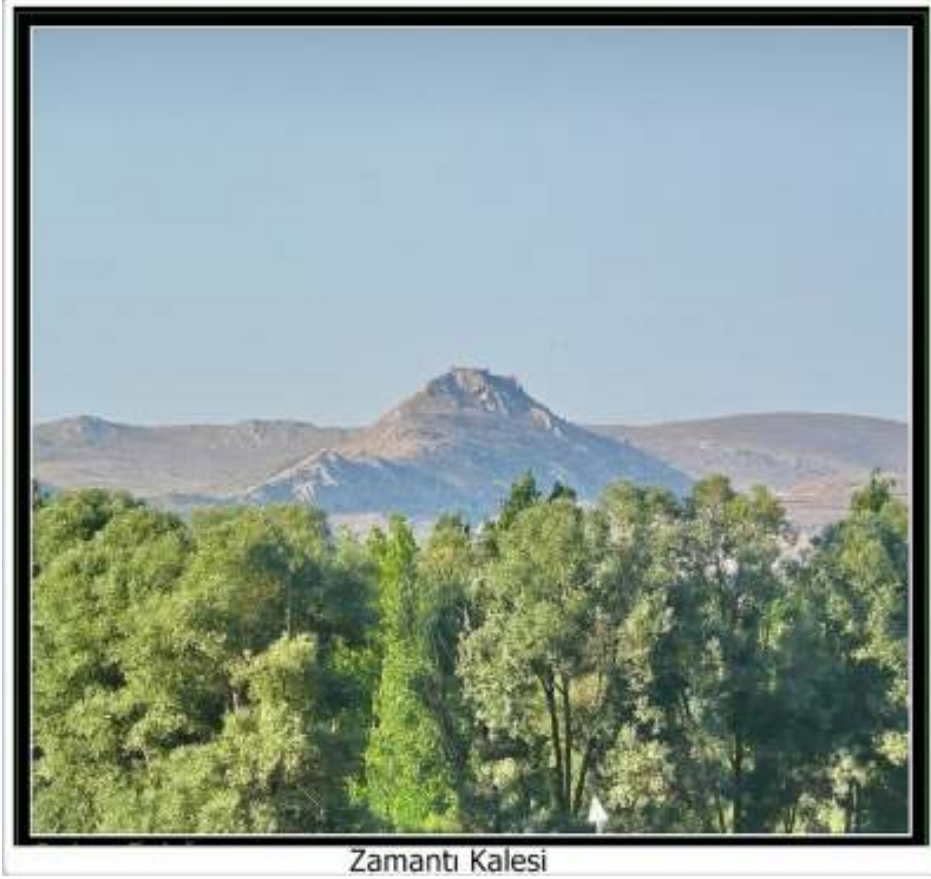
Melikgazi Köyünde Melik Emir Gazi Türbesi ve Zamantı Kalesi

Zamantı Kalesi

Zamantı Kalesi

DULKADİROĞULLARININ KIRŞEHİRDEKİ TARİHİ ŞAHESERİ

Selçuk DULKADİROĞLU*

Anadolu'yu Türkleştirip Türk İslam senteziyle yoğuran 1954 Demokrasi Gazisi , Alperenler ve ozanlar diyarı şirin Kırşehirimizdeki Tarihi Dulkadirli Yeraltı Şehirlerini size tanıtacağım. Kırşehir merkeze bağlı 47 km Güneydeki Dulkadirli Yeraltı şehirleri Hitit İmparatorluğu , Kapodokya Krallığı, Roma ve Bizans Dönemlerine ait tarihi eserleri bünyesinde barındıran dünyada eşine rastlanılamayan görkemli bir yeraltı sarayıdır.

Anadolu 'da kurulan 15 beylik içersinde Dulkadirli Beyliğinin ayrı bir önemi vardır. 1337-1522 yılları arasında 11 Beyi ile 185 yıl egemenlik sürmüş, Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere 16 ilde 100 Bin km² 'lik alana hükmetmiş, Osmanlıyı doğuda Safavi, güneyde Memlûklü ve Sis Ermenilere karşı koruyup Osmanlı'nın genişleyip yükselmesini sağlamıştır. Dulkadirli beyleri imar faaliyetlerine büyük önem vermiş, Cami, Medresi, Türbe, Han ,Hamam, Çeşme ve sayısız kervansaraylar inşa etmişlerdir. Beylik adına para basan, sancağı ve bayrağı olan ilk defa vergi ve hukuk alanında kanunlar çıkaran Kırşehir Beyi Alauddevle Bozkurt Bey Dulkadirli Beyliğinin altın çağını yaşatıp diğer illerde olduğu gibi Kırşehirde de sayısız eserler yaptırmıştır. Dulkadirli Yeraltışehri elbette bir Dulkadirli tarafından yapılmamıştır. Fatih Sultan Mehmet tarafından 200 bin akçelik tımarlı Kırşehir bölgesinde

* Araştırmacı-yazar. E-posta; selcuk1951@hotmail.com

A.Alaaddin Bozkurt Bey büyük uygarlıklar meydana getirmiştir. Ancak, bu tarihi şahaser talandan, yağmalamadan, define arayıcıları ile tarihi eser kaçakçılarının elinden kurtarılmıştır. Hatta yöre halkının dinamitlerle kaya duvarları patlatıp ev yapmak amacıyla taş ocağı haline getirilen ‘gavur icadı’ diye hınçla yıkılmaya çalışıldığından Dulkadiroğulları buna dur demiştir. Dulkadiroğullarının özünde var olan ölümsüz eserler yapıp, yaşadığı toprakları mamur edip, adaletli yönetim özelliği diğer illerde olduğu gibi Kırşehir Dulkadirli Beldesi ve 6 Dulkadirli köylerine de yansımıştır. Atalarımızın karakter ve ruhuna özgü tarihi eserleri koruma ve kültürel eserler ortaya çıkarma özelliği biz torunlarına da nasip olmuştur. İşte bu eserlerin en değerlisi ve ölümsüzü, kültür, sanat, arkeolog ve turizmcileri cezbeden Dulkadirli Yeraltışehridir. Bir tarihi eserin yapılması kadar, onu korumak, sahiplenmek, insan ve doğal tehlikelerden korunmak hele de bu eser Hristiyanlığa ait ise korumak ve mamur hale getirmek daha da zor ve anlamlıdır.

Milliyeti, uygarlıkları farklı olan tarihi eserlerin korunması araştırıp incelenerek ayakta kalması onarılıp tanıtılması dünya mirası olarak değerlendirdiğimizden bu tarihi eseri gün ışığına çıkarmak için Dulkadirli Belediyesi olarak tüm maddi ve manevi gücümüzü seferber ettik. Mülkiyeti Dulkadiroğullarına ait olan Yeraltışehri 11.05.1988-192 sayı ile ‘Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıkları olarak 1. Derece sit alanı olarak Tescil edilmiştir’ . belediyemizin çabaları ile Kırşehir Valiliği, Özel İdare, Kültür Turizm ve Müze Müdürlüğü ortaklaşa 2001 yılında ilk temizlik ve kazı çalışmalarımızı başlattık. Özel çabamızla Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜRSAB, İTÜ, MTA, TKB ve ÇEKÜL vakfı bu çalışmalarımıza büyük destek vermişlerdir.

NEDEN BU KONUYU SEÇTİK?

1985 Yılında Almanya Berlin’deki Bergomon müzesini gezmiştim. Oradaki tarihi eserlerin tümünün Türkiye’den özellikle Bergama ve Hatay’dan değişik illerimizden çalınıp kaçırılarak orada sergilendiğini hatta ‘Bu tarihi eserleri barbar Türkler’den zor kurtardık ‘ diye bir ibare de yazmışlardı. Çok üzülmüştüm. Hemen aklıma Dulkadirli’deki Yeraltışehri geldi ‘Eyvah! bizim bezirhaneyi de söküp götürürler.’ diye düşündüm. Bu müze bana tarihi eserlerimizin korunmaya muhtaç olduğunu hatırlattı. 1999 yılında MEB ‘ca Kırgızistan Bişkek Eğitim Müşavirliğinde görevlendirildim. Aynı yıl Dulkadirli Belediye başkanlığı seçimide vardı. Öğretmenlikten istifa edip Yeraltı Şehrini turizme kazandırmak için Belediye Başkanlığını tercih ettim.

Allahtan Yeraltişehrinin tapusu Dulkadiroğullarına aitti. Bu yeraltişehrini Türk ve Dünya turizmine kazandırmak için hummalı çalışmayı başlattık. Türkiye’de Dulkadirli Beyliği’nin soyundan gelen soyadları değişikte olsa yaklaşık 8 milyon Dulkadiroğlu yaşamaktadır. Dulkadirli Belediyesi resmi yerel kimlik olarak Türkiye’deki Dulkadiroğulları’nı temsilen ilk yerel yönetim birimidir.

DULKADİRLİ BELEDİYE OLMADAN 1999 ÖNCESİ YERALTIŞEHRİNİN GENEL DURUMU:

Yöre halkının Bezirhane, İn, Mağara, Hıristiyan Manastırı, Hitit hapishanesi kervansaray diye adlandırdığı yeraltı şehirleri ikisi bitişik ikiz, biri ana olmak üzere iki ayrı alanda bulunmaktaydı. Önü bataklık sisvrisineklerin uçtuğu göldü. Kaya oyma , gözetleme kuleleri dinamitle parçalanmış, yapı taş ocağı haline gelmişti. Ana avlular tavuk çiftliği koyun ağılı , fide seracılığı ve samanlık olarak kullanılmaktaydı. İçine hayvan leşleri atılıp açık WC gideri akıtılıyordu. Kanun kaçakçıları, hırsızlar define arayıcıları , tarihi eser kaçakçıları kol geziyordu. Ana avlunun yarısı iç salon ve odaların çoğu toprak ve hayvan dışkıları ile doluydu. Ana giriş kapısı kapalıydı. İçinde yarasa, akrep, yılan, kaya duvarlarında güvercinler ve kartallar uçuyordu. Yeraltı şehrinin önündeki üstü yazılı mermer , 2 kilise kapısı “musalla” taşı yapılp üzerindeki Roma, Bizans dönemine ait yazılar “gavur yazısı” diye çekik ile kırılmış yine ana giriş kapısı önündeki Tarihi mermer çeşme havuzu ile bir Roma sunağı hayvan ahırlarına konulmuştu. Çevresinde geçit vermeyen viran evlerin kapılarında azgın çoban köpekleri dolaşıyordu, Kısaca yeraltı şehri kendi kaderine terk edilmiş atıl durumdaydı.

1.ANA YERALTI ŞEHİRİ

Yeraltı şehrine batıdan 26 m. uzunluğunda tonoz bir dehlizle ana avluya girilmektedir. Mimari ve plan özelliği ile benzeri yapılardan çok farklıdır. Yeraltı şehri mimari olarak ; 30x50 m. boyutlarında dikdörtgen prizması şeklinde üstü açık bir avlu ve 1500 m² lik açık avluyu çevreleyen kaya oyma, kuzeyi ve doğusunda yüksek kemerli 5 salon ve 8 oda bulunmaktadır. Avlunun yüksekliği 20 m dir. Yapı MTA ve İTÜ sismik araştırmasına göre 4 katlı olup 2 katı temizlenip açığa çıkarılmıştır. Kubbe şeklindeki iç salon ve odaların tavan yüksekliği 3 m, kapı ve ana avluya açılan pencerelerin yüksekliği ise 1.70 cm’dir. Ana avlunu batısında ve doğusunda 4’er, kuzeyinde 10 pencere, alt katta kuzeyde 10 , batıda 4 pencere bulunmaktadır.

Galeri bölümünde değirmen taşı olduğu kabul edilen 60 cm kalınlık ve 3 m. çapında 500 ‘er kg ‘lık ağırlıkta yuvarlak granit taşlar vardır. Bu taşların tehlike karşısında yuvarlak kemer kapılarını kapatmak için kullanılabileceği gibi , beziryağı ve şıra çıkarmak için değirmen taşı da olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca katlar arasında mekanları birbirinden ayıran savunma amaçlı yuvarlak sürgü taşları bulunmaktadır. İçerden açılan dışardan açılması mümkün olmayan bu sürgü taşlarının çapı 1,2,5 m. eni 30-60 cm ağırlıkları ise 200-500 kg’dır.

Yeraltı Şehrinin iç salonları ve odaların en dikkat çekici kısmı duvarlarda ve oda, salon kapılarının giriş çıkış kısımlarına açılmış halkalar bulunmaktadır. Esirlerin ya da hayvanların bağlandığı hatıllar olduğu şeklinde yorumlanırken sanat tarihçisi ve arkeologlar dış tehlike ve düşman baskınları sırasında karanlıkta yollarını bulmaya yardımcı halkalara bağlı ipleri takip ederek tehlikeden kaçış yolu olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Yine salon ve kapı girişleri ve oda duvarlarında aydınlanma ve ısınma amaçlı çıra, mum, kandil yakılan kaya oyma yuvarlak nişler bulunmaktadır. Yakılan kandiller aydınlatmayı ve ısınmayı sağlıyordu.

Doğu kısmındaki salonda kaya üzerine kazınmış , nişlerle bezenmiş ve Hıristiyanların kullandığı tahmin edilen küçük bir ibadethane bulunmaktadır. Aynı salonda şıra ve bezir yağı çıkarmak için değirmen taşlarını döndüren ardıç ağacından yapılmış bir aygıt vardır. Bu aygıtın yanı başında 2x2 m çapında 5 m derinlikte düzgün basamaklı bir kuyu bulunmaktadır. Bu kuyunun şıra , beziryağı akıtıldığı erzak dolabı ya da işkence odası olarak kullanıldığı sanılmaktadır.

Alt kata sadece 5 nolu odadan yelpaze biçiminde dönerli düzgün bir merdivenle inilmektedir. Alt kat tıpkı üst kat gibi düzenli ve geniştir. Sadece alt katın tavanı düz ve yüksekliği 2 m.dir. Yapının duvarları beton örme bina gibi tam düşey ve düzgün olarak oyulmuştur. Yapı jeofizik olarak paleozoik yaşlı kireç taşı, bulunduğu vadi ise kuanterber yaşlı aliviyon çökelti ortasında bulunmaktadır. Dulkadirli 1. Yeraltı şehri Niğde Gümüşler Manastırı gibi kayalar oyularak ince bir sanat eseri olarak yapılmıştır. Farkı Gümüşler Manastırının iç kısımlarında Hıristiyan azizlerine ait bol resim, yazı ve özel işaretler bulunmaktadır. Ancak Dulkadirli Yeraltı şehri büyük avlulu , salon ve odalarında henüz resim veya yazıya rastlanmamıştır. Plan ve Rölevesi birbirini andıran yeraltı şehriden Dulkadirli Yeraltı şehri Gümüşler Manastırında 10 kat daha büyüktür.

2.İKİZ YERALTI ŞEHİRİ

4 Katlı 1. Büyük yeraltı şehrinin 130 doğusunda yeralan 12x68, 12x88 ebatında ikiz konumda üstü açık 2 avlulu, 12 m. yüksekliğinde 2. İkiz yeraltı şehri bulunmaktadır. Bu yapı MTA ve İTÜ sismik araştırmalarına göre 15 m. derinlikte, 150 m. uzunluğunda zikzaklı bir dehlizle 1. Yeraltı Şehrine bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. İkiz Yeraltı şehirlerinin orta kısımları ile yan bölümlerin iç kısımlarında düzenli geometrik plan şekilde salon ve odalar bulunmaktadır. Salon oda ve kapılarının yüksekliği 3 m. olup kubbe şeklinde tonoz halinde oyulmuştur. Burasının tescilli yapılmış ancak bir arkeolojik çalışma yapılamamıştır. Geniş ana avlulara açılan yapının pencereleri olmayıp sadece giriş kapıları vardır. Her oda birbirine behlizlerle bağlıdır. Yeraltı Şehrinin oksijen gereksinimi havalandırma bacaları ile sağlanmıştır. Bacaların derinliği 3-5 m Çapı 60-80 cm'dir. Bacalar mekanların nem oranını düzenler. Yer kodundan 7-8 m. aşağıya oyularak yer yer 3-4 katlıdır. Yeraltı şehirleri çok sağlıklı oturma alanlarıdır. Mekanların ısısı yaz kış fazla değişmediğinden yazları serin kışları ılık olur . Kışın ısı düştüğünde yakılan bir mum ve kandille ısındığı tespit edilmiştir. Oda ve salonların havasının astım hastalarında iyi geldiği söylenmektedir.

3.DULKADİRLİ YARIM KALE YERÜSTÜ ŞEHİRİ

Dulkadirli Yeraltı şehrinin 2 km doğusunda Dulkadirli Yarımkaile köyünde bulunan 250 m yüksekliğinde yalçın sert kayalara oyulmuş 8 odalı 4 salonlu yerüstü şehirleri tarihi ve mimari bakımdan önemli bir eserdir. Dulkadirli yeraltı şehrinde Yerüstü Şehrine bir dehliz koridor olabileceği söylenmektedir. Dulkadirli Yeraltı şehirleri ile çevresinde bulunan 5 km kösefakılı kilisesi 7 km güneyde Üçayak Kilisesi, 5 km güneyde Dulkadirli Hasöyük köyündeki Höyük, Kaman Kalehöyük, Kırşehir Kümbetaltı, Mucur merkez ve Kepez yeraltı şehirlerinin varlığı Kapodokya bölgesinin altın giriş kapısının Dulkadirli olduğunu ispatlamaktadır.

DULKADİRLİ YERALTI ŞEHİRLERİ VE KAPODOKYA

Kayseri, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Kırşehir bölgesi Kapodokya Güzel Atlar Ülkesi diye bilinmektedir. Kapodokya milyonlarca yıl önceden bugüne kadar yağmur ve rüzgarın el ele vererek yer yüzüne çizdiği eşsiz bir doğa harikası tablosu gibidir. Bu tablonun içerisine insan unsuru, binlerce yıl önce yontularla girmiş ve insan sanatını Kapodokyanın bir doğal tablosuna, Yeraltı ve Yerüstü mağaraları,

sığınaklar ve Yeraltı şehirlerini oyarak işlemişlerdir. Kısaca binlerce yıl durmaksızın insan ve doğa Kapodokya tablosu üzerinde kıyasıya yarışmışlardır. İşte Kırşehir Yeraltı şehirleride böyle bir yarışın uzantısı olarak binlerce yıl önceden Yeraltına ve Yerüstüne oyulmuş yontu sanatının nadide eserlerinden en görkemlisidir. Kapodokya bölgesinde yaklaşık 200 adet yeraltı şehri bulunmaktadır. Bu yapılara ait en eski yazılı kaynak XENEPHON'ın Anabasis adlı kitabıdır. En sağlıklı bilgiler M.Ö. 4 yıl sonunda rastlanmaktadır. Kapodokya bölgesindeki Yeraltı şehirlerinin çoğu Hıristiyanlığın yasaklı döneminde yaşayan Bizanslar ile Romalılar zamanında yapılmıştır. 585 yılında Theodar Konstantinin Hıristiyanlığı resmi din kabul etmesinden önceki dönemde önceleri Roma baskısı, sonradan da Arap Sasani akınları karşısında Kapodokyada yaşayan Hıristiyanlar yeraltına oydukları gizlenme yerlerine çekilmek zorunda kalmışlardır. Bu yeraltı şehirleri yumuşak tüf kayalara oyulduğu için derinlemesine 7-8 hatta 10 kat derinliğe inşa etmişlerdir. Dulkadirli yeraltı şehri ise planlı, projeli geometrik şekillerden oluşan bir dizayn üzerine oturtulmuştur. Kaya yapısı oldukça serttir.

DULKADİRLİ YERALTI ŞEHİRİNİN TARİHİ

Dulkadirli Yeraltı şehirlerinin bilimsel arkeolojik kazı ve temizlik çalışmalarında yazılı ve resimli bir kaynağa rastlanmamıştır. Çıkan eserler Osmanlı ve Selçuklu dönemine ait biblolar, takılar, çanak, çömlek ve insan iskeletleri çıkmıştır. Sadece Roma dönemine ait 2 adet küp, Bizans dönemine ait yazılı mermer 2 kilise kapısı, tarihi mermer çeşme havuzu ve sunat çıkarılmıştır. Osmanlı ve Selçuklu dönemlerine ait biblolar, çanak, çömlel ve insan iskeletleri çıkmıştır. Kırşehir ve yöresinde yapılan resmi arkeolojik kazı inceleme ve araştırmalar sonunda ;

1.1931'de Türk, İtalyan ve Fransa ortak çalışmasında Fransız arkeolog Luis Deloporte başkanlığında Dulkadirli Hashöyük köyündeki Höyük'te 3-4 yıl süren ilk resmi kazı çalışmasında M.Ö. 3000 yıllarına ait tarihi eserler bulunmuştur. Yarıda kalan kazı çalışmasını 1943'de arkeolog Prof. Dr. Halet Çambel yürütmüştür.

2.1931-1932 yıllarında Fransız Hititolukların kırşehir Boztepe Külhöyük'te yapılan kazılarda eski tunç çağı , Kalkolitik Çağı, eski bronz, eski demir çağı ve eski Hitit dönemine ait eserler bulunmuştur.

3.1947'den Bay Von Auloc tarafından Kırşehir Sevdğin köyü Malkayası yazıtı bulunmuştur. Bu yazıtta Hitit Hiyorolif yazılı taşı bloku üzerinde ve Hitit Prensini adı bulunmuştur. Bu bilgileri 1950' de Bossev doğrulamıştır. Kaman Savcılı Dokuz köyü Aktepe höyüğü üzerinde

Hititlere ait 30 tonluk öküztası sunağı bulunmuştur. Ayrıca aynı höyükte çanak, çömlek, küp ve mermer arslan heykeleri bulunmuştur. Kırşehir Mucurda çıkan topraktan pişirilmiş 2 boğa heykelinin bulunması Kırşehir'in Hitit İmparatorluğun Eyalet merkezi olduğunu göstermektedir. Çünkü Hititliler tanrıları için kutsal saydıkları boğa, arslan ve geyik gibi hayvanlara önem veriyorlardı.

4.1950 yılında Prof.Dr. H.TH. Bossev başkanlığındaki ekip Kırşehirde kale denilen Kelehöyük'te yüzey çalışması yapmış, Hitit dönemine ait eserler bulmuştur.

5.1971 yılında İstanbul Üniversitesi sanat tarihçesi ve Roma tarihi uzmanı Prof. Dr. Semavi EYİCİ araştırmalarına göre Dulkadirli beldesine 7 km uzaklıkta güneyde bulunan Üçayak kilisesinin Bizans dönemine ait olduğu, İkiz kilise altında Katolik ve Protestanların birlikte ibadet ettikleri Hıristiyan vaftiz kilisesi olduğu belirtilmiştir. Tarihçi arkeolog Bahar Alkım bu bulguları doğrulamıştır.

6.1986 yılında Kırşehir Kaman Kalehöyükte Japonların yaptığı arkeolojik kazıda 1200 adet eser çıkmış bu eserlerin yazılı tarih öncesi Tunç Çağı ile Hitit dönemine ait olduğu gözlenmiştir.

Kırşehir ve yöresindeki yeraltışehirleri, tümülüs, mağaralar ve 118'i tescilli 219 höyükten 30 'unda yapılan arkeolojik kazı ve temizlik çalışmalarında Dulkadirli yeraltışehrinin Hitit İmparatorluğu (MÖ 1850-1200), Firikya Krallığı (MÖ 1200-675) Medler (MÖ675-550), Perslerde (MÖ546-533), Kapadokya Krallığı (MÖ333-MS17) Roma İmparatorluğu (MS17-395), Bizans İmparatorluğu (MS395-1074) Dönemleri'ne tanıklık eden zengin tarihi eserler bulunduğundan kesin bir tarihlendirme yapılamamaktadır. Yeraltı şehirleri Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kullanıldığından yabancı ve yerliler tarafından içersindeki tarihi eserler boşaltılmıştır. Kazı ve temizlik çalışmaları devam ettiğinden Dulkadirli Yeraltı Şehirlerinin hangi devir ve uygarlık tarafından yapıldığı ilerleyen arkeolojik kazı ve temizlik çalışmaları neticesinde ortaya çıkacağı ümit edilmektedir.

DULKADİRLİ BELDE KİMLİĞİ KAZANDIKTAN SONRA YAPILAN ÇALIŞMALAR.

2001 yılında Kırşehir Valiliği, İl özel idare, İl Kültür Müdürlüğü Belediye ile birlikte kazı ve temizlik çalışmalarını başlattık. İlk önce öndeki bataklık kurutulup 270 m. uzunluğunda bir 100 'lük büzlerle atık sular dereye aktıldı. 26 m.lik ana giriş kapısı açıldı. Ana avlu salon ve odalardaki toprak ve hayvan dışkıları toprak taşıma bandı ile dışarı çekilip

traktörlerle tarlalara gönderildi. İç aydınlatma tamamlanıp dış kaya duvarların çevresine sağlıklı demir kazıklarla tel örgü çekildi. Giriş yoluna kameryeler yaptırıldı. Ana giriş ağzındaki tehlikeli dere yatağı kurutulup beton istinad duvarları çekildi. MTA ve İTÜ mühendisler heyeti davet edilip yeraltı şehirlerinin katları ve bağlantı dehlizleri tespit edildi. Girişteki köhne evler istimlak edilerek yıktırıldı. TÜRSAB tarafından 70 m.lik toprak taşıma bandı temin edildi. Yeraltı şehrinin rölevesi çıkartıldı. Ulusal ve yerel basında Dulkadirli yeraltı şehri tanıtıldı. Kırşehir Valiliğince broşürler bastırıldı. Kültür Bakanları, milletvekilleri ve bilim adamları Dulkadirliğe davet edilip tanıtım yapıldı.

SONUÇ

Anadolu tarihi boyunca 33 uygarlığı bahrında yaşatmış, adeta uygarlıkların tahterevelsi olmuş, doğudan ve batıdan gelen kavimler yüksek medeniyetler yaratmışlardır. Dulkadirli Yeraltı şehri basit sıradan bir mağara olmayıp , iç ve dış mimari planı insan emeğiyle özene bezene yapılmış geometrik çizimlerle gerçekleştirilmiş eşine rastlanılmayan İstanbul Yerebatan Sarayı gibi rahat havadar, güvenli, sağlıklı bir yeraltı sarayıdır.

Devletin kaybı, hükümetlerin ilgisizliği ve yöre halkının duyarsızlığı nedeniyle yıllarca kendi kaderine terk edilmiş atıl durumdaki Dulkadirli Yeraltı şehri biran önce Türk ve Dünya turizmine kazandırılmalıdır. Turizm, kalkınmışlığın, gelişmişliğin, çağdaşlaşmanın, uygarlığın, tar,he ve geleceğe olan saygınlığın en güzel göstergesidir. “bacasız fabrika, altın yumurtlayan tavuk diye bildiğimiz Turizm’in en büyük çekici yanı eski uygarlıkların sahiplenip ayakta kalmaları ile mümkündür. Aklın ve mantığın süzgecinden geçirerek tüm tarihi eserlere sahip çıkıp, güzellikleri koruyan, dünle bugünü barışık tutup yarınları kazanmak için milli bir korumacılığın şahlanış özelliğini göstermemiz gerekir. Bilimin, hoş görünün, sorumluluk bilincinin harmanlandığı ortak noktada bulduğumuz zaman Anadoludaki tarihi eserleri daha güçlü koruruz. Ufkumuzun sınırlarımızı zorlayan çağımızda korunması zorunlu tarihi ve kültürel eserleri onarmak, sahiplenmek bir insanlık görevidir. Ülkemizde kırılıp dökülen, kaybolan, önemsenmeyen tarihi eserlerin korunarak gelecek nesillere aktarılacak bir zihniyetin, sorumluluğun oluşması artık kaçınılmazdır. İnsanlığın tüm kültürlerine saygı gösteren, uygarlıkların tarihsel yapısına sahip çıkan, demokrasiyi özümseyen barışçıl bir kimliğe kavuşmak için tarihi eserlerimizi ve doğal güzelliklerimizi korumak için Kuvayi Milli ruhuyla çalışmalıyız.

Ulusal ve evrensel uzlaşmanın beklenen dünya barışının kurulması için tarihi geçmişimize sahip çıkmak sihirli kültür köprüsü oluşturmak her uygar insanın birinci görevidir. Kültür, sanat, ilim ve bilimin milliyeti olmaz onlar evrenselidir. Onlar evrenselidir ve ülke sınırlarından vizesiz ve pasaportsuz geçer.

Atatürk: Turizm davasını benimsemek ulusal bir seferberlikte görev almaktır der. Ülkemizde tüm uygarlıkların tarihi eserlerini korumak, turizme kazandırmak ulusal ve evrensel uzlaşmanın beklenen dünya barışının sağlanması gerçekleştirmek için bu çalışmalar sihirli kültür köprüsü olacaktır. Bir Alman turist :” Burası başka bir gezegen başka bir dünya demiştir”. TÜRSAB genel başkanı Başaran ULUSOY Dulkadirli Yeraltışehrini görmemek büyük bir kayıp, görüpte ilgilenmemek büyük bir ayıptır diyor. İtalyanlar: Türkleri yenmek yetmez, onların tarihlerini de yenmek gerekir der. Japonlar: “Bir kez görmek yüz kez duymaktan daha iyidir.” der. Öyleyse gelin Kırşehir’de Dulkadirli Yeraltı şehrini birlikte gezip görelim. Çekül vakfı başkanı Prof. Dr. Metin Sözen 55 yıldır Türkiyedeki tarihi eserleri tek tek resim ve yazı ile tespit etmiş bir tarih ve turizm duayenidir. 250 belediyenin üyesi olduğu Tarihi Kentler Birliğinin kurucusu aynı zamanda da onursal başkanıdır. Belediyelere STK ‘a merkezi yönetime tarihi eser bilincini aşıl原因an Metin Sözen ile Prof. Dr. Refet YİNANÇ hocama TÜRSAB başkanı Başaran ULUSOY’a ve uluslararası Dulkadirli Beyliği bilgi şölenini düzenleyen Kahramanmaraş Belediyesine, Sütçü İmam Üniversitesi ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Kırşehir Dulkadirli Yeraltışehrinin Dünya mirası olması dileğiyle...

KAYNAKÇA

1. Asya'nın KIR-ŞEHRİ Adnan Yılmaz, 2001 Ankara Dulkadirli Beyliği Prof.Dr.Refet Yinanç TTK Basımevi 1989 ANK
2. Anadolu Arkeolojisi Prof.Dr.Veli Sevin 1999 İstanbul
3. Oğuz Türkmenleri Prof.Dr.Faruk Sümer Ankara Üni. 1967
4. Büyük Osmanlı Tarihi Prof.Dr.İsmail Hakkı Uzunçarşılı TTK
5. Kırşehir Tarihi Cevat Hakkı Tarım Kırşehir 1947
6. Dulkadirli Beyliği Mimarisi Prof. Dr. Hamza Gündoğu
7. Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi
8. 1967 Kırşehir İl Yıllığı 1967 Ankara

DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİNDE ELBİSTAN

Öğr. Engin GÜNGÖRMEZ*

Özet

Bugün Kahramanmaraş iline bağlı büyük bir ilçe olan Elbistan tarih boyunca ticari ve askeri açıdan önemli bir merkez olmuştur. VII. yüzyıl ile X. yüzyıl arasında Anadolu'ya yapılan akınlarda uğrak noktası olan Elbistan 1085 yılında Süleymanşah'ın komutanı Buldacı tarafından fethedilmiştir. XIII. Yüzyılın sonlarında Halep ile Antep arasına yerleşen Bozok Türkmenleri bazen Memluklu kumandanları emriyle bazen de kendi istekleri ile Çukurova'daki Ermeniler ya da Moğol hakimiyeti altındaki Anadolu'ya akınlar yapıyorlardı. Türkmenler bu akınlar esnasında Antep'ten Elbistan'a kadar olan bölgeleri ele geçirmişlerdir. Bu bölgedeki Bozok ve Ağaçeri Türkmenleri Zeyneddin Karaca Bey'in etrafında toplanmaya başladılar. Bölgede güçlenen Zeyneddin Karaca Bey, Çukurova'da Ermeniler üzerine seferler düzenledi. 1335 yılında İlhanlı Devleti'nin çöküşü ile Anadolu'daki Türkmen Beyleri rahat hareket etmeye başladı. Bu Türkmen beylerinden olan Taraklı Halil 1337 yılında Memluklulara verdiği hediyelerle Elbistan yöresini sahiplendi. Bundan sonra bu iki bey arasında Elbistan için mücadeleler başladı. Taraklı Halil Bey ve Zeyneddin Karaca Bey Memluk Sultanı Nasır tarafından Kahire'ye çağrıldı Sultan bölgedeki Türkmenlerin emiri olarak

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi. E-posta; ezgungormez@hotmail.com

Karaca Bey'i tayin edince 1337 yılında Dulkadir Beyliği resmen kurulmuş oldu. Dulkadir Beyliği 1337-1522 yılları arasında Elbistan ve Maraş merkez olmak üzere faaliyet göstermiştir. Elbistan, Dulkadir Beyliği döneminde Osmanlı Devleti, Akkoyunlu ve Safeviler ile gerçekleşen mücadelelerde önemli bir merkez olmuştur. Beyliğin hakimiyet sahası Adıyaman, Malatya, Kayseri illerine kadar genişletmiş ancak Elbistan her zaman önemini korumuştur. Dulkadir Beyliği hakimiyeti döneminde Elbistan'da önemli eserler inşa edilmiştir. Bu eserlerden bazıları Alaüddevle Bey Camii, Ümmet Baba Camii, Ekmekçi Mescidi, Ergeni Köyü Mescidi ve Hatuniye Medresesidir.

Anahtar Kelimeler : Maraş, Elbistan, Dulkadir, Memluk, Safevi

Tarih boyunca önemli yerleşim merkezlerinden biri olan Elbistan, Urfalı Mateos ve diğer Ermeni tarihçilerin kaynaklarında “Ablasta” olarak geçerken Süryani Mikhail'de Ablastayn, Abu'l-Farac'da “Ablastin” olarak anılmaktadır. Selçuklu kaynaklarında ve İran Tarihine ait kaynaklarda ise bu yerin adı Ablistan olarak geçmektedir. XVI. Yüzyıldan itibaren ise kaynaklarda Albistan veya bugünkü kullanımı olan Elbistan olarak zikredilmeye başlamıştır.¹ Elbistan'ın dört tarafı yüksek dağlarla çevrili olup Ceyhan nehriyle sulanmaktadır. Anadolu'nun en geniş ovalarından birisi olan Elbistan ovası verimli topraklara sahiptir.²

Yapılan kazılardan elde edilen büyük şehir harabelerinde Hititler ve Kumagenlere ait eserlerin bulunması Elbistan'ın çok eski çağlarda kurulmuş ve büyük tarihi olaylara sahne olmuş bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir. İlkçağlarda burada bulunan önemli yerleşim merkezleri Till, Kara Elbistan, Ozan, Kara Öyük, Çavlıhan, Tell Afşin, Mehre ve Efsun'dur. Hititler ve Kumagenlerin yanı sıra Elbistan'da Akadlar, Sümerler, Asuriler, İranlılar, Makedonyalılar, Selefkiyanlar ve Romalılar da hüküm sürmüştür.

Elbistan kazası Ortaçağlarda mühim bir bölge sayılan geniş bir saha içerisinde bulunuyordu. Bu bölge tarih boyunca Bizans İmparatorluğu ve İslam Devletleri ile sınır bölgesi olduğundan sık sık hakimiyet mücadelelerine sahne olmuş ve bu mücadeleler esnasında zaman zaman tahribata uğramıştır.³

¹ M. Halil Yinanç, “Elbistan” maddesi, İslam Ansiklopedisi, 1993, C.IV, s.223

² Yinanç, s.223

³ M.Taşdemir, “Elbistan” Maddesi, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.XI, s.1

Abbasiler dönemi ile birlikte İslam dünyasında aktif rol oynamaya başlayan Türkler yeni yerleşim bölgeleri aramışlar ve Anadolu'nun içlerine doğru akınlarda bulunmuşlardır. Selçuklu Hükümdarı Alparslan devrinde Türkler Anadolu'nun büyük bir bölümünde yayılmışlardır. Alparslan'ın komutanlarından Gümüştekin ve Afşin Bey 1067 yılında Elbistan ve havalisine akınlarda bulunmuşlardır.¹ 1085 yılında Anadolu'ya gelen Kutalmışoğlu Süleyman Bey, komutanlarından Emir Buldacı'yı Elbistan'a göndermiştir ve bu tarihten itibaren Elbistan Selçuklu hakimiyetine girmiştir.²

Selçuklu hakimiyetine girmesinden sonra Elbistan zaman içerisinde bölgeye gelen Haçlılar ile Türkler arasında sık sık el değiştirmiş ve büyük savaşlara sahne olmuştur. 1124 yılında Elbistan ve çevresi Danişmendliler'in eline geçmiştir. Danişmendli Yağıbasan'ın 1164'te ölmesi üzerine Elbistan ve çevresi yeniden Selçukluların hakimiyetine geçmiştir. Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan, ülkeyi oğulları arasında paylaşmış ve Elbistan'ı oğlu Mugiseddin Tuğrul Şah'a vermiştir. Mugiseddin Tuğrul Şah burada uzun süre hüküm sürmüştür. II. Rükneddin Şüleymanşah zamanında Elbistan yeniden merkeze bağlanmış ve bu tarihten itibaren Elbistan Selçuklu Sultanları tarafından atanan valiler tarafından yönetilmiştir.³

1240 yılından sonra ortaya çıkan Moğol istilası ve bu istila sonucu Anadolu'da Selçuklu otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Ağaçeri Türkmenleri⁴ Elbistan ve çevresinde karışıklık çıkarmaya başladılar. Zaten o dönemde bu bölgede yoğun olan Bozok Türkmenleri ve Ağaçeri Türkmenleri bulunuyordu.⁵ Selçuklular, Moğollarla meşgul olurken Memluklu Devleti Yakındoğu'da güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmaya başlamıştı. 1260 yılında Ayn Calut savaşında Moğollara karşı büyük bir zafer kazanan Memluklu Sultanı Baybars daha sonra 1277 yılında

¹ C. Cahen, Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi, Çev:Yaşar Yüce-Bahaeddin Yediyıldız, TTK Basımevi, Ankara, 1992, s.18-19

² Selim Kaya, Selçuklular Döneminde Maraş, Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine, EDT. Mehmet Özkarıcı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.73

³ Ali Sevim, Anadolu'nun Fethi, TTK Yayınları, Ankara, 1993, s.150

⁴ Arap, İran ve Hristiyan kaynaklarında Ağaçerilerin Türkmen asıllı oldukları belirtilir. Ağaçeriler, Babai isyanına katılan Türkmenlerin soyundan gelmektedir. Bugünde aynı yörede yaşayan Tahtacı Türkmenleri Ağaçeri soyundandır. (İlyas Gökhan, *Selçuklular Zamanında Maraş Emiri Nusretüddin Hasan Bey*, I. Uluslar arası Selçuklu Kültür ve Medeniyet Kongresi, Konya, 2001, C.I, s.342)

⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, TTK Yayınları, Ankara, 2003, s.169

Elbistan ovasında Moğollarla yeniden karşı karşıya gelmiş ve onları burada ağır bir yenilgiye uğratmıştır.¹

Elbistan, Dulkadir Beyliği döneminden önce Memluklular'ın hakimiyetinde bulunan Türkmen Beyleri'nin mücadele sahası olmuştur. Bu beylerden en önemlileri Zeyneddin Karaca Bey ve Taraklı Halil Bey'dir, Elbistan için bu iki bey mücadelelerde bulunmuşlardır. Sonuçta Memluklu Sultanı Muhammed Nasır bölgeyi Zeyneddin Karaca Bey'e vermiştir.² Böylece 1337 yılında Zeyneddin Karaca Bey, Dulkadir Beyliği'ni resmen kurmuş ve bölgenin hakimi olmuştur.³ Bu tarihten itibaren Elbistan artık 200 yıl hakimiyet sürmüş bir beylik olan Dulkadir Beyliği'nin merkezi olarak tarihi önemini sürdürmüştür.

Karaca Bey, bölgedeki hakimiyetini kuvvetlendirmek için 1338 yılında Eratnalılar'ın elinden Darendе bölgesini almıştır. Bu durum Memluklu Sultanı'nın tepkisine yol açmış ve bölgede Karaca Bey'i desteklemiş olan Şam Valisi Tengiz Bey, Memluklu Sultanı Muhammed Nasır tarafından öldürtülmüştür. Karaca Bey, 1341 yılında Memluklu Sultanı Muhammed Nasır'ın ölümü üzerine Memluk egemenliğinden ayrılmıştır. 1351 yılında Kahire'deki saltanat değişikliği üzerine çıkan Suriye valilerinin ayaklanmasını desteklemesi Karaca Bey'in sonunu hazırlamıştır. Memluklu tahtına hakim olan Emir Taz ve Şeyhu, hazırladıkları 10 bin kadar kuvveti Karaca Bey üzerine Elbistan'a yolladılar. Elbistan'da yapılan savaşta Karaca Bey mağlup olarak Kayseri tarafına kaçtı. Burada önceden düşmanlıkları olan Eratnaoğlu Mehmet Bey tarafından yakalanarak Memluklulara teslim edildi ve 11 Aralık 1353'de idam edildi.⁴

Karaca Bey'den sonra yerine geçen oğlu Halil Bey zamanında Elbistan önemini korudu. Halil Bey döneminde Memluklu Sultanı Elbistan'ı Üçok Türkmenlerinden Ramazanoğlu'na vermek istediye de bölgede yoğun olan Bozok Türkmenlerinin Halil Bey'i desteklemesi sonucu Elbistan Halil Bey'in hakimiyetinde kaldı.⁵

Halil Bey dönemi Eratna Devleti ve Memluklularla mücadele ile geçti. Bu mücadelelerde kazanılan zaferler sonucu Dulkadir Beyliği

¹ Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1998, s.542

² Refet Yinanç, Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri (1563), C.I, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:1, Ankara 1988, s.6

³ Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, TTK Yayınevi, Ankara, 1989, s.8

⁴ Yeni Rehber Ansiklopedisi, Doktor Enver Önen Komisyon Yayınları, İstanbul, 1993, s.78

⁵ Yinanç s.19

sınırlarını Kuzey Suriye ve Malatya'ya kadar genişletti. Halil Bey, bir yandan sınırlarını genişletmekle meşgul olurken diğer yandan da özellikle Dulkadir Beyliği'nin merkezi olan Elbistan'ı korumaya çalıştı. Halil Bey, 1379 yılında Memlûklular tarafından Elbistan'a gönderilen Altunboğa ile mücadele ederek Elbistan'daki hakimiyetini korudu.

Memlûklular Sultanı, Halil Bey'in bu başarıları üzerine civar valilerden ve Türkmen Beylerinden topladığı büyük bir ordu ile Halep'ten yola çıkarak 3 Temmuz 1381'de Maraş'a ulaştı. Halil Bey ve kardeşi Sevlî Bey bu büyük ordu karşısında başarı sağlayamadı ve Memlûk ordusu 6 Temmuz 1381'de Maraş'ı ve hemen ardından da Elbistan'ı ele geçirdi. Bu olaydan sonra Memlûklular Sultanı Elbistan'a Alaaddin Altunboğa'yı vali olarak tayin etti.

Elbistan valisi olan Alaaddin Altunboğa, Memlûk tahtına geçen Berkuk'un hakimiyetini tanımamış ve bunun üzerine Memlûklular da Şeyh Ali Kazvin'i Elbistan'a vali tayin etmiştir. Bu karışıklıklardan faydalanan Halil Bey, Kadı Burhaneddin ve Ramazanoğullarının desteği ile Elbistan'ı yeniden almak istediysede 6 Temmuz 1384'te Halep valisi ile girmiş olduğu mücadeleyi kaybetmiştir. Bu olaydan sonra Elbistan Timurboğa Hasan'a verilmiştir.

Halil Bey'den sonra Dulkadir Beyliği'nin başına geçen Sevlî Bey, Elbistan'ı ve bütün Dulkadir ülkesini kendisine bağlamak istedi ve bu amaç doğrultusunda Memlûk Sultanı ile mücadelelerde bulundu. Sevlî Bey'in ölümü üzerine yerine geçen Sadaka Bey dönemi Dulkadir Beyliği üzerinde Memlûklular ile Osmanlılar'ın hakimiyet mücadelesi ile geçmiştir. Elbistan bu iki devlet arasında tampon bölge oluşturması itibari ile sık sık mücadelelere sahne olmuştur. Sadaka Bey, amcasının oğlu Nasreddin Mehmet ile taht mücadelesine girmiş ve bu mücadele sonucu 2 Ağustos 1399'da Osmanlı Padişah'ı Yıldırım Bayezid tarafından Dulkadir Beyliği Nasreddin Mehmet'e verilmiştir.¹ Osmanlı Devleti bu dönemden sonra Dulkadirli Beyliği'nin iç işlerine müdahale eder hale gelmiş ve bu durum Memlûklular ile Osmanlı Devleti'nin arasını açmıştır.²

Nasreddin Mehmet Bey, Yıldırım Bayezid ile Timur arasında yaşanan mücadelede Yıldırım Bayezid'in yanında yer almış ve 1400 yılında Timur Sivas'ı kuşatınca, Onun Elbistan ovasında bulunan atlarına zarar vererek Timur'un ordusunu zayıflattı. Bu olay üzerine Timur, oğlu

¹ Besim Atalay, Maraş Tarihi ve Coğrafyası, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s.78

² Yinanç, s.35

Şahruh'u Elbistan'a göndererek burayı yağma ve tahrip ettirdi.¹ Nasreddin Mehmet Bey, bu olaydan sonra Elbistan'ı tahkim ettirdi.

Dulkadirli Osmanlı ve Memlûklularla iyi geçinmek istedikleri için bu iki devletle akrabalık bağları da kurmaya başladılar. İlk olarak Nasreddin Mehmet Bey, kızlarından birini Osmanlı şehzadesi Çelebi Mehmet ile evlendirdi. Daha sonra 1440 yılında da Sultan Baybars'ın ardından Memlûk Sultanı olan Çakmak ile Nasreddin Mehmet Bey'in kızı evlendirilerek Memlûklular ile de akrabalık kurulmuş oldu.

Memlûklularda kurulan bu akrabalık bağları sayesinde Nasreddin Mehmet Bey'den sonra yerine geçen Süleyman Bey'in dönemi sakin geçti. Ancak Süleyman Bey'den sonra Dulkadir Bey'i olan Melik Arslan, Memlûklu Sultanı'nın Karamanlı İshak Bey'e karşı istediği yardımı yerine getirmedi ve bu yüzden Memlûklularla arası açıldı. Dulkadirli Osmanlılarla yakınlaşmasına tepkili olan Memlûk Sultanı Hoşkadem, Melik Arslan'a karşı bir suikast tertip etmiş ve onu Elbistan'da bulunduğu bir sırada katletmiştir.

Melik Arslan'dan sonra Dulkadir Beyleri olan Şahbudak Bey, Şehsuvar Bey ve Alaüddeve Bey dönemleri² Dulkadirli için adeta iki ateş arasında kaldıkları bir dönem olmuştur. Memlûklular ve Osmanlılar Dulkadirli hakimiyeti altına almak ve yaptıkları savaşlarda desteklerini sağlamak için sık sık mücadelelerde bulunmuşlardır. Beyliğin başkenti olan Elbistan bu mücadeleler içerisinde büyük savaşlara sahne olmuştur.³ Alaüddeve Bey, Elbistan'ın güneyinde bulunan Turnadağı (Nurhak)⁴ mevkiinde Osmanlı kuvvetlerine yenildi ve oğulları ile birlikte burada öldürüldü.⁵

Dulkadir Beyliği'nin başına en son Şehsuvaroğlu Ali Bey geçmiştir. Ali Bey, Osmanlı Devletine sadakati ve hizmeti fazla olan bir kimsedir.⁶ Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferine katılmış, Anadolu'da çıkan Celali İsyanlarının ve Şam Valisi Canberdi Gazali tarafından çıkartılan isyanın bastırılmasında da Ferhat Paşa ile birlikte aktif rol oynamıştır. Fakat Şehsuvaroğlu Ali Bey'in bu başarıları Ferhat Paşa'nın kıskançlığına yol açmış ve düzenlediği bir suikast ile Ferhat Paşa, Şehsuvaroğlu Ali Bey'i

¹ Yinanç, s.34

² Arifi Paşa, Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti, Edt. Yaşar Alparslan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2011, s.41

³ Vahid Çabuk, Solak-Zade Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları 1089, Ankara, 1989, s.35

⁴ Yaşar Yücel, Ali Sevim, Türkiye Tarihi, C.II, TTK Yayınları, Ankara, 1990, s.242

⁵ F.M Emecan, Yavuz Sultan Selim, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010, s.162

⁶ Celal-zade Mustafa, Selimname, Kültür Bakanlığı Yayınları 1182, Ankara, 1990, s.389

oğulları ile birlikte öldürmüştür.¹ Şehsuvaroğlu Ali Bey'in ölümü ile Dulkadir Beyliği toprakları, Elbistan merkez olmak üzere Osmanlı sınırlarına dahil edilmiştir.²

Dulkadir Beyliği döneminde Elbistan'da önemli mimari eserler yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Ulu Cami (Cami-i Kebir) : Alaüddevle Bey zamanında yapılmış olan bu camii Elbistan'ın en büyük camiidir. Hangi yılda yapıldığı bilinmemekle birlikte 1492'den önce yapıldığı tahmin edilmektedir. Çarşı içinde bulunan bu caminin çok sayıda vakfiyesi mevcuttur. Dulkadirlilerden sonra Osmanlılar döneminde tamir edilmiştir.³

Ümmet Baba Camii ve Türbesi: Bugünkü Ceyhan mahallesinde bulunmaktadır. Camiye adı verilen Ümmet Baba, Alaüddevle Bey zamanında yaşamış bir evliyadır. Bu caminin hemen yanına Ümmet Baba'nın türbesi de inşa edilmiştir. Ayrıca caminin ihtiyaçlarını karşılamak üzere birçok arazi ve dükkân da vakfedilmiştir.

Çarşı Camii (Cami-i Atık) : Alaüddevle Bey tarafından 1501 yılında Elbistan'da inşa edilmiştir. Bu caminin yanına birçok dükkân da inşa edilerek geliri camiye vakfedilmiştir.⁴

Ayrıca; Ekmekçi Mescidi, Ergeni Köyü Mescidi, Hatuniye Medresesi gibi eserlerde Dulkadirli Beyliği döneminde yapılmış önemli eserlerdir.

¹ Peçevi İbrahim Efendi, Peçevi Tarihi I, Kültür Bakanlığı Yayınları 467, Mersin, 1992, s.56

² J. Von Hammer, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, C.I, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008, s.463

³ Yaşar Baş, *Elbistan Alaüddevle Bey Camii (Cami-i Kebir, Ulu Cami)*, I. Kahramanmaraş Sempozyumu 6-8 Mayıs 2004, İstanbul, 2005, s.812

⁴ Mehmet Özkarcı, *Kahramanmaraş'ta Alaüddevle Bey Döneminde İnşa Edilen Mimari Eserler*, Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine, Edt. Mehmet Özkarcı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.343

KAYNAKÇA

- ARİFİ PAŞA, **Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti**, Edt. Yaşar Alparlan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2011,
- ATALAY, Besim, **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008,
- BAŞ, Y., *Elbistan Alauddevle Bey Camii (Cami-i Kebir, Ulu Cami)*,
I. Kahramanmaraş Sempozyumu 6-8 Mayıs 2004, İstanbul, 2005, s.811-815
- CAHEN, C., **Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi**, Çev: Yaşar Yücel, Bahaeddin Yediyıldız, TTK Yayınları, Ankara, 1972
- CELAL-ZADE MUSTAFA, **Selimname**, Kültür Bakanlığı Yayınları 1182, Ankara, 1990
- ÇABUK, V., **Solak-Zade Tarihi**, Kültür Bakanlığı Yayınları 1089, Ankara, 1989
- EMECAN, F.M., **Yavuz Sultan Selim**, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010
- GÖKHAN, İ., *Selçuklular Zamanında Maraş Emiri Nasretüddin Hasan Bey*,
- I. Uluslar Arası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi**, C.I, Konya, 2001, s.335-347
- HAMMER, J. Von, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C.I, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008
- HOCA SADETTİN EFENDİ, **Tacü't-Tevarih IV**, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları Başvuru Kitapları/5, Ankara, 1992
- JORGA, N., **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C.III, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2005
- KAYA, S., *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti*,
Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I-II, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008
- _____, *Selçuklular Döneminde Maraş*, **Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine**, Edt. Mehmet Özkarci, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.70-99
- ÖZKARCI, Mehmet, *Kahramanmaraş'ta Alaüddeve Bey Döneminde İnşa Edilen Mimari Eserler*, **Maraş Tarihi ve Sanatı**

Üzerine, Edt. Mehmet Özkarcı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Yayın No:132, Kahramanmaraş, 2008, s.341-417

PEÇEVİ İBRAHİM EFENDİ, **Peçevi Tarihi I**, Kültür Bakanlığı Yayınları 467, Mersin, 1992

SEVİM, A., **Anadolu'nun Fethi**, TTK Yayınları, Ankara, 1993

SOLAK, İ., *Kanuni Dönemi Elbistan Kazası'nda Yerleşme ve Nüfus (1540)*, **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I-II**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008

TURAN, O., **Selçuklular Zamanında Türkiye**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1998

Türk Dünyasının El Kitabı, C.I, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992

Yeni Rehber Ansiklopedisi, Doktor Enver Önen Komisyon Yayınları, İstanbul, 1993

UZUNÇARŞILI, İ.H., **Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri** TTK Yayınları, Ankara, 2003

YINANÇ, M.H., "Elbistan" Maddesi, **İslam Ansiklopedisi**, MEB Yayınları, Ankara, C.IV, 1993

YINANÇ, R., **Dulkadir Beyliği**, TTK Yayınları, Ankara, 1989

_____, *Dulkadiroğulları Beyliği*, **Türkler Ansiklopedisi**, C.VI, s.809-815

_____, ELİBÜYÜK M., **Maraş Tahrir Defteri (1563)**, C.I, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:1, Ankara 1988

YÜCEL, Y., SEVİM, A., **Türkiye Tarihi**, C.II, TTK Yayınları, Ankara, 1990

V. OTURUM

**XV. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA
DULKADİROĞULLARI DEVLETİ ÜZERİNDE OSMANLI-
MEMLUKLU REKABETİ**

Prof. Dr. Remzi KILIÇ*

Özet:

Dulkadiroğulları Devleti (1337-1522) Elbistan, Maraş merkezli önemli bir Türkmen devletidir. Dulkadiroğulları Devleti Orta Anadolu'da Tokat'tan Halep'e kadar uzanan sahada hâkimiyet kurmuş ve iki yüz yıla yakın yaşamıştır. Osmanlı ve Memluklu devletleri arasında özellikle XV. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadiroğulları Devleti üzerinde kıyasıya bir rekabet söz konusu olmuştur. Bilhassa, Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet (1451-1481) ile II. Bâyezit (1481-1512) devirlerinde, Dulkadiroğulları tahtına kimin "Bey" olarak geçeceği hususunda, Osmanlı-Memluklu sultanları arasında sürekli bir mücadele ve üstünlük yarışı meydana gelmiştir.

Osmanlılar, Alâuddevle Bozkurt Bey'in Dulkadiroğulları tahtına geçmesi için çaba sarf ederken, Memluklar Şah Budak Bey'i tahta geçirmek için uğraşmışlardır. Osmanlılar bu hususta üstünlüklerini kabul ettirmişlerdir. Ancak Memluklu sultanları da asla rekabetten geri kalmamışlardır. Bir biçimde ne yapıp yapıp Dulkadiroğulları Devleti üzerinde Osmanlı Devleti'ne karşı nüfuzunu kullanmaya devam etmek istemişlerdir. Hatırı sayılır orta ölçekli bir Türkmen devleti olan

* Niğde üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölüm Başkanı ve Öğretim Üyesi. E-posta; kilicremzi@gmail.com

Dulkadiroğulları da siyasetleri gereği bazen Memluklu sultanlarına, bazen de Osmanlı sultanlarına yakın olarak, siyasî varlık ve hâkimiyetlerini sürdürmeyi başarmışlardır.

Osmanlı Devleti; Mısır, Suriye, El-Cezire, Güney Anadolu ve Hicaz'a sahip olan Memluklu Devleti ile XIV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dostâne münasebetler içerisinde olmuşlardı. Memluklu sultanları, Rumeli'de fetihler kazanan bu gâziler ocağını hep desteklemişlerdi. Osmanlılar'da devamlı başarılar kazandıkça hediyeler ile Memluklu sultanlarına iltifat etmekteydiler. I. Bâyezit (1389-1402) ve II. Murat (1421-1451) devirleri iki devlet arasında böyle müspet ilişkiler ile geçmişti.

Ancak, Fatih Sultan Mehmet ve II. Bâyezit devirlerinde durum değişmiştir. Dulkadiroğulları meselesi ve Hicaz Su Yolları meselesi ön plana çıkmıştır. Osmanlı Devleti ile Memluklu Devleti 1485-1491 yılları arasında altı defa savaşmışlardır. Çukurova, Tarsus, Adana ve havalisini ele geçirmek, Suriye topraklarına kadar hâkimiyetini genişletmek ve Hicaz bölgesine hizmet edebilmek için Osmanlılar, Memluklu sultanları ile mücadele içerisine girmişlerdir.

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti, iki yüz yılı aşmış bir Müslüman-Türk devleti idi. Fatih Sultan Mehmet ile başlayan ve II. Bâyezit ile devam eden Osmanlı-Memluklu ilişkileri, adetâ Sünnî İslam'ın bayraktarlığını el'de tutma mücadelesine dönüşmüştür. Osmanlılar, Türkler'de öteden beri var olan "İlây-ı Kelimetullah" ve "Nizâm-ı Alem" anlayışına dayanarak, Sünnîliği bir devlet siyaseti haline getirmişlerdi. Yavuz Sultan Selim (1512-1520) ve Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) aynı siyaseti takip etmişlerdir. 1514 yılında Çaldıran savaşı ile Şii-Safevîlere ağır bir darbe indiren Yavuz Sultan Selim, Sünnî Müslüman olan Dulkadiroğulları'na 1515'de bir sefer düzenleyerek Elbistan-Maraş ve havalisini Osmanlı Devleti hâkimiyeti altına almıştır.

Giriş:

Dulkadiroğulları Devleti'nin kurucusu Zeyneddin Karaca'ya Memluklu Sultanı tarafından Kahire'ye çağırılarak, Türkmenlerin Emîri olarak kabul edildiğine dair bir menşur verilmiştir. Böylece 1337 yılında Memlukların himayesi altında Maraş ve Elbistan havalisinde yaklaşık iki asır kadar devam edecek olan bir beyliğin temeli atılmış oluyordu. Karaca Bey'e Elbistan-Maraş bölgesine dönerken Kahire'de muhteşem bir tören yapıldı ve zamanın adetlerine göre maiyetini teşkil eden Türkmenlerin her

birine kıymetli hediyelerle birer hil'at verilmiştir¹. Kuruluşu bu şekilde gerçekleşen Dulkadiroğulları Devleti'nin Mısır ve Suriye'de hüküm süren Memluklar tarafından kendilere tâbi bir Türkmen devleti olduğunu görmekteyiz.

Osmanlı Devleti ile Memluklu Devleti arasındaki iyi münasebetlerin karşılıklı mücadeleye dönüşmesi Sultan II. Mehmet zamanında başlamıştır, diyebiliriz. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet, Osmanlı Devleti'ni İslam Medeniyeti'nin en büyük siyasî kudreti yapmak istemiştir. Fatih Sultan Mehmet'in Hicaz güzergâhındaki su yollarının tamiri meselesiyle, Dulkadiroğulları arasındaki beylik mücadelesinden ve bir teşrifat meselesinden dolayı Memluklu sultanıyla araları açıldı. Fatih Sultan Mehmet, Hicaz'dan dönen ulemadan birinden, hacıların yollarda susuzluktan çok sıkıntı çektiklerini duymuş ve 1459'da Memluklu Sultanı Seyfeddin İnal'a bir mektup göndererek su yollarını tamir ile imkan nispetinde yeni havuzlar yapmasına müsaade istemiştir. Seyfeddin İnal'da bu müracaatı müdahale ve Mekke emirini tahrik sayarak yapılan teklifi reddetmiş ve bu hadise iki taraf arasında gerginliğe ve soğukluğa neden olmuştu².

Bununla beraber öteden beri, Osmanlılar ile Memluklar arasında bir anlaşmazlık konusu olan Dulkadirli toprakları meselesi gün geçtikçe kritik bir hal aldı. Fatih'in Osmanlı topraklarına katmayı düşündüğü Dulkadirli toprakları üzerinde Mısır Memlukları hassasiyetle duruyorlardı. Oysa, Fatih Sultan Mehmet, damat olduğu Dulkadirli topraklarına Memlukların el uzatmasına tahammül edemiyor, her şeyden önce kayınbabasına ve kayınlarına ait olan bu toprakların eğer bir tarafa bağlanması icap ediyorsa, o tarafın Osmanlı tarafı olmasını istiyordu. Çünkü güneye doğru yönelmek gerekirse, Osmanlı kuvvetlerinin Mısır'a gidebilmesi için önce Dulkadiroğulları topraklarının Osmanlıların hâkimiyeti altına alınması gerekiyordu. Fatih Sultan Mehmet'in Dulkadir Beyliği ile yakından ilgilenmesi bir bakıma Mısır yolunun güvenlik altına alınması anlamına geliyordu. Çünkü iki devletin Dulkadirli ülkesi toprakları üzerindeki iddiaları, kendi devletleri bakımından Osmanlı ve Memlukları Dulkadiroğulları'nı himayeye ve nihayet onlara fiilen yardımda bulunmaya sevk etti. Her iki tarafın fiilen Dulkadiroğulları'na müdahalesi aralarının rekabetle açılmasına sebep olmuştur³.

¹ Refet Yinanaç, Dulkadir Beyliği, TTK Basımevi, Ankara, 1989, s. 10.

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, TTK Basımevi, 5. Baskı, Ankara, 1988, s. 141.

³ Selahattin Tansel, Fatih Sultan Mehmet'in Siyasi ve Askeri Faaliyeti, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999, s. 331.

Aslında Memluklu-Dulkadirli mücadelesi de başlangıçtan itibaren hep var olagelmişti. Dulkadiroğulları Devleti'nin kurucusu Zeyneddin Karaca Bey, Beyliği'ni büyötmek ve genişletmek için Memluklara karşı giriştiğı mücadele sonucu esir edilmiştir. 1353 yılında Karaca Bey, Memluklu askerlerine karşı mağlup olmuş, götürüldüğü Kahire'de Bâbu Züveyle'de işkence ile idam edilmiştir. Bu kapı da Şehsuvar Bey de 1472'de idam edilecektir¹.

Dulkadir Devleti, Fatih devrinde Osmanlı, Akkoyunlu ve Memluklu devletlerinin nüfuzlarının çarpıştığı bir yer idi. Bilhassa Fatih'in kayınbabası olan Dulkadir Beyi Süleyman Bey vefat ettikten sonra oğulları arasındaki anlaşmazlık, komşu devletlerin Dulkadiroğulları üzerindeki iştahlarını artırdı. Süleyman Bey'den sonra Dulkadir Beyi olan oğlu Melik Arslan Bey (1454-1465), Dulkadir topraklarını bir müddet Uzun Hasan'a karşı müdafaa etmiş, neticede bir kısım yerleri ve bu arada Harput'u ona bırakmak zorunda kalmıştı. Bundan dolayı şikayet etmek ve yardım almak üzere Mısır'a gitmiş olan Arslan Bey, yine o sıralarda Kahire'de bulunan kardeşi Şah Budak Bey tarafından öldürölmüşü².

Dulkadiroğulları Devleti Üzerinde Fatih Devri (1451-1481) Osmanlı- Memluklu Rekabeti:

Osmanlı Devleti ile Memluklu Devleti arasındaki asıl münafereetin ve mücadelenin sebebi Dulkadiroğulları üzerindeki hâkimiyet-rekabet meselesidir. Kuruluşundan itibaren Memluklara tâbi olan Dulkadirli hanedanı arasındaki beylik ve saltanat davasına, akrabalık sebebiyle Osmanlıların müdahaleleri yüzünden olmuştur. Vaktiyle Fatih'in dedesi Çelebi Mehmet, Dulkadiroğlu Süli Bey'in küçük kızı ile evlenmişti. Fatih Sultan Mehmet'te Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Mükrim Hanım'ı almıştı. 1465 senesinde Fatih Sultan Mehmet'in kayınbiraderi olan Melik Arslan Bey, Dulkadir Beyi idi. Melik Arslan'a karşı çıkan kardeşi Şah Budak, muhalefet bayrağını açarak Kahire'de bulunduğu sırada 1465'de kardeşi Melik Arslan'ı öldürtmüş ve Memluklu Sultanı tarafından Dulkadiroğlu beyliği kendisine verilmişti³.

Şah Budak Bey, Maraş ve Elbistan'a geldiğı zaman Dulkadirli Türkmen beyleri bunun emirliğini kabul etmeyerek Osmanlıların yanında

¹ Abdurrahman Acar, "Memlukler ile Dulkadirliilerin Maraş Üzerindeki Nüfuz Mücadelesi (Karaca Bey 1337-1353 Zamanı)", Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, s. 383.

² Tansel, A.g.e., s. 332.

³ Uzunçarşılı, A.g.e., s. 142.

bulunan diğer kardeşleri Şehsuvar Bey'i isteyerek bunun kendilerine Bey yapılmasını Fatih Sultan Mehmet'ten ricâ etmişlerdir¹. Şehsuvar Bey, 1465'de Osmanlı Devleti himayesine iltica ederek, aynı yıl bir menşur ile Artukâbad, Bozok vesair yerler kendisine verilmiş, amcası Rüstem Bey yerine emir olması için Memluklu sultanına bir mektup yazılmıştı. Dulkadiroğulları işine müdahale eden Osmanlı hükümdarı bir menşurla Şehsuvar Bey'i Dulkadiroğulları Bey'i tayin ederek bir miktar kuvvetle Elbistan'a göndermiştir. Bu suretle Şehsuvar Bey Duldiroğulları Devleti başına geçmiş (1466) ve Şah Budak Bey Memluklu ülkesine kaçmıştır².

Fatih Sultan Mehmet, Dulkadir Devleti'ni Mısır'daki Memluklara karşı himayesine almak istiyordu. Bu fırsatı değerlendirerek Şehsuvar Bey'i Bozok ve Dulkadir Türkmenlerinin başına geçirdi. Dulkadir Devleti'nin başına geçen Şehsuvar Bey, Memluk Sultanı Hoşkadem'in tâbiyet teklifini reddetti. Bunun üzerine Memluklar, Şehsuvar Bey'in karşısına amcası Rüstem Bey'i çıkardılar. Şehsuvar Bey, amcasını bertaraf ettiği gibi, Memlukların elindeki Besni, Gerger, Birecik ve Rumkale şehirlerini de zapt etti. Memluk Sultanı Hoşkadem Dulkadir beyini cezalandırmak için Şam valisi Berdi Bey kumandasında bir orduyu Elbistan'a gönderdi. Şah Budak Bey'in kılavuzluk ettiği Memluklu ordusu önce 1467 yılı sonbaharında Turna Dağı eteklerinde, 1468 ilkbaharında ise Antep yakınlarında Dulkadirli kuvvetlerine yenildi. Şehsuvar Bey, yeni Memluk Sultanı Kayıtbay'a barış teklifinde bulunmuş ise de, Sultan Kayıtbay bunu reddederek, Dulkadirliler üzerine yeni kuvvetler sevk etmiştir³.

Şah Budak, Memluklu takviye kuvvetleri ile Maraş ve Elbistan'a gelmiş ise de Şehsuvar Bey'e karşı başarılı olamamış, Memluklu kuvvetleri defalarca mağlup edilmiştir. Bu durum karşısında Memluklu Sultanı Kayıtbay, Fatih Sultan Mehmet'e mektuplar göndererek Şehsuvar Bey'i korumamasını rica etmiştir. Osmanlı hükümdarı II. Mehmet, Şehsuvar Bey'e daha ileri hareketlerde bulunmamasını bildirmişse de, Şehsuvar Bey bunu dikkate almamıştır. Bunun üzerine Osmanlılar'da Dulkadiroğulları'na yardımı kesmiştir.

Bu tarihlerde Anadolu üç büyük devletin menfaatlerinin çatıştığı bir ülke haline gelmişti. Osmanlı, Memluklu ve Akkoyunlu devletleri Anadolu'da hâkimiyetlerini genişletmek için Türkmen beylerinin

¹ Yınanç, Dulkadir Beyliği, s. 60.

² Uzunçarşılı, A.g.e., s. 142; Tansel, A.g.e., s. 333.

³ Refet Yınanç, "Dulkadiroğulları", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 9, İstanbul, 1994, s. 555.

dostluğunu kazanma yarışına girmişlerdi. Türkmen beyleri de kaybettikleri beylik mücadelesini kazanmak için sık sık destek gördükleri güçlü hanedanların katkısı ile bir gün ülkelerini tekrar ele geçirme çabası içerisinde idiler. Osmanlıların müttefiki olan Şehsuvar Bey, Memluklulara karşı giriştiği faaliyetlerden, Şam ve Halep valilerinin kendisine gönderdiği Sultan Fatih'e duymuş oldukları saygı mektuplarından bahsediyordu. Şehsuvar Bey, bilhassa Dulkadirli-Memluklu ihtilafı üzerinde durarak, Memluklular ile bir anlaşmaya varmanın mümkün olmadığını Fatih Sultan Mehmet'e bildiriyordu. Osmanlı hükümdarı, Şehsuvar Bey'e verdiği cevapta onun yaptığı hizmetleri takdir etmekle beraber, Dulkadirlilerin Memluklara saldırısını tasvip etmiyordu. Şimdilik Memluklar ile uzlaşma yoluna gitmesinin daha uygun olacağını bildiriyordu. Çünkü Fatih, Uzun Hasan ile arasının açık olduğu bir sırada Şehsuvar Bey'in Memluklar ile ihtilafa girmesini pek uygun görmemektedir. Oysa Şehsuvar Bey, Halep üzerine akınlar yaptırıyor ve Memluklar elinde bulunan Darend'e'yi kuşatmıştı. Sultan Kayıtbay ise Mısır'da Şehsuvar Bey'e karşı yeni bir sefer hazırlığı içerisindeydi¹.

Şehsuvar Bey, Dukadiroğulları'nın da bağımsız büyük bir devlet olması için gayret gösteriyordu. Osmanlı, Akkoyunlu veya Memluklu devletleri gibi kuvvetli bir hanedanlık oluşturmak istiyordu. O, Türkmenlerin ileri gelenleri ile yaptığı bir görüşmede kendisinin de Osmanlı hükümdarı gibi, bir sultan olduğunu ileri sürdükten sonra Fatih'in kendisine vermiş olduğu Osmanlı bayrağını yırtarak isyan bayrağını kaldırmıştı. Gerçekten Dulkadir Beyi müstakil bir hükümdar gibi davranarak, kendi adına hutbe okutmaya ve para bastırmaya başladığı gibi, Melik'ül-Muzaffer imzası ile yazdığı mektuplarda Suriye halkını kendisine itaate davet etti². Mısır askerlerinin yapılan savaşlarda mağlubiyeti üzerine, Memluklar Şehsuvar Bey'den intikam almak için ağır ve kıymetli hediyeler ile Sultan Fatih'e başvurdular. Mısır hükümetinin Dulkadir memleketine karşı katiyen istilâ fikri beslemediği, Şehsuvar Bey'in te'dibine Osmanlı Devleti'nin razı olması halinde Dulkadir memleketinin Osmanlı idaresine geçmesine rıza gösterileceği beyan olundu. Sultan Fatih, bu teklifi uygun buldu ve Memluklu elçisine uygundur cevabı verilmiştir³.

¹ Yinanaç, Dukadir Beyliği, s. 67.

² Yinanaç, Dulkadir Beyliği, s. 68.

³ Besim Atalay, Maraş Tarihi ve Coğrafyası, Yayına Hazırlayanlar; İlyas Gökhan-Mehmet Karataş, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008, s. 81.

Dulkadirođlu Őehsuvar Bey, 1471'de Memluklu ordusuna karŐı yaptığı Antep savaŐında mağlup olarak kaçıp Zamantı Kalesi'ne sığındı. Zamantı Kalesi'nde Őehsuvar Bey, Memluklu komutanı Emір YeŐbek Devadar tarafından kuŐatma altına alındı. Teslim olduğu takdirde kendisine yeniden Dulkadirli ũlkesinin verileceği vadi ile kandırılıp teslim alındı ve Mısır'a gŕnderilip orada asılarak ŕldürüldü¹. Karaman seferine katılmadığı ićin Osmanlı padiŐahı Fatih Sultan Mehmet, Őehsuvar Bey'e kızgın olduğundan O'na yardım etmemiŐtir. Memluklu kuvvetleri tarafından yakalanan Őehsuvar Bey, Kahire'de Bâbü'z-Züveyle'de 1472'de asılarak idam edilmiŐtir².

Dulkadiroğulları tahtına Őehsuvar Bey yerine, tekrar Memluklu Sultanı tarafından Őah Budak Bey tayin olundu. Őah Budak Bey'in Memluklar tarafından ikinci defa tayini üzerine, Osmanlı Devleti de diğer kardeŐi Alâuddevle Bozkurt Bey'i bir miktar askerle Dulkadirli ũlkesine gŕnderdi. Alâuddevle Bozkurt Bey, 1471'den itibaren mũcadeleye atıldı ve Osmanlı Sultanı Fatih'in yardım ve desteği ile 1479'da Dulkadir Beyliđi'ni elde etmiŐtir³. Aslında Fatih, Dulkadirli ũlkesini Osmanlı nũfuz ve hâkimiyeti altına almak istiyordu. Fakat Akkoyunlu padiŐahı Uzun Hasan ile mũcadele, Karaman'ın fethi ve Batı'ya yapılan seferler, O'nun Dulkadiroğulları Devleti iŐlerine mũdahalesine engel olmuŐtu. Alâuddevle Bey'in Osmanlı sarayına sığınması, bu arzusunu gerćekleŐtirmek isteyen Fatih Sultan Mehmet'e bir fırsat vermiŐti⁴.

Alâuddevle Bey'in Fatih Sultan Mehmet'in yardımı ile Dulkadirli tahtını ele gećirmesi, zaten bozuk olan Osmanlı-Memluklu mũnasebetlerini daha da gerginleŐtirdi. Belki de Fatih'in son seferi Mısır üzerine yapılmıŐ olacaktı. ćũnkũ Fatih, 3 Mayıs 1481 tarihinde Gebze'de ansızın ŕldüđu vakit doğuya doğru sefere ćıkmıŐ bulunuyordu. Fatih'in vefatı üzerine Alâuddevle Bey, ustaca bir manevra ile Memluklu tehlikesini uzaklaŐtırmakta geć kalmadı. Mısır'a "kendisinin kardeŐinden daha bağlı ve itaatkâr olduğunu" bildirerek Sultan Kayıtbay'ı sakinleŐtirmeyi baŐardı. Alâuddevle Bey'in itaatinden emin olan Memluklu Sultanı Kayıtbay, Őah Budak Bey'i Őam Kalesi'ne hapsettirdi. Bununla beraber Alâuddevle Bey, Memluklu sultanına karŐı davranıŐının

¹ UzunćarŐılı, A.g.e., s. 142-143.

² İsmail Altınŕz, Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2009, s. 33.

³ UzunćarŐılı, A.g.e., s. 143; Altınŕz, A.g.e., s. 33.

⁴ Yinanć, Dulkadir Beyliđi, s. 78.

Osmanlılar tarafından yanlış anlaşılması için yeni Osmanlı padişahı II. Bâyezit'e karşı dostluk münasebetlerine girişmeyi de ihmal etmemiştir¹.

Dulkadiroğulları Devleti Üzerinde II. Bâyezit Devri (1481-1512) Osmanlı-Memluklu Rekabeti:

II. Bâyezit, kendisine muhalefet eden kardeşi Gıyaseddin Cem Çelebi'yi dostça karşılayarak, onu mücadeleye teşvik eden Memluklu Sultanı Kayıtbay'ın Çukurova'ya hâkim olan Üçoklar ile Maraş ve Elbistan'a sahip olan Bozokları daimi baskı altında tutması üzerine, Dulkadirli Alâuddevle Bozkurt Bey'i himayeye karar verdi. Esasen, Dulkadir Beyi, II. Bâyezit'i Memluklar aleyhine teşvik etmekte idi. Başlangıçta, Osmanlılar'dan himaye gören Alâuddevle Bozkurt Bey, Memlukların Halep ve Safed naiplerini Nisan 1484'de arka arkaya mağlup etmişti. Kayseri valisi Yakup Paşa kuvvetleri ile birleşerek, Elbistan sahrasında Osmanlı askerinin gayreti ile Halep naibini öldürüp Rumkale, Birecik ve Antep naipleri ile Halep Büyük Hâcibi başta olmak üzere birçok Memluklu beyini esir etmiştir².

II. Bâyezit devrinde Osmanlı Devleti, Mısır ve Suriye'nin hâkimi ve İslam dünyasının en saygın hükümdarı olan Memluklu sultanına karşı uzun ve yıpratıcı bir seferler dizisi (1485-1491) başlatmıştır. Memluklar, Güney Anadolu üzerinde egemenlik iddia ediyor, kendilerini yalnız Dulkadiroğulları Beyliği'nin değil, Karamanoğulları Devleti'nin de hamisi sayıyorlardı. Osmanlılar ile Memluklar arasında açık rekabet, 1468'de Osmanlıların Karaman'ı fethiyle başlamış, Osmanlılar etkilerini Dulkadir Beyliği'ne de yaymaya kalkınca çekişme yeniden alevlenmişti. Ayrıca, Fatih Sultan Mehmet, en büyük gazi sıfatıyla, İslam dünyasında öncelik iddia ediyor, dolayısıyla bu sınır beylikleri üzerinde üstün hakları olduğunu ileri sürmekteydi. Sultan Mehmet'in vefatıyla yarıda kalan son Anadolu seferinin de Memluklar üzerine olması mümkündür³.

Osmanlılar'a karşı Memluklu Sultanı Kayıtbay büyük hazırlıklara girişti ve askerlerine pek çok para dağıttı. Atabek ül-Asâkir Emir Özbek komutanlığında birçok emirlerini büyük Memluklu kuvvetleri ile Halep'e gönderdi. Emir Özbek verilen görev üzerine maiyetindeki kuvvetler ile

¹ Yınanaç, Dulkadir Beyliği, s. 80.

² İsmet Miroğlu, "Fetret Devrinden II. Bâyezit'e Kadar Osmanlı Siyasi Tarihi", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C. X, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989, s. 266-267.

³ Halil İnalçık, Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600), Çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2003, s. 35-36.

Bağraz Dağı'nı aşır Ceyhan Suyu kıyısında Ayas Hisarı'na vasıl oldu. Bu kale de toplar döktüren Emir Özbek, yeniden hareket ederek Adana Köprüsü'nü de geçti. Seyhan Suyu'nda Memluklu ordusunu durdurma çabaları fayda vermedi. Adana savaşında Osmanlı Paşaları şehit oldukları gibi pek çok Osmanlı askeri de Halep, Şam üzerinden Kahire'ye esir olarak götürüldüler¹. Bu son durum üzerine, Ereğli'de bulunan Anadolu Beylerbeyi Hersekoğlu Ahmet Paşa, esas Osmanlı kuvvetlerinin başına geçerek Memluklara karşı savaşmışsa da o da esir edilmiştir. 1486 yılı Kasım ayında Emir Özbek zincirlere vurulmuş Osmanlı askerlerini halka teşhir ederek Kahire'ye merasimle girmiştir. Aralık 1486'da Kayıtbay Kahire'ye getirilen Hersekoğlu Ahmet Paşa ve Osmanlı askerlerini İstanbul'a dönmek üzere serbest bırakmıştır. Bu durum Memluklu Kayıtbay'ın Osmanlı padişahı II. Bâyezit ile anlaşmaya bir vesile aramasından ileri geliyordu².

Buna rağmen Osmanlıların Memluklu sultanına karşı büyük bir savaş hazırlığı içerisinde olduğunu görmekteyiz. Osmanlılar ile Memluklar 1485'den 1491 senesine kadar altı defa savaşmışlardır. Osmanlılar 1486'da Karamanoğulları Devleti'ni tamamen ortadan kaldırdıktan sonra Memluklara karşı Adana havalisini ve Gülek Kalesi'ni ve boğazını zapt etmişlerdi. Osmanlıların himayesi ile Dulkadiroğlu Alâuddevle Bozkurt Bey, Memluklara karşı mücadele etmesine rağmen mağlup olmuştu. Ayrıca Hersekoğlu Ahmet Bey, birçok komutan ile Memluklara esir düşmüş ve daha sonra serbest bırakılmıştı³. 1487 'de Veziriazam Davut Paşa maiyetinde bir Osmanlı ordusu ile sefere çıkarak, Adana ve Tarsus şehirlerini ve havalisini tekrar Memluklu kuvvetlerinden alarak, Varsaklı ve Turgutlu Türkmenlerini itaat altına almıştır. 1488 yılında ise Osmanlı Devleti, Memluklara karşı Rumeli Beylerbeyi olan Hadım Ali Paşa'yı Veziriazam olarak büyük bir Osmanlı ordusu ile Çukurova'ya göndermiştir. Nisan-Mayıs 1488'de Osmanlı ordusu, pek çok top-tüfenk olduğu halde, Konya-Ereğlisi, Gülek Boğazı, Adana, Tarsus, Ayas hisarı başta olmak üzere Küvâre, Nemrun, Milvan ve Kozan hisarlarını biri biri ardından zapt ettiler⁴.

Daha sonra 1489 yılında Memluklu kuvvetleri, Osmanlıları mağlup ederek tekrar birçok şehir ve kale ele geçirmişlerdir. Osmanlıların Çukurova'dan çekilmeleri üzerine henüz mukavemet eden kalelerin

¹ Miroğlu, A.g.e., s. 268.

² Miroğlu, A.g.e., s. 269-270.

³ Uzunçarşılı, A.g.e., s. 191.

⁴ Uzunçarşılı, A.g.e., s. 192; Miroğlu, A.g.e., s. 271-272.

büyük bir müşkilat içerisinde kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu son mağlubiyete rağmen, Sis (Kozan) ve Tarsus kalelerini yeniden takviye ederek, Memluk sultanlığını tehdit eden kilit noktaları tutan Osmanlılar, Şam Türkmenleri'nin gayretiyle Şam Kalesi'nden kaçan Şah Budak'a yardımcı olarak yeni anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. Bu sırada Veziriazam Davut Paşa'nın bir memurunu Sultan Kayıtbay'a göndererek sulh talebinde bulunması da dikkat çekicidir. Osmanlı kuvvetlerinin Çukurova'da Memluklara yenilmeleri, Bozok ve Üçok Türkmenleri ile diğer boy ve ulusların Memluklar tarafına geçmelerine sebep olmuştur. Nitekim Osmanlılar'a taraftar olan Dulkadiroğlu Alâuddevle Bozkurt Bey, Memluklu Sultanı Kayıtbay ile anlaşarak, oğlunu rehine olarak Mısır'a gönderdiği gibi, kızını da Atabek'ül-Asâkir Emir Özbek'in oğluna vermiştir¹.

Alâuddevle Bozkurt Bey'in Memluklar ile anlaşması üzerine, Osmanlılar kendilerine iltica eden Şah Budak Bey'e yardım etmeye karar vermişlerdir. Bu maksatla Amasya sancak beyi Hızırbey oğlu Mahmut Paşa ile Kayseri sancak beyi Mihaloğlu İskender Bey'i, Karaman Beylerbeyi Mahmut Bey'i birlikte Memluklar üzerine sefere göndermişlerdir. Ancak, Alâuddevle Bey'in büyük oğlu Bâyezit'in menşuru ile Kırşehir hâkimliği yapmış olan Şahrüh Bey'i yakalayıp gözlerine mil çekmesi, Şah Budak Bey'in Türkmen ümerası ile arasının açılmasına sebep olmuştu. Memluklara karşı Elbistan civarında meydana gelen savaşta Şah Budak ve onunla işbirliği yapmış olan Osmanlı kuvvetleri yeniden mağlup oldular. Alâuddevle'nin tertibi ile kurulan bir tuzağa düşen Kayseri beyi İskender esir, oğlu ise maktul düştü. İbn-i Kemal, Aşık Paşazâde ve İdris-i Bitlisî gibi Osmanlı kaynaklarına göre Şah Budak, kardeşi Alâuddevle Bey'e esir düşerek İskender Bey ile birlikte Mısır'a Sultan Kayıtbay'a gönderilmiştir².

Bu sert ve acımasız savaşların sebebi başlangıçta, Dulkadirli Alâuddevle Bozkurt Bey idi. Bu yüzden Osmanlı Devleti ile Memluklu Devleti arası iyice bozulmuştu. Her iki devlet arasında Çukurova'da başlayan savaş altı yıl sürmüştü ve genellikle Osmanlı kuvvetlerinin mağlubiyeti ile sonuçlanmıştı. Alâuddevle Bey, Osmanlıların yardım çağrılarına rağmen her defasında bir bahane bularak sefere katılmamıştır. Zira O her iki devletin çatışmasını kendi menfaatine uygun bulmuştu. 1491 yılında Osmanlı- Memluklu savaşının sona ermesinden sonra,

¹ Miroğlu, A.g.e., s. 274.

² Miroğlu, A.g.e., s. 274-275.

Dulkadir Bey'i her iki devletle dost geçinmeye çalışmıştır¹. Böylece devletini güçlü kılmaya çalışmış ancak, bir müddet daha saltanatının ömrünü uzatmaktan öteye gidememiştir.

Bundan sonra Osmanlı Padişahı II. Bayezit ile Memluklu Sultanı Kayıtbay arasında sürdürülen müzakereler, karşılıklı gidip gelen elçiler ve barış görüşmeleri neticesini vermiştir. Gelirlerinin mukaddes yerlere tahsisi kabul edilen Adana ve Tarsus'un anahtarları, Sultan Kayıtbay tarafından hürmetle kabul edilen Osmanlı elçisine verilmiştir. Kahire'de tutuklu bulunan Osmanlı esirlerini serbest bırakan Kayıtbay, Emir Canbulatoğlu Yaşbek'i elçi olarak Osmanlı padişahına göndermiştir. Yapılan anlaşma gereği, Gülek Hisar'ı sınır kabul edilerek Çukurova eskiden olduğu gibi, Şam'a ilhak edilmiştir. Bu sebeple Osmanlı-Memluklu münasebetlerinin gittikçe düzelmiş olduğunu görmekteyiz. Nihayet, II. Bâyezit'in ortanca oğlu Korkut Çelebi'nin amcası Cem Çelebi gibi, Mısır'a gidip Şam veya Kudüs'e yerleşme teşebbüsü, bu iyi münasebetler yüzünden her hangi bir gerginliğe sebebiyet vermemiştir. Memluklu Sultanı Kansu Gavri, bir yıldan fazla Mısır'da kalan Şehzâde Korkut Çelebi'nin Mısır ülkesinde kalmasının münasip olmayacağını ifade ederek Antalya'ya dönüşünü sağlamıştır².

Bu arada XVI. yüzyıl başında Dulkadiroğulları yeni bir tehdit ile karşı karşıya gelmiştir. Tebriz'de Şah İsmail, Safevî Devleti'ni kurduktan bir zaman sonra, gücünü toplayarak, büyük bir ordu ile Erzurum, Erzincan, Sivas yolu ile Dulkadiroğulları Devleti'nin başkenti olan Elbistan üzerine 1507 yılında tahripkâr ve sonuçları ağır bir sefer yapmıştır³. Buna rağmen Alâuddevle Bey, Dulkadir Devleti'nin varlığını devam ettirebilmek için bölgenin büyük devletleri arasında bir bakıma denge politikası izleyerek, kendi menfaatini sağlamaya çalışmıştır. Osmanlı- Memluklu ve Safevî devletleri arasındaki rekabetten istifade etme siyasetini gütmüştür⁴. Dulkadir ülkesinin stratejik konumunu sonuna kadar kullanmaya çalışmıştır.

¹ Yinanç, "Dulkadiroğulları", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 9, s. 555.

² Miroğlu, A.g.e., s. 276-277.

³ Remzi Kılıç, "Şah İsmail'in Dulkadiroğulları Devleti Üzerine Yaptığı Orta Anadolu Seferi (1507) ve Sonuçları", I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, s. 409.

⁴ Yaşar Bedirhan, "Alauddevle Bozkurt Bey Devrinde Maraş'ın Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Durumu", I. Kahramanmaraş Sempozyumu, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, s. 389.

Sonuç:

Yaklaşık olarak iki yüz yıl boyunca varlığını devam ettiren Oğuzların Bozok koluna mensup Dulkadiroğulları Devleti, Maraş, Elbistan, Kayseri, Halfeti gibi bölgelerin Türkleşmesini sağlamıştır. Memlukların bir uç beyliği olmalarına rağmen sürekli onlar ile mücadele ederek Anadolu'da Memluklu hâkimiyetini önlemişlerdir. Anadolu'nun Türkleşmesine, Türk kültürünün yerleşmesine katkı sağlamışlardır¹.

XV. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadiroğulları Devleti üzerinde Osmanlı Devleti ile Memluklu Devleti arasındaki rekabet, Fatih Sultan Mehmet ve II. Bayezit devirlerinde adeta zirveye çıkmıştır. Bunun sebepleri arasında, Dulkadiroğulları'nın büyük bir Türkmen devleti olarak yücelmek ve yükselmek gayesi ve bundan dolayı hem Memluklar ile hem Osmanlı Devleti ile devamlı dostane ilişkiler kurma çabası içerisinde olduklarını görmekteyiz. Osmanlı Devleti, İstanbul'un fethinden sonra büyük bir imparatorluk olmak, Roma'nın, Selçukluların, Abbasilerin toprakları üzerinde İslam Medeniyeti'nin yegane varisi ve temsilcisi olarak bütün Müslümanların hamisi sıfatıyla hareket ediyordu. Bu yüzden Memluklu ülkesine, Hicaz işleri bahanesi ile güneye Suriye ve Mısır topraklarına müdahale için Karamanoğulları ve Dulkadiroğulları ülkelerine karşı Memlukları kendisine rakip görmekteydi. İslam Medeniyeti'nin egemen olduğu coğrafya ve devletler üzerinde en güçlü ve en büyük devlet olma iddiası ile hareket eden Sultan Fatih ve II. Bâyezit, Akkoyunlu, Karamanoğulları, Dulkadiroğulları, nihayet Memluklu Devleti üzerinde de kesin bir hâkimiyet kurmak istiyorlardı. Osmanlı Devleti bütün bunları XVI. yüzyıl başlarında Sultan Selim devrinde tamamlayacaklardır.

Gerek Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet, gerekse II. Bâyezit, Memluklu ülkesini tamamen Osmanlı hâkimiyetine almayı düşündükleri için öncelikle Dulkadiroğulları meselesinin halledilmesi gereğinden hareket ederek hem Dulkadiroğulları ülkesinin iç işlerine karışmışlar, hem de Memluklar ile mücadeleye önce dolaylı, sonra da doğrudan doruya girişmişlerdir. Dulkadiroğlu hükümdarı Alâuddevle Bozkurt Bey ise, izlediği ince siyaset marifetiyle iki güçlü Sünnî Müslüman devlet arasında ancak 1480-1515 yılları arasında saltanatını otuz yıl kadar devam ettirebilmiştir. Netice de Osmanlı hâkimiyeti kaçınılmaz olmuştur. Osmanlılar 1514'de yapılan Çaldıran savaşı sonrası, önce Dulkadiroğulları ülkesini 1515'de, sonra da Memluklu ülkesini, 1516

¹ Editörler: Yaşar Alparslan, Mehmet Karataş, Serdar Yakar, Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, s. 41.

Mercidâbık, 1517 Ridaniye, 1518 Mısır seferi ile hâkimiyeti ve idaresi altına almıştır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Abdurrahman; “Memlukler ile Dulkadirilerin Maraş Üzerindeki Nüfuz Mücadelesi (Karaca Bey 1337-1353 Zamanı)”, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu**, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, ss. 375-383.
- ALPARSLAN, Yaşar- KARATAŞ, Mehmet- YAKAR, Serdar; **Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008.
- ALTINÖZ, İsmail; **Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2009.
- ATALAY, Besim; **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, Yayına Hazırlayanlar; İlyas Gökhan-Mehmet Karataş, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2008.
- BEDİRHAN, Yaşar; “Alauddevle Bozkurt Bey Devrinde Maraş’ın Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Durumu”, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu**, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, ss. 385-397.
- İNALCIK, Halil; **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)**, Çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2003.
- KILIÇ, Remzi; “Şah İsmail’in Dulkadiroğulları Devleti Üzerine Yaptığı Orta Anadolu Seferi (1507) ve Sonuçları”, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu**, C. I, (6-8 Mayıs 2004), İstanbul, Mayıs 2005, ss. 409-419.
- MİROĞLU, İsmet; “Fetret Devrinden II. Bâyezid’e Kadar Osmanlı Siyasi Tarihi”, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, Editör: Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989, C. X, ss. 167-279.
- TANSEL, Selahattin; **Fatih Sultan Mehmet’in Siyasi ve Askeri Faaliyeti**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; **Osmanlı Tarihi**, TTK Basımevi, 5. Baskı, Ankara, 1988.
- YİNANÇ, Refet; **Dulkadir Beyliği**, TTK Basımevi, Ankara, 1989.
- _____; “Dulkadiroğulları”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1994, C. 9, ss. 553- 555.

DULKADIRLI BEYLİĞİ DÖNEMİNDE MARAŞ (MERKEZ) VAKIFLARI

Arş. Gör. Sevim CEYLAN*

ÖZET

Dulkadir Beyliği'nin merkezi olan Maraş'ta vakıflar çoğunlukla bu dönemde inşa edilmiş olup şehir camiler, medreseler, zaviyeler ve tekkeler ile adeta bir kültür merkezi haline gelmiştir. Özellikle Dulkadir Beyliği döneminde Alaüddevle Bey zamanında yerleşim merkezlerindeki kullanılamaz durumda olan hayır vakıfları yeniden imar edilmiş ve imar edilen bu hayır vakıflarının , yerleşim birimlerindeki iktisadi ve sosyal kalkınmaya da önemli katkısı olmuştur. Genellikle mülhak, gayrimenkul, sahih ve lazım vakıflardan olan bu vakıfların çoğu Süleyman Bey, Alaüddevle Bey, Şahruh Bey ve Ali Bey döneminde yapılmış olup camiler ve cami etrafında bulunan medreseler, kütüphaneler, hamamlar, imarethaneler ile birer külliye niteliğindedir.

1500 ve 1510 tarihli Alaüddevle Bey vakfiyeleri, XVI. yüzyıla ait tahrir kayıtları ve diğer belgelerden anladığımıza göre Dulkadir Beyliği döneminde Maraş'ta yapılan vakıf eserler pek çok gelişmeye sebep olmuştur. Örneğin cami, medrese, zaviye, imarethane ve tekke gibi hizmetlere açık olan vakıflar halkın sosyal ihtiyaçlarını karşılar; bedestenler, araziler, binalar ve dükkânlar gibi iktisadi fonksiyonu sağlayan vakıflar da şehir ve köy hayatında ticareti ve tarımı desteklemiştir.

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi. E-posta; sevimceylan17@hotmail.com

GİRİŞ

VIII. asrın ortalarından XIX asrın ortalarına kadar uzanan bir dönemde İslam memleketlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında ehemmiyetli bir rol oynayan dini, hukuki ve sosyal bir müessese olan vakıf, toplumda yardımlaşma, kültürel değerlerin tümünü kapsayan, bunu uygulamaya yansıtan ve gönüllülük esasına dayandıran bir kurumdur.¹ Vakıf müesseseleri asırlar boyunca İslam devletlerinde sosyal ve iktisadi hayat üzerinde büyük tesirler bıraktığı gibi Dulkadir Beyliği döneminde de etkisini göstermiş ve gelişiminin zirvesine yükselmiştir. Devletin dini ve sosyal hizmetlerinin görülmesi, fethedilen ülkelerde Türk İslam kültürünün yerleştirilmesi, ordunun teçhiz edilmesi, donanmaya yardım, dini, eğitim sosyal ve benzeri konulara yönelik eserlerin yapılması, öğrenci yurtları tesisi ve Orta Asya'daki Türklerle münasebet sağlanması gibi hususlarda vakıflar en etkin rolü oynamıştır.² Ayrıca şehirlerin kurulması ve gelişmesinde baskı ve saldırılara karşı korunmasında da önemli bir rol oynayan vakıf sisteminin³ işletilip geliştirilmesiyle birlikte şehirlerde cami, mescit, medrese, hamam, zaviye, imaret, bedesten vb. kültürel eserlerin yapımı artmış bu da sosyal hayatın gelişmesine, ticaretin canlanmasına vesile olmuştur.

Asırlar boyunca bütün İslam memleketlerinde çok büyük ehemmiyet kazanmış, içtimai ve iktisadi hayat üzerinde derin tesirler yapmış olan vakıfların, İslam medeniyetinde bu kadar büyük bir önem görmesi tesadüfü değildir. Sadaka, kurban ve zekat gibi bu müesseselerin de gayesi, fakir ve yoksulları sıkıntılardan kurtarmak olduğundan, bunlar İslam'da önemli bir yere sahip kurumlar olarak vazedilmişlerdir.⁴ İslam inancına göre, zengin Müslüman'ın Allah'a yakın olmasının yolu elde ettiği servetinin bir kısmını ihtiyaç sahipleri için harcaması ile mümkündür. Bu vesileyle toplumda huzuru sağlamak ve insanları mutlu bir şekilde yaşatmak, sevap defterlerini kapatmamak isteyen zengin kişiler camiler, mescitler, medreseler, köprüler, yollar, çeşmeler,

¹ Vakıfların mahiyeti ve kökeni hakkında daha geniş bilgi için bakınız; M. Fuat Köprülü, *Vakıf Müessesinin Hukuki Mahiyeti ve Tarihi Tekamülü*, Vakıflar Dergisi, S. II, Ankara 1942, s.1-32; B.Yediyıldız, *Vakıf*, İslam Ansiklopedisi (İA), Ankara 1993, MEB Yayınları, C. XIII, s. 153-172

²Yusuf Halaçoğlu, XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Ankara 1991, s. 138

³ Hilmi Ziya Ülken, *Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği*, Vakıflar Dergisi, S. IX, Ankara 1971, s. 37

⁴ Ziya Kazıcı, İslami ve Sosyal Açıdan Vakıflar, Marifet Yayınları, İst. 1985, s.47

kütüphaneler, hanlar, hamamlar vb. eserler yaptırmışlardır.¹ Selçuklu Devleti, Dulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti ise bu sistemi desteklemiş hatta hazineye ait gelirlerin bir kısmını doğrudan bu tür eserlerin ihtiyacına ayırmıştır. Çünkü yapılan bu eserler sayesinde devletin asli görevleri arasında bulunan bir takım amme hizmetleri de yerine getirilmiş olacaktırlar.²

Maraş'ta Bulunan Dulkadir Vakıflarının Genel Durumu

Selçuklulardan sonra XIV. yüzyıldan itibaren Dulkadir Beyliği'nin eline geçen Maraş, tarih boyunca önemli yerleşim merkezlerinden biri olmuştur. Devamlı istilalara maruz kalması, başta değerli âlimler yetiştiren medreselerin ve diğer müesseselerin tahribine neden olmuştur. Ancak bu tahribata rağmen Dulkadir Beyleri, yeni eserler yaptırarak bunlara vakıflar tahsis etmiş ve böylece bölgeyi imar etmenin yollarını aramışlardır.³ Maraş bölgesi özellikle de Maraş ve Elbistan şehirleri, Dulkadir Beyliği'nin ikinci yarısında vakıf eserler vasıtasıyla eskiye kıyasla çok hızlı bir imar ve inşaa faaliyetlerine sahne olmuştur. Elimizde mevcut olan 1500 ve 1510 tarihli Alaüddeve Bey vakfiyeleri ve XVI. yüzyıla ait tahrir kayıtları ile diğer belgeler Alaüddeve ve Ali Bey'in vakıflarını en güzel bir şekilde göstermektedir. Tahrir defterlerinde yer alan bilgilere göre Maraş içerisinde bulunan cami, medrese, buk'a⁴, zaviye ve imaret gibi pek çok kültürel eser Dulkadir beylerinden Alaüddeve Bey, Şehsuvar oğlu Ali Bey ve Süleyman b. Nasırüddin Mehmet Bey tarafından yapılmıştır. Maraş çevresindeki vakıfların özelliği, çoğunluğunun mülk gayri menkullerden oluşan sahih ve hayri vakıflar olmasıdır. Bu vakıfların tümü, mütevellileri tarafından idare edilen, vakfın mülkünden vakfetmiş olduğu hayır müesseseleri ve bunların gelirlerinden oluşmaktadır.⁵

¹ Bahaeddin Yediyıldız, *Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri*, Vakıflar Dergisi, S. XX, Ankara 1998, s. 406

² Nejat Göyünç, *Vakıf Tesisinde Devletin Katkısı (16. Yüzyıl İçinde)*, Osmanlı Araştırmaları, S. IX, İstanbul 1991, s.123-128

³ M. H. Yinanç, *Elbistan*, İslam Ansiklopedisi (İA), C. IV, İstanbul 1993, MEB Yayınları, s. 228

⁴ Buk'a, üniversite öncesi eğitim veren müessesedir. (daha geniş bilgi için bakınız; Mehmet İbşirli, *Buk'a*, Diyanet İşleri İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul 1993, s. 386-387)

⁵ Yaşar Baş-Rahmi Tekin, *Maraş Vakıfları (Dulkadir ve Osmanlı Dönemi)*, Konya 2007, s. 59-60

Dulkadir Beyliği döneminde Maraş, vakıf müesseselerinin etkisi ile pek çok gelişme göstermiştir. Bunlardan en önemlisi vakıfların günlük hayata bakan ve bütün bölge halkını ilgilendiren sosyal müesseselerde yaşanan gelişmelerdir. Bunlar camiler ve camilerin etrafında kurulan medreseler, kütüphaneler, hamamlar, imaretler vb tesislerdir. Bu tesislerle birer külliye meydana getiren bu müesseseler, insanların her türlü sosyal ihtiyaçlarını karşıladıklarından kendilerinin etrafında insanların yerleşimine esas oluşturmuşlardır.¹ Dulkadir Beyliği döneminde temel olarak eğitim, din, sağlık, kültür, amme hizmetleri ve benzeri hususlarda devlet bütçesinden çok az harcama yapılarak harcamaların büyük çoğunluğu vakıflar tarafından karşılanırdı. Şehirlerin su ihtiyaçlarının karşılanması, su kanalları, çeşmeler ve sebillerin yaptırılması, sokakların aydınlatılması, temizlenmesi, şehrin güzelleştirilmesi gibi amme hizmetleri yine vakıflar tarafından yürütülüp bu hizmetler için halktan hiçbir vergi alınmazdı.²

Dulkadir Beyliği devrinde vakıf müesseseleri, gelişimi ve dolayısıyla bölgenin iktisadi ve sosyal gelişimi bakımından altın çağını yaşadığı dönem olan Alaüddeve Bey döneminde Maraş'ta yaptırdığı camiler, medreseler, zaviyeler vb vakıf eserleri buldukları bölgenin gelişmesinde önemli roller oynamıştır. Çünkü bu müesseseler, bölgede dini, sosyal, eğitim ve kültürel gelişmenin öncüsü olmuşlar, halkın ilmi seviyesinin yükselmesini ve sosyal yardımlaşmayı, iş bulma ortamının yaygınlaşmasını, hayır müesseselerinin olabildiği kadarıyla tanınmasını ve kalıcılığını sağlamıştır. Aynı zamanda bu eserler, gelen giden yolcuların, misafirlerin, âlimlerin, fakihlerin burada öğrenim gören öğrencilerin fakirlerin vb kimselerin yiyecek, içecek, yatacak ve iş ihtiyaçlarını karşılayan yerlerdendi. Alaüddeve Bey, tespit ettiğimiz kadarıyla Maraş'ta İmaret-i Nebeviye, Nebeviye, Bağdadiye, Taş Medreseleri ile bir tekke ve altı zaviye, oğlu Şahruh Bey ve hanımı Şemse Hatun adına önemli vakıflar yaptırmıştır. Alaüddeve Bey'in dışında Nasırüddin Mehmet Bey'in Maraş'ta bir camii ve medresesi; Süleyman Bey'in Maraş'ta bir cami, bir buk'a Şehsuvar Bey'in Melenk Zaviyesine vakıflar tahsis ettiği bilinmektedir.³

¹ Ülken, s. 31

² İ Erol Kozak, Bir Sosyal Siyaset Müessesesi olarak Vakıf, Akabe Yay., İstanbul 1985, s. 25

³Baş-Tekin, s.69

Dulkadir Beyliği Döneminde Maraş'ta Bulunan Vakıf Eserler**1.Dini Vakıflar**

Maraş çevresinde Dulkadir Beyliği döneminde oluşturulan dini vakıfların içerisinde en önemlisi *Ulu Camii*'dir. Maraş merkezde bulunan ve hale ayakta duran bu camii, zaman zaman görmüş olduğu tamiratlarla aslından uzaklaşmış bir halde olsa da caminin minaresi, asli yapısını muhafaza etmektedir. Süleyman Bey tarafından yaptırılan bu caminin kitabesi üzerinde Alaüddeve Bey'in adı görüldüğünden şimdiye kadar camiye onun yaptırdığı, hatta kiliseden çevirme olduğu dahi söylenmektedir.¹ Ulu caminin yapış tarihi ve yaptıran şahsı gösteren önemli bir belge niteliği taşıyan Arapça kitabesinin tercümesi şöyledir. “*Bu mübarek camii Sultan Melik eşref Kansu el-Gavri² zamanında alim, Senedü'l-ümera, Avnü'l- ümme, Nuru'd-devle, Gavsı'l mille, Hüsamü'd-din, Emirü'l-müminin Alaüddeve bin Süleyman Zülkadir es-Sasani tarafından tamir edilmiştir. Sevabına da babası Emir Süleyman bin Zülkadir'in- Allah O'nu mağfiret eylesin ruhuna bağışlamıştır. Sene 907*”. Caminin 1501 tarihli kitabesi yapım kitabesi değil onarım kitabesidir. Zira Alaüddeve Bey'in 1500 tarihli vakfiyesinde bu camii, Cami-i Kebir ve Cami-i Atik adları ile tahrir defterlerinde de Süleyman Bey Camii olarak kaydedildiği gibi aynı defter içinde caminin Süleyman Bey tarafında bina edildiği açıkça ifade edilmektedir. Alaüddeve Bey camiye tamir ettirerek vakıf gelirleri tahsis ettiği için 1501 yılından sonra Ulu Cami, Alaüddeve Camii, adıyla da anılmıştır.³ Ulu Caminin yapısı ile bütünlük arz etmeyen ve bazı kiliselerdeki aydınlatmaları hatırlatan, ortadan çift meyilli çatı ile yukarı taşırılmış yüksek payelere oturan ve dört yöne açılmış pencereleri ile sağlanan üst aydınlatma düzeni ile kiliseden bozma kanaatini uyandırmaktadır.⁴ Ulu Cami Alaüddeve Bey'in Maraş'ta bulunan hayri vakıfları içinde en çok geliri olan vakıf eseridir. 1500 tarihli Alaüddeve vakfiyesinde, Ulu Cami'nin imamına

¹ M Zafer Bayburtluoğlu, *Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadir Yapısı*, Vakıflar Dergisi, S. X, Ankara 1973, s. 237; Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 119

² Kansu Gavri, 1500 tarihinde I. Tumanbay'ın ölümü üzerine Memlûkluların sultanı olmuştur. (Mathias Sobernheim, *Kansu*, İslam Ansiklopedisi(İA) , C. IV, MEB Yayınları, İstanbul 1993, s. 162

³ Refet Yinanç- Mesut Elibüyük, *Maraş Tahrir Defteri*, Ankara Üniversitesi Yay, Ankara 1988, s. 34

⁴ Hamze Gündoğdu, *Dulkadir Beyliği Mimarisi*, Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, s.38

Uzunoluk'ta bir değirmen, yine Cami imamına boş bir arsa, imamla beraber camiinin hatibine müezzinine, kayyumuna ayrıca caminin aydınlatılması, sergisi vs. masrafları için Pınarbaşı Karyesi'nin tamamının şer'i ve örfi vergileri, Maraş Bedesteninin yarısı, Maraş Çarşısı'nda 19 dükkan, Başkonuş mezarı, Zeytun'a tabi Alikayası Mezrası, Erdurul mevkiinde Musul alanı köyü, İmallu, Meydan ve Kamalak mezarları, Maraş'a tabi Ayakluca oluk mevkiinde Erüklüce karyesi, Yenicekele'ye tabi Berceli'de bulunan bazı evler¹ belirtilerek camiinin vakfından yararlanacak şahıslar ve yapılması gereken harcamalar kaydedilmiştir. Vakfiyeye göre Ulu Cami'de imam, hatip, müezzin, kayyım ve ferraş gibi görevliler bulunmakta idi. Vakfiyede, camiinin aydınlatılması ve sergisi için gerekli malzemenin özellikle vakıf gelirinden harcama yapılarak karşılanması belirtilmiştir.² Ayrıca Alaüddevle Bey, 1505 tarihli vakfiyesinin kaydına göre Kalecik adıyla maruf Cerban Bıçağı nahiyesinde Coşan Dağı, Zeytun Vadisi Mertek Deresi, Hartlab Vadisi, ve Demirlik Deresi ile çevrili araziye her gün camide babası ve Peygamber'in ruhu için Kur'an okumaları şartı ile Hızır Fakih oğlu İsa ve evlatlarına vakfetmiştir. Vakfiyelerden anladığımızı göre Alaüddevle Bey'in Ulu Cami'ye yaptığı vakıfların tamamı sahih ve lazım vakıflardır. Ayrıca mütevelliliği kendi neslinden olan evladına meşrut olduğu için Alaüddevle Bey'in vakıflarını yarı ailevi vakıflardan saymak mümkündür.

Dulkadir Beyliği döneminde oluşan dini bir vakıf eser olan *Hatuniye (Şemse Hatun) Camii*, Alaüddevle Bey tarafından 1500 yılında hanımı Şems Hatun adına yaptırılmıştır. Halen ibadete açık olan cami, görmüş olduğu tamiratlarla asli yapısını kaybetse de³ bir takım özellikleri ile yine de Dulkadir Beyliği mimarisini hatırlatmaktadır. Hatuniye Cami, mekân yapısı ve arşiv kayıtlarına göre önceleri imareti ve medresesi ile birlikte bir külliye oluşturmaktaydı. Bir külliye oluşturan Hatuniye Cami'nin vakıf gelirleri, genellikle medresesi ile birlikte tahsis edilmiş ise de 1563 tarihli tahrirde vakıf gelirlerinden bazılarının cami adına, bazılarının medrese adına bir kısmının da her ikisi adına kaydedildiği görülmektedir.⁴

1970 yılında tamamen yıkılarak minaresi dışında diğer bölümleri yenilenen Şazi (Şadi) Bey Cami, Dulkadir Beyliği zamanında yapılmış

¹ Yinanç, s. 120

² Baş- Tekin, s.87

³ Bayburtluoğlu, s.241

⁴ Yinanç- Elibüyük, C.I, s. 354

olup adından da anlaşılacağı gibi, Şazi Bey adında bir şahıs tarafından yaptırılmıştır. Şazi Bey, Alaüddevle Bey zamanında yaşamış ve Dulkadir Beyliği ordusunda komutanlık yapmış bir kişidir.¹ Arşiv belgelerinden anlaşıldığına göre Şazi Bey caminin yanında bir medrese de yaptırmıştır.² 1563 tarihli kayıtlara göre Şazi Bey Cami'nin vakıfları, Maraş'ın alt tarafında bulunan 1250 akçelik yıllık geliri olan bir değirmen, değirmenin yanında yıllık geliri 500 akçe olan bir arazi ve yıllık geliri 800 akçe olan bir nar bahçesinin yarısı, caminin yanında bulunan ve yıllık geliri 150 akçe olan harap olmuş dükkânlar, 600 akçe yıllık geliri olan muhtelif meyve ağaçları, 64 akçe yıllık geliri olan boş arazi, Gülu Karacalu'da 500 akçe yıllık geliri bir ziraat arazisidir.³

Asli yapısını koruyarak günümüze kadar ulaşan *Boğazkesen Camii* ise Maraş'ta Dulkadir Beyliği'ne ait mimari eserlerin en güzel örneklerinden olup Alaüddevle Bey'in Ekmekçi başısı Ali Ağa tarafından yaptırılmış ve adına vakıf kurulmuş ise de vakfiyesi tespit edilememiştir.⁴

2. Eğitime Yönelik Vakıflar

Dulkadir Beyliği diğer İslam devletlerinde olduğu gibi medrese eğitime ve bu sahada ilim adamı yetiştirilmesine çok önem vermiştir. Alaüddevle Bey'in Maraş'ta yaptırdığı medreselerden biri olan *Bağdadiye Medresesi*, Ulu Camii'nin yanında olup 1500 tarihli vakfiyede ve daha sonraki şer'iyeye sicillerinde açıkça ifade edilmektedir. Bağdatlu cemaatinin medreseye hizmetle görevli olmalarından dolayı medresenin Bağdadiye adını aldığı⁵ söylenmekte ise de ne vakfiyelerde ne de tahrir defterlerinde Bağdatlu cematının bu medrese ile ilişkilerini anlatan bir kayıt bulunmamaktadır. Alaüddevle Bey, Medreseyi yaptırdıktan sonra öğrencilerin kalmaları için tamamı medresenin avlusuna bakan odalar yaptırmış, medrese için gelir getiren vakıflar tahsis etmiştir. Maraş'ın Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmesinden sonra yapılan sayımlarda söz konusu yerler Bağdadiye Medresesi vakıfları olarak tahrir defterlerine kaydedilmiştir.⁶

1500 tarihli vakfiyelere göre eğitime yönelik diğer bir vakıf eser Alaüddevle Bey tarafından yaptırılan *Nebeviye Medresesi*'dir. Bu

¹ Yinanç, s. 88

² Baş- Tekin, s.94

³ Yinanç- Elibüyük, C.I, s. 39-40

⁴ Baş- Tekin, s.97

⁵ Yinanç, s. 128

⁶ Baş- Tekin, s.99

vakfiyede medresenin İmaret-i Nebeviye'ye bitişik olduğu ifade edilmektedir. İmaret-i Nebeviye'nin yanında bulunması nedeniyle İmaret-i Nebeviye Medresesi adı ile de tanınmıştır.¹

Bektutiye (Kadı)Medresesi ve Camii ise Alaüddevle Bey'in dedesi Nasırüddin Mehmet Bey tarafından XV. asrın ilk çeyreğinde yaptırılmıştır. Dulkadir Beyliği zamanında Maraş'ta yaptırılan ilk medrese olduğu bilinen bu eser, Alaüddevle Bey tarafından tamir ettirilerek yanına bir de mescit yaptırmıştır. Bu haliyle mescit ve medrese bir külliye haline getirilmiştir.² Alaüddevle Bey'in elimizde bulunan 1500 tarihli vakfiyesinde medrese, Kadı medresesi adı ile kaydedilmiş iken 1510 tarihli vakfiyede ise, Bektutiye Medresesi şeklinde kaydedilmiştir. Medresesi yaptıran Nasırüddin Mehmet Bey burada vakıf gelirleri de tahsis etmiştir. Ancak Nasırüddin Mehmet Bey tarafından hazırlanan ve günümüze ulaşan herhangi bir vakfiye olmadığından medreseye ait vakıfları Alaüddevle Bey'in vakfiyelerinden öğreniyoruz.³

Dulkadir Beyliği zamanından günümüze kadar gelen ve tek medrese binası olan *Taş (Rad)Medrese*'yi kimin yaptırdığı hakkında tereddütler varsa da Alaüddevle Bey'e ait vakfiyelerde açıkça Taş Medrese'yi yaptıranın kendisi olduğu ifade edilmektedir. Alaüddevle Bey'in 1500 tarihli ilk vakfiyesinde Taş Medreseden ve vakıflarından bahsedilmektedir. Buna göre bu medrese 1500 tarihinden önce yaptırılmıştır. Ancak medresenin herhangi bir kitabesi olmadığından yapılış tarihini kesin olarak tespit etmek mümkün olmamıştır.

Şemse Hatun Medresesi, Alaüddevle Bey'in eşi Şemse Hatun adına yaptırılmıştır. Faaliyette bulunan medrese cami ile birlikte bir külliye oluşturmaktadır. 1500 tarihli vakfiye ve tapu tahrir defterlerinde Medrese ile birlikte Şemse Hatun Camii'nin vakıfları da kaydedilmiştir. Şemse Hatun Medresesi ve Camii'nin vakıfları da Evkaf Nezaretinin kurulmasından sonra Alaüddevle Bey'in diğer vakıfları gibi Evkaf Nezaretine ilhak olmuştur.

3. Sosyal Vakıflar

Dulkadir Beyliği döneminde Maraş'taki sosyal vakıflardan en yaygın olanı imaretler ve zaviyelerdir. medrese talebelerine, vakıf eserlerin görevlilerine, fakirlere ve yolculara yemek dağıtan müesseseler

¹ Baş- Tekin, s.102

² Yinanç, s. 128

³ Daha detaylı bilgi için bakınız Yinanç-Elibüyük., C.II, s.564

olan imaretlerin gelir kaynakları, kimlerin yararlanacağı, çalışma şartları genellikle vakıflar tarafından belirlenmiştir.¹ Buna en güzel örnek ise birçok hayri vakıflar yaptırmış olan Alaüddevle Bey tarafından 1511 yılında yapılan *İmaret-i Nebeviye*'dir. İmaret-i Nebeviye vakıf çeşidi olarak gayr-i menkul, sahih ve lazım vakıftır.

Zaviyeler ise herhangi bir tarikat mensubu olan dervişlerin bir şeyhin idaresinde topluca yaşadıkları ve gelip geçen yolculara karşılıksız yiyecek, içecek ve yatacak yer sağlayan yerleşim merkezleri veya yol üzerinde bulunan bina veya bina topluluklarını ifade etmektedir. Diğer beylikler olduğu gibi Dulkadir Beyliği döneminde de şeyhlerin manevi nüfuzundan faydalanmak maksadı ile pek çok zaviyelerin kurduğu görülmektedir.² Bunlardan biri olan ve Alaüddevle Bey tarafından yaptırıldığı bilinen ve 1900'lü yıllara kadar varlığını sürdüren Yemen Baba Tekkesi'

Alaüddevle Bey'in Maraş'ta yaptırdığı zaviyelerden biri olan Omuzu Güçlü Zaviyesi Maraş'ın merkezinde kurulmuştur. 1500 tarihli vakfiyesine göre, zaviyenin vakıfları, zaviyenin yanında altı adet hane, 1563 yılında bu hanelerin geliri 500 akçe sınırları belli bir arazi, Hoca Hekim dükkânlarının yanında bulunan bir dükkân idi.³

Alaüddevle Bey'in 1500 tarihli vakfiyesine göre, sahih ve lazım vakıflarından birisi de *Sadulaziz Zaviyesi* olup bu zaviyenin mevkufatı zaviyenin yanında bir arazi, yine zaviyenin yanından bir bağ ve meyve ağaçları, Kemer Nahiyesinde bir değirmen ve Kemer'de bir arazidir.⁴ Yine Alaüddevle Bey'in sahih, lazım ve hayri vakıflardan biri olan Ulu Cami ve çevresindeki külliye oluşturulan binalardan biri de *Seyyid Mazlum Zaviyesi*'dir. Günümüze ulaşamayan zaviye, kuruluş amacına uygun olarak kullanılmış ve giderlerinin karşılanması için Alaüddevle Bey tarafından bir takım mevkufat yapılmıştır. Maraş'ın Osmanlıların eline geçmesinden sonra yapılan tahrirler ve daha sonraki kayıtlarda da bütün diğer vakıflarda olduğu gibi Seyyid Mazlum Zaviyesi'nin vakıfları aynen kaydedilmiştir. Ayrıca Maraş'ta bunlardan başka yaptırılan sahih ve lazım vakfı olan *İsa Baba Zaviyesi*, hayri bir vakıf olan *Bum Dede*

¹ M. Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. II, İstanbul 1983, s.61

² A. Yaşar Ocak- S. Faruki, , *Zaviye*, İslam Ansiklopedisi, İA, C. VIII, MEB Yayınları, İstanbul 1986, s. 471

³ Baş- Tekin, s.120

⁴ Baş- Tekin, s.120

Zaviyesi ve Çomak Baba Zaviyesi'nden ise günümüze hiçbir iz kalmamıştır.¹

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve gelişmesi, İslam âleminde vakıf müesseselerine yeni bir kuvvet ve canlılık kazanmıştır. Anadolu'da ve Rumeli'de geniş Hıristiyan topraklarının fethinden sonra Müslüman Türk kültürünün yerleşmesinde, şehir hayatının inkişafında, buraların sosyal ve iktisadi yönden kalkınması, imar edilmesi² halkın iskânı şehirlerin her türlü amme hizmetleri, sosyal yardımlaşma, ilmi, dini ve medeni hayatın her türlü tezahürleri hep vakıflar aracılığıyla yürütülmüştür.³ Vakıfların önemli bir yeri olan Maraş ve çevresinde de Dulkadir Beyliği aracılığıyla tüm bu gelişmeler sağlanmış olup kurulmuş olan vakıflar yaygınlaşarak şehrin oluşmasında, gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Maraş bölgesinin Osmanlı hâkimiyetine geçmesinden sonrada Dulkadir Beyliği zamanında yapılan vakıflar aynen muhafaza edilmiştir. Ayrıca halen mevcut olan Dulkadir Beyliği dönemine ait bazı vakıfların kullanılır halde olması, Dulkadir Beyliği zamanında bölgenin vakıflar aracılığıyla sosyal, dini, ilmi, eğitim ve iktisadi hayatının ne kadar geliştiğini bizlere göstermektedir.

¹ Baş- Tekin, s.124

² Köprülü, s. 394-95

³ Ömer Lütfi Barkan, *İstila devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler* , Vakıflar Dergisi, S. II, Ankara 1942, s. 354

KAYNAKÇA

- BARKAN, Ömer Lütfi, *İstila devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler*, Vakıflar **Dergisi**, S. II, Ankara 1942, s.279- 362
- BAŞ, Yaşar-TEKİN, Rahmi, **Maraş Vakıfları (Dulkadir ve Osmanlı Dönemi)**, Konya 2007
- BAYBURTLUOĞLU, Zafer M., *Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadir Yapısı*, **Vakıflar Dergisi**, Ankara 1973, S. X, s. 234-250
- GÜNDOĞDU, Hamza, **Dulkadir Beyliği Mimarisi**, Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986
- GÖYÜNÇ, Nejat, *Vakıf Tesisinde Devletin Katkısı (16. Yüzyıl İçinde)*, **Osmanlı Araştırmaları**, S. IX, İstanbul 1991, s.123-128
- HALAÇOĞLU, Yusuf, **XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı**, TTK Yayınları, Ankara 1991
- İBŞİRLİ, Mehmet, *Buk'a*, **Diyanet İşleri İslam Ansiklopedisi (DİA)**, İstanbul 1993, s. 386-387
- KAZICI, Ziya, **İslami ve Sosyal Açından Vakıflar**, Marifet Yayınevi, İst. 1985
- KOZAK, İ. Erol, **Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf**, Akabe Yayınevi, İstanbul 1985
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Vakıf Müessesinin Hukuki Mahiyeti ve Tarihi Tekamülü*, **Vakıflar Dergisi**, S. II, Ankara 1942, s.1-32;
- OCAK A. Yaşar- FARUKİ S., *Zaviye*, **İslam Ansiklopedisi, İA**, C. VIII, MEB Yayınları, İstanbul 1986, s.247-269
- PAKALIN, Zeki M., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. II, İstanbul 1983,
- SOBERNHEİM, Mathias, *Kansu*, **İslam Ansiklopedisi** , C. IV, MEB Yayınları, İstanbul 1993, s.162-165
- ÜLKEN, Hilmi Ziya *Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği*, **Vakıflar Dergisi**, S. IX, Ankara 1971, s.13-37
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin, *Vakıf*, **İslam Ansiklopedisi (İA)**, C. XIII, MEB Yayınları, Ankara 1993, s. 153-172
- -----, *Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri*, **Vakıflar Dergisi**, S. XX, Ankara 1998, s.403-408
- YINANÇ, M. Halil, *Elbistan*, **İslam Ansiklopedisi (İA)**, C. IV, MEB Yayınları, İstanbul 1993, s.223-230

- YİNANÇ, Refet, **Dulkadir Beyliği**, TTK Yayınları, Ankara 1989
- YİNANÇ, Refet -ELİBÜYÜK Mesut, **Maraş Tahrir Defteri**, C. I-II, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1988

**DULKADİRLİ BEYLİĞİ'NİN SONUNU HAZIRLAYAN
GÖKSUN MEYDAN SAVAŞI**

Uzm. Ali SARIKAYA*

1-Giriş

Dulkadir Beyliği dönemin büyük devletlerinden Osmanlı, Safevi ve Memlûklular arasında kalmış küçük bir beylik idi. Bu üç devletin nüfuz alanına giriyor, bu sebeple her biri Dulkadir Beyliği üzerinde hâkimiyet kurmak istiyordu. Osmanlı-Dulkadir Beyliği münasebetleri uzunca süre dostça sürdü, hısımlık bağı oluştu. Dulkadir Beyi Süleyman Bey, kızı Mükrim Hatun'u Fatih Sultan Mehmet ile evlendirdi. Dulkadir Beyliği'nin son hükümdarı Alâüddevle Bey de kızı Ayşe Hatun'u II. Bayezid ile evlendirmiş idi. Yavuz Sultan Selim, Alâüddevle Bey'in torunu idi. Dulkadir beyleri bazen Osmanlı'nın baskısı ile bazen de Memlûkluların baskısı ile iş başına geliyorlardı. 1479'da Osmanlıların yardımı ile beylik makamına gelen Alâüddevle uzun bir idare dönemi geçirdi. Yukarıda saydığımız üç büyük devlet arasında bir denge politikası güdüyordu..Zamanla Osmanlı muhalifi bir siyaset izleyen Alâüddevle Bey, torunu Yavuz'un tahta çıkışını tebrik etmemiş, Şah İsmail ile birlikte hareket ettiğinden şüpheye düşülmüştü. Aslında

* Başbakanlık Osmanlı Arşivi Uzmanı (Araştırmacı Yazar). E-posta; sarikaya_a@hotmail.com

Alâüddevle Bey, yeğeni Şehsuvar oğlu Ali Bey'i Yavuz'un himaye etmesine içerliyordu.

Yavuz Sultan Selim, dedesi Alâüddevle Bey'in gerçek niyetini anlamak için bir elçi göndererek onu Kızılbaş Seferi'ne (Çaldıran Seferi) davet etti. Bu teklifi Alâüddevle Bey "doksanlık bir pîr-i fânî" olduğunu bahane ederek kabul etmedi. Casusların verdiği bilgilere göre Alâüddevle Bey, Şah İsmail ile münasebetlerini daha da geliştirdi. Osmanlılara karşı üçlü ittifaktan (Dulkadir-Safevi-Memluk) şüpheleniliyordu. Yavuz'un müdahalesi, muhtemel görülen bu ittifakı engelleyecektir. Çaldıran zaferini kazanan Yavuz Sultan Selim, Tebriz'den dönüşünde Dulkadir Beyliği'ni ortadan kaldırmak için harekete geçti. Yavuz, Çaldıran Seferi'nden Amasya'ya döndüğü vakit Şehsuvar oğlu Ali Bey'i Kayseri Sancak Beyliği'ne tayin etti. Dulkadir toprakları alındığı takdirde kendisine verileceği söylendi. Yavuz, Şehsuvar oğlu Ali Bey'e bu tevcihatı yaparken Alâüddevle'nin oğlu Süleyman Bey idaresindeki Bozok vilayetini işgal etmesini istemişti. Ali Bey, Yavuz'un bu emrini derhal yerine getirerek amcası oğlu Süleyman Bey'in başını kesip padişaha yollamış, buna memnun kalan Yavuz, Bozok topraklarını da Ali Bey'in idaresine vermişti.

Bütün bu olup bitenler Alâüddevle Bey'i Memlukululara yakınlaştırdı. Alâüddevle Bey mevcut durumu Memluk Sultanı Kansu Gavri'ye bildirmiş, Osmanlı'nın takındığı bu tavırdan şikayetçi olmuştu. Bunun üzerine Kansu Gavri, Yavuz'a bir elçi yolladı. Yavuz, Kemah'a doğru hareket ederken (Mayıs 1515) Karaca Bey çayırına gelindiğinde elçi mektubu sundu. Mektubda Yavuz'dan Şehsuvar oğlu Ali Bey'in o sancaklardan alınması rica ediliyordu. Fakat, buna mukabil Osmanlı padişahı Yavuz, Alâüddevle Bey'in Dulkadir Beyliği'nden alınarak yerine Ali Bey'in getirilmesini istedi. Osmanlı sultanı ile Memluk sultanı arasında elçiler gelip gittiği sırada Alâüddevle Bey, Osmanlı ordusunun zahire yollarını vurdu. Bu hadise, Osmanlılar tarafında yemsizlikten sayısız hayvan ölümüne, ordunun savaş gücünün sarsılmasına sebep oldu. Aynı zamanda bu hadise, Yavuz'un sabrının tükenmesine yol açtı. Bunun üzerine Kemah alındıktan sonra Sivas'a gelen Yavuz, Dulkadir Beyliği'ni ortadan kaldırmaya karar verdi¹.

1 İsmail Hakkı Uzunçayırılı, Osmanlı Tarihi, C.2, S.273; Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, S.96; Said Öztürk, Ali Sarıkaya Göksun Tarihi, İstanbul 2010, S.57

2- Şükrü Bitlisi'nin Selimnamesinde Dulkadirli Beyi Alâüddevle Bozkurt Bey İle Yavuz Sultan Selim Arasında Göksun'da Başlayıp Andırın Turnadağı'nda Son Bulan Savaş

Yavuz Sultan Selim'in aşağıdaki üç sebepten dolayı Dulkadirli Beyi vurduğu, istemeyerek de olsa onlarla savaşmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır.

a.Yavuz Sultan Selim Çaldıran Savaşı'na giderken Alâüddevle'den kendisine destek istemişse de, aradığı desteği bulamadığı gibi oğullarından birini dahi Sultan Selim'e yardıma göndermedi. Kendisi yaşlı ise, bari oğullarından birini gönderseydi, Çaldıran Savaşını dinin korunması için yaptım, ama Alâüddevle'nin buna iştirak etmediği,

b.Farzedelim ki Alâüddevle'de silah, mühimmat yoktu, bari durduğu yerde rahat dursaydı, aleyhimize fesad çıkarmasaydı. Bize maddi, manevi, destek vermediği gibi hal ve hareketleriyle daima Osmanlı'nın aleyhine çalıştığı,

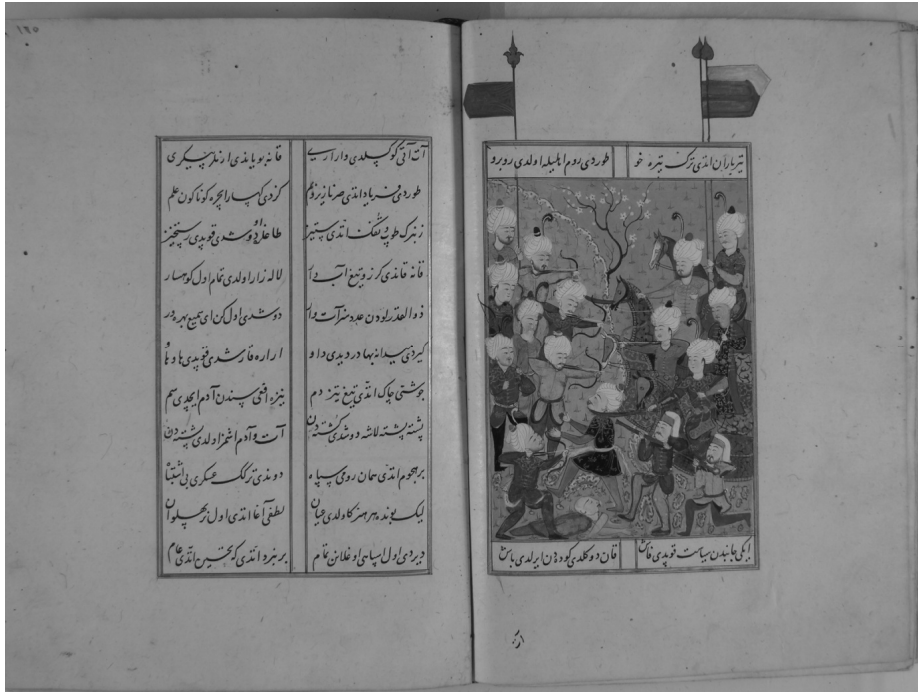
c.Osmanlı'ya karşı tüm bu olumsuz davranışları sergilediği gibi, hatasını anlayarak bir defa dahi Yavuz Sultan Selim'e gelerek özür dilemediği anlaşılmaktadır.

Şükrü Bitlisi Selimname'sinde konuyu üç ana başlık altında sunmaktadır.

A- Yerel halkın bile Alâüddevle'den şikayetçi olmasıyla mevcut durumun daha fazla devam etmesinin mümkün olmadığını gören Yavuz Sultan Selim'in Sivas'tan Elbistan'a asker göndermesi,

B- Alâüddevle'ye karşı Sinan Paşa'nın zaferi,

C- Alâüddevle'nin mağlup edilerek Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a dönüşü.

Şükri Bitlisî, Selimnâme, TSMK, H.1597-98, y.164b.-165a

Şükri Bitlisî'nin Türkçe mesnevî tarzında kaleme aldığı Selimnâme adlı eserinde Yavuz Sultan Selim'in sadrazamlarından Sinan Paşa'nın, Dulkadirli Beyi Alâüddeve Bey ile 13 Haziran 1515'de Gökşun'da yaptığı savaş tasvir edilmiştir. Tasvirin sol tarafında yaya olarak ve ok atar vaziyette Dulkadirli askerleri, ortalarında uzun, beyaz sakalı ile Alâüddeve Bey betimlenmiştir. Sağ tarafta atlı ve daha gösterişli giyimli Osmanlı askerleri, önde tüfekli yeniçerilerle birlikte resmedilmiştir.

Ön planda yerde görülen Dulkadirli askerlerinden birinin dağılmış cesedi bulunmaktadır. Tasvirin altındaki beyitin son mısrasında ise

“iki canibden siyaset koptu faş, Kan döküldü gövdeden ayrıldı baş” ifadesi yazılıdır.

A-Kürt Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Sivas'tan Elbistan'a gönderilmesi.

Yavuz Sultan Selim Çaldıran zaferi dönüşü Kürt Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu Sivas'tan Elbistan'a gönderdi. Dulkadirli beyliğinin yaşamış olduğu bölgeyi çok iyi bilen Şehsuvaroğlu Ali Bey'i de Sinan Paşaya yardımcı verdi. Osmanlı Ordusu Elbistan'ı

kuşattığında Yavuz Sultan Selim de Kayseri İncesu'ya gelerek karargahını kurdu. Sinan Paşa önce Elbistan'ı ele geçirdi ve Göksun istikametine doğru ilerlemeye devam etti. Sinan Paşa'nın Elbistan'ı aldığını haber alan Alâüddeve Bey 'de Dulkadirli Ordusu'nu Elbistan istikametine doğru hareket ettirdi. İki ordu bugün Göksun'la Afşin arasında bulunan Ördekli mevkiinde 13 Haziran 1515 tarihinde karşılaştılar. Ördekli 16. yy. tahrir defterlerinde Hurman nahiyesine bağlı bir mezradır, bugün ise Afşin'e bağlı bir köydür¹.

Ördekli'den Elbistan Ovasına doğru bakan Alâüddeve Bey, kalabalık ve güçlü bir Osmanlı ordusunu karşısında görünce telaşa kapılsa da savaşmaktan başka bir çaresi de kalmamıştır. Sinan Paşa kuvvetleriyle Alâüddeve Bey kuvvetleri Ördekli mevkiinde çok çetin bir savaşa başladılar. Burada Şehsuvaroğlu Ali Bey'in çağrısı üzerine bir çok Dulkadirli atlı ve Piyadeleri Osmanlı kuvvetleri saflarına katıldı. Dulkadirli Ordusu, Osmanlı Ordusu karşısında zayıf düşerek, savaşın ilerleyen saatlerinde geri çekilmeye başlar. Dulkadirli süvari ve piyadelerini takip eden Sinan Paşa kuvvetleri, bugün Göksun'a bağlı Karaömer köyünün mezrası olan Düğün yurdunda Alâüddeve kuvvetlerine çok ağır darbe vurarak Dulkadirli kuvvetlerini dağıtır. Savaştan ümidini kesen Alâüddeve savaşa gelirken ailesini muhafaza için bıraktığı Andırın'ın Turnadağı'na doğru kaçmaya başlar, yanındaki askerleriyle hem Osmanlı askerlerine karşılık veriyor hem de Turnadağına doğru yol alıyordu. Düğün yurdunda vukubulan savaş için mahalli halkın şifahî rivayetlerine göre ovanın kan gölüne döndüğü söylenmektedir. Aşağıdaki beyitin'de Dulkadirli askerleri için söylendiği rivayet edilir.

Eşim ne yatarsın kalk kuru yazıdan
Baş tutmuyor yaralarım sızıdan
Dikili taştan da, sokak mazıdan
Düğün yurdu mayaların çözdü mü

Yine yerli halktan alınan şifahî rivayetlere göre Alâüddeve'nin iki oğlu Düğün yurdunun batısında kalan Kanlıkavak köyünde kavağa asılarak idam edilirler. Köyün isminin de buradan kaldığı söylenir. Şehsuvaroğlu Ali Bey'in de Kanlıkavak köyünde zaviyesinin bulunması bu rivayeti doğrular niteliktedir¹.

1 Refet Yinanç, Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri C.2 Ankara 1988, S.656-665;
Öztürk, Sarıkaya, Göksun Tarihi, İstanbul 2010,S.58
1 Kuyud-ı Kadime Arşivi, Tapu Tahrir Defteri, Nr, 168,S.232

Sinan Paşa karargahını Göksun'a kurduğundan Yavuz Sultan Selim de ona yakın bir mesafe'de otağını kurmuştu. Alâüddevle yanında kalan askerlerle Çinçin Boğazı'na doğru kaçarken, yöreyi çok iyi bilen Şehsuvaroğlu Ali Bey de Sinan Paşa'yla birlikte Alâüddevle'yi takip etti. Sinan Paşa Çinçin Boğazı'na otağını kurarak Alâüddevle'yi yakalamak için takibe devam etti. Alâüddevle Bey daha önce de Şah İsmail'e karşı savaştığında kendini ve askerlerini korumak için Turnadağı'na çekilmişti. Bu sefer de aynısını yaparak ailesiyle birlikte Turnadağına çekilerek kurtulmaya çalıştı.

Evliya Çelebi'nin ifadesiyle Göksun ovasında yedi saat süren savaşı kaybetmeye başlayan Dulkadirli, savaşın ilerleyen safhasında Andırın sınırlarında Turnadağı ile Çığsardağı'na çekildiler. Alâüddevle Bey, güvenli bulduğu Çuhadarlı köyü yakınlarında Turnadağı'na sığınmak istedi². Fakat Sinan Paşa ve Şehsuvaroğlu Ali Bey; kendilerine verilen talimat doğrultusunda Alâüddevle'nin başını almaya kararlı idiler.

Nihayet, 15 Haziran 1515 tarihinde Alâüddevle yakalanarak beraberinde bulunan oğlu ve yakınlarının başları vuruldu.

B-Sinan Paşa'nın Alâüddevle'ye Karşı Zaferi

Göksun ovasında yenilgiye uğrayarak Çinçin Boğazına doğru kaçan Alâüddevle'yi Sinan Paşa takib ederek, otağını Çinçin Boğazı'na kurmuştur. Göksun ovasında mağlup olan Dulkadirli Beyi Alâüddevle Bozkurt Bey'in bu kaçıışı şüphesiz onun son şansı idi. Zaten Alâüddevle Bey'in yanında çok az sayıda askeri kalmıştı. Şehsuvaroğlu Ali Bey'in de bölgeyi çok iyi bilmesini değerlendiren Sinan Paşa, Alâüddevle ve yanındaki askerlerini Turnadağı ve Çığsardağı eteklerinde perişan etti. Dolayısıyla savaş burada sonuçlandı. Şükrü Bitlisi Turnadağındaki bu savaşı anlatırken şöyle demektedir;

Parladı yeniçeriden ra'd u berk
Kûh u sahrâ yek-ser oldı o da gark
Saf saf oldı Cem'i Rum'i bî-direng
Dağ içinde itdiler âğâz-ı ceng

² Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul 1999 C.3, S.104,105

Tîr bârân itdi Türke tîre-hû
Turdu Rum ehliyle oldı rû-be-rû
İki canibden siyaset koptu faş
Kan döküldü gövdeden ayrıldı baş¹

Savaşın ikinci aşaması olan Turna dağı eteklerindeki mukatele sonucu Alâüddevle ve bazı akrabalarının başları kesilerek, Göksun'da otağ kurmuş olan Yavuz Sultan Selim'e teslim edilir.

C-Fetih Müjdesi ve Yavuz Sultan Selim'in İstanbul'a Dönüşü

Alâüddevle Bey ve bazı akrabalarının kesik başları Göksun'da otağını kurmuş olan Yavuz Sultan Selim'e sunulmuş, Yavuz Sultan Selim de Alâüddevle ve akrabalarının kesik başlarını Mısır Kralı Kansu Gavri'ye göndermiştir. Kansu Gavri de başları kendisine getiren elçiye hitaben “Bu başları bana niye göndermiş, bunlar frenk başlarımı ki muvaffakiyet eseri olarak bana gönderiyor” diye üzüntüsünden hastalanmış idi².

Yavuz Sultan Selim, kendisine sunulan kesik başları Kahire'ye gönderdi ve savaştan sonra beş gün daha Göksun'da kalarak, beyliğin bundan sonra nasıl idare edileceği konusunda görüş teatisinde bulundu. Beş günün sonunda beyliğin idaresini Şehsuvaroğlu Ali Bey'e verdi ve yirmi gün süren bir yolculuktan sonra İstanbul'a ulaştı¹.

3- Sonuç

Osmanlı-Dulkadirli savaşı Göksun ovasında başlamış ve ikinci safhasında Turnadağı ile Çığsardağı eteklerine kaymıştır. Yavuz Sultan Selim, bölgeyi çok iyi bildiği için Alâüddevle'nin yeğeni Şehsuvaroğlu Ali Bey'i onun üzerine göndermiştir. Ali Bey de amcasını mağlub etmiştir. Alâüddevle Bey ve oğulları da bu savaş meydanında öldürülmüştür.

Alâüddevle Bey ve oğullarının başları Kahire mezarlığına defnedilirken, İlyas Gökhan ve Ali Sarıkaya'nın yerinde yaptığı tespitlere göre, Alâüddevle ve bazı yakın akrabalarının başsız cesedleri Andırın'ın

1 Şükrü Bitlisi, Selimname, S.164a,165

2 Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi C2,s 273

1 Ş. Bitlisi, Selimname, S.167a

Çuhadarlı köyünde, Gökçebel denilen mevkiinin batı yamacındaki küçük bir tepenin eteğinde Kalekısığı denilen yere defnedilmiştir².

Köylüler bu mezarı “**Padişah Mezarı**” olarak tanımlıyorlar. Üzerlerinde türbe olmayan ve etrafı kireç ve taşlarla çevrilmiş olan mezarın daha önce yapılı olduğu etrafında kullanılan taşlardan anlaşılmaktadır. Kaynaklar bu mezarın kireç ve taşlarla örtüldüğünü yazar. Nitekim yerinde yapılan tesbitlerde de mezarın olduğu yerdeki taş ve toprağın farklı olduğu görülmüştür. Etrafında 30 civarında mezarın olabileceği tahmin edilen bir mezarlık bulunmaktadır. Alâüddeve ve dört oğlunun kendisi ile birlikte başlarının vurulduğunu biliyoruz. Ayrıca Alâüddeve'nin maiyetinde bulunan adamları da burada yakalanıp öldürülmüş ve muhtemelen buraya defnedilmiş olmalıdır³.

2 İlyas Gökhan, Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Ali Sarıkaya Başbakanlık Osmanlı Arşivi Uzmanı

3 Öztürk, Sarıkaya, Göksun Tarihi, İstanbul 2010 ,s.61

KAYNAKÇA

- 1.Şükri Bitlisî, Selimnâme, TSMK, H.1597-98, y.164b.-165a- 165b-166a- 166b- 167a
- 2.İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C.2 S.273
3. Refet Yinanç, Dulkadir Beyliği, S.96
- 4.Said Öztürk, Ali Sarıkaya, Göksun Tarihi, İstanbul 2010 , S.57-58-61
- 5.Yinanç, Mesut Elibüyük, Maraş Tahrir Defteri, C.2, Ankara 1988, S.656-665
- 6.Kuyud-ı Kadime Arşivi, Tapu Tahrir Defteri, Nr, 168, S.232
- 7.Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul 1999, C.3, S.104-105
- 8.İlyas Gökhan, Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Ali Sarıkaya Başbakanlık Osmanlı Arşivi Uzmanı.

**OSMANLI DEVLETİNDE İKİ DULKADİRLİ ŞEHZADESİ:
DULKADİROĞLU MEHMED HAN PAŞA VE DULKADİROĞLU
ALİ MİRZA PAŞA**

Muhammed DULKADİROĞLU*
Seher Tuğba DULKADİROĞLU**
Hakan Türker DULKADİROĞLU***

Özet

Bu bildiride, Dulkadirli'ler'e ismini veren Hasan Dulkadir Bey'in sülbünden olup, Dulkadir tahtına oturan Dulkadirli sultanları evlatlarından olan iki Dulkadirli şehzadesinden bahsedeceğiz. Karakterleri gereği doğru bildikleri ve karar verdikleri konularda geri adım atmayan yapılarıyla, savaşçı kimlikleriyle, Oğuz ahvadının han karakterini üzerinde taşıyan bu şehzadeler, büyükbabaları olan Dulkadirli sultanı Alaüddevle Bozkurt'un şehzadesi Dulkadiroğlu Şahruh Mehmed Bey'in oğlu Dulkadiroğlu Mehmed Han ve onun kardeşi Dulkadiroğlu Ali Mirza Bey'lerdir. İki Dulkadirli şehzadesi, yaşadıkları dönemlerde hanedanlarınca yönetilen Dulkadirli Devleti'nin son zamanlarında birçok siyasî hadisede ve diplomatik ilişkilerde hassas noktalarda bulunmuşlardır.

* Tercüman, e-posta; muhammeddulkadiroglu@hotmail.com.

** Fizyoterapist, e-posta; fztsaricicek@hotmail.com.

*** Gazeteci-Yazar, e-posta; dulkadirogluhakan@hotmail.com.

XVI. asırda cereyan eden savaşlar neticesinde, şehzadeleri oldukları Dulkadirli Devleti'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanması sırasında, İran ve bölgesinde büyük bir güç olan Safevî Devleti'nde “beylerbeylik (han'lık)” görevlerinde bulunan Dulkadiroğlu Mehmed Han ve kardeşi Dulkadiroğlu Ali Mirza beylerin Safevî Devleti içindeki durumları ele alınacaktır. Babası Yavuz Sultan Selim'in annesi Gülbahar Ayşe sultanın Dulkadirli sultanı olması sebebi ile Kanuni Sultan Süleyman'ın dayıları konumunda olan bu iki Dulkadiroğlu şehzadesinin Osmanlı Devleti ile her türlü ilişkileri konu edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dulkadir, Dulkadirli, Kanunî, Şah İsmail, Erzurum, Rumeli, Osmanlı, Beylerbeyi, Şehzade.

SUMMARY

In this presentation we will be mentioning the two Dhulqader princes, sons of Dhulqader sultans sat on throne, whose lineage goes to Hasan Dhulqader Bey who has given his name to the DhulqaderState.

Dhulqader Sultan Alauddawla Bozkurd's crown prince Dhulqader Shahrukh Muhammed Bey's son Dhulqader Muhammed (Mehmed) Khan (Han) and his brother Dhulqader Mirza Bey who are of the Oguz Khan descend would not back from their decisions once they believe they are correct and having the warrior identities as it is the characteristics of Khan personality.

The two Dhulqader princes have been involved in many political incidents, diplomatic relations and have been in very strategic positions during their lifetime as the Dhulqader State was still reigned by their own rulers. As a result of wars in the XVI. century, during the allegiance of the Dhulqader State to the Ottoman State, Dhulqader Muhammed (Mehmed) Khan and his brother Dhulqader Mirza Bey were princes and both have been in “Beylerbeyi/Supreme Governor (Khan)'s positions within the Safawi State (which was a great power in Iran and its' region) will be discussed. Every relation these two Dhulqader princes with the Ottoman State will be discussed as they are the maternal uncles of Qanuni Sultan Suleiman whose father Yavuz Sultan Selim's mother Gulbahar Aisha (Ayse) Sultan was a Dhulqader sultan.

Keywords: Dhulqader, Qanuni, Shah Ismail, Shahzade.

GİRİŞ

Anadolu'da, Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ile ortaya çıkan çeşitli büyüklüklerdeki Türkmen beyliklerinden biri de Dulkadiroğlu

Beyliği idi¹. Hakimiyet sahibi olduğu bölgede önemli izler bırakan Dulkadirliiler, kendilerinin de aralarında bulunduğu büyük Türkmen boyları üzerinde nüfuz sahibi olmuşlardır. Dulkadirliiler'in ilk beyi, beyliğe adını vermiş olan Hasan Dulkadir Bey'in oğlu Zeyneddin Karaca Bey'dir². Beylik olarak kurulmuş, zamanla "devlet"³ niteliklerini de bünyesinde barındırarak hayati önemini artırmıştır.

Beyliğin kurulduğu coğrafi bölge sebebiyle, zamanın güçlü devletleri arasında stratejik öneme sahip olan Dulkadiroğlu Devleti'ni, Osmanlı Devleti, Memlûk Devleti, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Kadı Burhaneddin ve Safevî Devletleri çevrelemekte idi. Dulkadirliiler, bu devletlerden birçoğu ile siyasi birlikteliklerinin aksine, politik uyumsuzluklar sebebi ile de savaşmıştır. Zamanın en büyük güçlerinden olan Memlûk Devleti'ni birçok kez yenerek güçlerini ortaya koyan Dulkadirliiler⁴, evlilikler münasebeti ile akrabaları olan Osmanlı Devleti'ne de, yaptığı savaşlarda askerî destek vermiştir.⁵

Dulkadirli tahtına sırasıyla⁶, Zeyneddin Karaca Bey, Emîr Halil, Sevlî Bey, Sadaka Bey, Sultan Nasıreddin Mehmed Bey⁷, Sultan

¹ Erdoğan MERÇİL, Müslüman-Türk Devletleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, s. 291.

² Bugün dahi Anadolu'da Karaca Bey neslinden gelen ya da Karaca Bey neslinden olmayıp da onun yanında olan bir çok Türkmen Beyi'nin torunları, Karacaoğulları veya Karacalar olarak da anılmaktadırlar. Özellikle İç Anadolu'da kalabalık olan Karacaoğulları daha çok Kayseri, Yozgat, Aksaray, Niğde, Konya, yörelerinde olmakla beraber, Kırşehir'de Karacakurtlar olarak kalabalık bir nüfusa sahiptirler. Dulkadiroğlu şehzadesi Şahruh Bey'in oğlu Mehmed Han Paşa'nın torunlarından olan ve XVI. asrın sonlarında Kayseri sancak beyi bulunan Davut Bey'in yanında, Kayseri Tomarza ilçesi Gülveren köyüne yerleşen Dulkadiroğlu hanedanına mensup Karacaoğulları, bugün Çaltak soyadını taşımaktadırlar. Bu aile Dulkadiroğlu Devleti zamanında sancaktarlık görevini sürdürmekte idi.

³ Cevdet Paşa, Tezakir 21-39 , (Yayımlayan: Cavid Baysun), Türk Tarih Kurumu Yayınları, S. 17, Ankara 1991. s. 117.

⁴ Refet YİNANÇ, Dulkadir Beyliği, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 22 – 23; İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 170.

⁵ bk. J. Von HAMMER, Büyük Osmanlı Tarihi II. Cilt, Üçdal Neşriyat; İstanbul 1992, s.157; Refet YİNANÇ-Mesut ELİBÜYÜK, Maraş Tahrir Defteri 1563, Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Cilt I, s. XXI; Refet YİNANÇ, age., s. 41

⁶ Erdoğan MERÇİL, age., s. 291- 293.

⁷ İbrahim SOLAK, "916. H/M. 1510 Tarihli Alaüddeve Bey Vakfiyesi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 529. (http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler).

Süleyman Şah¹, Melik Arslan Bey, Şah Budak Bey, Şehsuvar Bey ve Sultan Alaüddeve Bozkurt Bey² geçti.

O dönemde, Osmanlı Devleti cihan devleti olmuş, dönemi içinde büyük güç olan Memlûk Devleti ve Safevî Devleti ile sorunlar yaşamaya başlamıştı. Tahta çıkan Yavuz Sultan Selim, bu devletleri kendi devletine katmak istiyordu. Bu yönde yapılacak savaşlar için harekâta geçmeden evvel, gücüne güç katmak istiyordu. Bu yüzden annesi Dulkadiroğlu Gülbahar Ayşe Sultan'ın babası, yani dedesi olan Dulkadirli devleti hükümdarı Sultan Alaüddeve Bozkurt Han'dan, Şah İsmail üzerine yapılacak seferde kendi yanında yer almasını istiyordu. Sultan Alaüddeve ise Dulkadirli tahtında, kendisinden önce hükümdar olan abisi Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey'in, Yavuz Sultan Selim'in himayesinde olmasına içerliyordu.³ Zira sultan Alaüddeve Bozkurt Han, Dulkadirli taht veliyahdının büyük oğlu Şahruh Mehmed Bey olduğunu açıklamıştı.

O sırada, Yavuz Sultan Selim'in yanına geçen Dulkadirli şehzadesi Ali Bey, Çirmen sancak beyi olarak görev yapmaktaydı. Ali Bey, amcasının oğlu ve eniştesi konumunda olan Dulkadiroğlu şehzadesi Şahruh Mehmed Bey'in Dulkadirli varisi olmasını kabullenemiyordu. Dulkadirli tahtının kendi hakkı olduğunu savunan Ali Bey, Yavuz Sultan Selim ile sıkı bir yakınlık içindeydi. Torunu olan Yavuz Sultan Selim'in kendi ülkesine müdahale edeceğini düşünerek, Yavuz'un Safevîler üzerine yapacağı sefere katılamayacağını ifade eden Sultan Alaüddeve, 1510 yılında sahibi oldukları Diyarbakır'da, veliaht oğlu Şahruh Mehmed Bey ve Ahmed Beyleri, Safevîlerle yapılan savaşta şehit vermişti. Ayrıca veliaht olarak atadığı şehit Şahruh Bey'in, Mehmed Han ve Ali Mirza adındaki iki oğlu da Safevîler'e esir düştü. Bu Dulkadirli şehzadelerinin ve son dönemde kaybettiği diğer şehzadelerinin yasında olan Sultan Alaüddeve,⁴ Osmanlının her türlü hareketinden de haberdar oluyordu. Osmanlı paşalarından Dukakinoğlu Ahmed Paşa, bir sakınca görmediği ve padişahın dedesi olması dolayısıyla saygı gösterdiği Sultan Alaüddeve Bozkurt Han ile haberleşiyordu. Sert bir mizaca sahip olan Yavuz Sultan

¹ Mehmet ÖZKARCI, Elbistan Ümmet Baba Külliyesi; K.Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.1, Kahramanmaraş 2003, s. 47.

² Refet YINANÇ, age., s. 106.

³ Faruk SÖYLEMEZ, "Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri", Dulkadir Beyliği Araştırmaları I, (Ed. Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR), Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, s. 104.

⁴ Sultan Alaüddeve Bozkurt Han, oğullarını şehid vermenin acısını yüreğinde derinden hissederek bu acının yasını tutuyordu. Türk geleneklerine göre, yasının büyüklüğünü anlatması bakımından da siyah giyisiler giyiyordu.

Selim bu durumdan haberdar olunca, Dukakinoğlu Ahmed Paşa'yı, bizzat kendisi öldürerek kızgınlığını ifade etmişti.¹

Safevîler üzerine sefere çıkarken, Dulkadirli ülkesinden geçmekte olan Yavuz Sultan Selim'in yanında bulunan Dulkadiroğlu Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey'le birlikte önemli miktarda Dulkadirli askeri de bulunuyordu. Hülâsa Dulkadiroğulları hakkında, Osmanlı Devleti'nin Şah İsmail ile yaptığı savaşta, bazı tarihçilerce söylenen Yavuz Sultan Selim'e destek vermediği görüşü yanlış bir görüştür. Keza bir taraftan Sultan Alaüddevle, istiklalinin tehlikede olduğunu hissetmesinden ötürü, yeğeni Ali Bey'i muhafaza eden torunu Yavuz Selim'e destek vermiyordu. Diğer taraftan yeğeni Ali Bey ise, maiyetinde bulunan Dulkadiroğlu askerleri ile Osmanlı ordusunda en ön safta kumandan olarak ilerliyordu. Çaldıran Savaşı'nda, Osmanlı ve Safevî orduları karşılaşmış, savaşın galibi Osmanlı Devleti olmuştu.

Yeni bir zafer kazanmış olan Yavuz Sultan Selim, dedesi Sultan Alaüddevle'yi de unutmamıştı. Bu sebeple Dulkadirli şehzadelerinden Şehsuvaroğlu Ali Bey'i, Sinan Paşa beraberinde büyük bir ordu ile Dulkadirli Devleti'nin üzerine gönderdi. Yavuz Sultan Selim de savaşın yapıldığı yere yakın olan Kayseri'ye geldi. 13 Haziran 1515 günü Osmanlı ve Dulkadirli orduları karşılaştıkları zaman, Osmanlı safında olan Şehsuvaroğlu Ali Bey, atını ileri sürerek Dulkadirli ordusuna yüksek sesle tarihî bir konuşma yaptı. Dulkadirli şehzadesi, konuşmasında eski hükümdar olan babası Şehsuvar Bey'in hayrına mazhar olanların kendi tarafına geçmelerini istemiş ve bunda da başarılı olmuştu.² Osmanlı safına geçen bu askerlerden dolayı, Sultan Alaüddevle savaşı kaybetmişti. Bu

¹ Refet YİNANÇ, age., s. 97.

² bk. Mevhibe SAVAŞ, Dulkadirîliler, Yiğitoğlu Ofset Matbaacılık, Kahramanmaraş 1997, s. 109.

Burada, Ali Bey'in Dulkadirli ordusundaki askerlere şöyle seslendiğini yazmaktadır: "Kani benim pederim Şehsuvar Devleti'nde nan-ü nimetten behremend. (Nerde, babam Şehsuvar Devleti'nin nimetlerinden nasibini alanlar.) Ve nice in'amı ve ihsanı ile serbüend (ve nice iyilikleri ile yücelenler), hukuk-u ni'meti riayet edüp mihr-u muhabbetden, dem uran ahbap oldur ki, kavlinde sadıktır. (Nimeti için aşk ve muhabbetten bahseden dostlar, sözüne sadıktır.) Ve bu hinde bana ve pederime yar ve muvafıktır. (Ve burada bana ve pederime dost ve bağlıdır, bağlılıklarını göstermelidirler.) Sancağım dibine cem olsun ki can ü baş ile emin olmaya sahib-kıran-ı cihan Sultan Selim Han'dan rica edeyim. (Bu kişiler sancağım altına toplansınlar ki, canlarının ve başlarının kurtuluşu için cihanın gerçek sultanı Selim Han'dan ricada bulunayım.) Diyu nida edince Dulkadir kuvvetlerinden bir kısmı Alaüddevle'yi terk ettiler.

savaşta şehit olan Sultan Alaüddeve'nin yerine, Dulkadirli tahtına Osmanlı Devleti'ne sadık kalmak şartıyla, Dulkadiroğlu Şehsuvaroğlu Ali Bey çıktı.

Ali Bey, amcasının sonunu getirerek tahta çıktığı dönemde, kız kardeşi Şah Sultan ve aynı zamanda amcasının oğlu olan, merhum eniştesi Şahruh Mehmed Bey'in oğulları Mehmed Han ve Ali Mirza da Safevî Devleti'nde, Şah İsmail'in ülkesinde idiler. Yukarıda da ifade edildiği gibi, 1510 yılındaki Diyarbakır savaşında Safevîler'e esir düşen bu iki Dulkadiroğlu şehzadesine, Safevî ülkesine gittikten sonra Şah tarafından asaletlerine yarasır şekilde "emîrlik" verildi.¹

Yavuz Sultan Selim'in 1520 yılında ölümü ile Osmanlı Devleti'nde Yavuz Sultan Selim dönemi kapanmış, Kanuni Sultan Süleyman dönemi başlamıştı. Yavuz Sultan Selim kısa tahtı süresince doğu seferleri ile uğraşmış, bu minvalde birçok devleti topraklarına katarak ülkesini misli ile genişletmişti. Osmanlı Devleti'ne altın dönemini yaşatan Kanuni Sultan Süleyman büyük fetihlere imza atmıştı.² Kanuni, Osmanlı devlet anlayışı içinde, diğer hanedanların mensuplarına özel görevler vererek, devlet yönetimi içinde tecrübelerinden istifade etmekle beraber o ailelerin asaletini de muhafaza etmekteydi. Dulkadiroğlu Devleti'nin şehzadeleri, geçmişten beri akrabalıkları nedeni ile kendi ülkelerinin sancakları³ dışında ayrıca Osmanlı Devleti'nde de sancaklara tayin olunarak devlet tecrübesi kazanıyor; Dulkadirli tahtına hazır hale geldiklerinde ise tahta çıkıyorlardı.⁴ Bunun yanı sıra Dulkadiroğlu Devleti, 1522 yılında Osmanlı Devleti'ne bağlandıktan sonra, Kanuni Sultan Süleyman'ın bir

¹ Faruk SÜMER, Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S. 128, Ankara 1999, s. 31

² Yaşar YÜCEL, Ali SEVİM, Klasik Dönemin Üç Hükümdarı Fatih Yavuz Kanuni, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 134, Ankara 1991, s. 212.

³ Dulkadirli Devleti zamanında Dulkadirli sancaklarından biri de Adıyaman'dı. Bu şehirde Dulkadiroğlu Şehzadelerinden Durak Bey tarafından yönetilmekte idi. Durak Bey Sultan Alaüddeve Bozkurt Han'ın oğullarından biridir. Bu sancakta Sultan Alaüddeve Bozkurt Han'ın oğlu olan diğer şehzadelerin de zengin mülkleri bulunmaktadır. bk. Mehmet TAŞDEMİR, XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta) Sosyal ve İktisadî Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 22, Ankara 1999, s. 213.

⁴ Şehsuvar Bey tahta çıkmadan önce, kız kardeşi Dulkadirli Sultanı Sittî Mükrimme Hatun ile 1449 yılında evlenen eniştesi Fatih Sultan Mehmed ile birçok sefere çıkmıştır. İstanbul'un fethinin de bu seferler içinde olduğunu düşündüğümüz Şehsuvar Bey'e Fatih Sultan Mehmed Trakya'da Çirmen Sancak beyliği vermiştir. bk. Refet YİNANÇ, age., s. 62. Henüz Dulkadirli şehzadesi iken Alaüddeve Bozkurt Bey'e de Kırşehir sancak beyliği verilmiştir. bk. Refet YİNANÇ, age., s. 78. Şehsuvaroğlu Ali Bey de tahta çıkmadan önce Çirmen Sancak Beyi olmuştur. bk. Refet YİNANÇ, age., s. 99.

çok Dulkadirli Şehzadesine “beylerbeyliği, sancak beyliği ve alay beyliği” verdiğini biliyoruz.¹ Osmanlı ve Dulkadirli hanedanlarının birliktelikleri sadece akrabalıkla sınırlı kalmamış; askeri ve siyasi anlamda da devam etmiştir. Dulkadirli’nin Osmanlı’ya bağlanmasından sonra, bu bağ görevlendirmelerle sürmüştür.

Dulkadiroğlu Şehzadeleri Mehmed Han Paşa ve Ali Mirza Bey

1. Mehmed Han Paşa

Mehmed Han ve Ali Mirza Bey, Dulkadiroğlu Devleti tarihinde önem arz eden iki Dulkadirli şehzadesidir. Babaları Şahruh Mehmet Bey, dedeleri Sultan Alaüddevle Bozkurt Han’dır.

Şehzadelerin babası Şahruh Mehmed Bey, Diyarbakır’da Safevîler’e karşı yapılan savaşta kahramanca savaşmasına rağmen şehit olmuştur.² Bu savaştan beş yıl sonra ise, dönemin Dulkadirli sultanı olan büyükbabaları Alaüddevle Bozkurt Han, Turna Dağı’nda şehit düşmüştür.

Mehmed Han ve Ali Mirza Beyler, İran’da Şah İsmail’in yanında kalmanın, ülkelerine dönmekten daha faydalı olduğunu düşünmekteydiler. Çünkü, ülkelerinde Dulkadirli tahtında kendi canlarına kast edebilecek, babasının amcaoğlu Şehsuvaroğlu Ali Bey bulunmaktaydı. Hanedan içinde, tahta varis olmaları nedeniyle, öldürülme çekincesi ile Dulkadirli Devleti’ne dönemeyen bu iki şehzade, Safevî Devleti’nde saygı görüyorlardı. Yirmi beş sene İran’da kalan Mehmed Han’a sırasıyla Tarim, Khalhal ve Isfahan hanlıkları verilmişti.³ Bu tarih içinde Ferhat Paşa, Kanuni Sultan Süleyman’a başarılarını kıskandığı Dulkadirli hükümdarı Şehsuvaroğlu Ali Bey ile ilgili sahte ve yalan bilgiler vermekteydi. Kanuni’yi kışkırtarak öldürmek için izin alan Ferhat Paşa, hile ile Ali Bey’i oğulları ile katlettirmişti.⁴

Kanuni Sultan Süleyman, Irakeyn Seferi’ne çıkıp Irak hududunda Sultaniye kasabasına geldiğinde, Safevî Devleti’nin Isfahan beylerbeyi olan Dulkadiroğlu Mehmed Han, Kanuni’ye adamlarını göndererek iltica talebinde bulunmuştu. Padişahın bu talebi olumlu karşılmasıyla Mehmed

¹ Halime DOĞRU, XVI. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı, Odunpazarı Belediyesi Kültür Yayınları, Eskişehir 2005, s.92 – 93.

² bk. Refet YİNANÇ, age., s. 95.

³ Dündar AYDIN, Erzurum Beylerbeyliği Ve Teşkilatı Kuruluş ve Genişleme Devri (1535 – 1566), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 151, Ankara 1998, s. 87.

⁴ bk. J. Von HAMMER, age., s.343.

Han Paşa, aralarında kardeşi Ali Mirza Bey'in de bulunduğu üç bey ve bin kadar adamıyla, 14 Ekim 1534 tarihinde, Osmanlı tarafına geçti. Mehmed Han'a, padişah ve vezir-i azam tarafından ihsanlarda bulunuldu. Dulkadirli şehzadesi Mehmed Han'a soyluluğu ve yardımseverliği başta olmak üzere, birçok üstün vasfı dikkate alınarak, önce Bayburt ve Kemah sancakları, ardından 26 Eylül – 3 Ekim 1535 tarihleri arasında Erzurum beylerbeyliği verildi. Hızlı bir şekilde Erzurum beylerbeyliği teşkilatını kuran Mehmed Han, 4 Temmuz 1536' da, Gürcistan gazasına çıktı. Dünder Aydın'ın Alî ve Peçevî'nin naklettiğine göre, Gürcü kuvvetleri ile yapılan savaşta Mehmed Han'ın ordusu galip gelmiş; Gürcüler hezimete uğrayarak dağılmışlardı. İki yıl civarında süren bu savaşlarda, birçok Gürcü şehri ve kaleleri fethedilerek büyük ganimetler kazanılmıştır.

Erzurum beylerbeyi Dulkadiroğlu şehzadesi Mehmed Han Paşa, 20 Nisan 1538'de İstanbul'a giderek Kanuni Sultan Süleyman ile görüştü. Bu ziyaretin ardından Mehmed Han Temmuz 1538 sonlarında, daha geniş yetkilerle Erzurum'a döndü. Safevî Devleti hükümdarı Şah Tahmasb Mehmed Han'ı türlü vaatlerle yeniden ülkesine davet ediyordu. Bu durumdan rahatsızlık duyan Mehmed Han, en erken Kasım 1539, en geç Ocak 1540'ta Erzurum beylerbeyliğinden ayrılarak Rumeli'ye tayin olmuş; önce Niğbolu ve Köstendil sancaklarına ardından da Rumeli beylerbeyliğine tevcih olunmuştu.¹ Rumeli'de de büyük başarılar kaydeden Dulkadirli şehzadesi Mehmed Han, Osmanlı hanedanının zaman zaman başını ağrıtan sahte şehzadelerin yakalanması konusunda da başarılı olmuştu. Kanuni'nin öldürülen oğlu Şehzade Mustafa olduğu iddiasıyla ortaya çıkan Düzmece Mustafa'yı yakalamakla görevlendirilen Mehmed Han, sahte şehzadeyi yakalayarak sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'ya teslim etmiştir.²

Dulkadirli Devleti'nin bir şehzadesi olarak Maraş'ta doğan, Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in öz dayılarının oğlu olan ve siyasî hadiselerden ötürü Safevî Devleti'ne sığınmak durumunda kalan Mehmed Han, Dulkadirli Devleti'nin Osmanlı'ya bağlanmasından sonra ülkesine dönmüştür. Fakat siyasî koşullar gereği, bir daha atalarının kurduğu Maraş şehrine dönemeyen Mehmed Han, Rumeli'deki sancaklarını yönettiği merkez olan Prizren'de yaşadığı mahalleye,

¹ bk. Dünder AYDIN, age., s. 87- 89 – 90.

² bk. J. Von HAMMER, age., s. 412 – 413. ; bk. Haldun Eroğlu, Osmanlılarda İktidarın Değişim Süreci Ve Meşruiyet Sorunu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Yayınları, S. 43, Ankara 2003, s. 38.

memleket hasretinden ötürü “Maraş Mahallesi” adını vermiştir. Gazi Mehmed Paşa adıyla anılan camiyi de yaptıran Mehmed Han, vakıf da kurmuştur. Ayrıca, yine memleket hasretinden dolayı caminin hemen yanından akan dereye, “Aksu Deresi” adını vermiştir. Babasının, büyükbabasının ve amcalarının şahadetlerine tanık olmuştur. Böylece hanedan mensubu olduğu devletlerinin bitiş dönemini gören Mehmed Han, bir Dulkadirli şehzadesi olarak Osmanlı Devleti’nde de şan ve şerefle büyük başarılarla imza atmıştır. 1569 yılında ise Akçakızanlık kasabasında vefat etmiştir. 1522’den vefatı olan 1569 yılına kadar Mehmed Han, Dulkadiroğlu hanedanının ve hanedana bağlı aşiretlerin reisi idi.¹ Mehmed Han’ın uhdesindeki sancakları ve geniş yetkileri, oğlu Karahan Bey’e verildi.² Karahan Bey’in oğlu Cafer Bey de³ Anadolu’da Çorum, Artvin ve Kayseri sancak beyliğinde bulunmuş, 1600 yılına doğru Kayseri sancak beyi olan oğlu Davut Bey’in⁴ yanına yerleşerek Kayseri’de vefat etmiştir. Ailenin nesli bugün Kayseri’nin Tomarza ilçesi Gülveren köyü merkez olmak üzere, Harsa, Bel, Alaybeyli köylerinde ve Bünyan’ın Girveli köyünde sürmektedir.

2. Ali Mirza Paşa

Dulkadirli şehzadesi Ali Mirza Bey, Dulkadiroğlu Devleti’nin son döneminde doğmuş, çoğu zor durumları ağabeyi Mehmed Han ile birlikte yaşamıştır. Her ikisi de İran’da Mehmed Han ile beraber Şah İsmail’in sevgisine mazhar oldular. Şah tarafından ikram ve lütuf gördüler.

Safevî Devleti sınırları içindeyken, Ali Mirza Bey’e, abisi Mehmed Han gibi Şah İsmail tarafından “emîrlik (beylerbeylik)” verildi.⁵ Şahın kendisine verdiği vilayetleri yönetti. Abisi Mehmed Han ile birlikte 14

¹ bk. Yılmaz ÖZTUNA, Devletler ve Hanedanlar Cilt II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 89.

² bk. Arifi Paşa, Elbistan ve Maraş’ta Dulkadir Oğulları Hükümeti, (Editörler: Yaşar ALPARSLAN, Serdar YAKAR) Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2011, s. 64.

³ bk. Yılmaz ÖZTUNA, age., s. 90.

⁴ Mehmet İNBAŞI, “XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri ve Civarında Meydana Gelen Olaylar”, III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu (Kayseri 6-7 Nisan 2000), Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2000, s. 242.

Ayrıca bk. Bu bildiriye, “Kayseriyye ve Kustere (Tomarza) kadılarına hüküm ki hala Kayseriyye Sancağı Beği olan Davut Beğ’e hass yazılmış olup, eşkiyanın türemesi sebebi ile hass olan yerlerin tahsilatı yapılamadığından eşkiya taifesinin takip ve te’dir edilerek fesad ve şekavetlerine son verilmesi ve haklarından gelinmesi... Yıl: 7 Eylül 1593/10 Zilkade 1001” diye geçmektedir.

⁵ M. Metin ŞİRİKÇİ, Kafa Delik Zihin Boş Tut Kulağından Çite Koş Kafa Yok Başta Ne Gezersin Maraş’ta, Yusufçuk Basımevi, Ankara 2001, s. 483

Ekim 1534'te Osmanlı tarafına geçtiklerinde, Kanuni Sultan Süleyman tarafından ağabeyi ile kendisine "Paşa" unvanı da verildi. Ağabeyi Mehmed Han'a Erzurum eyaleti beylerbeyliği verilirken, Ali Mirza Bey'e 25 Mayıs 1535 tarihinde Pasinler sancak beyliği tevcih edildi.¹ Kars kalesi dahil bölgede birçok onarım ve tamiratta bulunan Ali Mirza Bey, ilerleyen yıllarda Kars beylerbeyi ve 1583 yılında da Tiflis beylerbeyi oldu.

1534'te Osmanlı Devleti'ne iltica ettiğinde, kendi oğulları da yanındaydı. Oğullarından Şah Mehmed Bey, Pasinler sancak beyi idi.² Şah Mehmed Bey aynı zamanda Kırım hanı Gazi Canibek Giray'ın yakın dostu idi.

Şah Mehmed Bey'in oğlu, yani Ali Mirza Paşa'nın torunu, Türk edebiyatının meşhur şairlerinden olan Ömer Nefî'dir.³ Dulkadirli şehzadelerinden olan şair Ömer Nefî, kendilerinden ayrılarak Kırım Hanı'nın yanına yerleşen babasına kızgınlığını vurgulayan şiirler de kaleme almıştır.⁴

Dulkadiroğlu Ali Mirza Paşa, ağabeyi Mehmed Han'ın Safevî şahı Tahmasb'ın davetlerinden rahatsızlık duyması üzerine, Rumeli'ye tayin olunmasından sonra, oğullarıyla beraber Erzurum bölgesinde görevine devam etmişti. Dulkadirli şehzadesi Mirza Ali Paşa'nın beylerbeyliği görevinin sürdüğü dönemlerde, bölgedeki kimi yerlerde bulunan mülklerinin kayıtlarını, çeşitli arşiv belgelerinde de görmekteyiz.⁵ Mirza Ali Paşa'nın oğulları Şah Mehmed Bey ve Pasin alay beyi olan diğer oğlu

¹ bk. Dündar AYDIN, age., s. 249.

² M. Fahrettin KIRZIOĞLU, Şair Ömer Nefî'nin Sekiz Arka Atası ve Babası Şah Mehmed'in Bir Tarih Şiiri, Türk Dili Dergisi, Sayı 120, Eylül 1961, s. 921 sayfasında şunları aktarıyor: İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde IV. mühimme defterinin ki ikinci divanına aittir. Yani Sadrazam konağında tutulan tevcihleri bildirir. 1254. Sırasında 27 Zilhicce 967 (18 Eylül 1560) tarihli hüküm şöyledir; "Liva-i Kars (Nahiye-i) Döşkaya ma'a Ba (r) dız kayıdsız. Erzurum Beğlerbeyisi mektup gönderüp: Liva-i mezkur beği olan Kazan Bey fevt olup, Sancağı mahlul olmağın; mukaddema Pasin Sancağı Beyi olan Zulkadiroğlu (Mirza) Ali Beğ'ün oğlu olup, Tırabuzon Sancağı'nda elli bin akçe ze'ameti olan Şah Mehmed'e olmasın rica etmeğın; iki yüz bin (akça) ile buyurulup, sabıka Beğ tasarruf ettiği haslar verilmek buyuruldu, ze'ametile iki yüz bin"

³ bk. Yılmaz ÖZTUNA, age., s. 90.

⁴ bk. M. Fahrettin KIRZIOĞLU, age., s. 923;

"Ben ıztırıp ile bunda semâ'a girmede, ol
Dübeyt okur nagamât ile, def çalar Han'a.
İki kasîd okumuştı ekâbiri cerr için
Anunla doldu yine şehr içinde her hane."

⁵ bk. Mehmet İNBAŞI, Osmanlı İdaresinde Tortum Sancağı (1549 – 1650), Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2008, s.73 ve s. 236.

Behram Bey, daha evvelden Şah İsmail tarafından tahrip edildikten sonra terk edilmiş olan bu bölgeyi bayındır hale getirmişlerdir. 1522'den sonra Dulkadiroğlu hanedanı ve hanedana bağlı aşiretlerin reisi olan Mehmed Han ve kardeşi Ali Mirza'nın Erzurum'da olduğunu duyan Dulkadirli'lerden birçok aile, obaları ile beylerin yanına gelmişlerdir.

Evlatları ile birlikte şerefli bir şekilde Türk ve İslam tarihine hizmet veren Ali Mirza Paşa, 50 yıllık Osmanlı Devleti hizmetinin, ardından Tiflis beylerbeyi iken 1584 yılında vefat etti.¹

SONUÇ

Sonuç olarak, 1537-1538 yıllarında çok ıssız olup, Bingöl'den Yahni dağları ve Kağızman Demirkapı'ya uzayan ve bugünkü Erzurum'un Pasinler (Hasankale), Horasan, Narman, Örtülü (Şenkaya) ve Kars'ın Sarıkamış, Selim ve Merkez gibi yedi ilçenin kapladığı yerleri içine alan Pasin sancağında, Dulkadirli uruğu Türkmenlerinin yerleştiğini anlıyoruz.

Öte yandan Hasankale'de bulunan meşhur kaplıcalardan Kebir Kaplıcaları'nı da Dulkadiroğlu Şah Mehmed Bey yaptırarak Dulkadirli'lerin hatırasını yaşatmıştır. Dulkadiroğlu şehzadelerinden Ali Mirza Paşa da, ağabeyi Mehmed Han gibi bir daha ecdadının kurup yönettiği Dulkadirli Devleti yurduna dönememiştir. Memleket hasreti ile uzun yıllar vazifeli olduğu bölgede görev yapmıştır.

Dulkadiroğlu Beyliği'nin 1337 yılında tanınarak tarih sahnesinde yer almıştır. Önemli hükümdarlarından Sultan Alaüddeve Bozkurt Han ve sonraki hükümdar yeğeni Şehsuvaroğlu Ali Bey'in vefatı olan 1522'de, önemli bir devlet konumunda olan Dulkadiroğlu Devleti yıkılmıştır. Bundan sonra ise Dulkadiroğulları, çok geniş bir coğrafyaya dağılmışlardır.

Bugün bu hanedana bağlı aileler asırlar geçmesine karşın mensubiyetlerini unutmamakla birlikte, birçok kültürel ve sosyal organizasyonda bir araya gelmektedir. Dulkadiroğlu veliaht şehzadesi Şahruh Mehmed Bey'in neslinden gelenlerin sayısı, bugün büyük bir yekûnu teşkil etmektedir.

¹ M. Fahrettin KIRZIOĞLU, age., s. 919 – 923.

KAYNAKÇA

Arifi Paşa, **Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükümeti**, (Editörler: Yaşar Alparslan, Serdar Yakar) Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2011.

AYDIN Dünder, **Erzurum Beylerbeyliği Ve Teşkilatı Kuruluş ve Genişleme Devri (1535 – 1566)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 151, Ankara 1998.

Cevdet Paşa, **Tezakir 21-39**, (Yayınlayan: Cavid Baysun), Türk Tarih Kurumu Yayınları, S. 17, Ankara 1991.

DOĞRU Halime, **XVI. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı**, Odunpazarı Belediyesi Kültür Yayınları, Eskişehir 2005.

EROĞLU Haldun, "Osmanlılarda İktidarın Değişim Süreci Ve Meşruiyet Sorunu", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Ankara Üniversitesi Yayınları, S. 43, Ankara 2003, s.19-39.

HAMMER J. Von, **Büyük Osmanlı Tarihi II. Cilt**, Üçdal Neşriyat; İstanbul 1992.

İNBAŞI Mehmet, "XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri ve Civarında Meydana Gelen Olaylar", **III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu (Kayseri 6-7 Nisan 2000)**, Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2000, s. 237-251.

İNBAŞI Mehmet, **Osmanlı İdaresinde Tortum Sancağı (1549 – 1650)**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2008.

KIRZIOĞLU M. Fahrettin, "Şair Ömer Nef'i'nin Sekiz Arka Atası ve Babası Şah Mehmed'in Bir Tarih Şiiri", **Türk Dili Dergisi**, Sayı 120, Eylül 1961, s. 919-923.

MERÇİL Erdoğan, **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.

ÖZKARCI Mehmet, "Elbistan Ümmet Baba Külliyesi"; **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sütçü İmam Üniversitesi, S.1, Kahramanmaraş 2003.

ÖZTUNA Yılmaz, **Devletler ve Hanedanlar Cilt II**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005.

SAVAŞ Mevhibe, **Dulkadırlılar**, Yiğitoğlu Ofset Matbaacılık, Kahramanmaraş 1997.

SOLAK İbrahim, “916. H./M. 1510 Tarihli Alaüddevele Bey Vakfıyesi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Ocak 2006, s. 523-537.

SÖYLEMEZ Faruk, “Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri”, **Dulkadir Beyliği Araştırmaları I**, (Ed. Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR), Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, s.85-110.

SÜMER Faruk, **Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S. 128, Ankara 1999.

ŞİRİKÇİ M. Metin, **Kafa delik zihin boş Tut kulağından çite koş Kafa yok başta Ne gezersin Maraş'ta**, Yusufçuk Basımevi, Ankara 2001.

TAŞDEMİR Mehmet, **XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta) Sosyal ve İktisadî Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 22, Ankara 1999.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

YİNANÇ Refet - ELİBÜYÜK Mesut, **Maraş Tahrir Defteri 1563**, Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Cilt I.

YİNANÇ Refet, **Dulkadir Beyliği**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989,

YÜCEL Yaşar, SEVİM Ali, **Klasik Dönemin Üç Hükümdarı Fatih Yavuz Kanuni**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sayı 134, Ankara 1991.

KAPANIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI

Sayın Belediye Başkanım, kıymetli bilim adamları ve saygın misafirlerimiz tekrar hepiniz hoş geldiniz. Biz tabi iki gün boyunca Türk tarihinde oldukça önemli bir yeri olan ve başkent olarak da seçtiği Kahramanmaraş'ta Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu yaptık. Tabi bu sempozyumun en önemli özelliklerinden bir tanesi de Anadolu'da Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra muhtelif yerlerde sayıları irili ufaklı 20'nin üstünde birlik kurulmuştur ve hepsi birbirleriyle siyasi mücadele içerisinde olmuşlardır ve Anadolu da benim bildiğim çerçevede bir beylik adına ilk defa bir sempozyum düzenleniyor. Onu da tabi ki vurgulamak lazım. Onun da bir ayrımını yapmak lazım. Evet bu sempozyumun düzenlenmesinde büyük katkı veren Kahramanmaraş Belediyesi ve bu çerçevede Sayın Belediye Başkanımız Mustafa POYRAZ Beye, Belediye başkan yardımcımız Cevdet KABAKÇI beye ve Belediye kültür ve sosyal İşler Müdürümüz Serdar YAKAR Beye ve ayrıca bu sempozyumda emeği geçen belediyedeki tüm çalışanlarımıza teşekkür ediyorum.

Bu çerçevede bu sempozyumun oluşmasında katkı sağlayan Doç Dr. İlyas GÖKHAN hocamıza okutman Ali KOÇ Beye de düzenleme kurulu olarak da ayrıca teşekkür ediyorum.

Davetimize icabet eden yurt dışından ve yurt içindeki birçok üniversiteden gelen hocalarımız da bu sempozyumu ve Kahramanmaraş'ı şereflendirdikleri için de onlara da özellikle teşekkür ederim. Biz iki gün boyunca programımıza 75 tane bildiriye tartıştık bilimsel ortamda ve 83 tane de bilim adamımız katıldı. Böylece Kahramanmaraş'ta bilim ziyafeti çekmiş olduk ve bildiriler iki gün boyunca da üç farklı salon da toplam 18 oturum halinde yapıldı. Tarihte tabi birçok devletler kurulmuş ama bunlar medeniyet tesis edemedikleri için de tarihin yaprakları arasında kaybolup gitmişlerdir. Burada Dulkadir Beyliği tabi ki farklı evet hep rakipleriyle savaşmıştır. Ama büyükte bir medeniyet kurmuştur. İşte Dulkadir Beyliğinin unutulmaması, hala memleketimizde, hafızalarda canlı bir

şekilde yer almasının sanırım en önemli nedeni de oldukça büyük bir medeniyet ve kültür tesis etmiş olmasıdır. Hala günümüzde bu beyliğin efendim asaleti düşüncesi her yönüyle hem şehrimize ve hemde hakim olduğu topraklara sirayet eylemiştir. Ben sözü daha fazla uzatmadan önce Refet Hocama söz vereceğim.

Prof. Dr. REFET YİNANÇ

Sayın Belediye Başkanımız değerli dinleyiciler. İlk Dulkadir Beyliği konusunu ben Fransa'da doktora yaptım. Doktora hocam toprağı bol olsun Glot Kayen'di niye oraya gittim ne işim vardı Dulkadirliyle. Anadolu da 1925'te de benim amcam Atatürk tarafından Fransa'ya gönderilmiş. Türk tarihini incelemek üzere niçin. Herhalde Atatürk aklını peynir ekmekle yememişti. Çünkü 1. Fransua zamanında yani annesi Kanuni'ye mektup yazıyor esir düşüyor Şavken'e 1. Fransua bütün Fransa'yı temsil eden elçilere tamim gönderiyor, genelge yolluyor. Diyor ki rastladığınız yazma eserleri doğuda toplayın diyor ve böylece 1. Fransua zamanında yani 16. yy. Kanuni dönemine eşit olan 1. Fransua zamanında Şavken'e esir düşmüş olan ve annesi kurtarın oğlumu diye Kanuniye mektup yazan Fransua milli kütüphane kurmuştur. Bütün bizim yazmalarımız orada. Şimdi ne oluyor şimdi Amerika'da koleksiyoncular bunları satın alıyorlar, kütüphanelerden çaldırıyorlar filimler çevriliyor gerçekten çünkü 1444'te işte Matbaa icat edildikten sonra basım başlıyor ilk basım 50 tane 70 tane fazla yok. Dolayısıyla ilk baskılar bu sayıdadır. Bunu şimdi Amerikalı koleksiyoncular bastırıyor doları bastırıyor Euroyu Amerika'ya taşıyorlar. İşte benim amcam da almış ben de gittim aldım. Bunu dağılmaması için Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ne bağışladım. Ordians Prof. Mükrimin Halil YİNANÇ eserleri. Evet ilk o başlattı. Benim hocam olan Glot Kayen de 1939'lu yıllarda buraları gezmiş. Bana dedi ki sen madem dedi oradansın bu tezi yapacaksın dedi. Bana böylece Dulkadir Beyliğini tez olarak verdi. Çok zor bir görev çünkü kaynakları Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, İtalyanca. Çok yorucu, zor bir dönem gerçekten. Dolayısıyla ben kitabı yayınladım. Hiç tepki alamadım 10 sene. Yav dedim hiç mi Dulkadirli yok, ondan sonra 2000'li yıllardan itibaren her taraftan beni aramaya başladılar ve Dulkadirli birbirlere buldular. Taa Bulgaristan'dan tutun Almanya'dan Azerbaycan'a, İran'a kadar uzanan bölgelerden beni arayanlar oldu ve aileler Dulkadirlielerde birbirlere tanıdılar. Bundan üç dört sene önce Kayseri'de bir toplantı yaptılar. 4500 Türkmen toplandı. Dulkadirli Türkmenleri toplandı oraya. Hayretler içerisinde kaldım dolayısıyla bu gün ilgi gördüğünü tespit ettim.

Belediye Başkanımıza teşekkür ediyorum. Bu organizasyonun başını çektiği için. Yine Doç Dr. İlyas GÖKHAN hocama teşekkür ediyorum. Bu gün büyük bir katkı oldu benim kitabımın hacni çok çok genişledi, müthiş bir belge oluştu. Şimdi kısaca iki dakikalık bir değerlendirme yapacağım arkadaşlar konusunda, tebliğler konusunda.

Sayın başkanım,

Başta Sayın ÖZKARCI olmak üzere Muhammet Beşir AŞAN, Rahmi TEKİN, Celil ARSLAN, kitabelerden mimari eserlerden bahsettiniz çok teşekkür ederim. Büyük bir katkı bu. Hemen haber vereyim bu gün Türk Tarih Kurumu'nda 14 bin kitabe toplanmış durumda. Onun için de zamanında Türk Tarih Kurumunun Kurucusu Ordinaryus Prof. Mükrimin Halil YİNANÇ'ı görevlendiriyorlar. Ekip kuruyorlar. Anadolu'yu dolaşıyorlar. İşte sabahleyin Profesör Fahamettin BASAR hocamız bir tebliğ verdi. Yani nasıl toplanmaya başladı bu eserler diye. Rahmetli Anadolu'yu dolaşıyor, üniversite açılıyor haberi yok. Milli Eğitim Müdürüne haber yolluyorlar Hocayı bulup da gönderin diye. Bütün bu Anadolu'yu adım adım dolaşarak toplamışlar. Bir komisyon kuruluyor komisyon başında oturan Ordinaryus Prof. Mükrimin Halil YİNANÇ. 14 bin kitabe toplanmış Tarih Kurumunda. Bunun 1400'ü yayına hazır. Bana diyor ki Tarih Kurumu Başkanı gelin bir ekip kurup da şunu yayımlayalım.

Kitabelerin yanında yine İsmail ALTINÖZ, İlyas GÖKHAN, Dulkadirli'den sonraki beyler beyliklere değindiler. Benden sonraki çalışmaları ortaya koydular.

Kendilerine çok teşekkür ediyorum. Tabi ki teknik soyuttan bahsettiler Nuran hanım, Funda DEMİRTAŞ, Nurgül SUCU, onların hepsini dinleyemedik tabi. Öbür salonlardaydı ama çok dikkatimi çekti hele hele Ali SAYAR tıp doktoru olmasına rağmen Dulkadirli soyunu tamamlayacak şekilde müthiş bir araştırma yapmış kendisi tıp doktoru. Katılan herkese teşekkür ediyorum hürmetle selamlıyorum.

Prof. Dr. Mustafa KESKİN

Sayın Belediye Başkanı, değerli katılımcılar, öncelikle davet edilmemden dolayı çok memnunum. Burada bir tebliğ sunmaktan ayrıca memnunum. Oturumların çoğuna iştirak ettim. Değerli tebliğler sunuldu. Benim bu Osmanlı ayrışımı beylikler ayrışımıyla alakalı gözlemlediğim bazı kırgınlıklar hissettim. Buna hiç gerek yoktur. Bu büyük bir şölendir. Ben şöyle diyeceğim cümlelerimi tamamlamak istiyorum. Ben Prof. Mustafa KESKİN olarak Kayseri de Elatma'lı, Maraş'ta Dulkadirli, Harput'ta, Mardin'de, Akut'luyum. Erzurum'da Salkut'luyum, Kastamonu'da Candar'luyum, Kütahya'da Germiyan'luyum, Muğla'da Menteşeliyim, Konya'da Karamanlı'yım bila ahir fakat balkanlarda Osmanlı'yım, Hicaz'da Osmanlı'yım, Mısır'da Osmanlı'yım, biladi Meşaş'da Osmanlı'yım, Tefriz'de, Kafkasya'da, Kırım'da Osmanlı'yım, Kuzey Afrika'da ve derinliklerinde Osmanlı'yım sonra bu günkü milli hudutlar dahilinde Türküm.

Benim söyleyeceklerim kalbi temenniyatım bu istikamettedir. Bu duygu ve düşüncelerle hepinizi tekrardan selamlıyorum ve saygılarımı sunuyorum.

Prof Dr. Mesut ELİBÜYÜK

Birbirinden çok değerli dinleyenlerim. Ben biraz farklı yaklaşayım konuya istiyorum. Sabah oturumunda bir salonda 10-15 kişiye biz bildiri sunduk şu bir gerçektir marifet iltifata tabidir. Affedersiniz ben hiç kimseyi birinden aşağı görmem ama bir şarkıcı gelseydi zannediyorum bu salon çok dolardı. Ama 1988 de gelip beni bu salondan çok daha büyük bir salonda gece on bir buçukta vermiş olduğum bildiri sırasındaki kalabalığı gözlerimle aradım. Bu tabi kimsenin üzerine alacağı bir suç değil. Bu halkımızın biraz da duyarsızlığı diye düşünüyorum. Çünkü genç bilim insanları buraya gelip bildirimlerini sunduklarında ben inanıyorum ki onlar senelerini verdiler, oturdular çalıştılar ve bunu getirip bize sunuyorlar. Bu sunuyu üç beş kişiye değil bu insanların hepsine o insanların dağarcıklarına yerleştirmek için. Çünkü bizim çalışmalarımız bize değil topluma. Onun için bu ufak zerzenişi yaptıktan sonra bu toplantıların başarısını da belirtmek gerektiğine inanıyorum. Bir çok alanda sadece siyasi ya da sadece savaşlarla meydana gelmiş bir olaylar zinciri anlatmadı insanlar. Biraz önce hocalarımın belirttiği gibi tıpçı olan geldi, sanat tarihçi olan geldi, coğrafyacı geldi, tarihçi geldi daha sayamayacağım birçok uzman meslek kişileri yaptığı çalışmayı gelip burada sundular. Bu bana göre bir toplumun geçmişten günümüze nasıl oluştuğunu, nasıl günümüze geldiğini, kültürüyle, sanatıyla, bilgisiyile, gözler önüne seren bir toplantı oldu ve böylesi bir toplantıyı düzenledikleri için de düzenleme kurulunun tümüne özellikle teşekkür etmek isterim. Ama bir şeyi belirterek sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Gençlere güveniyoruz artık gözümüz arkada değil, neden? Öylesine güzel araştırmalar getirdiler ki bizden sonraki kuşaklar artık onlar için rahat rahat birçok şeyi çözebilecekler. O bakımdan bizim gözümüz arkada kalmayacak. Onlara güveniyoruz. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Yılmaz KURT

Sayın Belediye Başkanım, sayın meslektaşlarım ve çok sevgili Kahramanmaraşlılar, sevgili öğrenciler bu başarılı bir sempozyum oldu. Gerçekten olgun bir hava içerisinde geçti bütün emeği geçenleri kutluyor, tebrik ediyorum. Her sempozyumda bu güzelliklerin yanında bazı aksayan noktalar da olur bu değerlendirme oturumlarının esas amaçlarından birisi bunların tespit edilmesidir. Ben dinlediğim, dinleme imkânı bulduğum tebliğler içerisinde gerçekten birkaç tane zayıf tebliğ gördüm. Ama bu düzenleme komitesini hiçbir şekilde bağlamaz. O kişileri bağlar. Kaçınılmaz bir şeydir, yani bunu önleyemezsiniz de. Daha iyi tebliğler de sunulabilirdi ama büyük çoğunluğu zaten güzel tebliğlerdi. Üç salonda birden olması olumsuzluk yarattı. Sayı fazlaydı, sayı belki düşürülebilirdi. Konu bakımından sanat tarihi siyasi tarih gibi ayırım yapılabilirdi. Bunu düşünüyorum bu şekilde düşünüyorum. Bölgede Dulkadirlielerin yurdunda daha sonra Beyazıtlılar gelince 200 yıla yakın bir çekişme sürdü. Beyazıtlılarla Dulkadirlielerin çekişmesi sürdü. Bu bilimsel bir havada tarihi bir olay olarak en azından bir bildirinin konusu olmalıydı diye düşünüyorum. Bu şekildeki toplantılara devlet büyüklerinin katılması elbette ki onlarla birlikte Milli Eğitim Müdürünün katılması, Müftünün katılması, halkın da katılmasını teşvik edecektir. Basının katılmasını teşvik edecek ve sempozyumların daha başarılı olmasını sağlayacaktır. Ben bu kapanış oturumuna katıldığı için Belediye Başkanımız Sayın Mustafa Poyraz Beye yaptığı güzel hizmetler için teşekkür ediyorum. Ben bir çobanın armağanı sakız olurmuş dağdan sakız toplar getirirmiş. Ankara'dan gelirken dört tane kitap getirdim. Üçünü öğrencilere hediye ettim bir tanesini de siz Kahramanmaraşlılar adına Belediye Başkanımız için imzaladım. Törenden sonra takdim edeceğim. Teşekkür ediyorum saygılarımla.

Prof. Dr. Said ÖZTÜRK

Çok değerli Belediye Başkanımız, çok değerli misafirler, değerli öğrenciler iki gün boyunca burada geçmişin acı ve tatlı hatıralarını yeniden anlamaya, yeniden tanımaya, yeniden analiz etmeye çabaladık.

Hakikaten 75 tebliğden söz ediliyor. Yoğun bir bilgi şöleniyle konuştuk burada. Tam 500 yıl önce tarihin sayfaları itilmiş bu coğrafyada yani limitleri uzatırsak Ankara ve Diyarbakır arasında hüküm sürmüş birikmiş 8 yıl kadar bir milleti ve bir beyliği burada anıyoruz. Herhalde medeniyet dediğimiz şey kültür dediğimiz şey bu olsa gerektir. Medeniyet iz bırakmaktır, medeniyet hatırlamaktır, hatırlanabilmektir medeniyet. Maraş'ın ruhu vardır. Bugün Maraş gazetemiz de sür manşet yapmış. Bu ruh sadece bu günün oluşturduğu bir ruh değil. Bu ruh Osmanlı'nın oluşturduğu bir ruhtur. Evet Dulkadirli'nin oluşturduğu bir ruhtur. Bu ruha bu gün de çok şükür sahip çıkıyoruz. Burada sayın başkanı yakinen tanıyan birisi olarak hakikaten Maraş için fevkalade bir şans. İki dönem burada yanlışsam düzeltin sorumluluğunun bilinci içerisinde kültür alanını hiç boş bırakmadı ve kültür alanını da doldurmaya devam ediyor başkanım. Kendilerine huzurlarınızda çok teşekkür ediyorum.

Burada bu sempozyum bir sinerji oluşturdu. Bunun süreklilik kazanmasına, bu canlılığı devam ettirmeye ihtiyacımız var. Hakikaten bu gün yurdun bir çok bölgelerine yayılmış Dulkadirli ailesi mensupları yaşamaktadır. İşte burada en son oturumda izledik hakikaten Kayseri'de, Yozgat'ta, Maraş'ta, Elbistan'da bıraktığı medeniyetin izlerini burada gördük. Burada şunu yapabiliriz. Mehmet Bey hakikaten çok kalıcı bir eser bıraktı. Fakat çerçeveyi belki şu şekilde çizebilir miyiz acaba? Yani Dulkadirli'lerin hakim olduğu coğrafyada. Geride bıraktığı bu medeniyet eserlerinde mimari eserleri, vakıflarını belki müstakil yapılar halinde acaba bir araya getirebilir miyiz gibi bir şey yapmak diyor doğrusu bunu sizlerle paylaşmak istiyorum. Böyle bir çalışmayı başkanımın çok severek ve isteyerek destekleyeceğini düşünüyorum.

Arkadaşlar iki üç yıldır burada özellikle İlyas Bey de aramızda onunda Alaüddevle Bey'in mezarıyla ilgili bir şey açıldı. Bu vefayı göstermek zorundayız. Bizde mağluplara çokta vefa gösterilmiyor. Hayır göstereceğiz. Yani bu coğrafyada medeniyet adına Alaüddevle Bey'in hakikaten çok izi var, sözü var, evi var. Bu vefayı Sayın Başkan gösterelim. Mezarı İlyas Bey yani yolunu yapalım, Türkiye'ye bunu tanıtalım bu vefa 500 yıl sonra size nasip olur inşallah. Bir husus hocalarım değinde ama ben de değinmeden geçemeyeceğim. Değerli

misafirler değerli hocalarım sempozyumlar halkı bilgilendirme toplantısı değildir temelde daha bir akademik gizlilik içerisinde yeni bir şey söylemektir. Yani şüphesiz buradaki yetersiz tebliğler kendilerini bağlar buradaki düzenli kurumu çok bağlamaz. Bu arkadaşlar kendilerini bilirler tekrar yayın aşamasında bunların gözden geçirilmesinde fayda vardır. Mağlumu ilan etmek, burada tekrar etmek çokta uygun değil diye düşünüyorum. Başka bir husus bu gün resmi tarihçilikten biz şikâyet ediyoruz değil mi? Ben gördüm ki resmi tarihçilik sadece yakın dönem tarihçilik için geçerli değil klasik Osmanlı Tarihi için de yani buradaki tebliğlerde evet kesinlikle tarihçilik yapmıyor. Şimdi siz bir devlet başkanına bir o yana bir bu yana dönüyorsun denilmez. Devletler politika üretir. Evet Dulkadirli bir taraf Osmanlı bir taraf Memluk gibi büyük imparatorluk düzeyinde örgütlenmiş iki devlet arasına sıkışmıştır. Evet kendi beyliğini korumak için değişik politikalar üretmiştir. Bu tür şeyleri anlatırken hakikaten daha anlamlı kelimeler kullanmak zorundayız. Bizim hakikaten kaynaklarımız da çokça böyle yazıyor. Ama onlar resmi tarihe göre öyle. Ama buradaki bilim adamları daha çağdaş yöntemler kullanarak olaylara farklı yaklaşması gerektiğini düşünüyorum. Bu sempozyuma emek veren, gönül veren, bu kapıyı açan başta Sayın Başkan sizlere, İlyas Beye, Serdar Beye huzurlarınızda çok teşekkür ediyorum. Bir teşekkürde sakladım o da Yaşar ALPARSLAN'a teşekkür ediyorum. Son birkaç yıldır bize çok sayıda kitap gönderiyor. Maraş'la ilgili bu bölgeyi de hakikaten çok sayıda kitabın yayınlanmasına kendi özveri ve gayretleriyle vesile oldu hala da devam ediyor. Kendisine hakikaten minnettarız kendisine teşekkür ediyoruz var olsun sağ olsun diyorum sağ olun.

Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Cevdet KABAKÇI

Sayın Belediye Başkanım, kıymetli misafirler, değerli katılımcı hocalarım, Dulkadir ailesi mensupları ve aramızda ilk günden beri bizi yalnız bırakmayan Abdülhamit Kayahan Osmanoğlu ve Hakan Dulkadirli Beyefendiye saygılarımı sunuyor hepsine hoş geldiniz diyorum. Dulkadir Beyliği Sempozyumu için iki günden beri beraberiz. Çok istifade ettik. Beyliğimizin 200 yıla yakın tarihini beraber inceledik. 90'a yakın bilim adamımızla tartıştık, bilgilendik. İnşallah ileriki sempozyumlarımızda bizi teşvik edecektir. 2002 yılından beri kültürel çalışmalarını hızlandıran Kahramanmaraş Belediyemiz ilk defa 2004 yılında Kahramanmaraş Sempozyum'unu yaptı. Bunu üç ciltlik kitap halinde yayımladı. Bu gün bu kitaplarımız Belediyemizin internet sitesinde ilgiyle takip ediliyor. Yine ülkemizin ileri gelen edebiyatçılarından Sezai KARAKOÇ ve Nuri PAKDİL beyler adına bir sempozyum düzenlendi. İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy Bey adına bir sempozyum düzenlendi. Yine edebiyat günleri olarak Öykü Günleri Sempozyum'unuzu düzenledik ve bir de şimdi yapmış olduğumuz Uluslararası Dulkadiroğlu Sempozyumu'nu yaptık inşallah bu çalışmalarımızın devamı gelecek. Başkanımız Mustafa Poyraz Bey bundan sonraki 400 yıllık Osmanlı'da Maraş ve ondan sonra 90 küsur yıllık Cumhuriyet'te Maraş'ı da inşallah sempozyumlarla kitap haline belediyemiz getirecektir. Bu dönemde hassaten kültür ve sanat, ve sosyal belediyecilik açısından başkanımız kıymetli çalışmalar yaptı. Gerçekten bu gün buralarda yaşıyorsak nasıl ki Lozan Antlaşmasında Edirne'nin bizde kalmasında, Selimiye Camii ölçü olmuşsa bu gün bu topraklarda bu kültürü yaşamamızda, özümsememizde Dulkadiroğlu Beyliğinin de yapmış olduğu hanlar, hamamlar, bukağılar, tekkeler, zaviyeler, medreseler, etkin olmuştur. İnşallah bu sempozyum bildirimlerimiz de kitap halinde yayınlanacaktır. Kahramanmaraş'ımızda zaten Dulkadiroğlu Mahallesi var, Dulkadiroğlu Parkı var bir de saraya kız veren Osmanlının yükselme dönemlerinde saray hanımları Maraş'tan giden ve hassaten bir çağı değiştiren, Fatih Sultan Mehmet Han'ın hanımı annemiz Sitti Mükrime Hatun adına da belediyemiz vakıflar yurdunun arkasında bir parkın açılışını inşallah başkanımızın başkanlığında biraz sonra gerçekleştireceğiz ve bu çalışmalarımız da Belediyemizin internet sitesinde yayınlanacak. Kahramanmaraş gerçekten tarihi boyunca bu değerleri sayesinde devletin yanında olmuş pozitif insanlardan oluşmuştur. Maraş'lılar Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinde de var sabahki tebliglerde de dinlediğimiz gibi ve Barbaros'un Trablusgarb'ın fethinde de var Barbaros'un leventleri olarak var. Balkanlarda da

Maraşlılar var. Haseten belki de çok canlandıramadığımız, çok dillendiremediğimiz Cumhuriyetimizin kuruluşunda da Ankara Anlaşmasının onaylanmasında da Kahramanmaraş'ın şanlı direnişi var. Öyle diyor tarihçi. Umumen kahraman denen Maraş Müslüman Türkün dara düştüğü her yerde bir ihtiyat akçası gibi durur. Bu sebeple ki ona yağlı boya tablo gibi uzaktan değil yakından bakmalı. Ruhuna nüfuz etmeli Maraş ve Maraşlı Müslüman Türkün istiklal marşında belirttiği son ocaktır ve bu ocak sönmediği müddetçe vatan ebediyete kadar payidar kalacaktır.

Ben burada değerli Said Hocam, Yaşar Hocamı tebrik ettiler. Ben de notuma almıştım. Gerçekten son yıllarda Yaşar ALPARSLAN hocam bu şehirde önemli bir boşluğu doldurdu. Ben 1996 yılında Kültür Müdürlüğü yaptığımda bir Rahmi BAŞ hocamın teksirleri elime geçmişti Maraş kültürü, adına. Başka bir kaynağa ulaşamamıştım. Onun ezikliğini ben duymuştum. Yine Merhum Nihat ASYA Bey “Maraş Türkiye'nin kalem kaşığıdır, Maraş Türkiye'nin köşe taşıdır, Maraş tarihleri inşa ettiren koca Sinanların usta başıdır” der.

Yeni sempozyumlarda beraber olmak dileğiyle iyi günler diliyorum. Bu sempozyuma emeği geçenleri ben tebrik ediyor başkanım adına da sevgi ve saygılar sunuyorum. Fakat şunu da demekten geçemeyeceğim. Şimdi değerli hocam Alaüddevle Bey'in mezarı hakkında konuştu biz esasında bunun üzerinde çalışma yaptık ve Dulkadiroğlu mimarisi tarzında taş medrese projesinde Alaüddevle Bey Sultanımızın mezarını yapmak üzere Belediyemiz mimarları çalışma yaptılar fakat oraya girdiğimizde gelişi güzel yapılaşma olduğundan çok küçük bir alan var. Eğer dedik biz bu projeyi uygularsak ne kendini gösterecek ve emeğimizde boşa gidecek. Esas yapmamız gereken Maraşlılar olarak, Belediyemiz olarak bu Aladan dediğimiz mevkideki birkaç tane evi alıp oraya geniş bir türbe ve camiye de yapmamız hatta orada kır kıraathanesi de oluşturup altına da bir şelale yapmamız lazım. Yalnız türbe olarak da düşünmememiz lazım. Ama buna bu şehrin insanların gönülden destek vermesi lazım diyor yeni sempozyumlarda buluşmak üzere hepinize saygılar sunuyorum.

**SEMPOZYUMDAN
BASINA YANSIYAN
HABERLER**

BELEDİYEMİZ SEMPOZYUMA HAZIR

Uluslararası Dulkadiroğlu Beyliği Sempozyumu

Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, düzenleyecekleri "Dulkadiroğlu" sempozyumu ile geçmişin tarihi ve kültürünü bugüne taşımayı hedeflediklerini bildirdi.

Poyraz, Mado Sarayı'nda düzenlediği basın toplantısında, belediye olarak 29 Nisan-1 Mayıs tarihleri arasında "Uluslararası Dulkadiroğlu" sempozyumu düzenleyeceklerini söyledi.

Amaçlarının 185 yıl hüküm sürmüş ve Osmanlı'ya en son katılan 2 beylikten biri olan Dulkadiroğlu'nun tarihini, kültürel yapısını ve sanatını bugüne taşımak olduğunu ifade etti.

Çalışmaların yaklaşık 6 aydan bu yana devam ettiğini ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) ile güzel bir sinerji yakaladıklarını vurgulayan Poyraz, sempozyuma 51 yabancı 87 bilim adamının katılacağını dile getirdi.

Poyraz, Dulkadiroğlu'nun bilinmeyen tarihini de gün yüzüne çıkarmayı hedeflediklerini ifade etti.

Poyraz, sempozyuma Sultan Abdulhamithan'ın torunu Şehzade Abdulhamit Kayhan Osmanoğlu'nun da misafir olarak katılacağını sözlerine ekledi.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU
(KAHRAMANMARAŞ / TÜRKİYE)
28-30 NİSAN 2011

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından 28-30 Nisan 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu düzenlenecektir.

Türk tarihinde önemli yeri olan Dulkadir Beyliği (1337-1522), Türk kültürü ve sanatına önemli katkılarda bulunmuştur. Sempozyum ile bu alanda çalışan bilim adamlarının bir araya gelerek karşılıklı bilgi alışverişini sağlanması hedeflenmektedir.

Sempozyum programının oluşturulabilmesi için ekteki başvuru formunun doldurulup 15 Ocak 2011 tarihine kadar aşağıdaki haberleşme adreslerine posta, faks veya e-Posta yoluyla gönderilmesi gerekmektedir. Bildiri özetleri bilim kurumumuz tarafından değerlendirildikten sonra katılımı uygun görülen bilim adamlarına ikinci duyuruda konuyla ilgili ayrıntılı bilgi verilecektir. Ayrıca Sempozyumda ele alınacak konu başlıklarını, başvuru formu ve diğer ayrıntılar için <http://www.ksu.edu.tr/kongre/> adresine bakılabilir.

Değerli katılımcıları Dulkadir Beyliği'ne başkentlik yapmış olan Kahramanmaraş'ta görmekten mutlu olacağız. Sempozyuma bildiri ile katılımınızı bekliyoruz, saygılar sunuyoruz.

Sempozyum Bilgileri

DULKADİR BEYLİĞİ HAKKINDA KISA BİLGİ:

Dulkadir Beyliği, 1337'de Maraş ve Elbistan'da Türkmen Beyi Zeyneddin Karaca tarafından kurulmuştur. Dulkadir Beyliği topraklarında yaşayan Türkmenlerin çoğunluğu Oğuzların Bozok koluna mensup Bayat, Beydilli ve Avşar boylarından oluşmaktaydı. Anadolu Selçuklu Beylikleri içinde en son kurulanlardan biri olan Dulkadir Beyliği, 1337'den 1515'e kadar 178 yıl hâkimiyet sürmüştür. Bu beylik, Osmanlı devletine Ramazanoğulları Beyliği'nden sonra en son kalandır. 1515-1522 tarihleri arasında Osmanlılara tabi olarak yedi yıl daha varlığını sürdürmüştür. Dulkadirilerin 11 beyi hâkimiyet sürmüş olup bunlar; Zeyneddin Karaca Bey, Halil Bey, Sevilî (Sullî) Bey, Sadaka Bey, Nasreddin Mehmet Bey, Süleyman Bey, Melik Arslan Bey, Şahbudak Bey, Şehsüvar Bey, Alaüddövie Bozkurt Bey ve Şehsüvaroğlu Ali Bey'dir. Mücadeleci bir yapıya sahip olan Dulkadir beylerinin yarısından fazlası Osmanlı ve Memluklarla girdikleri mücadelede hayatlarını kaybetmişlerdir.

Kuruluş döneminde Dulkadir Beyliği, kuzeyde önce Eratna sonra Kağı Burhahenddin, güneyde Memluklar, bábde Kilikya Ermenileri, Ramazanoğulları, Karamanoğulları, Doğu'da Akkoyunlu ve Karakoyunlu gibi devlet ve beyliklerle komşuydular. Daha sonraları Osmanlı, Timur Devleti, Safevi ve Memluklar gibi büyük güçlerin arasında önemli siyasi faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu güçlü siyasi teşekküllerle boy ölçüşmeye kalkışmışlardır.

İk başlarda Memlukların yanında yer alan bu beylik zaman zaman Osmanlılarla birlikte hareket etmiştir. Alaüddövie Bozkurt Bey zamanında gücünün zirvesine ulaşan Dulkadir Beyliğinin sınırları: Maraş, Elbistan, Afşin, Göksun, Andınn, Pazarcık, Kayseri, Zamanlı (Pınarbaşı), Sarız, Köstere (Tomarza), İncesu, Kirşehir, Ankara, Kırıkkale, Keskin, Bozok (Yozgat), Malatya, Darende,

Maratçı İlyaz'ın vatanını, Anadolu'da yâkalan en son herik için enelik ölümceğini hissetti.

Dulkadiroğlu Sempozyumu hazırlığı sürüyor

Dulkadiroğlu Sempozyumu hazırlıkları, Uluslararası Dulkadir Beyliği ve Uluslararası Türkçe Dil Bilim ve Öğretim Kurumları tarafından hazırlanıyor.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU
KARADENİZLİLERİN TÜRKÇESİ
18 Şubat - 1 Mayıs 2011

DEVLET NERDEYSİNİ

Bekir DOĞAN

A uluslararası sempozyum hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Uluslararası Dulkadir Beyliği ve Uluslararası Türkçe Dil Bilim ve Öğretim Kurumları tarafından hazırlanan sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor.

Uluslararası Dulkadir Beyliği ve Uluslararası Türkçe Dil Bilim ve Öğretim Kurumları tarafından hazırlanan sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor.

Uluslararası Dulkadir Beyliği ve Uluslararası Türkçe Dil Bilim ve Öğretim Kurumları tarafından hazırlanan sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları için çalışmalar hızla ilerliyor.

Devlet Nerdeysini, Bekir Doğan'ın yazdığı şiir kitabının tanıtım toplantısı yapıldı. Şiir kitabının tanıtım toplantısı yapıldı. Şiir kitabının tanıtım toplantısı yapıldı. Şiir kitabının tanıtım toplantısı yapıldı. Şiir kitabının tanıtım toplantısı yapıldı.

Bekir DOĞAN
1947 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaokulu İstanbul'da yaptı. İstanbul'da öğretmenlik yaptı. İstanbul'da öğretmenlik yaptı. İstanbul'da öğretmenlik yaptı. İstanbul'da öğretmenlik yaptı.

YAGMURDA "UCUZ ÜRÜN" KUYRUĞU
Kışın soğukları nedeniyle vatandaşlar, ucuz ürün kuyruğuna giriyor. Kışın soğukları nedeniyle vatandaşlar, ucuz ürün kuyruğuna giriyor. Kışın soğukları nedeniyle vatandaşlar, ucuz ürün kuyruğuna giriyor. Kışın soğukları nedeniyle vatandaşlar, ucuz ürün kuyruğuna giriyor.

"Birlik ve beraberlik için çalışıyoruz"
Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) lideri Mustafa Demirel, birlik ve beraberlik için çalışıyoruz dedi. Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) lideri Mustafa Demirel, birlik ve beraberlik için çalışıyoruz dedi. Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) lideri Mustafa Demirel, birlik ve beraberlik için çalışıyoruz dedi.

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından bu yıl 29 Nisan-1 Mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenecek Dulcadir Beyliği Sempozyumu için hazırlıklar tamamlandı.

Çarşamba, 27 Nisan 2011

Dulkadir Beyliği Sempozyumu Düzenleme Kurulu Başkanı ve Belediye Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı, belediye binn müdürleri ile birlikte gezerek yapılan çalışmaları yerinde inceledi.

Sittü Mükrime Hatun adına yaptırılan parkta incelemelerde bulunan Belediye Başkan Yardımcısı Kabakcı, yapılan çalışmalar hakkında bilgi alarak gördüğü eksikliklerin tamamlanması için talimat verdi.

Bey Camii sınırları içerisinde yer alan Dulkadir Beyliğine ait mezarlığı ziyaret eden Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı, orada ita incelemelerde bulunarak bilgi aldı.

Alaeddin Devletü Türbesini de ziyaret eden Belediye Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı sempozyumun yapılacağı Nedip Fazlî Keskürek Kültür Merkezinde salonların son durumunu inceledi.

Bugün 20 Nisan 2011 Pazartesi

Dulkadiroğlu sempozyum için herşey hazır

Uluslar arası Dulkadiroğlu Sempozyumunda tem 83 beşliğ bilim adamları tarafından sunulacak

Terim Dulkadiroğlu Beyliği'nin konularına sempozyumuna, Abdulkamil Hat'in torunu Şehzade Abdülhamit Han Kayhan Dulkadiroğlu'nun da misafiri olacak bildirildi. Sempozyumda bilim adamları ortaya koyacağı 186 ölümler 2 cilt kitap olarak yayınlanacağı bildirildi. 40 ölümlerden gelen 22 profesör, 10 doçent, 17 yardımcı doçent, 7 doktor, 4 okuluman, 13 uzman araştırmacı sempozyumda konuşmacı olarak katılacaklar

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU
KARHABİLİTİNGÜS, TÜRKİYE
30 Nisan-1 Mayıs 2011

Konularına sempozyum düzenlendi. 18 ölümler 2 cilt kitap olarak yayınlanacağı bildirildi. 40 ölümlerden gelen 22 profesör, 10 doçent, 17 yardımcı doçent, 7 doktor, 4 okuluman, 13 uzman araştırmacı sempozyumda konuşmacı olarak katılacaklar.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU
KARHABİLİTİNGÜS, TÜRKİYE
30 Nisan-1 Mayıs 2011

Uluslararası Dulkadiroğlu Sempozyumunun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor.

Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor. Sempozyumun hazırlıkları hızla ilerliyor.

DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

26 Nisan 2011, 11:45 Seval

Tarihte birçok medeniyetlere ev sahipliği yapan Kahramanmaraş'ta 180 Yılı hüküm süren Dulkadir Beyliği konulu Sempozyumu düzenleniyor.

29-Nisan-1 Mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenecek olan Dulkadir Beyliği konulu Sempozyuma, 21'i profesör, 10'u doçent, 17'si yardımcı doçent, 7'si doktor, 4'ü okutman, 13'ü uzman ve 10'u da araştırmacı kimliği ile toplam 83 katılımcı katılacak. Türk tarihinde önemli bir yeri olan ve 1337-1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Sempozyumu ile bu alanda çalışma yapan bilim adamlarının bir araya gelerek katılıklı fikir alışverişini sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca Sempozyuma Onur Konuğu olarak Sultan Abdülhamid Han'ın torunu Şehzade Abdülhamid Kayhan Ömeroğlu da katılacak.

İSTİKLAL GAZETESİ

KAHRAMANMARAŞ'TA DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMUNDA OLACAĞIZ (29 Nisan- 1 Mayıs 2011)

Kahramanmaraş'tan yıllardır beklediğimiz bir çabayı nihayet duyma fırsatı bulduk. Kahramanmaraş Belediyesi, 29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumunu düzenleyerek üzerine düşeni yaptı ve hepimizi çok mutlu etti.

Dulkadir Beyliğinin (1337-1522) başkenti olan Kahramanmaraş, bu büyük Türkmen beyliğinin başkenti idi. Bugünkü Kahramanmaraş'ı ve Elbistan'ı imar eden Dulkadirli Beyleri, adeta Kahramanmaraş'la özdeşleştiler. Halbu ki Dulkadirliiler sadece Maraş'ta değil, Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Ankara, Trabzon, Rize, Diyarbakır, Samsun, Gaziantep, Elazığ, Malatya gibi illerde de önemli izler bıraktılar. İşte bu izler ve Dulkadirli Tarihi, bu sempozyumla tekrar gündeme taşınacak ve Dulkadirli tarihi hakkında yeni belgeler ve bilgiler ortaya konacaktır. İşte bu durum bizi heyecanlandırmaktadır.

Sebebine gelince Kayseri'nin doğusunda oturan ve Zamanlı Bölgesinin sakinleri olan bizler için Dulkadir Beyliğinin paha biçilmez bir değeri vardır.

Kayseri'nin Bünyan, Tomarza, Telas, Pınarbaşı, Sanz, Sanoğan ve Akkışla ilçelerinin büyük bölümünü içine alan Zamanlı Kazası, Dulkadirli Döneminde(1337-1522) bu beyliğe bağlıydı. Bizim bölgemize yerleşen Türkmenlerin çok büyük bir bölümünün Dulkadirli Türkmenlerinden olduğunu biliyoruz. Yıllardır Kayseri'nin köylerinde, kasabalarında gezinirken rahatça söyleyebiliriz ki, Kahramanmaraş'ı bilmeden Kayseri'yi çözümleremeyiz, anlayamayız. O yüzden yılın yılı Reşat Yınarç'ın Dulkadirli Beyliği kitabını ve Maraş Tahiri Defterini elimizden hiç düşürmedik.

Şökrüler olsun ki Hakan Türker Dulkadroğlu, 10 Ağustos 2008 tarihinde Tomarza'nın Gülveren köyünde yapılan Dulkadirli Şenliğinde kıymetli hocamızı Prof. Dr.Rafet Yınarç'a hepimiz adına plaket takdim ederek bir nebze olsun vefa borcumuzu ödememize vesile olmuştu.

Hakan Türker Dulkadroğlu, Dulkadirli Beyliğinin hanedan soyundan gelmektedir. 16. Yüzyıl sonunda dedelerinden Davut Bey'in Zamanlı ve Kayseri bölgesinin atabeyi olduğuna şahit oluyoruz. Davut Bey'in Şahinşah Bey'e ve Bozkurt Bey'e aynı kölden geldiğini biliyoruz.

Dulkadirli Beyliği, Oğuz Türklerinin (Türkmenlerin) Bayat, Aysar, Beydi ve Bayındır boylarına dayanıyor. Lakin, sadece bu boylardan müteşekkil demek yanlış olur. Diğer Oğuz boylarından da önemli unsurlar var.

Dulkadir Beyliğinin kurucusu Türkmen Beylerinden Zeyneddin Karaca Beydir. Sonra Oğlu Halil Bey tahta geçer. Halil Bey'in Türbesi, Pınarbaşı ilçemizin Melkgazi köyündedir. Halil Bey'den sonra Selvi Bey (Selvi Bey) başa geçer. Selvi Bey'in de Devrek ilçesinde işleri vardır.

Selvi Bey'den sonra Sadakka Bey, ondan sonra da Nasreddin Mehmet Bey başa geçmiştir. Nasreddin Mehmet Bey, Kayseri'de Hafsiyye Medresesini yaptıran kişidir. Nasreddin Mehmet Bey'den sonra başa geçen Süleyman Bey'in türbesi de Pınarbaşı ilçesinin Gülabi köyü yakınında Koççağız adı verilen bölgededir.

Tarihe ışık tutacaklar

başkent idi. Bugünkü Kahramanmaraş'ı ve Elbistan'ı imar eden Dulkadirî Beyleri, adeta Kahramanmaraş'la özdeşleştiler. Halbuki Dulkadirîler sadece Maraş'ta değil, Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Ankara, Trabzon, Rize, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Elazığ, Malatya gibi illerde de önemli izler bıraktılar. İşte bu izler ve Dulkadirî Tarihi, bu sempozyumla tekrar gündeme taşınacak ve Dulkadirî tanhı hakkında yeni belgeler ve bilgiler ortaya konacaktır. İşte bu durum bizi heyecanlandırmaktadır. Sebebine gelince Kayseri'nin doğusunda oturan ve Zamantı Bölgesinin sakinleri olan bizler için

Türkiye BÖLGEHABER

Şehzadeler Kahramanmaraş'ta

Yeni bir sempozyumla Türkiye'nin en büyük şehri Kahramanmaraş'ta Dulkadirî Beyleri'nin izlerini bulacağız. Sempozyumun başkanı Prof. Dr. Mustafa Kemal Atatürk'ün doğum yeri Kahramanmaraş'ta Dulkadirî Beyleri'nin izlerini bulacağız. Sempozyumun başkanı Prof. Dr. Mustafa Kemal Atatürk'ün doğum yeri Kahramanmaraş'ta Dulkadirî Beyleri'nin izlerini bulacağız.

Şehzadeler Kahramanmaraş'ta sempozyumu, Kahramanmaraş'ta Dulkadirî Beyleri'nin izlerini bulacağız. Sempozyumun başkanı Prof. Dr. Mustafa Kemal Atatürk'ün doğum yeri Kahramanmaraş'ta Dulkadirî Beyleri'nin izlerini bulacağız.

Dulkadir Beyliğinin kurucusu Türkmen Beylerinden Zeyneddin Karaca Beydir. Sonra Oğlu Halil Bey tahta geçer. Halil Beyin Türbesi, Pınarbaşı ilçemizin Melikgazi köyündedir. Halil Bey'den sonra Süli Bey (Selvi Bey) başa geçer. Selvi Bey'in de Develli ilçemizle ilgisi vardır. Selvi Beyden sonra Sadaka Bey, ondan sonra da Nasreddin Mehmet Bey başa geçmiştir. Nasreddin Mehmet Bey, Kayseri'de Hatuniye Medresesini yaptıran kişidir. Nasreddin Mehmet Bey'den sonra başa geçen Süleyman Bey'in türbesi de Pınarbaşı ilçesinin Gölübi köyü yakınlarında Koççağız adı verilen bölgededir. Süleyman Bey'den sonra hükümdar olan Melik Arslan Bey, Kayseri yakınlardaki Mancusun (Yeşilyurt) köyüne kendi adıyla anılan camii yaptırmıştır. Melik Arslan Beyden sonra Şahbudak ve Şahsuvar Beyler hükümdar olmuştur. Onlardan sonra hükümdar olan Alaüddevil Bozkurt Bey'in Kayseri bölgesinde çok sayıda hayır işi yaparak cami, mescit ve zaviye yaptırdığına şahit oluyoruz. Bugün, Büyük Börüngüz köyünde Alaüddevil

HABERLER.COM

Sempozyum Onur Konuğu Başkan Poyraz'ı Ziyaret Etti

[Kahramanmaraş](#) Belediyesi Tarafından Düzenlenecek Olan Dulkadir Beyliği Sempozyumunu Onur Konuğu Abdulhamithan'ın Torunu Abdülhamit [Kavahan](#) Osmanoğlu, Belediye Başkanı [Mustafa Poyraz](#)'ı Ziyaret Etti.

[Kahramanmaraş](#) belediyesi tarafından düzenlenecek olan dulkadir beyliği sempozyumunu onur konuğu abdulhamithan'ın torunu abdülhamit [Kavahan](#) osmanoğlu, belediye başkanı [Mustafa Poyraz](#)'ı ziyaret etti.

Ziyarete aynı zamanda Dulkadir Beyliği soyundan gelen Hasan Türker Dulkadiroğlu ile Azerbaycanlı Prof. Dr. Namiq Musali de katıldı.

Ziyarete konuşan Belediye Başkanı [Mustafa Poyraz](#): "Belediye olarak ilk defa düzenleyeceğimiz Dulkadir Beyliği sempozyumuna Onur Konuğu olarak katılacak olan Abdulhamithan'ın torunu Abdülhamit

[Kavahan](#) Osmanoğlu'nu şehrimizde ağırlamaktan onur duyuyoruz. Osmanlı Padişahlarından Abdulhamithan'ın ülkesi için neler yaptığını biliyoruz. Böylesine büyük bir padişahın torununu şehrimizde görmek ve misafiri etmek bizim için bir onurdur. Kendilerine şehrimiz adına hoş geldiniz diyor ve nice mutlu huzurlu bir ömür diliyorum" dedi.

Başkan Poyraz, ziyarete katılan Dulkadir Beyliği soyundan gelen Hasan Türker Dulkadiroğlu'na hitaben yaptığı konuşmasında: "Tarihte 185 yıl hüküm sürmüş ve üzerinde yaşadığımız toprakları barınmış olan Dulkadir Beyliğinin yaşayışını, tarihini, sanatını, kültürünü gün yüzüne çıkartarak gelecek nesillere aktarmak amacıyla uluslararası düzeyde bir sempozyum yapmak istedik. Bu sempozyumla şehrimizin 1337-1522 yılları arasında kayıtlı altına almış olacağız. Ülkemizin değişik illerinde ve diğer ülkelerde yaşayan Dulkadir Beyliği'ne mensup insanlarımızı bir arada görmek bizleri mutlu edecektir. Bu vesile ile sizlere de şehrimize hoş geldiniz diyorum" diye konuştu.

Ziyarete konuşan Abdulhamithan'ın torunu Abdülhamit [Kavahan](#) Osmanoğlu, böylesine anlamlı bir sempozyuma onur konuğu olarak onur konuğu olmaktan mutluluk duyduğunu ifade ederek: "Böylesine anlamlı bir sempozyumun düzenlenmesinde başta Belediye Başkanımız [Mustafa Poyraz](#) olmak üzere tüm emeği geçenlere ve sempozyuma katılarak bildiri sunup tarihin gün yüzüne çıkmasında ışık tutacak bilim adamlarımıza teşekkür ediyorum" diye konuştu.

Konuşmaların ardından Belediye Başkanı [Mustafa Poyraz](#), konuklarına İstiklal Madalyasını göstererek bilgi verdi.

Daha sonra Belediye Başkanı [Mustafa Poyraz](#), misafirlerine Maruş işi ceviz oyma cemakan hediye etti.

Ziyarete Abdulhamithan'ın torunu Abdülhamit [Kavahan](#) Osmanoğlu, Dulkadir Beyliği soyundan gelen Hasan Türker Dulkadiroğlu ile Azerbaycanlı Prof. Dr. Namiq Musali, Belediye Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı, Belediye Kültür ve Sosyal İşleri Müdürü Serdar Yakar, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü Mustafa Semerci ile basın mensupları katıldılar.

29.04.2011 01:43

Dulkadir Beyliği Sempozyumu bugün başlıyor...

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından 29 Nisan - 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu düzenleniyor.

Tarihte Dulkadir Beyliği'nin konuşulacağı sempozyuma Sultan Abdülhamit Han'ın torunu Şehzade Abdülhamit Kayıhan Osmanoğlu da misafir olarak katılıyor.

Türk tarihinde önemli yeri olan Dulkadir Beyliği (1337-1522), Türk kültürü ve sanatına önemli katkılarda bulunmuştur. Sempozyum ile bu alanda çalışan bilim adamlarının bir araya gelerek karşılıklı bilgi alışverişini sağlanması hedeflenmektedir.

100'ün üzerinde katılımcının müracaat ettiği sempozyumda 83 tebliğin sunulmasına karar verildi. Sempozyumda sunulacak tebliğ metinleri bilahere belediyemiz tarafından üç cilt olarak yayınlanacaktır.

Sempozyumda tebliğ sunacak olanlardan 4'ü dış ülkelerden gelen katılımcılar olup; 22'si Profesör, 10'u Doçent, 17'si Yardımcı Doçent, 7'si Doktor, 4'ü Öğretim, 13'ü Uzman ve 10'u da Araştırmacı kimliğine sahip katılımcılardır.

Sempozyuma tüm halkımız davetlidir.

www.kanal46.com

ÖZGÜR HABER

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPZYUMU BAŞLADI.

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor.

29 Nisan 2011 Cuma 16:39

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ellerindeki bilgi ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak. Sempozyumun açılışına, TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdül, AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Vali yardımcısı Ahmet Turgay İmamgiller, Vali yardımcısı Servet Güngör, Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, Ak Parti milletvekili adayları, siyasiler, bürokratlar ve çok sayıda vatandaş katıldı. İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı olmadığını söyledi. Başkan Poyraz konuşmasında; "İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları vardır işte bu şehirlerden biride Maraş'tır. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oralarda havası insanı sarmalar. Geçmişte devlet ve yerel yönetimler tarihi eserlere yeterince sahip çıkmamış. İşte Kahramanmaraş Belediyesi olarak biz bu

Maraş Medya Merkezi - Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu Başladı

Cuma, 29 Nisan 2011 09:06

Kahramanmaraş Belediyesi' tarafından düzenlenen Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu bugün Nedip Fazıl Kırakörek Kültür Merkezinde açılış gerçekleştirildi

Dulkadir Beyliği isimli Uluslararası Sempozyum yarın saat 09.30'da Nedip Fazıl Kırakörek Kültür Merkezinde açılış gerçekleştirildi.

Açılışta Düzenleme Kurulu adına Doç. Dr. İlyas Gökhan, Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü Fatih Karaeslan, Belediye Başkanı Mustafa Poyraz ve Vali Şükrü Kocatepe birer konuşma yaptılar.

Sempozyumla ilgili yaklaşık altı aydır çalışma gerçekleştirdiklerini belirten Belediye Başkanı Mustafa Poyraz; "Amacımız 185 yıl hüküm sürmüş ve Osmanlı'ya en son katılan 2 beylikten biri olan Dulkadir Beyliğinin tarihini, kültürel yapısını ve sanatını bugüne taşımak. Bu sempozyumla Dulkadir Beyliğinin bilinmeyen tarihini de ortaya çıkaracağız" dedi.

Başkan Poyraz sempozyuma Sultan Abdulhamithan'ın torunu Şehzade Abdulhamit Kayihan-Osmanoğlu'nun da katılacak olmasını da mutluluk venci bir durum olarak değerlendirdi. 29 Nisan Cuma günü başlayacak olan sempozyum üç gün

HABERLER.COM

Haber Yayın Tarihi: 29 Nisan 2011 Cuma Saat 20:25

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu Başladı

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" başladı.

Deterjan ve yunussetiç masraflarından kurtulmanın en etkili yolu!

Kahramanmaraş belediyesi tarafından düzenlenen "uluslararası dulkadir beyliği sempozyumu" başladı.

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği **Kahramanmaraş** Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Necip Fazıl Kısaklırek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, **Türkiye** ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ellerindeki **bilgi** ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak.

Sempozyumun açılışına, **TBMM** Başkanvekili **Neyyat Pakdil**, **AK Parti Kahramanmaraş** Milletvekili Prof. Dr. **Mehmet Sağlam**, Vali vekili Ahmet **Turgay İmamgiller**, Belediye Başkanı **Mustafa Poyraz**, Vali yardımcısı **Servet Güngör**, **AK Parti** milletvekili adayları, siyasilere, bürokratlar ve

çok sayıda vatandaş katıldı.

İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid **Kayışhan** Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda **konuşan** Belediye Başkanı **Mustafa Poyraz**, dönünü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı olmadığını söyledi.

Başkan Poyraz konuşmasında; "**İstanbul**, **Diyarbakır**, **Şanlıurfa**, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları vardır işte bu şehirlerden biride Maraş'tır. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası insanı sarmalar. Geçmişte devlet ve yerel yönetimler tarihi eserlere yeterince sahip çıkmamış. İşte **Kahramanmaraş** Belediyesi olarak biz bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalışıyoruz.

Dün hayal olan şeyler bu gün gerçekleşiyor. Maraş merkeze baktığımız zaman, **Erbistan**'a baktığımız zaman, işte **Afşin** Eshab-ı Keht'e baktığımız zaman yahut ülkemizin dört bir tarafındaki tarihi eserlerimize baktığımız zaman medreselerimize, camilerimize, hanlarımıza, hamamlarımıza baktığımız zaman son dönem içerisinde hemen hemen restorasyonu yapılmamış hiçbir eser olmadığını görüyoruz.

Bunlar bizim değerlerimiz, bizim medeniyetimiz. Dönünü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur, bakamazlarda. Biz de belediye olarak bir yandan tarihi eserlerimizi

ortaya çıkarırken, bir yandan da geçte kalınmış olsa bu bölgede 200 yıla yakın bir hâkimiyet sürmüş Dulkadiroğlu Beyliği'ni bu gün anıyoruz.

Hakikaten kültür ve medeniyet alanlarında çok güzel **hizmetleri** olmuş, işte nereye baksak Maraş Ulu Cami, Taş Medrese, **Elbistan** Ulu Cami işte buralara girdiğimiz zaman sizi sınırsız bir hava karşılar. Biz bunu yaşıyoruz, eminim siz de yaşıyorsunuz. Onun için diyoruz ki Maraş gibi şehirlerin ruhları vardır. Bizler yerel yöneticiler olarak, sivil toplum örgütleri, siyasileri üniversitesi olarak hepimiz bu tip şehirlerde yaşadığımız için ne kadar Allah'a hamd etsek azdır" dedi.

18 oturumda gerçekleşecek sempozyumun ilk oturumuna Prof. Dr. Abdülkadir Yuvalı başkanlık etti. Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Prof. Dr. Refet Yınanç, Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere, Prof. Dr. Mesut Elibüyük'ün konuşmaları ile katkı sunduğu oturumda, beyliğin sınırları ve mimari yapısı hakkında bilgiler verildi. Prof. Dr. Özkarcı, Anadolu **Selçuklu** Devleti'nin yıkılmasının ardından bölgesinde irili ufaklı 20 beyliğin kurulduğunu hatırlatarak, bunların içerisinde en önemlilerinden birinin Dulkadiroğulları olduğunu belirtti.

Özkarcı, şunları söyledi: "Tabi Dulkadir beyliği **Kahramanmaraş**'ı başkent seçtikten sonra ilk etapta hemen sıralayacak olursak Antep, **Kayseri**, **Kırşehir**, **Sivas**, **Yozgat**, **Elazığ** Harput, **Hatay** ve şu anki durumu ile **Osmaniye** ile geniş bir alanda hâkimiyet sürmüştür.

Tabi bu bölgeleri de bir nakış gibi dokumuştur. Neyle dokumuştur kültürün, medeniyetin somutlaşmış şekli olan tarihi eserleri ile sanat eserleri ile bir gerçeği gibi bu toprakları dokumuşlardır. Dulkadir beyliği, 1337 ile 1522 yılları arasında 185 yıl hâkimiyet süren ve Anadolu beylikleri içerisinde de en uzun ömürlü olan birkaç beylikten bir tanesi olması bakımından da ayrı bir önem taşır."

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 1 Mayıs'a kadar devam edecek.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPZYUMU BAŞLADI.

02 Mayıs 2011

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor.

Necip Fazıl Kısakörek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 50 akademisyen ellerindeki bilgi ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak.

Sempozyumun açılışına, TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdli, AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Vali yardımcısı Ahmet Turgay İmamgiller, Vali yardımcısı Servet Güngör, Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, Ak Parti milletvekili adayları, siyasiler, bürokratlar ve çok sayıda vatandaş katıldı.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

dokumuştur. Neyle dokumuştur kültürün, medeniyetin somutlaşmış şekli olan tarihi eserleri ile sanat eserleri ile bir gerçeğe gibi bu toprakları dokumuşlardır. Dulkadir beyliği, 1337 ile 1522 yılları arasında 185 yıl hükümiyet süren ve Anadolu beylikleri içerisinde de en uzun ömürlü olan birkaç beylikten bir tanesi olması bakımından da ayrı bir önem taşır."

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 1 Mayıs'a kadar devam edecektir.

Sempozyumun açılışına, TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdil, AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Vali yardımcısı Ahmet Turgay İmamgiller, Vali yardımcısı Servet Güngör, Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, Ak Parti milletvekilli adayları, siyasiler, bürokratlar ve çok sayıda vatandaş katıldı.

İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid Kayhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü hilmeyen milletlerin yarına hakmaya hakkı olmadığını söyledi. Başkan Poyraz konuşmasında; "İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları vardır işte bu şehirlerden biride Maraş'tır. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası insani sarmalar. Geçmişte devlet ve yerel yönetimler tarihi eserlere yeterince sahip çıkmamış. İşte Kahramanmaraş Belediyesi olarak biz bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalışıyoruz" dedi.

18 oturumda gerçekleşecek sempozyumun ilk oturumuna Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı başkanlık etti. Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Prof. Dr. Refet Yinanç, Prof. Dr. Ahmet Kandıra, Prof. Dr. Mesut Elibüyük'ün konuşmaları ile katkı sunduğu oturumda, beyliğin sınırları ve mimari yapısı hakkında bilgiler verildi. Prof. Dr. Özkarcı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından bölgesinde irili ufaklı 20 beyliğin kurulduğunu hatırlatarak, bunların içerisinde en önemlilerinden birinin Dulkadiroğulları olduğunu belirtti. Özkarcı, şunları söyledi: "Tabi Dulkadir beyliği Kahramanmaraş'ı başkent seçtikten sonra ilk etapta hemen sıralayacak olursak Antep, Kayseri, Kırşehir, Sivas, Yozgat, Elazığ Harput, Hatay ve şu anki durumu ile Osmaniye ile geniş bir alanda hâkimiyet sürmüştür. Tabi bu bölgeleri de bir nakaz gibi

İkinci Abdulhamid'in torunu Abdülhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı olmadığını söyledi. Başkan Poyraz konuşmasında; "İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları vardır işte bu şehirlerden biride Maraş'tır. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası insanı sarmalar. Geçmişte devlet ve yerel yönetimler tarihi eserlere yeterince sahip çıkmamış. İşte Kahramanmaraş Belediyesi olarak biz bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalışıyoruz" dedi.

18 oturumda gerçekleşecek sempozyumun ilk oturumuna Prof. Dr. Abdülkadir Yuvalı başkanlık etti. Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Prof. Dr. Refet Yinanç, Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere, Prof. Dr. Mesut Elİlböyük'ün konuşmaları ile katkı sunduğu oturumda, beyliğin sınırları ve mimari yapısı hakkında bilgiler verildi. Prof. Dr. Özkarcı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından bölgesinde irili ufaklı 20 beyliğin kurulduğunu habırlatarak, bunların içerisinde en önemlilerinden birinin Dulkadiroğulları olduğunu belirtti. Özkarcı, şunları söyledi: "Tabii Dulkadir beyliği Kahramanmaraş'ı başkent seçtikten sonra ilk etapta hemen sıralayacak olursak Antep, Kayseri, Kırşehir, Sivas, Yozgat, Elazığ Harput, Hatay ve şu anki durumu ile Osmaniye ile geniş bir alanda hâkimiyet sürmüştür. Tabii bu bölgeleri de bir nakış gibi dokumuştur. Neyse dokumuştur kültürün, medeniyetin somutlaşmış şekli olan tarihi eserleri ile sanat eserleri ile bir gergef gibi bu toprakları dokumuşlardır. Dulkadir beyliği, 1337 ile 1522 yılları arasında 185 yıl hâkimiyet süren ve Anadolu beylikleri içerisinde de en uzun ömürlü olan birkaç beylikten bir tanesi olması bakımından da ayrı bir önem taşır."

HABER 3

**"ULUSLARARASI DULKADİROĞLU BEYLİĞİ"
SEMPZYUMU -KAHRAMANMARAŞ BELEDİYE
BAŞKANI POYRAZ: "DÜNÜNÜ BİLMİYEN
MEDENİYETLERİN YARINA BAKMAYA HAKLARI
YOKTUR"**

Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü bilmeyen medeniyetlerin yarına bakmaya hakları olmadığını söyledi.

29.04.2011 18:00

Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü bilmeyen medeniyetlerin yarına bakmaya hakları olmadığını söyledi.

Poyraz, Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde düzenlenen "Uluslararası Dulkadiroğlu Beyliği" sempozyumunda yaptığı konuşmada, Kahramanmaraş'ın bir ruha, köklü kültürel geçmişe sahip olan bir il olduğunu belirterek, "Kahramanmaraş tarih boyunca çok değişik medeniyete de ev sahipliği yapmış bugünde "kahraman" unvanıyla İstiklal madalyasıyla haklı bir gurura sahip olan bir şehirdir" dedi.

Kahramanmaraş'ın buram buram tarih koktuğunu ifade eden Poyraz, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bizim yerel yöneticiler olarak belki imkanlarımız yoktu. Belki de devletimizin imkanları yoktu ki bu eserler her gün bir bir kayboluyor. Dün hayal olan şeyler bugün gerçekleşiyor. Ülkemizin dört bir tarafındaki tarihi eserlerimize baktığımız zaman son dönem içerisinde hemen hemen restorasyonu yapılmamış hiç bir eserin olmadığını görürüz. Bunlar bizim değerlerimiz ve eserlerimiz. Çünkü dününü bilmeyen medeniyetlerin yarına bakmaya hakları yoktur."

Kahramanmaraş'taki tarihi eserleri gün yüzüne çıkartmayı kendine tarihi bir görev saydıklarını hatırlatan Poyraz, geç kalmış olan bu sempozyumun devamının geleceğini ifade ederek sözlerini şöyle tamamladı:

"Tarihi eserlerimizi gün yüzüne çıkartmak bizim tarihi bir görevimizdir. Bizde belediye olarak bir yandan tarihi eserlerimizi ortaya çıkartırken bir yandan da bu bölgede 200 yıla yakın bir hakimiyet sürmüş hakikatan kültür ve medeniyet olan çok köklü hizmetleri olmuş bir medeniyetin ruhunu anlatmaya çalışacağız."

Doç. Dr. İlyas Gökhan ise Maraş'ın Dulkadirliyle günümüzdeki kimliğin buluştuğunu hatırlatarak, "Bu sempozyumu Dulkadir Beyliği tarihi üzerinde düzenlenen ilk sempozyum

olma özelliğini taşıyor. Başta Maraş ve Elbistan olmak üzere Dulkadirîlilerin hüküm sürdüğü bölge ile ilgili sunulan bildiriler hem tarihe hem de insanımıza önemli katkıda bulunacaktır. Bu yüzden tarihimizi en önemli halkalarından biri olan ve günümüzde sayısız eser bırakan Dulkadir Beyliği tarihini en iyi şekilde gelecek nesillerimize aktarmamız lazımdır" diye konuştu.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) Rektör Vekili Prof. Dr. Orhan Erdaş da, üniversite olarak çağın anlayışı içerisinde müsbet ilimlerin yanı sıra tarih ve kültürel alanda yapılacak bilimsel çalışmaların desteklerinin tam olduğunu söyledi. Bir ülkenin iktisadi anlamda kalkınmasını temel şartlarından birini kültürel kalkınmaya bağlayan Erdaş, "Şehir, insan ve tarih buluşmasını sağlayarak yaşadığımız bu güzel şehrin tarihi bilmek ve anlatmak zorundayız" dedi.

Sempozyumda, Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi öğrencileri mehter gösterisi, Kahramanmaraş'ı ve Dulkadir Beyliğini anlatan sinevizyon gösterimi yapıldı.

Sempozyuma, TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdil, AK Parti Kahramanmaraş milletvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Vali Yardımcısı Ahmet Turgay İmamgiller, Sultan 2. Abdülhamid'in 3. nesil torunlarından Abdülhamit Kayıhan Osmanoğlu ile Dulkadiroğulları Hanedanından Hakan Türker Dulkadiroğlu, AK Parti İl Başkanı Mehmet Fatih Erkoç, milletvekili adayları, akademisyenler, öğrenciler ve diğer ilgililer katıldı. Yurt içi ve yurt dışından toplam 86 akademisyenin katıldığı sempozyum 3 gün devam edecek.

Sempozyumdan çıkacak bildiriler daha sonra Kahramanmaraş Belediyesi tarafından kitaplaştırılacak.

Uluslararası Dulkadir Beyliği sempozyumu başladı

🕒 29 Nisan 2011, 18:43 👤 ABİD VANLI

Maraş'ı dünyaya açan pencerelerden biri kabul edilen Dulkadir sempozyumu 3 gün sürecek

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor.

Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ellerindeki bilgi ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak.

Sempozyumun açılışına, TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdil, AK Parti Kahramanmaraş Milletvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Vali yardımcısı Ahmet Turgay İmamgiller, Vali yardımcısı Servet Güngör, Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, Ak Parti milletvekili adayları, siyasiler, bürokratlar ve çok sayıda vatandaş katıldı.

İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı olmadığını söyledi. Başkan Poyraz konuşmasında; "İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları vardır işte bu şehirlerden biride Maraş'tır. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası insanı sarmalar. Geçmişte devlet ve yerel yönetimler

tarihi eserlere yeterince sahip çıkmamış. İşte Kahramanmaraş Belediyesi olarak biz bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalışıyoruz” dedi.

18 oturumda gerçekleşecek sempozyumun ilk oturumuna Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı başkanlık etti. Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Prof. Dr. Refet Yinanç, Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere, Prof. Dr. Mesut Elibüyük'ün konuşmaları ile katkı sunduğu oturumda, beyliğin sınırları ve mimari yapısı hakkında bilgiler verildi. Prof. Dr. Özkarcı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından bölgesinde irili ufaklı 20 beyliğin kurulduğunu hatırlatarak, bunların içerisinde en önemlilerinden birinin Dulkadiroğulları olduğunu belirtti. Özkarcı, şunları söyledi: "Tabi Dulkadir beyliği Kahramanmaraş'ı başkent seçtikten sonra ilk etapta hemen sıralayacak olursak Antep, Kayseri, Kırşehir, Sivas, Yozgat, Elazığ Harput, Hatay ve şu anki durumu ile Osmaniye ile geniş bir alanda hâkimiyet sürmüştür. Tabi bu bölgeleri de bir nakış gibi dokumuştur. Neyle dokumuştur kültürün, medeniyetin somutlaşmış şekli olan tarihi eserleri ile sanat eserleri ile bir gergef gibi bu toprakları dokumuşlardır. Dulkadir beyliği, 1337 ile 1522 yılları arasında 185 yıl hâkimiyet süren ve Anadolu beylikleri içerisinde de en uzun ömürlü olan birkaç beylikten bir tanesi olması bakımından da ayrı bir önem taşır."

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 1 Mayıs'a kadar devam edecektir.

HABER PAN

Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadiroğlu Beyliği, 90 akademisyenin katılımı ile düzenlenen sempozyumda tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur" dedi.

ERDALKIR / KAHRAMANMARAŞ

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen "Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" başladı. Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur" dedi. Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ellerindeki bilgi ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak. İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları bulunduğunu belirterek, Maraş'ın da bunlardan birisi olduğunu kaydetti. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası ile insanı sarmaladığını ifade eden Poyraz, bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalıştıklarını dile getirdi. Poyraz, geçmişte devlet ve yerel yönetimlerin tarihi eserlere yeterince sahip çıkamadığını habirlattı.

MARAŞ GİBİ ŞEHİRLERİN RUHLARI VARDIR

Başkan Poyraz, şöyle konuştu: "Dün hayal olan şeyler bu gün gerçekleşiyor. Maraş merkeze baktığımız zaman, Elbistan'a baktığımız zaman, işte Afşin Eshab-ı Kehf'e baktığımız zaman yahut ülkemizin dört bir tarafındaki tarihi eserlerimize baktığımız zaman medreselerimize, camilerimize, hanlarımıza, hamamlarımıza baktığımız zaman son dönem içerisinde hemen hemen restorasyonu yapılmamış hiçbir eser olmadığını görüyoruz. Bunlar bizim değerlerimiz, bizim medeniyetimiz. Dününü bilmeyen milletlerin yanına bakmaya hakkı yoktur, bakamazlar yanına. Biz de belediye olarak bir yandan tarihi eserlerimizi ortaya çıkarırken, bir yandan da geçte kalınmış olsa bu bölgede 200 yıla yakın bir hakimiyet sürmüş Dulkadiroğlu Beyliği'ni bu gün anıyoruz. Hakikaten kültür ve medeniyet alanlarında çok güzel hizmetleri olmuş, işte nereye baksak Maraş Ulu Cami, Taş Medrese, Elbistan Ulu Cami işte buralara girdiğiniz zaman sizi sımsıcak bir hava karşılar. Biz bunu yaşıyoruz, eminim siz de yaşıyorsunuz. Onun için diyoruz ki Maraş gibi şehirlerin ruhları vardır" 18 oturumda gerçekleşecek sempozyumun ilk oturumuna Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı başkanlık etti, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, Prof. Dr. Refet Yınanç, Prof. Dr. Ahmet Karlıdere, Prof. Dr. Mesut Elbüyük'ün konuşmaları ile katkı sunduğu oturumda, beyliğin sınırları ve mimari yapısı hakkında bilgiler verildi. Prof. Dr. Özkarcı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından bölgesinde irili ufaklı 20 beyliğin kurulduğunu hatırlatarak, bunların içerisinde en önemlilerinden birinin Dulkadiroğulları olduğunu belirtti.

30.04.2011 13:58

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPZYUMU DEVAM EDİYOR

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından organize edilen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" başladı

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1622 yılları arasında hüküm süren Dulkadroğlu Beyliği Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor.

Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ailelerindeki bilgi ve beğeleri katılımcılar ile paylaşacak.

İkinci Abdülhamid'in tonunu Abdülhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları bulunduğunu belirterek, Maraş'ın da bunlardan birisi olduğunu kaydetti.

Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadiroğlu Beyliği, 90 akademisyenin katılımı ile düzenlenen sempozyumda tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur" dedi.

ERDALKIR / KAHRAMANMARAŞ

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen "Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" başladı. Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "Dününü bilmeyen milletlerin yarına bakmaya hakkı yoktur" dedi. Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen Uluslararası Sempozyumla tüm özellikleri ile gün yüzüne çıkıyor. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde mehteran gösterisi ile başlayan sempozyumda beyliğin, tarih, dil, edebiyat, sanat tarihi, kültür, sosyal hayatı ele alınırken, Türkiye ve yurt dışından gelen 90 akademisyen ellerindeki bilgi ve belgeleri katılımcılar ile paylaşacak. İkinci Abdulhamid'in torunu Abdulhamid Kayıhan Osmanoğlu ve Dulkadir Beyliği Şehzadelerinden Hakan Türker Dulkadiroğlu'nun da onur konuğu olarak katıldığı sempozyumda konuşan Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mekke ve Medine gibi kentlerin ruhları bulunduğunu belirterek, Maraş'ın da bunlardan birisi olduğunu kaydetti. Canlılık taşıyan bu kentlere girildiğinde oraların havası ile insanı sarmaladığını ifade eden Poyraz, bu canlılığı sürdürmek için tarihi mirasa sahip çıkmaya çalıştıklarını dile getirdi. Poyraz, geçmişte devlet ve yerel yönetimlerin tarihi eserlere yeterince sahip çıkamadığını hatırlattı.

KAHRAMANMARAŞ MANSET HABER

Geçmişe yapılan yolculuk, ruhumuzu aydınlattı

CUMARTESİ, 30 NİSAN 2011 08:16 [KÜLTÜR SANAT](#)

[Görüntü](#)

Dünyada ilk defa Dulkadiroğulları Beyliği adına yapılan sempozyumu organize eden Kahramanmaraş Belediyesi, sempozyumda verilen bilgileri kitaplaştırarak halka dağıtacak.

Kahramanmaraş'ta yaklaşık 200 yıl hakimiyet süren Dulkadiroğlu Beyliğinin tarihi bilim adamları tarafından sempozyumla ölümsüzleştirildi. Yurt içinde ve yurt dışından sempozyuma katılan bilim adamları Dulkadiroğlu Beyliğinin tarihini mercek altına aldı. Kahramanmaraş'ta tarihi eserleri koruma altına alıp restorasyonlarını yaparak hayat veren Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş'ın tarihine ışık tutacak bir projeye imza attı. Yaklaşık 6 aydır yapılan çalışmalar sonucu gerçekleştirilen Dulkadiroğulları Sempozyumuna katılım da yüksek oldu.

Osmanlı İmparatorluğu Hanedanlarından II. Abdulhamit'in torunu Şehzade Abdulhamit Kayhan Osmanoğlu ve Dulkadiroğlu Beyliği Şehzadelerinden Hakan Tleker Dulkadiroğlu'nun da katıldığı sempozyum Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde başladı. Dilin ve bugün 3 salonda devam eden sempozyumun komite adına açılış konuşmasını yapan KSÜ Öğretim Üyesi Doç. Dr. İlyas Gökhan, "Maraş, Dulkadirilerle günümüzdeki kimliğini bulmuştur. Şehri süsleyen camiler, medreseler, hamamlar gibi tarihi eserler şehrin fiziki yapısını ve halkıyla da sosyal durumunu oluşturmuştur" dedi. Kahramanmaraş'ın geçmişine yapılan yolculuğun organize edilmesinde büyük gayret sarf eden Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, bu sempozyumun geç kədəğini fukat devamının da geleceğini söyledi. Poyraz, "burada bir birinden değerli bilim adamlarımız var, Kahramanmaraş'ta hüküm süren medeniyetlerin tarihini mercek altına alacaklar. Bizde buradaki bir birinden değerli bilgileri kitap haline getirerek gençlerimize sunacağız" dedi. BURAM BURAM TARİH KOKUYOR

Kahramanmaraş'ı ruhu olan bir kent olarak nitelendiren Başkan Poyraz, "Kahramanmaraş'ımız, tarih boyunca çok değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış, bugünde Kahraman unvanıyla, İstiklal madalyasıyla farklı bir gurura sahip olan şehirdir. Sempozyuma ilkenizin değişik yerlerinden gelen çok değerli hocalarımız var. Bölgemizde ve civarındaki illere dağılmış ve hatta İran'a kadar uzantısı olan bir beyliğin çok canlı diri olan ruhudur. Bazı illere girildiği zaman o şehrin havası sizi sarıp sarmalar. Bizim evimiz olan Kahramanmaraş'ta böyle bir şehirdir. Kahramanmaraş'ı gezen herkes buram buram tarihi kokan eserleri görüyor. Daha önce yerel yöneticilerin veya devletin imkanları yeterli olmadığı için zaman zaman tarihi eserler her gün bir bir kayboluyordu.

DÜN HAYALDI BUGÜN İSE GERÇEKLEŞİYOR

Dün hayal olan şeyler bugün artık gerçekleşiyor. Kahramanmaraş Merkez, Elbistan'a Afşin Eshab-ı Kehf'e bakıldığı zaman son dönem içerisinde hemen hemen restoransı yapılmamış eser kalmadı. Bu eserler bizim değerimiz bizim medeniyetimiz. Dününi bilmeyen milletin yarına bakmaya hakkı yoktur. Geçmişte bir batı Türkçesine gittiğimiz zaman, 'bir Fransız evine gidiyorduk, Fransız'ın küçük bir mutfuğunda bizleri misafir ediyorlardı.' Artık bugünler geride kaldı. Türkiye'nin en ücra köşesine kadar gidildiğinde tarihi eserlerin restorasyonlarına başlamıştık görüyoruz. Bir yandan hükümetimizin vakıflar aracılığı ile bir yandan hükümetimizin yerel yönetimimiz ile artık tarihi eserlerimize sahip çıkıyoruz. Tarihi eserlerimizi gün yüzüne çıkarmak bizim birinci görevimiz haline geldi" dedi.

GENÇLERİMİZ GEÇMİŞİN KIYMETİNİ BİLECEKLER

Belediye olarak bir yandan tarihi eserleri ortaya çıkartırken diğer yandan da geçte kalmış olsa bu sempozyumu düzenlediklerini belirten Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "bu ülkede 200 yıla yakın hâkimiyet sürmüş, kültür ve medeniyet alanında çok güzel hizmetleri olmuş Dulkadiroğlu Sempozyumun gerisi gelecektir. Kahramanmaraş ruhu olan bir şehirdir. Bizler böyle illerde yaşadığımız için gerçekten çok şanslıyız. Sempozyumda konuşulanları biz kitap haline getirerek gençlerimize sunacağız. Bu kitapları gençlerimiz okuduklarında belki geçmişin kıymetini bilirler. Bizim asıl görevimiz geriden gelen toplumumuza ışık tutmaktır" dedi.

BU TÜR SEMPOZYUMLARI DESTEKLEYECEĞİZ

Sempozyuma başından beri destek veren Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Dr. Orhan Ertaş ise Üniversite olarak, şehir-insan ve tarih buluşmasını sağlayarak en azından yaşanan bu güzel şehrin tarihini bilmek ve anlatmak durumunda olduklarını söyledi.

Bu tür organizelere destek vermeye devam edeceklerini de yineleyen Ertaş; "Şehirde yaşayıp ta yıllarca yaşadığı şehri fark edemeyen, tarihi mekanları, yolları, sokakları vb. taş yapıları hatta insanların ruh yapılarını anlamayan şehrin insanlarında tarihsel bir bilinç oluşturulabileceği düşüncesindeyiz" dedi.

Prof. Dr. Ertaş konuşmasını şöyle sürdürdü; "Binlerce yıllık bir tarihi olan ve pek çok medeniyete ev sahipliği yapan Kahramanmaraş'ın önemli bir tarihi kesiti olan Dulkadir Beyliği 1337-1522 yılları arasında başta Maraş ve Elbistan olmak üzere geniş bir alana yayılmıştır.

DULKADİROĞLU BEYLİĞİ GÜÇLÜ BİR İDARE KURMUŞTU

Mısır memluklu Devleti'nin himayesinde kurulan Dulkadiroğlular Beyliği, XV. Yüzyılın ikinci yarısında kadar bu devlete bağlı kalmıştır. Bundan sonra Dulkadir beyleri, bazen Memlukların, bazen de Osmanlı himayesini kabul ederek, XVI. Yüzyılın ikinci çeyreğine kadar bölgedeki varlıklarını sürdürmüşlerdir. Beyliğin merkezi önce Elbistan, sonra Maraş olmuştur. Dulkadir beyleri, Harput ve Kayseri'den Kuzey Suriye'ye kadar uzanan sahada güçlü bir idare kurmuşlardır.

MEDENİLEŞME HUSUSUNDA ÖNEMLİ ADIMLAR ATILAR

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPZYUMU İKİNCİ GÜN

Yaklaşık Doksan Araştırmacının, Geniş Bir Coğrafyada Yaklaşık 200 Sene Hüküm Süren Dulkadir Beyliği'nin Farklı Yönlerinin Ele Aldığı Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'nun İkinci Gününde

2011-05-02 18:43:16 0 yorum

25Share

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU İKİNCİ GÜN

Yaklaşık Doksan Araştırmacının, Geniş Bir Coğrafyada Yaklaşık 200 Sene Hüküm Süren Dulkadir Beyliği'nin Farklı Yönlerinin Ele Aldığı Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'nun İkinci Gününde, Altmış Kişiye Yakın Araştırmacının Sunumuyla, Dulkadir Beyliği Şehzadelerinin ve Abdülhamit Han'ın Torunu Şehzade Abdülhamit Kayhan Osmanoğlu'nun Katılımlarıyla Daha da Renklendi...

Dulkadir beyleri, medenileşme hususunda da önemli adımlar atmışlardır. Mesela, Alaüddevele Bozkurt Bey, büyük imar faaliyetlerinin yanı sıra dini ve örfî hükümlerden oluşan Türkçe bir kanunname meydana getirerek, beyliğin idaresini hukuki bir temel oturtmuştur. Dulkadir beyleri, Maraş, Elbistan ve Kayseri gibi şehirlerde birçok mimari eser meydana getirerek, Anadolu'nun bu yörelerini imar etmişlerdir. Bunlar; camii, mescit, medrese, türbe, köprü, zaviye ve kale gibi dini, ilmi, sosyal hizmet veren ve güvenlik sağlayan eserlerdir.

BEYLİĞİN İZLERİ TARİHİ ESERLERDE YAŞATILYOR

Anadolu beylikleri içinde önemli bir yere sahi olan Dulkadir Beyliğinin izleri günümüze kadar devam edip gelmiştir. Maraş çarşısı ve caddelerinde gezerken sayısız Dulkadir Beyliği eserlerine rastlıyoruz. Başta Kahramanmaraşlıların her gün gördükleri Ulu Camii Dulkadir beyleri tarafından yaptırılmıştır. Dulkadirilere hâkimiyet sürdükları şehirlerin hemen hepsinde bu eserleri bırakmışlardır. Hatta Hayreddin Maraşî, şair Nef'i ve İbrahim Gülşeni gibi büyük şahsiyetler bu beylik topraklarında yaşamışlardır.

SARAYA GELİN GÖNDERDİLER

Dulkadiroğulları Beyliği yıllarca direndiği Osmanlı Devleti'nin sarayına, cihan padişahlarına eş olan ve cihan padişahları doğuran gelinler göndermiştir.

Dulkadiroğulları, Osmanlılarla sıkı uğ ve Akıbalık kurun önemli bir hanedan olarak tescil edilmiştir. Dulkadiroğulları XVI-XVII. Asırda Osmanlı Hanedanı tarafından asil kabul edilen Dulkadiroğulları, Giraylar-Kırım Hanları, İsfendiyar Oğulları gibi üç Türk allesinden biri olarak devam etmiştir. Soyları günümüze kadar gelmiştir. Kahramanmaraş'ın tarihinde derdin izler bırakan Dulkadiroğulları Beyliği ile ilgili uluslar arası ilk bilimsel toplantının yapılması üniversite olarak heyecanımızı bir kat daha arttırmış ve bundan sonraki çalışmalar içinde bizlere yeni ufuklar açmıştır. Kahramanmaraş Sütcü İmam Üniversitesi olarak çağın anlayışı içerisinde müspet bilimlerin yanı sıra Tarih ve kültürel tafaalarda yapılacak bilimsel çalışmaların da desteklenmesi gerektiğine inancımız tamdır. Nitekim bir ülkenin iktisadi alanda kalkınabilmesinin temel şartlarından biri olarak kültürel kalkınmanın önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyiz.

ÖNCE TARİHİ ÖĞRENİP ÖYLE HİZMET EDİLMELİ

Üniversite olarak, hem yaşadığımız şehri tanıyıp anlamlandırmak hem de şehrin tarihsel gelişimini, bilimsel olarak ele alarak bu tarihi süreç içinde tarih-toplum ilişkilerini ve bunun bölge insanı üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmanın başlıca görevimiz olduğunu biliyoruz. Bir başka ifadeyle şehir-insan ve tarih buluşmasını sağlayarak en azından yaşadığımız bu güzel şehrimizin tarihini bilmek ve anlatmak durumundayız. Böylelikle şehirde yaşayıp ta yıllarca yaşadığı şehri fark edemeyen, tarihi mekanları, yolları, sokakları vb. taş yapıları hatta insanların ruh yapılarını anlamayan şehrin insanlarında tarihsel bir bilinç oluşturulabileceği düşüncesindeyiz. Çünkü şehrin, bugününü anlamak ancak dününü bilmekle mümkündür. Bu itibarla şehri tarihi köklerine bağlayarak geçmişi, günümüzde kendi doğallığı içinde bir nebze olsa yaşatabilmekle, içinde yaşadığımız coğrafyanın çok daha anlamlı bir hale dönüşmesini sağlayabiliriz. En azından yeni ve gelecek kuşaklara bu birikimi sunmanın çok önemli bir görev olduğunu düşünüyoruz. Elbette bölge ile ilgili yapılacak yeni çalışmaların şehrin tarihi ve kültürüne yeni değerler katacağını da inanıyoruz.

BU TÜR ETKİNLİKLERİ HER ZAMAN DESTEKLEYECEĞİZ

Üniversite olarak bu tür etkinlikleri ve sempozyumları destekliyoruz, bu desteğimiz devam edecektir. Üniversitelerin buldukları şehirlerin tarihi, kültürel yapısı, sanatı, ekonomik ve sosyal yapısı ilgili konulara kayıtsız kalmaması gerekir. Şehrimizin başta eğitim konusu olmak üzere, sosyo-ekonomik ve kültürel alanda gelişmesinde üniversitemiz elinden gelen her türlü desteği verecektir. Bu konuda şehrimizde başta devlet kurumları olmak üzere bütün sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla ortaya konulacak çeşitli projelerde el ele gönül gönüle verilmek suretiyle şehrimizin kalkınması ve gelişmesinde her türlü çabayı göstermek gerektiğine inanıyoruz. Bu konuda üniversitemizin bilgi birikimi vardır, gelecek dönemlerde

düzenleyeceğimiz sosyal ve kültürel içerikli bilimsel toplantılarla Kahramanmaraşlılara hizmet etmeye devam edeceğiz”

HER ZAMAN GEÇİŞ GÜZERGAHINDA OLMUŞTUR

Sempozyumu Düzenleme Komitesi adına konuşan KSÜ Öğretim Üyesi Doç. Dr. İlyas Gökhan ise Kahramanmaraş ve Dulkadiroğlu beylığı ile ilgili geniş bilgi verdi. Gökhan Kahramanmaraş'ta yaşayan medeniyetler ve Dulkadiroğlu Beyliği ile ilgili şu bilgileri verdi: “Kahramanmaraş'ın bilinen tarihi 8- 9 bin yıl öncesine gitmektedir. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan şehrimizin siyasi, kültürel, sanat, ekonomi ve sosyal tarihini ön plana çıkarmak gerekmektedir. Çağlar boyunca Maraş bir geçiş güzergahında olmuştur. İlk Çağda Anadolu ile Mezopotamya arasında yapılan Ticaret Maraş üzerinden geçmekteydi.

MARAŞ GEÇMİŞTE BAŞKENTLİK YAPMIŞTIR

M. Ö. 2000'lerde Büyük Hitit imparatorluğuna bağlı olan Maraş bu imparatorluğun parçalanması üzerine kurulan Gurgum Geç Hitit Devletinin başkenti olmuştur. Bu dönemden kalan Maraş Aslanı üzerinde Hitit Kralının adı bulunmaktadır. Bu eser dünyada en değerli Arslan Heykeldir. 1890 tarihinde Sultan Abdülhamid döneminde Maraş Aslanı ve daha pek çok eser müze memuru Bedri Bey tarafından önce İskenderun'a oradan da gemiyle İstanbul'a taşınmış ve eski eserler müzesine konmuştur. Halen orada bulunmaktadır.

KAHRAMANMARAŞ HANGİ MEDENİYETLERE EV SAHIPLIĞI YAPTI

Hititlerden sonra Asur, Pers, İskender, Selefkoslar, Roma ve Bizans imparatorluğunun eline geçen Maraş bu dönemde Germanicia adını almıştır. Şehre, Roma imparatoru adına yeniden kurulduğu için büyük önem verilmiştir. Bizans döneminde Asillerin ve zenginlerin yaşadığı Germanicia villaları ve bunların içlerindeki mozaikleriyle süslenmiştir. 637'de Müslüman Arapların eline geçen şehir bu tarihten 962 yılına kadar yaklaşık 325 yıl Müslümanlarla Bizanslılar arasında savaşlara sahne olmuştur. Bu dönemde yıkılan Germanicia şehri üzerine Hamdani hükümdarı Seyfüddeve Maraş'ı yeniden kurmuştur. 1086'da Selçuklular tarafından fethedilen Maraş 1097'de Haçlıların eline geçmiş ve 1149'da yeniden Türklerin idaresine girmiştir. Germanicia şehri 1114 depremi ile yeraltına gömülürken, Dulkadirîlerle birlikte yeni Maraş kurulmuştur.

MARAŞ TÜRKMEN DEPOSU OLARAK BİLİNİR

Doğu'dan ve Kuzey Suriye'den Türkmenlerin Anadolu'ya yayılış güzergahında olan Maraş bölgesi Türkmen deposu olarak bilinir. 24 Oğuz boyunun hemen hemen hepsinin temsilcileri burada yaşamıştır veya buradan Anadolu'nun muhtelif yerlerine dağıtmıştır.

1337'de Oğuzların Avşar, Boyat ve Beydilli boyları tarafından kurulan Dulkadir Beyliği 1522'ye kadar varlığını sürdürür. Dulkadir Beyliğinin Maraş için önemi neydi. Diğer beyliklerden farkı neydi: Dulkadir Beyliği beyleri kendi halkının içinden çıktıkları için tebaaları kendilerine çok bağlıydılar. Çünkü bu beyliğin kurucuları bu halkın içinden çıkmış ve onlardan kendilerini soyutlamamışlardır. Dulkadir Beyliği hanedanı mensupları hariç beylik halkı arasında hiç isyan çıkmamıştır.

Erafında Osmanlılar, Safeviler, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Kadı Burhaneddin Ahmet ve Memluklar gibi büyük devletlerle başa baş mücadele etmişlerdir. Bilhassa Memluklar ve Osmanlılar arasında murvazeneli bir politika izlemişler. Her iki devletinde sultanlarına kız vermişler. Dulkadir sarayından Osmanlı sarayına beş kızı gelin gitmiştir. Dulkadir sarayından Osmanlı sarayına gelin giden beş kızı bulunmaktadır. Bunlardan Çelebi Mehmet'in eşi Emine Hatun, II. Murad'ın annesidir. Fatih'in eşi Sitti Hatun ve Yavuz'un annesi Ayşe Hatun başta gelenlerdir.

ŞEHİRİN HER YERİNDE İZLERİNİ BULMAK MÜMKÜN

Maraş, Dulkadirîlerle günümüzdeki kimliğini bulmuştur. Şehri süsleyen camiler, medreseler, hamamlar gibi tarihi eserler şehrin fiziki yapısını ve halkıyla da sosyal durumunu oluşturmuştur.

Dulkadir sadece bir hanedanın adı olmayıp beylik topraklarında yaşayan bir balkan adıdır. Harput'tan Kırşehir'e, Bozok'tan Diyarbakır'a ve Antakya'ya kadar yaşayan balkan adı Dulkadir Türkmenleri olmuştur. Dulkadir Beyleri topraklarında Türk kültürünü, geleneklerini, ananeleri ve İslamı en iyi şekilde yaşatmaya çalışmışlardır. Anadolu Beylikleri içinde kadanlarının da savaşçı olduğu yegane beylik Dulkadirilerdir. Alaüddöve zamanında eski eserler toplanarak ilk müze kurulduğunu merhum besim Atalay yazmıştır. Dulkadir beyleri inar faaliyetlerine büyük önem vermişlerdir. Hanedanın diğer mensupları da aynı yoldan gitmişlerdir. Bilhassa Alaüddöve Bey 50 civarında eser inşa ettirip vakıflar kurmuştur. Kudüs gibi beyliğin topraklarının dışında kutsal bir mekanda medrese inşa ettiren Alaüddöve Bey Maraş'ta da Mescid-i Nebevi Medresesi inşa ettirip vakıflar kurmuştur.

1522'de Osmanlı'ya katılan Dulkadir Beyliğine izafeten Maraş Zulkadir Eyaleti adını almış ve 1848'e kadar bu durum devam etmiştir. Osmanlılar zamanında Dulkadir halkı ve hanedan mensupları Dulkadir şehirlerinde yaşamaya devam etmişler. Onlar Osmanlı hizmetinde Beylerbeylik rütbelerine kadar çıkmışlardır.

DULKADİROĞULLARINA YÖNELİK İLK SEMPOZYUM

Dulkadir Beyliği üzerinde Arifi Paşa, Halil Edhem, M. Halil Yınanç, İsmail Hakkı Uzunçarşılı gibi merhum tarihçilerimiz önemli çalışmalar yapmışlardır. Ancak aramızda bulunan ve benim de Hocam olan Prof. Dr. Rafet Yınanç en ayrıntılı çalışmayı yaparak Beyliğin tarihini ortaya koymuştur. Bu sempozyumla Dulkadir Beyliği üzerindeki çalışmaları önemli ölçüde tamamlanacağı kanaatindeyiz. Bu sempozyum Dulkadir Beyliği Tarih üzerinde düzenlenen ilk sempozyum olma özelliğini taşımaktadır. Başta Maraş ve Elbistan olmak üzere Dulkadirilerin hüküm sürdüğü şehirlerin de tarihine sempozyumda sunulan bildiriler önemli katkıda bulunacaktır. Bu yüzden tarihimizin en önemli halkalarından biri olan ve günümüze sayısız eser bırakan Dulkadir Beyliği tarihini en iyi şekilde gelecek nesillere aktarmamız lazımdır.

Şehir-insan ve tarih buluşmasını sağlayarak en azından yaşadığımız bu güzel şehrimizin tarihini bilmek ve anlatmak durumundayız. Böylelikle inanıyoruz ki, şehirde yaşayıp ta yıllarca yaşadığı şehri fark edemeyenlere de bir hatırlatma yapmakta fayda vardır. Tarihi mekanları, yolları, sokakları vb taş yapıları hatta insanların ruh yapılarını anlayamayanların, insanlarda tarhsel bir bilinç oluşturabileceği düşüncesinde değiliz. Çünkü şehrin, bugününü anlamak ancak dününlü bilmekle mümkündür. Bu itibarla şehri tarihi köklerine bağlayarak geçmiş, günümüzde kendi doğallığı içinde bir nebze olsa yaşatabilmekle, içinde yaşadığımız coğrafyanın çok daha anlamlı bir hale dönüşmesini sağlayabiliriz. En azından yeni ve gelecek kuşaklara bu birikimi sunmanın çok önemli bir görev olduğunu düşünüyoruz. Elbette bölge ile ilgili yapılacak yeni çalışmalar şehrin tarih ve kültürüne yeni değerler katacağına da inanıyoruz.

Anasayfa Dün

Karakter boyutu : A A A A

10 Mayıs 2011, 10:46

Dulkadiroğlu Beyliği Katılımcıları İçin Gezi

"Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından 29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Gezi programı çerçevesinde Sempozyuma katılan bilim adamı ve akademisyenlere ilçelerde bulunan Dulkadir Beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi. Belediye Başkanı yardımcılar Cevdet Kabakcı, Hasan Kara ile Elbistanlı ünlü tarihçi Prof. Dr. Refet Yınarç'ın da eşliğinde bulunduğu geziye Sempozyuma katılan akademisyenler iştirak etti.

Gezi çerçevesinde Afşin ilçesinde Aştacı Kayı Kütüphanesi, Elbistan ilçesinde ise Dulkadir Beyliğine ait Ulu Cami, Hürmet Baba Camii ve Türbesi, Çarşı Atık Camii ile eski Kale yeri gezilerek Prof. Dr. Refet Yınarç, Prof. Dr. Mesut Elibüyük, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı tarafından katılımcılar bilgilendirildi. Heyet gezinin ardından Elbistan Pınarbaşı mekânine alınarak bir süre dinlenirken, Elbistan'da bulunan Ak Parti Milletvekili Adayı Mahir Ünal Sempozyum heyetiyle yakından ilgilendi.

Bindallı

Edebiyat,Eğitim, Kültür, Sanat, Şiir...

02 Mayıs 2011 Pazartesi

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumunun ardından...

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta gerçekleşti. Kahramanmaraş Belediyesinin bu büyük organizasyonuna ben de "Dulkadirli Döneminde Zamantı Bölgesinin Önemi" isimli bildirimle katıldım.

Kahramanmaraş Belediyesini bu büyük organizasyonun altından büyük bir başarıyla çıkardıkları için kutlarım. Çok güzel bir ev sahipliği de yaptılar. Belediye Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı bütün etkinlikleri takip etme gayreti gösterdi ki her türlü övgüye layıktır. Yine Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Serdar Yakar ile Sütçü İmam Üniversitesi Tarih Bölümünden Doç.Dr.İlyas Gökhan'ı sempozyumdaki büyük emeklerinden dolayı kutluyorum.

Dulkadirli Devleti ya da Beyliği sadece Kahramanmaraş için değil, Kaysen, Kırşehir, Yozgat, Sivas, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Malatya, Elazığ, Trabzon, Rize gibi illerimiz için de oldukça önemlidir ama eğer Dulkadirli –Memluk ya da Dulkadirli – Safevi ilişkileri ele alındığında Dulkadirli'nin daha farklı coğrafyalarla da ilgisinin kurulması gerektiği açıktır. Bugün Mısır'da, Suriye'de, Irak'ta, Kudüs'te, İran'da, Azerbaycan'da da Dulkadirli'ye ait bilgilere ve belgelere acilen ihtiyacımız olduğu gerçeğini biliyoruz. Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, bir nebze olsun bu ihtiyacımızı giderdi. Dulkadirli – Safevi ilişkilerini ele alan Azerbaycanlı Türk Bilim Adamlarına minnettarız ama Mısır'dan, Suriye'den ve Irak'tan özlemle beklediğimiz sesleri yine duyamadık.

Bizim bölgemizden özellikle Zamantı köylerinden Zek (Ekinciler) köyünden sempozyuma dinleyici olarak katılan hemşehrilerimizi görmek de beni ayrıca memnun etti. Kendileriyle görüştük, özellikle Dulkadirliye mensubiyetlerini çok iyi biliyorlardı. Maraş taraflarından gelmişler, önce Melikgazi köyü yakınlarında Şeyhören'de oturmaya başlamışlar, Osmanlı'nın Dulkadirliye verdiği sıkıntılardan dolayı oradan da uzaklaşıp bugünkü Zek (Ekinciler) köyüne yerleşmişlerdi.

Erciyes Üniversitesi de sempozyuma ciddi katkılar verdi. Sempozyuma katılan Prof.Dr.Abdülkadir Yuvalı, Prof.Dr.Mustafa Keskin, Prof.Dr.Ali Aktan başta olmak

üzere birçok bilim adamı da sempozyumdaydı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi başkan danışmanı Mehmet Çayırdağ hocam da Kayseri'de Dulkadiriler üzerine ciddi araştırmalar ortaya koymuş bir bilim adamı olarak sempozyumda yer aldı.

Kahramanmaraş'ta Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde iki gün süreyle üç farklı salonda sunulan bildirileri takip etmeye çalıştık. Lakin, 90 akademisyenin birçoğunu da dinleyemedik. Şimdi, Kahramanmaraş Belediyesinin Sempozyum Bildirilerini bir an evvel kitaplaştırmasını beklemekteyiz.

Ben Kahramanmaraş'ı tarihi bir kent olarak önceden beri beğenirdim. Bu kez daha fazla beğendim. Çünkü, modern Kahramanmaraş da çok iyi yapılaşma örnekleriyle karşımıza çıkıyor. Ayrıca şehir çok temizdi. Valilik ve belediye başta olmak üzere kurumları ve insanların kültürel konulara gösterdikleri ilgiden dolayı kutlamak isterim. Birçoğu belediye yayını olan ve Kahramanmaraş'ın tarihini ve kültürel dokusunu anlatan birçok kitaba, CD'ye sahip olmak da beni ayrıca memnun etti.

1 Mayıs günü ise gezi vardı. Önce Göksun'a, oradan da Afşin'e geçtik. Orada Ashap-ı Kehf (Yedi Uyurlar, Yedi Uyuyanlar) Mağarasını gördük. Dulkadiriler buraya birçok eser de yapmışlar. Kayseri'den Afşin, şuradan şuradır, yani yakın bir yer. Günü birlik ziyaret için de mesafe çok uygun. Zaten Kayseri plakalı birçok aracı da bölgede görmek beni sevindirdi. Sizleri de gerek Afşin'deki Ashap-ı Kehf'i , gerekse de Elbistan'da Ulu Camii ve Ceyhan Nehrinin doğduğu yeri görmenizi tavsiye ederim.

Kahramanmaraş'ı yeterince gezemedik ama en azından Ahır dağının eteklerinden gece de olsa Kahramanmaraş'ı seyretme fırsatı bulduk. Mehmet Çayırdağ Hocam, Kahramanmaraş'ın bu manzarasını Şam'a benzetti ve bizleri özellikle Şam ve Halep şehirlerini de görmemiz konusunda ikna etti.

(Bu konuya yarın da devam edeceğim.)

bindalli@gmail.com

KAHRAMANMARAŞ'TA BUGÜN GAZETESİ

Sempozyum sona erdi

4 Nisan 2011 - 01:43

Dulkadir beyliğı Sempozyumu ödöl töreni ile sona erdi.

29 Nisan günü açılışı yapılan, gerek Anadolu'dan gerekse dünyanın farklı noktalarından akademisyenleri Kahramanmaraş'ta buluşturan Uluslararası Dulkadir beyliğı Sempozyumu tamamlandı.

Kahramanmaraş Belediyesi'nin düzenlediğı sempozyumla Dulkadir beyliğı birçok yönüyle ele alındı. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Dulkadir beyliğinin bindlerce yıllık mirası günümüze taşındı, beyliğın sahip olduğı tüm değerler her yönüyle masaya yatırıldı. İlginin oldukça yoğun olduğı Sempozyum'da yurt içi ve yurtdışından 86 akademisyen yer aldı. Sempozyum ikinci gün gerçekleştirilen ödöl töreni ile sona erdi.

Sempozyumun açılış ve kapanış törenine çok sayıda üst düzey davetli katıldı. Kapanış programında, sempozyum düzenleme kuruluna Belediye Başkanı Mustafa Poyraz tarafından teşekkür plaketi verilirken katılımcılara da belge takdim edildi. Dulkadir beyliğı dernekleri adına Dulkadiroğluları Hanedanından Hakan Türker Dulkadiroğlu sempozyum düzenleme kuruluna plaket sunarken Belediye Başkanı Mustafa Poyraz'a da 'Dulkadir Beyliğı Sancığı' hediye etti.

29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen sempozyum sonrası konuklara Elbistan, Afşin'de Dulkadir beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi.

BELEDİYE KONSERVATUARINDAN SEMPOZYUM ÖZEL PROGRAMI

Belediye Konservatuarı sempozyuma katılanlar için program düzenledi.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumuna katılmak üzere Kahramanmaraş'a gelen davetli ve akademisyenler için Belediye Konservatuarı özel bir program düzenledi.

Sempozyumun ilk günü olan 29 Nisan Cuma akşamı gerçekleştirilen programda Belediye Tiyatro Grubu bir tiyatro gösterisi sergilerken, Türk Halk Müziği Korosu da mini bir konser verdi. Halk Oyunları Topluluğunun gösterisiyle son bulan programı Belediye Başkan Yardımcıları Cevdet Kabakcı, Hasan Kara, Sultan 2. Abdülhamid'in 3. nesil torunlarından Abdülhamit Kayıhan Osmanoğlu, Dulkadiroğulları Hanedanından Hakan Türker Dulkadiroğlu ile akademisyenler izledi.

KATILIMCILAR İÇİN GEZİ DÜZENLENDİ

"Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından 29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Gezi programı çerçevesinde Sempozyuma katılan bilim adamı ve akademisyenlere ilçelerde bulunan Dulkadir Beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi. Belediye Başkan yardımcuları Cevdet Kabakcı, Hasan Kara ile Elbistanlı ünlü tarihçi Prof. Dr. Refet Yınanç'ın da aralarında bulunduğu geziye Sempozyuma katılan akademisyenler iştirak etti.

Gezi çerçevesinde Afşin ilçesinde Ashabi Keyf Külliyesi, Elbistan ilçesinde ise Dulkadir Beyliğine ait Ulu Cami, Himmet Baba Cami ve Türbesi, Çarşı Atik Cami ile eski Kale yeri gezilerek Prof. Dr. Refet Yınanç, Prof. Dr. Mesut Elibüyük, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı tarafından katılımcılar bilgilendirildi. Heyet gezinin ardından Elbistan Pınarbaşı mesire alanında bir süre dinlenirken, Elbistan'da bulunan Ak Parti Milletvekili Adayı Mahir Ünal Sempozyum heyetiyle yakından ilgilendi. **Haber Merkezi**

DÜNYA BİZİM

BİR ZAMANLAR BAŞKENTTİ

Maraş'a Kahraman dememeli!

Türk tarihinde önemli yeri olan Dulkadir Beyliği'nin Türk kültüründeki önemi, Kahramanmaraş'ta, bir sempozyumda konuşuldu.

02 Mayıs 2011 Pazartesi 10:00

Bilgi alışverişinin doyumsuz lezzetinin yaşandığı sempozyumlar, araştırma geliştirme çerçevesinde yeni bilgilere ulaşmanın aydınlığına pencere açan çalışmalardır. Bilinen kaynaklar haricindeki kaynaklara ulaşmak için bir vesile olan bu çalışmalar bilim adamlarını araştırmaya sevk etmesi adına önem arz eder. Bu bağlamda Türk tarihinde önemli yeri olan Dulkadir Beyliği'nin Türk kültürüne ve sanatına olan katkılarını, Kahramanmaraş'ta, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu yeniden gündeme getirdi. 28-30 Nisan 2011 tarihinde Söğüt İmam Üniversitesi'nce düzenlenen sempozyuma Kahramanmaraş Belediyesi de destek oldu.

Selçuklu beyliklerin sonunusu

Evvel, bir başkentti o yıllarda Kahramanmaraş. Zeyneddin Karaca'nın önderliğinde bir beyliğin doğuş müjdecisiydi. Türkmenlerin ekseriyeti Oğuzların Bozok kolundan olan Bayat, Beydilli ve Avşar boylarının varoluş gerçeği idi. Anadolu Selçuklu Beylikleri içinde kurulan son inçiydi. Cenkten kaçmayan Dulkadir beyleri bu uğurda hayatlarını kaybetmeyi göze almışlardı.

Maraş'ın Kayseri'ye, Malatya'dan Sivas'a, Elâzığ'dan Ankara'ya, Antep'ten Antakya'ya, Diyarbakır'dan Urfa'ya sınırlar çizen beyliğin, Halep ve Şam üzerinden Anadolu'ya gelen Türkmenlerin uğrak yeri ise Maraş'tı. Çorum ve Çankırı'ya da içine alan 100 bin kilometrelik bir yüz ölçümünde Türkmenlerin otağ çadırları görünüyordu. İşte bu yüzden de bölgeye hâkim olan Dulkadir Beylerine Türkmen Beyi demişti.

Kültürel değerlerimizi günümüze aktarıyor

Bağca camii, medrese olmak üzere han, hamam, köprü, çeşme, zaviye, türbe, bak'a, hankâh, gibi birçok mimari eserlerle günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Dulkadir Beyleri bu eserlerin yaşaması için vakıflar işletmişliği de yapmışlardı.

Günümüzde çeşitli illerde Dulkadir kültür ve geleneklerini yaşatmak adına kurulan dernekler var. Bu derneklerde Türkmenlerin yaşam standartları dergiler çıkararak, aile gençlikleri hazırlayarak, konferanslar ve paneller düzenleyerek birlik ve beraberliklerini peçinlerken kültürel değerlerini de yaşatmakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu Türkmenlerin geçmişiye yeniden ışık tutacak olması açısından önemli bir etkinliktir.

YORUM GAZETESİ

“Dulkadir Beyliği Sempozyumu” sona erdi

29 Nisan günü açılışı yapılan, gerek Anadolu'dan gerekse dünyanın farklı noktalarından akademisyenleri Kahramanmaraş'ta buluşturan Uluslararası Dulkadir beyliği Sempozyumu **tamamlandı.**

Kahramanmaraş Belediyesi'nin düzenlediği sempozyumla Dulkadir beyliği birçok yönüyle ele alındı. Necip Fazıl Kısaklırek Kültür Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Dulkadir beyliğinin binlerce yıllık mirası günümüze taşındı, beyliğin sahip olduğu tüm değerler her yönüyle masaya yatırıldı. İlginin oldukça yoğun olduğu Sempozyum'da yurt içi ve yurtdışından 86 akademisyen yer aldı. Sempozyum ikinci gün gerçekleştirilen ödül töreni ile sona erdi.

Sempozyumun açılış ve kapanış törenine çok sayıda üst düzey davetli katıldı. Kapanış programında, sempozyum düzenleme kuruluna Belediye Başkanı Mustafa Poyraz tarafından teşekkür plaketi verilirken katılımcılara da belge takdim edildi. Dulkadir beyliği dernekleri adına Dulkadiroğulları Hanedanından Hakan Türker Dulkadiroğlu sempozyum düzenleme kuruluna plaket sunarken Belediye Başkanı Mustafa Poyraz'a da 'Dulkadir Beyliği Sancağı' hediye etti.

29 nisan-01 mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen sempozyum sonrası konuklara Elbistan, Afşin'de Dulkadir beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi.

Uluslar Arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu Sona Erdi

29 Nisan Günü Açılışı Yapılan, Gerek Anadolu'dan Gerekse Dünyanın Farklı Noktalarından Akademisyenleri **Kahramanmaraş'ta** Buluşturan Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu Tamamlandı.

Haber Yayın Tarihi: 02.05.2011 19:10

Haber Yayıncısı: S.H.Ş.Ş.Ş.Ş.Ş.

Mustafa Poyraz
+ Haberler

- [Elbistan haberleri](#)
- [Kahramanmaraş haberleri](#)
- [Mustafa Poyraz haberleri](#)

29 nisan günü açılışı yapılan, gerek anadolu'dan gerekse dünyanın farklı noktalarından akademisyenleri kahramanmaraş'ta buluşturan uluslararası dulkadir beyliği sempozyumu tamamlandı.

Kahramanmaraş Belediyesi'nin düzenlediği sempozyumla Dulkadir beyliği birçok yönüyle ele alındı. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Dulkadir beyliğinin binlerce yıllık mirası günümüze taşındı, beyliğin sahip olduğu tüm değerler her yönüyle masaya yatırıldı. Dığın oldukça yoğun olduğu Sempozyum'da yurt içi ve yurtdışından 86 akademisyen yer aldı. Sempozyum ikinci gün gerçekleştirilen ödül töreni ile sona erdi.

Sempozyumun açılış ve kapanış törenine çok sayıda üst düzey davetli katıldı. Kapanış **programında**, sempozyum düzenleme kuruluna Belediye Başkanı **Mustafa Poyraz** tarafından teşekkür plaketi verilirken katılımcılara da belge takdim edildi. Dulkadir beyliği dernekleri adına Dulkadiroğulları Hanedanından Hakan Türker Dulkadiroğlu sempozyum düzenleme kuruluna plaket sunarken Belediye Başkanı **Mustafa Poyraz**'e de 'Dulkadir Beyliği Sancağı' hediye etti.

29 nisan-01 mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen sempozyum sonrası konuklara Elbistan, Afşın'de Dulkadir beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi. Haberler.Com

VARAN
HABER
TÜRKİYE'NİN DİJİTAL GAZETESİ

Yazar : S.Burhaneddin Aksoy
Tarih : 04 Mayıs 2011, 02:17

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumunun ardından...

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta gerçekleşti. Kahramanmaraş Belediyesinin bu büyük organizasyonuna ben de "Dulkadirli Döneminde Zamanı Bölgesinin Önemi" isimli bildiriyle katıldım.

Kahramanmaraş Belediyesini bu büyük organizasyonun altından büyük bir başarıyla kaldıkları için kutlarım. Çok güzel bir ev sahipliği de yaptılar. Belediye Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı bütün etkinlikleri takip etme gayreti gösterdi ki her türü övgüye layıktır. Yine Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Serdar Yakar ile Sütçü İmam Üniversitesi Tarih Bölümünden Doç.Dr. İlyas Gökhan'ı sempozyumdaki büyük emeklerinden dolayı kutluyorum.

Dulkadirli Devleti ya da Beyliği sadece Kahramanmaraş için değil, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Sivas, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Malatya, Elazığ, Trabzon, Rize gibi illerimiz için de oldukça önemlidir ama eğer Dulkadirli –Memlük ya da Dulkadirli – Safevi ilişkileri ele alındığında Dulkadirli'nin daha farklı coğrafyalarla da ilgisinin kurulması gerektiği açıktır. Bugün Mısır'da, Suriye'de, Irak'ta, Kudüs'te, İran'da, Azerbaycan'da da Dulkadirli'ye ait bilgilere ve belgelere acilen ihtiyacımız olduğu gerçeğini biliyoruz. Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, bir nebze olsun bu ihtiyacımızı giderdi. Dulkadirli – Safevi ilişkilerini ele alan Azerbaycanlı Türk Bilim Adamlarına minnettarız ama Mısır'dan, Suriye'den ve Irak'tan özlemle beklediğimiz sesleri yine duyamadık.

Bizim bölgemizden özellikle Zamantı köylerinden Zek (Ekinciler) köyünden sempozyuma dinleyici olarak katılan hemşehrilerimizi görmek de beni ayrıca memnun etti. Kendileriyle görüştük, özellikle Dulkadirliye mensubiyetlerini çok iyi biliyorlardı. Maraş taraflarından gelmişler, önce Melikgazi köyü yakınlarında Şeyhören'de oturmaya başlamışlar, Osmanlı'nın Dulkadirliye verdiği sıkıntılardan dolayı oradan da uzaklaşıp bugünkü Zek (Ekinciler) köyüne yerleşmişlerdi.

Erciyes Üniversitesi de sempozyuma ciddi katkılar verdi. Sempozyuma katılan Prof.Dr.Abdülkadir Yuvalı, Prof.Dr.Mustafa Keskin, Prof.Dr.Ali Aktan başta olmak üzere birçok bilim adamı da sempozyumdaydı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi başkan danışmanı Mehmet Çayırdağ hocam da Kayseri'de Dulkadirililer üzerine ciddi araştırmalar ortaya koymuş bir bilim adamı olarak sempozyumda yer aldı.

Kahramanmaraş'ta Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde iki gün süreyle üç farklı salonda sunulan bildirileri takip etmeye çalıştık. Lakin, 90 akademisyenin birçoğunu da dinleyemedik. Şimdi, Kahramanmaraş Belediyesinin Sempozyum Bildirilerini bir an evvel kitaplaştırmasını beklemekteyiz.

Ben Kahramanmaraş'ı tarihi bir kent olarak önceden beri beğenirdim. Bu kez daha fazla beğendim. Çünkü, modern Kahramanmaraş da çok iyi yapılaşma örnekleriyle karşımıza çıkıyor. Ayrıca şehir çok temizdi. Valilik ve belediye başta olmak üzere kurumları ve insanların kültürel konulara gösterdikleri ilgiden dolayı kutlamak isterim. Birçoğu belediye yayını olan ve Kahramanmaraş'ın tarihini ve kültürel dokusunu anlatan birçok kitaba, CD'ye sahip olmak da beni ayrıca memnun etti.

1 Mayıs günü ise gezi vardı. Önce Göksun'a, oradan da Afşin'e geçtik. Orada Ashab-ı Kehf (Yedi Uyurlar, Yedi Uyuyanlar) Mağarasını gördük. Dulkadirililer buraya birçok eser de yapmışlar. Kayseri'den Afşin, şuradan şuradır, yani yakın bir yer. Günü birlik ziyaret için de mesafe çok uygun. Zaten Kayseri plakalı birçok aracı da bölgede görmek beni sevindirdi. Sizleri de gerek Afşin'deki Ashap-ı Kehf'i, gerekse de Elbistan'da Ulu Camiyi ve Ceyhan Nehrinin doğduğu yeri görmenizi tavsiye ederim.

Kahramanmaraş'ı yeterince gezemedik ama en azından Ahır dağının eteklerinden gece de olsa Kahramanmaraş'ı seyretme fırsatı bulduk. Mehmet Çayırdağ Hocam, Kahramanmaraş'ın bu manzarasını Şam'a benzetti ve bizleri özellikle Şam ve Halep şehirlerini de görmemiz konusunda ikna etti.

(Bu konuya yarı da devam edeceğim.)

bindallik@gmail.com

Arif Bilgin

ULUSLAR ARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPZYUMU 2011'İN ARDINDAN

arifbilgin4@hotmail.com; arifbilgin52@gmail.com

Beş yıl kadar önce internetle tanışıp, telefonla dostluğumuzu pekiştirdiğimiz, ama hiç birbirimizi görmediğimiz Dulkadiroğlu soyundan olan (Dulkadir beylerinden Aiaüddevie'nin oğlu Şahruh Bey evlatlarından) **Hakan Türker Dulkadiroğlu**, aylar önce telefonla, 29 Nisan'da başlayacak olan "**Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 2011**"e davetinin yanı sıra bir de tebliğ sunmamı ısrarla belirtince, ben, katılmaya çalışacağımı, fakat tebliğ konusunda söz

veremeyeceğimi ifade etmişim. Çok sayıda bilim adamının tebliğ sunacağı, bilmediğimiz nice bögilerle karşılaşacağımıza emin olduğum bu kültür etkinliğini kaçırmanın büyük kayıp olacağını biliyordum. Allah'tan bir engel çıkmazsa muhakkak katılma kararındaydım. Çok geçmeden mezuniyet tezinin hazırlanmasında bir nebze katkım olduğunu sandığım Araştırma Görevlisi **Esra Kirik**'ten "**Sempozyumda Elbistan Ağzı'nı sunacağımı, benim de katılmamı arzu ettiğini...**" belirlen mesaj; arkasından yazışarak ve telefonlaşarak tanışıp dostluğumuzu pekiştirdiğimiz, tıp doktoru olmasına rağmen mensubu olduğu Bekdik ve Dulkadir boylan üzerine yaptığı araştırmaları ve aynı konuda yayınladığı kitabı ile takdir toplayan **Dr. Ali Sayar**'dan "**Katılacağını, orada muhakkak görüşmek istediğini...**" ifade eden telefon; derken Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Müdürü ve bu gibi organizasyonların bel kemiği **Serdar Yakar**'dan da bir ziyaretimiz sırasında davet olunca, katılmak adeta farz oldu. Az da olsa, yolculuğu sevmediğimden doğabilecek kaytarma ihtimalimi de hem **Hakan Türker Dulkadiroğlu**'nun birkaç gün öncesinde telefon açıp daveti tekrarı ve son kitabımı (Tarihten Günümüze Elbistan ve köylerindeki Camiler) çok merak ettiğini, muhakkak imzalı olarak istediğini söylemesi ve **Mustafa Kök** ağabeyimin her telefon görüşmemizde "**Sempozyuma katılacaksın değil mi?.. Olur mu ya Arif Bey**"ciğim, sen katılmazsan olur mu; bu konuda yazılar yazdın, nice emekler verdin, muhakkak katılmalsın..." şeklindeki ısrarı ortadan kaldırdı.

Nihayet Cuma günü sabah dokuz otuzda başlayacak olan sempozyumun yapılacağı Necip Fazıl Kültür Sitesi'ne 20 dakika kadar gecikerek vardım. Girişte isteyenlere verilmek üzere masalara yığılmış tanıtım broşürleri ile özel olarak hazırlanmış ve içinde bir tükenmez kalem ile beş altı tane boş kâğıt olan dosya verdiler. Alıp salonun kapısına gelince salonun tamamen dolmuş olduğunu anladım; zira bir kısmı görevli olan yedi sekiz kişi kapıya yığılı beşleşiyorlardı. Eğilip baktım; genel olarak

Kahramanmaraş ve ilçelerini, daha çok Dulkadiroğulları zamanından kalma tarihi eserleri tanıtan sinevizyon gösterisi vardı; bu yüzden salonun lambaları söndürülmüştü. Ya kapı eşiğinde ayakta dinleyecektim, ya da birinci oturumdan vazgeçip çayhane bölümünde bekleyecektim. Tam böyle düşünürken görevli kızlardan biri, "Hocam -tanıdığınızdan değil, son zamanlarda herkese "hoca" demek moda olduğundan böyle hitap etti- bakın şurada bir yer boş; arzu ederseniz oraya geçin" dedi. O koltuk ortaya yakındı, buradan oraya kadar oturan kadın erkek en az on on iki kişiyi rahatsız edeceğim kesindi. İçimden "gideyim anasını satayım" dedikten sonra arka arkaya "pardon"ları sıralayarak yürüdüm. Yaşlaştınca beni gören ve niyetimi anlayan bir sonraki koltukta oturan genç kız hedefteki boş koltuğu nezaketen açtı, ben de teşekkür ederek oturdum...

Böyle sinema, tiyatro, konferans ve sempozyum icra edilen salonlarda otururken yanımdakileri tanıımıyorsam, onları rahatsız etmeme adına kolçaklara iki kolumu da genişçe dayamayı uygun bulmam. Yanımda oturanlara **teh düşer** dururum. Zaten sağ yanımda genç bir kız vardı, o taraf kolum, böğrümeye yapışmış halde duruyordu; ama sol tarafa az da olsa dayamayı istediğimden o yanda oturan beyefendinin kolunu dirseğimle takip ederek, o ön tarafa kaydırırsa ben geriye, o geriye çekerse ben ön tarafa koymaya çalışıyordum. Bazen dirsek dirseğe geliyorduk; o zaman o beyefendi sanki "dağdan geldin bağdakini mi kovuyorsun" dercesine direnç gösteriyor ve o noktadan dirseğimi çektirmeye zorluyordu.

Sinevizyon bitince ışıklar yandı. Düzenleme kurulu adına **Doç. Dr. İlyas Gökhan, Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü Fatih Karaaslan, Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, Kahramanmaraş Valisi Şükrü Kocatepe ve Eski Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam**'ın konuşmalarından hemen sonra birinci oturumu sunacak bilim adamları anons edildi. Tam bu sırada Protokolü temsil edenlerden **Meclis Başkan Vekili Nevzat Pakdil, Prof. Dr. Mehmet Sağlam** da dâhil olmak üzere **Elbistan Belediye Başkanı Durmuş Küçük, Ak Parti Milletvekili Adayı Mahir Ünal, Ak Parti İlçe Başkanı Yunus Kaan Kısaca** ve adını bilmediğim birkaç kişi daha -ki *Prof. Mehmet Sağlam, kısa konuşmasında "Buraya katılmak amacıyla Pazarcık'taki bir toplantıyı bir saat ertelediklerini, oraya gitmeleri gerektiğini..." belirtmişti-* bilim adamları yerlerini alırken kalkıp gittiler. Oturumu **Doç. Dr. İbrahim Solak** ile birlikte yönetecek olan **Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı** "Protokol, hiç değilse birinci oturumu dinleyip öyle gitseydi" diye sitem edince salonda oturanlar da aynı şekilde düşündüklerini belirtircesine müthiş bir alkışla karşılık verdi. Akabinde de İkinci Abdulhamid'in torunu **Abdulhamid Kayihan Osmanoğlu** ile Dulkadir Beylerinden **Alaüddeve**'nin oğlu **Şahruh Bey** soyundan gelen **Hakan Türker Dulkadiroğlu**'nun onur konuğu olarak davet edilip katıldıkları sempozyumun ilk ve birinci oturumu başladı. **Prof. Dr. Mehmet Özkarcı** "Dulkadir Mimarisine Bakış", **Prof. Dr. Refet Yinanç** "Yavuz Sultan Selim'in Kemah ve Zülkadriye Fetihnamesine Oğlu Süleyman'ın Cevabı", **Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere** "En Eski Tapu Tahrir Defterine Göre XVI. Asırda Dulkadirli Türkmenleri" ve **Prof. Dr. Mesut Elibüyük** "Dulkadir Beyliği'nin Sınırları" konulu sunumlarını yaptılar. Adeta zevkten dört köşe olduğum gibi not tutmaktan parmaklarım yoruldu...

Her oturum bitince 15 dakika soru, açıklama, düzeltme ve tartışma zamanı veriliyordu. Bu arada sol yanımda oturan soru sormak için söz hakkı istedi. Verilince ayağa kalktı ve kendini tanıttı: "**Emekli Öğretim Görevlisi Dr. Mustafa Kök**". Aaa yan yana oturduğumuz ve dirseklerimizin itiştiği zat **Mustafa Kök Hoca** imiş! **Prof.**

Dr. Mesut Elibüyük'e "Elbistan"da Aynul Aruz diye bir nahiyenin olduğu kayıtlı olmasına rağmen bugün böyle bir yerleşim yeri olmadığı gibi izi bile yok. Aynarız diye bir mezra varsa da o olmasa gerek. Acaba, o isimde bir yerleşim yeri olmasa bile bağlı köylerin tamamı nahiyeye olarak adlandırılıyor muydu?" mealinde sorusunu sordu. Oturdu. Mesut Hoca'nın "Evet, tıpkı Sakarya diye bir yer olmadığı halde ilin tamamına Sakarya dendiği gibi o zamanlarda şu kadar köy bir isim altında nahiyeye olarak belirlense de bu nahiyenin o ismi taşıyan bir yerleşim merkezi olmayabiliyordu..." cevabını birlikte dinledikten sonra, tanışıklık vermek adına; "Demek siz Mustafa Kök"sünüz." Dedim. O başını çevirmeden "Evet" dedi. Belli ki kafası meşguldü, sorusunu eşelemek istiyordu; nitekim kalkıp yine sordu. Oturdu. Cevabı dinledikten sonra ben yine sordum; "Allah Allah, demek siz Mustafa Kök"sünüz öyle mi?". O, biraz gergin; "Evet..." dedi ve az durduktan sonra yine bakmadan "Peki sizin adınız ne?" dedi. Ben de "Arif Bilgin" dedim. "Öyle mi?" dedi ve dönüp şöyle lalettayın baktıktan sonra başını sahneye çevirdi. Şaşımıştım. Tanımadığını da anlamıştım. "Abi aşk olsun, nasıl tanımadın?" deyince tekrar baktı ve hayretler içinde kalarak "Vallahı Arif Beyciğim gözlük seni kamufle etmiş gibi tanınmaz etmiş; vallahı tanıyamadım yahu..." diye durumu izah etti.

Abdulhamid Kayhan Osmanoğlu, Arif Bilgin, Hakan Türker Dulkadiroğlu.
29 Nisan 2011, Kahramanmaraş.

Bu oturumdan sonra yemek ve sair ihtiyaçlar için mola verilmişti. İkinci oturum saat 14.00'da başlayacaktı. Koridora çıkınca orada Hakan Dulkadiroğlu ve Abdulhamit Osmanoğlu ile karşılaştık. Birbirimizi sadece fotoğraflardan gördüğümüz, seslerimizi telefondan duyduğumuz halde ben onu o beni tanıdı. Birbirimize doğru yürüdük, tokalaştık, kucaklaştık. Osmanoğlu torunu ile tanıştık. İsteddiği kitabı verdim. Fotoğraflar çektirdik. Sonra, daha çok gençlerin etraflarını sararak "Şehzade ve beyzade" ile fotoğraf çektirme arzularını görünce, karşılıklı görüşme dileklerini belirttiğinden ayrılarak bir kenarda bir hanımefendi ile sohbet eden Mustafa Ağabey'in

yanarı geldim. Tanıştırdı. Meğer **Prof. Dr. Refet Bey**'in hanımı ve **Prof. Dr. Faruk Sümer**'in kız kardeşi imiş. Daha tokalaşan ellerimiz ayrılmamıştı ki **Refet Bey** geldi. Onunla da tokalaştık. Ben fotoğrafını çekerken **Mustafa Ağabey**, "**Refet Hocam; Arif Bilgin...**" dedi. Bunun üzerine "**Öyle mi?..**" diyerek hiç beklemediğim bir sıcaklık ve samimiyetle kucakladı ve öpüştük. Ayaküstü sohbet ettik...

Prof. Dr. Refet Yılmaz; 29 Nisan 2011, Kahramanmaraş

Onlarla vedalaştıktan sonra çıkarken **Ömer Hakan Özalp** ile karşılaştık. Yanında Çiçekli öğretmenlerden **Kasım Bal** vardı. Hep birlikte yakındaki camiye gidip cuma namazını eda ettikten sonra **Mustafa Ağabey**, bizleri, yemek ikram etmek üzere oradaki bir lokantaya götürürken yıllardır görüşmediğimiz **Mehmet Emir Ersoy** ile burun buruna geldik. Onunla ayaküstü sohbetimiz sırasında öğretmen ve yazar **Fazıl Tiyekli** yanımıza geldi. Tanıştık. **Mustafa Ağabey** ile bir mesele üzerinde konuştular; ama daha çok anlaşamadılar...

Yemekten sonra kendi aramızdaki sohbet de güzel olmasına rağmen öğleden sonraki oturma ya da yemek amacıyla yönümüzü salona çevirdik... Girmeden önce iki güzel insanla karşılaştık; **Maraş**'ın yalnız kitap kurdu değil, kitap hamalı, kitap fabrikası, kitap deposu; hizmet adamı, öğrenci babası, ilim aşığı **Yaşar Alparslan Bey** ile Belediye kültür Müdürlüğü'nün yanı sıra **Yaşar Bey**'i bir adım geriden takip eden, kıymetli dost **Serdar Yakar Bey**... Sarıldık, hoşbeş ettik...

Salona girince gözümüze ilişen boş koltuklara yürüyüp oturduk. Meğer **Esra Kirik** ile üç beş koltuk ara ile komşu olmuşuz. Selamlaştık; hal hatırdan sonra arada görüşme dileklerimiz birbirimize ilettik. Az sonra da ikinci oturum **Prof. D. Ali Aktan** ile **Doç. Dr. M. Sıtkı Bilgin** yönetiminde başladı. **Prof. Dr. Tuncer Baykara** "Bir Türk Şehri Olarak **Maraş**", **Prof. Dr. Ali Rafet Özkan** "Yozgat Dulkadirleri ve İzleri", **Yrd. Doç. Dr. A. Mesut Ağır** "Memluk Sultanı El Melik Ez-Zahir Sultan Çakmak Döneminde

Memluk-Dulkadir Münasebetleri (1438-1453)", Hakan Türker Dulkadiroğlu "Kayseride Dulkadroğlu Hanedanı Mensupları" konularını sundular. Sunumlar bitince soru-cevap, tavzih faslına gelince söz hakkı istedim ve Hakan Dulkadir Bey'in konuşması içinde Osmanlı sarayına giden gelinlere "Maraşlı" demesine itiraz ederek şunları söyledim:

- Dulkadir sarayından komşu ülkelerin saraylarına 13 tane gelin gitmiştir. Bunlardan 4'ü Memluk sarayına, 3'ü Kadı Burhanettin Krallığı (Eratna) sarayına, 1'i Akkoyunlular sarayına ve 5'i de Osmanlı sarayına. Osmanlı sarayına gidenler, Yıldırım Beyazıt'ın eşi, onun oğlu Çelebi Mehmet'in eşi, onun oğlu 2. Murat'ın eşi, onun oğlu Fatih Sultan Mehmet'in eşi ve onun oğlu II. Beyazıt'ın eşidir. Osmanlı hanedanı bu hanımlardan doğan çocuklar ile devam ettiği için de tarihçiler "Osmanlıların ana atası Elbistanlıdır" demektedirler. Yalnız şunu da belirtmek isterim ki, bu hanımların tamamı da Maraşlı değil Elbistanlı idi...

Oturumdan sonra çıkarken Yaşar Aiparslan Bey'in söylediği cümlelerin aynısını iki gün sonra Elbistan'da Grand Oteli'de yemek sırasında Serdar Yakar da söylediği için ikisinin de cümlesini ve cevabımı birlikte yazmak isterim: İkisi de "Biz Elbistan"ı Maraş'tan ayırmak istemiyoruz; ama sen bu konuşmaları ayırmaya çalışıyorsun gibi..." dediler. Ben de cevaben "Hayır ben de Maraş"ı Elbistan'dan ayırmak istemediğim için böyle açıklama yaptım." Dedim. Kısaca onlar Elbistan"ı Maraş'tan ayırmak istemiyorlar; ben Maraş"ı Elbistan'dan...

Birinci oturumda sonra çay molası için çıktık. Çayhane bölümünde Ömer Hakan'ın oturduğu masaya yerleştik. Az sonra Yaşar Bey, bir ara Serdar Bey, Refet Bey, Mehmet Emin Bey, Esra Hanım ve tanımadığım bay bayan misafirlerden birçokları geldi; kimi ile çay içtik, kimi ile sohbet ettik...

Sempozyum, Profesör, Doçent ve birkaç da Araştırma Görevlisi unvanına sahip 75 civarında bilim adamı, üç ayrı salonda, iki gün iki akşam boyunca, 19 oturum yaparak hazırladıkları tebliğlerini sundular. İnaniılmaz bir bilgi denizinde kulaç atmamızı sağladılar...

Pazar günü çoğunluğunu çeşitli illerden gelen Dulkadiroğulları soyunu temsil eden misafirler ile bilim adamının teşkil ettiği iki otobüs ve birkaç özel araba ile Afşin'e geçildi. Başta Eshabü'l-Kehf olmak üzere birkaç ziyaret yapıldı ve öğle civarında Elbistan'a hareket edildi. Misafirleri Kervansaray tesisleri önünde Elbistan Belediye başkanı ve ekibi karşıladı. Grand Oteli'de öğle yemeği yendikten sonra Ulu Cami, Ümmet Baba Camii gezildi ve bir kısmı Prof. Dr. Mehmet Özkarcı'dan bilgi alırken, bir kısmına ben bilgi vermek durumunda kaldım. Prof. Dr. Said Öztürk, Alaüddevle'nin mezarının Ulu Cami'nin bahçesinde olmasına itiraz etti. Bana bu yanlışlığı düzeltmemi ısrarla söyledi. Ben de "Bazı kaynaklarda başı kesilip Mısır'a gönderildikten sonra bedeninin Elbistan Ulu Camii'nin güneyindeki hazireye (mezarlığa) gömüldüğü yazılı..." diye savunmaya çalıştıysam da "Göksun Andırın arasında bir köyde (saniyorum Gökçeli köyü, A.B.) olduğu..." fikrinde ısrar etti... Bu arada Dr. Ali Sayar Bey'le yıllarca yazışıp telefonlaştığımız, birbirimizle çok sayıda kitap teatisinde bulunduğumuz halde ilk defa görüştük. Sanki, tıpkı Hakan Dulkadiroğlu ile olduğu gibi yıllardır tanışan iki arkadaşın sıcak duyuları içindeydik...

Ulu Camii bahçesinde Doç. Dr. İlyas Gökhan, Dr. Mustafa Koca, Prof. Dr. Refet Yinanç ve Arif Bağcı Akademi'nin mezar yerini tartışırken. 7 Mayıs 2011

Misafirlere bir kısmının isteği üzerine Prof. Dr. Mesut Elİbüyük ve eşi, Doç. Dr. İlyas Gökhan, Hakan Dulkadiroğlu, Dr. Ali Sayar ve birkaç misafir ile Ulu Camii'nin güneyinde, bir zamanlar kale olduğu kayıtlı tepeye çıktık. Hamam'ın fotoğrafını çekenler oldu. Ayaküstü sohbetimiz sırasında Prof. Dr. Refet Yinanç Bey de geldi. Anında aklıma düşen ve kafamı meşgul eden bir şeyi sormak istedim:

Kale üstünde incelediğimiz ve sohbetimiz bittikten sonra bir kısım misafirlere.

- Hocam, tam yerinde iken bir şeyi sormak isterim; Prof. Dr. Mükrimin Halil Yinanç, İslam Ansiklopedisi'nin Elbistan maddesinde (4. Cilt s: 229) "Dulkadir beylerinin saraylarının şehrin ortasındaki kale üzerinde..." olduğunu belirtirken, siz **Dulkadir Beyliği** isimli eserinizde (s: 107) aynen şöyle yazmışsınız; "Dulkadir Beylerinin Elbistan'daki sarayları Ulu Camii yanındaki kale üzerinde bulunmuyordu." Hangisi doğru acaba?

Refet Hoca, şaşırıp "Allah Allah öyle mi yazmışım yahu?!" dedikten sonra, çevremizde olan zevatın dikkatini çekerek, "Bakın arkadaşlar, ömrümdede ilk defa eleştiriliyorum... Bir bakayım bakalım... Demek öyle yazmışım haa..." dedi. Aslında benim gayretim, biraz da Dulkadir Beyliği kitabının ikinci baskısının yapılacağını öğrendiğim için eğer sehven yazılan ifade farklılığı kendi kitabında ise düzeltmesi için bir hatırlatmaya dönük idi...

Gezilerden sonra misafirler **Pınarbaşı**'na intikal ettirildi. Buradaki Kale Restoranda Elbistan Belediyesi meyve kokteyli ile çay ikramının yanı sıra her misafire yaklaşık 20'er tane Elbistan'ın son görünümünü taşıyan kartpostallar hediye etti. Çevre gezildi. Fotoğraflar çekildi ve tekrar görüşme temennileri ile veda edildi...

Bu "Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 2011" bir başlangıçtı; yani birincisi idi. Buna rağmen Sempozyumun hazırlanışı ve sunumunda hiç aksaklık olmadı. Dinleyiciler memnun, mutlu ve tekrar temennileri ile ayrıldılar... Ancak birkaç hususu özellikle zikretmeden geçemeyeceğim:

•Misafirlerin Afşin'den Elbistan'a girerken karşılayan heyetin, elindeki çiçek demetlerini, dünya çapında yaşlı başlı bilim adamlarını -bindikleri otobüslere girdiği halde- **es geçerek** arkadaki özel arabada seyahat eden "Şehzade ile Beyzade"ye vermeleri hata idi; yakışmadı... Bu halden dolayı üzüntüsünü **Refet Hoca** birkaç kere belli etmekten kendini alamadı... Yavuz Sultan Selim'in hocasının atının sıçratmasıyla çamurlanan kaftanını, öncelikle tabutunun üzerine örtülmesini vasiyet edecek kadar bilim adamına değer verdiği bilindiği halde; üstelik bu heyeti tam da o devirleri, o şahsiyetleri anlatan, anlatılan ve örnek veren bilim adamları oluşturduğu halde... Hiç değilse önce çiçeklerden biri, öncelikle, bilim adamlarını ve kafileyi temsilen Elbistan'ın yetiştirdiği ve gerçekten dünya çapında (ki birkaç gün sonra bir konferansa ve bilimsel çalışmalara katılmak üzere davetli olarak Avrupa'ya gidecek) olan ve Elbistan'a çok seyrek gelme fırsatı bulabilen **Prof. Dr. Refet Yinanç**'a verilmeiydi; kaldı ki her birine bahçeler bağlar dolusu çiçekler, güller verilse; yürekler gönüller açılsa ve büyük küçük demeden hepsinin elleri öpülse azdır...

• Elbistan'da 1 Mayıs Pazar günü yenilecek olan yemeği, Elbistan Belediyesi hiçe sayılıncasına Kahramanmaraş Belediyesi'nin üstlenmesi hata idi; yakışmadı...

•Misafirler, neredeyse kendi kendilerini gezdirmek durumunda kaldılar. **Mustafa Kök Hoca** ile ben de olmasaydık (ki biz de kendi kendimizi görevlendirdik) ev sahibi konumunda kimse olmayacaktı.

Daha sonrakilerde böyle aksaklıkların yaşanmaması, Elbistan'da 27 Mayıs'ta sunulacak olan **Mükrimin Halil Yinanç Sempozyumu**'nun bir başlangıç olması ve daha nicelerinin düzenlenmesi temennileri ile başta bilim adamları olmak üzere emeği geçenlere gönül dolusu şükranlarımı sunuyorum.

AKARATA Anasayfa • YEREL

Dulkadir beyliği Sempozyumu sona erdi.

02 Mayıs 2011 - 17:39 haberukesi

28 Nisan günü açılışı yapılan, gerek Anadoludan gerekse dünyanın farklı noktalarından akademisyenleri Kahramanmaraşta buluşturan Uluslararası Dulkadir beyliği Sempozyumu tamamlandı.

Kahramanmaraş Belediyesi'nin düzenlediği sempozyumla Dulkadir beyliği birçok yönüyle ele alındı. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Dulkadir beyliğinin binlerce yıllık mirası günümüze taşındı, beyliğin sahip olduğu tüm değerler her yönüyle masaya yatırıldı. İlginin oldukça yoğun olduğu Sempozyum'da yurt içi ve yurtdışından 85 akademisyen yer aldı. Sempozyum ikinci gün gerçekleştirilen ödül töreni ile sona erdi.

ÖZCÜR HABER

"ULUSLAR ARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU" SONA ERDİ

Dulkadir beyliği Sempozyumu ödül töreni ile sona erdi.

02 Mayıs 2011 Pazartesi 13:39

Dulkadir beyliği Sempozyumu ödül töreni ile sona erdi.

Tarihte birçok medeniyetlere ev sahipliği yapan Kahramanmaraş'ta 180 Yıl hüküm süren "Dulkadir Beyliği" konulu Sempozyum tamamlandı.

Kahramanmaraş Belediyesi'nin düzenlediği sempozyumla Dulkadir beyliği birçok yönüyle ele alındı. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Dulkadir beyliğinin binlerce yıllık miras günümüze bağını, beyliğin sahip olduğu tüm değerler her yönüyle masaya yatırıldı. İçerik oldukça yoğun olduğu Sempozyum'da yurt içi ve yurtdışından 86 akademisyen yer aldı. Sempozyum ikinci gün gerçekleştirilen ödül töreni ile sona erdi.

Sempozyumun açılış ve kapanış törenine çok sayıda üst düzey davetli katıldı. Kapanış programında, sempozyum düzenleme kuruluna Belediye Başkanı Mustafa Poyraz tarafından teşekkür plaketi verilirken katılımcılara da belge taktim edildi. Dulkadir beyliği dernekleri adına Dulkadiröğlülük Hanedanından Hakan Türker Dulkadroğlu sempozyum düzenleme kuruluna plaket sunarken Belediye Başkanı Mustafa Poyraz'a da "Dulkadir Beyliği Sarcağı" hediye etti.

29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen sempozyum sonraki konuklara Elibistan, Alfin'de Dulkadir beyliğine ait tarihi eserler gezildi.

KIRMIZI & BEYAZ

eİT

kanal46

Aydınlık ve Huzurlu Yarınlar...

Düzin Perdeleri İndirmek İ

www.kanal46.com.tr

28 Mayıs 2011, Perşembe 34 Kutandastara Ekle Açık Bayrak Üyelik Oturum Aç Ziyaretçi Defteri Reklam

Gözet | Yaşam | Politika | Spor | Ekonomi | Sağlık | Crime | Magazin | Bilm - Teknoloji | Eğitim-Kültür-Sanat | Sebze

Ana Sayfa
17.05.2011 11:53
49482
10
Yorum Ekle

Yazarlar

Canlı Yayın

Görüntülü Haberler

Haber Arşivi

Program Arşivi

İlanlar

Foto Galerisi

Şehir Rehberi

News Durumu

Ziyaretçi Defteri

Üyelerden Gelenler

Üye Girişi

Araçlar

Yardım

Arama

Detaylar

Beylerin, beyağalarının ve şirin kentidir Kahramanmaraş:

El Fani İli Hüsni
Aydın Esmeröndeki Muazzam, Muhtaşem ve Hükmemle Özetlenen **SEYRET!**
www.kanal46.com.tr

Bu yazıyı geçtiğimiz günde kentni Uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyum teşekkür olarak kaleme alıyorum...

Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mus Şehinde Kahramanmaraş Belediyesi emektarlarına ve Kahramanmaraş Üniversitesi'nin emektar hocalarına teşekkür

Tüm Yazılar

Kaldığın süreler içinde sempozyumun ikinci dinleyicilerindendir...

Şairinde beiri kütür diziyne sahip, kararında bir çoğunlukta olan öz ve daimi bir dinleyici. Müdahalelerle yapılan bilimsel tartışmalar tartışın tozlu rafarında duran onca güzel bağış yetiden canlandırmış gibiydi.

Tarihle merak duymak köküne dair derinine inmek isteyen bir gönül işidir her şeyden önce... herkesten tarihle ilgili duymalarını asbette bekleyemeyiz. Lakin bu kentin evladı olan herkesten bir nefesi vardır.

Tarihle ne kadar ilgili varsa köklerini o kadar biliriz. Bu kentin rügarında hangi ne söylüyor, bu kentin kahramanlığında madden gelen hangi yığışın oengüler sesli vardır bu

Sekiz yıl önce Ankara'da katıldığım bir kadimlar günü panelinde Kahramanmaraş kadimlar gününe çıkmıştım. Sonrasında gelen bir tarihle ölmeye kayraklanmıdaki tarihle veni yıl cevap verememem azlığı içinde yedi yıl geçirmişim...

Bu azlığı yıllar sonra da olsa cevap edecek olan cevabı bu sempozyumun emektarlarından Gönen Hocamızın tabliğinde bulmuş olum.

Uluslar arası yapılan bu etkinliğin konusu için Dulkadirli Beyliği'nde ve konuyu bölgeleştire yapacak denli önemli kulan ne vardı? Sorularının cevabını o gün orada bulunan neşih his sanırım...

O gün orada bugüne dek birçok uluslar arası temelde yer almış akademisyenlerimiz yutduğunda katıldığı sempozyumlarda köklerimizle dair muhtaf keldi noktalarında biffase canlanmanın varlığını ne kadar hazin algılandığına dair acı durtular vardı. Ve o gün orada bu nevi ifadeleri harşı verecek öhal gibi cevaplar da vardı...

Bu sempozyuma bir sebeple katılmamış olan muhabipları, Kahramanmaraş Be

mailto:info@kanal46.com
http://www.kanal46.com/haber.php?h=30050

26.05.2011

www.kana146.com

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu yapıldı..

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" 29 Nisan - 1 Mayıs tarihleri arasında yapıldı.

Kahramanmaraş'ta 1337 ve 1522 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği

Dulkadir Beyliği Sempozyumu katılımcıları için Elbistan'a gezi düzenlendi

"Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Kahramanmaraş Belediyesi tarafından 29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" çerçevesinde Afşin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Gezi programı çerçevesinde Sempozyuma katılan bilim adamı ve akademisyenlere ilçelerde bulunan Dulkadir Beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi. Belediye Başkan yardımcısı Cevdet Kabakçı, Hasan Kara ile Elbistanlı ünlü tarihçi Prof. Dr. Refet Yınanç'ın da aralarında bulunduğu geziye Sempozyuma katılan akademisyenler iştirak etti.

Gezi çerçevesinde Afşin ilçesinde Ashabı Keyf Külliyesi, Elbistan ilçesinde ise Dulkadir Beyliğine ait Ulu Cami, Himmet Baba Cami ve Türbesi, Çarşı Atık Cami ile eski Kale yeri gezilerek Prof. Dr. Refet Yınanç, Prof. Dr. Mesut Eliböyük, Prof. Dr. Mehmet Özkara tarafından katılımcılar bilgilendirildi. Heyet gezinin ardından Elbistan Pınarbaşı mesire alanında bir süre dinlenirken, Elbistan'da bulunan Ak Parti Milletvekili Adayı Mahir Ünal Sempozyum heyetiyle yakından ilgilendi.

HABERLER.COM

Katılımcılar İçin Gezi Düzenlendi

Kahramanmaraş Belediyesi Tarafından 29 Nisan-01 Mayıs 2011 Tarihleri Arasında Düzenlenen "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" Çerçevesinde Afsin Ve Elbistan İlçelerine Gezi Gerçekleştirildi.

Kahramanmaraş belediyesi tarafından 29 nisan-01 mayıs 2011 tarihleri arasında düzenlenen "uluslararası dulkadir beyliği sempozyumu" çerçevesinde Afsin ve Elbistan ilçelerine gezi gerçekleştirildi.

Gezi programı çerçevesinde Sempozyuma katılan bilim adamı ve akademisyenlere ilçelerde bulunan Dulkadir Beyliğine ait tarihi eserler gezdirildi. Belediye Başkan yardımcıları Cevdet Kabakcı, Hasan Kara ile Elbistanlı ünlü tarihçi Prof. Dr Refet Yinanç'ın da aralarında bulunduğu geziye Sempozyuma katılan akademisyenler iştirak etti.

Gezi çerçevesinde Afsin ilçesinde Aşhabı Keyf Külliyesi, Elbistan ilçesinde ise Dulkadir Beyliğine ait Ulu Cami, Himmet Baba Cami ve Türbesi, Çarşı Atık Cami ile eski Kale yeri gezilerek Prof. Dr. Refet Yinanç, Prof. Dr. Mesut Elibüyük, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı tarafından katılımcılar bilgilendirildi.

Heyet gezinin ardından Elbistan Pınarbaşı mesire alanında bir süre dinlendi. Elbistan'da bulunan AK Parti Milletvekili Adayı Mahir Ünal ve Elbistan Belediye Başkanı Durmuş Kütçük Sempozyum heyetiyle yakından ilgilendiler

02.05.2011 17:22

Ahmet Dulkadiroğlu

Atalarımızın aziz yurdu: Maraş-Elbistan

05.05.2011

Dulkadiroğlu Beyliği'nin Kırşehir hanedan kolu mensuplarından biri olarak aile ortamında babamdan sirayet eden tarih aşkıyla çocuk yaşlarımdan itibaren köklerini arayan, bu meyanda Dulkadiroğlu ailelerinden 1968 yılında Kayseri koluyla, 1970 yılında Maraş koluyla o zamandaki imkanlar ölçüsünde mektuplarla haberdar olan biriyim.

Kırşehir'de bulunduğum yıllarda da bugün hayatta olmayan Emin ve Bahattin Dulkadiroğlu'larıyla ata yurdumuz Maraş'a gitmek hep hayalimiz olmuştu. Mümkün olmadı. Ama 1980'li yıllarda Maraş'tan rahmetli Mustafa Zülkadiroğlu ile Adana'da ticaretle uğraşan Mustafa Nevzat Zülkadiroğlu'nu Kırşehir'de misafir ettik. Ne büyük mutluluktu. Köklerimiz yazılı kaynaklar dışında mektuplarla, bizzat görüşerek ararken münhasıran Kırşehir ve yöresinin ilk, genelde Dulkadiroğullarıyla ilgili üçüncü kitabı 2002 yılında yazmak bana nasip oldu. Dulkadiroğulları'nın tanışıp kaynaşması, kültürümüzün yaşatılması adına ilki Kırıkkale'de olmak üzere Ankara, Kırşehir ve Kayseri'de şölenler yaptık. 2008 yılında Şölenin Ata Yurdumuz Kahramanmaraş'ta yapılması kararı alınmıştı. Doğrusu Maraş'a çok geç kaldığından kırgındım!. Ama Maraş öyle bir kükre ki, kırgınlığımızı sildi süpürdü. Kahramanmaraş Belediye Başkanı Sayın Mustafa Poyraz ve ekibi, Sütçü İmam Üniversitesi ile işbirliği halinde "Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" yapma kararını aldı, tarihini 29 Nisan 1 Mayıs 2011 olarak ilan etti. Böyle bir sempozyumu düzenlemeyi kendilerine düşen bir görev olarak addettiklerini ifade ettiler. Kendilerine, şehirlerinde derin medeniyet ve kültür izlerini miras bırakan Beyliğin bir mensubu olarak minnettarım.

Sempozyuma dallarında uzman 100'den fazla bilim adamının bildiri gönderdiği, bildirilerin 21'i profesör, 10'u doçent, 17'si yardımcı doçent, 7'si doktor, 4'ü okutman, 13'ü uzman, ve 10'u da araştırmacı kimliğiyle toplam 82 katılımcı arasında bendeniz de "Kırşehir ve Yöresinin Tarihinde Dulkadiroğulları Beyliği" bildiriyle katıldım. Bildirilerin sunumu ve tartışmalar üç ayrı salonda 18 oturum halinde iki tam gün sürdü. Sempozyumda yerli katılımcıların dışında dört yabancı bilim adamı vardı. Üçüncü gün, ilk başşehirimiz Elbistan ve Ashâb-ı Kehy gezisiydi. Elbistan Ovası, Türkiye'de dört büyük oviden biridir. Ilık ılık esen havası ile buralara bahar çoktan gelmiş, ağaçlar bayramlığını giymiş, cennet gibiydi. Elbistan Ulu Camii'yi ziyaretimizde sanat tarihçileri mimarisinin, İslâmiyet'te tevhid inancını temsil eden ilk cami olduğunu ve Osmanlı mimarisinin bu camii mimarisinden etkilendiğini açıklamaları karşısında sanattaki haşmet gözlerimi yaşarttı. Maraş Ulu camii de başka bir mimaride, başka bir şaheserdi. Huşû içerisinde şükür namazını kıldım. Ereğli Bekdik Kolundan

Dr.Ali Sayar,gördüklerinin sanki belgeselini çekti.Bence en kârlı o çıktı sempozyumdan.Kutluyorum.

Elbistan'dan doğan Ceyhan Irmağının şehir içinden akan 4 kilometrelik bölümündeki kanalı belediye öyle bir inşa etmiş ki Fransa Strasbourg'ta gördüğüm nehir yanında çok zayıf kalırdı. Mavinin tonları ve nehrin yosunlarla yeşillenen dibi ne kadar berrakti.Refakatimizde bulunan Başkan Yardımcısını tebrik ettikten sonra,şehir içindeki köprü alınlıklarının çiçek saksıları ile süslenmesini ve gezinti yerlerine oturma bankları konulmasının çevreyi daha da güzelleştireceği önerisinde bulunduk. Elbistan'ın bu mevsimde güzelliğini Pınarbaşı'dan seyrederken acaba buraları neden terk ettiğimizi veya terk ettirildiğimizi yanındakilerle paylaşırken mazi gözümde canlandı.

Göksun ve Afşin'e ilerken Karacaoğlan'ın Maraş şiiirdeki "Öğle namazını Göksun'da kıldır." Mısra ile bu bölgenin fatihi ünlü Selçuklu Kumandanı Afşin Bey geldi yadıma.Benim kaynaklardan okuduğum Ashab-ı Kehf'in (Yedi Uyurlar) tamirini ceddimin yaptığını biliyordum.Ama tarihçiler heyeti ile yerinde gördüğümde daha da gururlandım.

Bilindiği üzere Kur'an'ın 18.Suresinin adı Kehf. Anlatılan bu kutsal olayın bu bölgede geçmesi inanç turizmi açısından ne kadar da önemli.Sözü tarihçilere, bıraktığımızda gördük ki,Türkiye'de üç yerde bulunan Ashab-ı Kehy,biri de Afşin yakınlarında bulunan bu külliyeinin Dulkadirli Hükümdarları Süleyman ve oğlu Alaüddeve Beyler erkekler mescidini ,kadınlar mescidini de Alaüddeve Bey'in hanımı Şems Hatun inşa ettirdiklerini gördük,dua ettik.

Cuma akşamı Kahramanmaraş Belediyesi Tiyatrosu çalışanlarının sunduğu tiyatro,beni elli yıl önceki köyümdeki şive ve "Yöremizde Bir Günün Hikayesi"ni hatıra getirdi.Maraş-Kırşehir emmideşti,birdi.Bu ne güzel bozulmamış Türkçeydi.Kırdı geçirdi herkesi.Hele sunucu Salman Bey'in sunumu,fıkraları,şarkıları ve bu üslûbu gezide de devam ettirmesi hoşça vakit geçirdi.

Sempozyum, Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde mehteran ve Beyliğin slayt gösterisiyle başladı.Slaytın editörlüğünü yapan Serdar Yakar Bey,gerçekten belagat sanatını konuştu. Sempozyuma TBMM Başkanvekili, milletvekilleri ,Valilik Makamı temsilcileri, siyasilere, bürokratlar, öğrenciler ve çok sayıda vatandaş katıldı. Üç salonda yapıldığından benim izleyebildiğim bölümlerde özetle;

Açılış konuşmasında Belediye Başkanı Mustafa Poyraz, "Bu bölgede 200 yıla yakın hakimiyet sürmüş Dulkadiroğulları Beyliği ,kültür ve medeniyet alanında çok güzel hizmetleri olmuştur.İşte nereye baksak Maraş Ulu Camii.Taş Medrese,Elbistan Ulu Camii işte buralara girdiğiniz zaman sizi sınırsız bir hava karşılar.Onun için Maraş gibi şehirlerin ruhları vardır." Derken, Sütçü İmam Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Orhan Ertaş,

"Dulkadir beyleri, medenileşme hususunda da önemli adımlar atmışlardır. Mesela, Alaüddeve Bozkurt Bey, büyük imar faaliyetlerinin yanı sıra dini ve örfi hükümlerden oluşan Türkçe bir kanunname meydana getirerek, beyliğin idaresini hukuki bir temele oturtmuştur. Maraş, Dulkadirilerle günümüzdeki kimliğini bulmuştur. Şehri süsleyen camiler, medreseler, hamamlar gibi tarihi eserler şehrin fiziki yapısını ve halkıyla da sosyal durumunu oluşturmuştur.

Dulkadir sadece bir hanedan adı olmayıp beylik topraklarında yaşayan bir halkın adıdır.Harput'tan Kırşehir'e, Bozok'tan Diyarbakır'a ve Antakya'ya kadar yaşayan halkın adı Dulkadir Türkmenleri olmuştur. Dulkadir Beyleri topraklarında Türk kültürünü, geleneklerini, ananelerini ve İslâm ile en iyi şekilde yaşatmaya çalışmışlardır. Anadolu Beylikleri içinde kadınlarının da savaşçı olduğu yegane beylik Dulkadirilerdir.

Alaüddeve Bey zamanında eski eserler toplanarak ilk müze kurulduğunu merhum Besim Atalay yazmıştır. Sadece Alaüddeve Bey 50 civarında eser inşa ettirip vakıflar kurmuştur. Kudüs gibi beyliğin topraklarının dışında kutsal bir mekânda medrese inşa ettiren Alaüddeve Bey Maraş'ta da Mescid-i Nebevi Medresesi inşa ettirip vakıflar kurmuştur. Maraş Zülkadir Eyaleti 1848 yılına kadar varlığını sürdürmüştür.Bu yüzden tarihimizin en önemli halkalarından biri olan ve

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

günümüze sayısı eserler bırakan Dulkadir Beyliği tarihini Üniversite olarak en iyi şekilde gelecek nesillerimize aktarmamız lazımdır." Tespit ve temennisinde bulunmuştur.

Prof. Mehmet Özkarcı, " Dulkadir Beyliği Maraş'ı başkent olarak seçtikten sonra Antep,Kayseri,Sivas,Yozgat,Kırşehir,Elazığ Harput,Hatay ve şu andaki durumu ile Osmaniye ile geniş bir alanda hakimiyet sürmüştür.Tabi bu bölgeleri de bir nakış gibi dokumuştur.Neyle dokumuştur.Kültürün,medeniyetin somutlaşmış şekli olan tarihi eserleri ile bir gergef gibi bu toprakları dokumuşlardır." Şeklinde konuşmuştur.

Bu toprakları gergef gibi dokuyan ceddimizin inşa ettirdiği günümüzde dimdik ayakta kalan Maraş ve Elbistan'daki Ulu Camilerden başka bu bölgedeki bazı yapıları şöyle sıralayabiliriz; Saraçhane Camii, Hatuniye Camii,Camii Atik Camii,Çınarlı Camii, Şazibey Camii, Haznedarlı Camii,İklim Hatun Camii ve Türbesi,Taş Mescit,Katip Han, Ashab-ı Kef Mescitleri,Ceyhan Köprüsü,Süleymanlı Köprüsü'dür.

Sempozyuma tebliğ için gelen ilim adamlarıyla yaptığımız görüşmelerde "Dulkadiroğullarına olan gönül bağlarından" katılanlar olduğu gibi, Prof.Refet Yınanç gibi hem yöre insanı ve hem de Dulkadir Beyliği kitabını yazanlar da vardı.

Prof.Ali Rafet Özkan,"Dulkadiroğulları'nın en önemli özelliklerinin yaşadığı bölgelerde camiiler, imarethaneler, köprüler,mescitler gibi kültürel değerler bırakmışlardır.Eşlerine duydukları sevgi ve bağlılıktan adlarına kalıcı eserler yaptırmışlardır." Derken, Prof.Şefaettin Severcan, "Dulkadirli kızlarını öyle bir eğitim ve terbiye ile yetiştirmişlerdir ki, saraylara bu kadar sürede gelin veren başka bir hanedan yoktur.Bu konunun dünyaya tanıtılması gerekir." Şeklinde konuşmuştur.

Yrd.Doç.Dr.Mehmet Emin Şen, "Alaüddeve Bey'in kızı Benli Hatun ve Efsanesi Üzerine" sunduğu tebliğde asalet,iffet ve gurur abidesini anlatırken,Şah ve Sultan romanında anlatıldığı gibi ölmediğini, Akkoyunlu Prensi Murat Hanla evlendiğini açıklamış, Azerbaycan'dan katılan Qiyas Şükürov, Benli Hatun'un iki oğlu olduğunu,birinin dedesi Alaüddeve Beyin adını taşıdığını,birinin adının da Hasan olduğunu belirtmiştir.

Araştırma Görevlisi Sungur Doğançay ise, Dulkadirlilerin hedefinin Beylik değil,devlet kurma olduğunu,bu hedefe de Alaüddeve Bey'le ulaştıklarını belirtmiştir.

Araştırmacı Yazar Seyid Burhanettin Akbaş,"Zamantı Bölgesinde Dulkadirli Devleti" adlı tebliğinde "Kayseri'nin 1411 yılında Dulkadirli tarafından alınmasından sonra bu bölgede bayındırlık ve kültür alanında derin izler bırakmışlardır. Dulkadirli Hükümdarlarından Halil ve Süleyman Beyler ile Kayseri Valisi ve Mısır Elçisi Mısır Hatun'un kabirlerinin bu bölgede bulunduğunu belirtmiştir.

Araştırmacı Yazar Mehmet Çayırdağ, "Dulkadirli, Orta Anadolu'daki Türkmenleri yerleşik hayata geçirdiklerini, Diyarbakır Kalesi'nin alınmasında oğulları Erduvane ve Sarı Kaplan'ı şehit veren Alaüddeve Bey'in bu acıya dayanamayarak ömrü boyunca karalar giydiğini açıklamıştır.

Prof.Mehmet Atalay,"Dulkadiroğlu Soyundan Gelen Ünlü Şair Nef'i'nin Farsça Şiirlerine Dair" sunumunda özetle " Şairin, ecdadının Alaüddeve Bey'e kadar uzandığını, şiirlerinde hep gönül, hasret ,aşk ve vuslat'ın vurgulandığını ,Mevlevi olan şair,Mevlana'yı en iyi şekilde anlatmıştır.Aşk tasavufidir. Nuktedan ve hazır cevap, orta yolu izlemediğini, hep uçlarda bulunduğunu,mübalağa sanatının ruhunda olduğunu ve canından da bu yüzden olduğunu,ancak cesedi denize atıldığından Makamının çok sevdiği Mevlana'nın kabrinin haziresinde Muhammed İkbâl'le birlikte yapıldığını" anlatmıştır.

Sempozyumun değerlendirmesini yapan profesörler heyeti ;
-Anadolu'da bir beylik adına ilk defa bir sempozyum yapıldığını,
-Bir bilim ziyafeti çekildiğini,

- Dulkadir Beyliğinin unutulmaması gerektiği. Çünkü oldukça büyük bir medeniyet ve kültür bıraktığı,

-Sempozyumun üç salonda değil,bir salonda yapılmasının daha iyi olacağını,

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

-Büyük hükümdar Alaüddeve Bozkurt Bey'in anıt mezarının Maraş'ta yapılması gerektiği, Görüş ve temennisinde bulunmuşlardır.
Değerlendirmeden sonra toplu olarak Kahramanmaraş Belediyesinin 13 bin metrekarelik bir alana Dulkadirli Hükümdarı Süleyman Bey'in kızı, Fatih Sultan Mehmet'in eşi Sitti Mükrime Hatun adına yaptırılan parkın açılışını yaptık. Ecdada saygının vefa örneği idi.
Maraş'a inişimizde Ankara'dan gelen heyeti "Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, Kahramanmaraş/Türkiye" yazılı büyük afişlerle donatılmış, otobüslerle karşılamak mazinin başkentinin belediyesinin zarif bir misafirperverliği idi. Dönüşümüzde de otelimizden alınarak Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Sayın Serdar Yakar'ın gözetiminde Bilgi İşlem Müdürü'nün refakatinde alana ulaştığımızda 500 yıllık dostlarımızdan ayrılmak hüzün ve konukseverliğin bu boyutta güzelliğinin mutluluğu içimize serinlik verdi.
Tam uçağa binerken Ankara'dan sempozyuma katılan Sayın Prof.Yılmaz Kurt hoca, Malatya Dulkadiroğullarından Mehmet Dulkadir ile bana dönerek, "Siz yakın akraba mısınız?"

-Hayır,yakın akraba değiliz.
-Birbirinize çok benziyorsunuz, eğer bir gün Şehsuvaroğlu Ali Bey'in heykelini dikerlerse size baksınlar.
-Neden ?
-Yiğitsiniz,benziyorsunuz !.

Bilmem ki, fiziken benzemek belki. Ama Ali Bey'in gösterdiği efsanevi kahramanlıklarına, ilmine ve vefasına yaklaşmanın mümkün olmadığını peşinen söylemeliyiz.Ayrıca o ,gönüllerde de Sultan'dı.

Ama ben Maraş'ıma indiğimde beni manevi olarak karşılayanlar arasında Anadolu halkının gönül sultanları Alaüddeve Bozkurt Bey'i,

Şair, komutan ve ünlü paşa Ali Bey'i,Kurtuluş Savaşımızın Maraş milli kahramanlarından Süleyman Zülkadiroğlu'nu, bir dönem belediye başkanlığı yapmış Salman Zülkadiroğlu'nu ve şair ve hatip Mustafa Zülkadiroğlu'nu gördüm sanki.Torunu olarak büyüklerimizin karşılaması karşısında mahçup ta oldum.

Sempozyum Düzenleme Kurulu adına Sütçü İmam Üniversitesinden Sayın Doç.Dr. İlyas Gökhan'a, Maraş'ta kaldığımız süre zarfında bizleri yalnız bırakmayan özellikle oradaki akrabalarımız Fatih, Süleyman ve Ali Zülkadiroğlu'larına ayrı ayrı müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

İletişim: www.dulkadirli.org

1299 defa okundu...

[Yorum Ekle](#) [Arkadaşıma Gönder](#) [Çıktı Al](#)

Yorumlar Tüm yorumlar (3)

hacimehmet dulkadir O ANKI DUYGULARIM 05 Mayıs 2011 Perşembe 17:51
SAYIN ÇOK KIYMETLİ AHMET ABİM 25 YIL ÖNCESİNE KADAR HEP KENDİME SORARDIM BENİM SÜLALEM ATALARIM NEREDE NE OLDULAR DİYE BİRDE TARİH KİTAPLARINI VE TARİHİ ÇOK SEVERİM VE SEVİYORUM BİRDE RAHMETLİ DEDEMİN NİNEME ANLATIKLARI NİNEMİNDE BİZLERE ANLATTIKLARI HIÇ AMA HIÇ AKLIMDAN ZİHMNİMDEN ŞU AN BİLE ÇIKMAZ <OĞLUMUM BİZİM NESLİMİZ BİZİM NESLİMİZ BİTMEK ÜZERE BİZDE ERKEK EVLAT BİR VEYA İKİTANEOLUR KIZ ÇOK OLUR MARAŞTA DULKADİR SADECE BEN VARIM VEZÜLKADİR ZÜLKADİROĞLU VAR SAĞOLSUN HASHÜYÜK KÖYÜNDEN HOLLANDADAKİ

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

ZEKERİYA DULKADİROĞLUNU TANIYANAKADAR VEKİRŞEHİRLİ DULKADİROĞULLARINI
ANLATANA KADAR VE KÜRSÜDE SİZİN KONUŞMANIZHALA KULAKLARIMDA BİRANDA
501YILDIR ATALARIMIN TOPRAKLARINA YENİDEN DÖNMEK BU İKİ KELİMEYİ ÇOK DUYGULU
VE DERİNDEN SÖYLADİNİZ Kİ BEN KENDİMİ DIŞARI ATMAKTA BULDUMVE KUYTU BİR YERDE
AĞLADIM AĞLADIM SİZLERİ TANIMAK VAR OLDUĞUMUZU GÖRMEK BENİ YAŞAMAYA BÜTHİŞ
BİR ŞEKİLDE BAĞLADI SİZLARE VE DİĞER MİSAFİRLERE ORGANİZASYONA EMEĞİ
GECENLERE SONSUZ TEŞEKKÜRLER 25 YILIK ERİŞİLMEZ HAYALİM GERCEK OLDU ABİCİĞİM
KALEMİNE BİLEĞİNE YÜREĞİNE AYAKLARINA SAĞLIK ALLAH UZUN ÖMÜLER VERSİN SAYGI
VE KAHRAMANMARAŞTAN

Kahramanmaraş Belediye Başkanı Mustafa Poyraz Bey'e açık mektup

Kıymetli Başkanım,

Bu mektubu size 29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta gerçekleştirdiğiniz Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu dolayısıyla yazıyorum.

Öncelikle göstermiş olduğunuz ev sahipliği için gerçekten müteşekkirimiz. Böyle büyük bir organizasyonu başarıyla gerçekleştirmek büyük bir özveri gerektirmekteydi. Siz bunu başardınız ve Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde iki gün üç farklı salonda bildirilerin sunulması ile program tamamlanmış oldu. Gezi bölümünde ise Göksun, Afşin ve Elbistan'ı görmek bizi mutlu etti. Dulkadir Beyliğinin kurulduğu topraklarda gezinmek bizleri o günlere götürdü ve heyecanlandırdı.

Sayın Başkanım,

Türk Tarihine, Türk Kültürüne, Türk Medeniyetine bu sempozyumla birlikte daha da büyük bir hizmet verdiğinizi düşünüyoruz. Bizim tarihimiz, bizim kültürümüz bütün bunları fazlasıyla hak etmektedir.

Kahramanmaraş ilimizin bizim gözümüzdeki değeri bu organizasyondan sonra daha da artmıştır. Dulkadirli Devletine başşehirlik yapmış, büyük bir kültür merkezi olarak Kahramanmaraş'ı gördük. Ayrıca sizin önderliğini yaptığımız yeni Kahramanmaraş'ı da görme fırsatı bulduk. Şehrinizi son derece bakımlı ve temiz bulduk. Kahramanmaraş gelişen, değişen ve reformlara açık bir şehir görüntüsü verdi. Tarihiyle ve kültürüyle barışık bir ilimiz.

Sayın Başbakanımızın, Dulkadirlinin başkenti olan Kahramanmaraş'ın büyükşehir statüsüne geçeceğinin müjdesini vermesiyle Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı Beyle yaptığımız bir sohbet gündemime yeniden girmiş oldu. Cevdet Bey'e:

-Sayın Başkanım, benim bir teklifim var. İleride Kahramanmaraş büyükşehir olur ve iki merkez ilçeye ayrılırsa ilçelerden biri Dulkadirli, diğeri de Osmanlı olsun demiştim.

Bunun sebepleri belliydi aslında. Zaten Dulkadirli'nin başkenti olan ata topraklarımız Kahramanmaraş, aynı zamanda Osmanlı Sarayına beş gelin vermişti. Yani bir yanımız Osmanlı'yı, diğeri yanımız Dulkadirli'yi temsil etmektedir. Kahramanmaraş'a da bu isimler yakışır diye düşündüm.

Başkanım, bu güzel sempozyumun bildirilerini kitaplaştıracağınızı biliyoruz. Sizden bir beklentimiz de bu sempozyumun geleneksel hale getirilmesidir. Çünkü, Dulkadirli Beyliği ile ilgili, Mısır'dan, Suriye'den, Irak'tan, İran'dan ve Azerbaycan'dan daha çok bilgi ve belgenin zamanla ulaşacağını düşünüyorum. Bu sempozyumun kazandırdığı ivme ile Türkiye'de de Dulkadir Beyliği ile ilgili araştırmaların sayısında da artışlar olacaktır. Bu sempozyum geleneksel hale getirilip belli bir süre

yürütülürse bu durum beklediğimiz ilerlemeyi sağlayabilir.

Sayın Başkanım,

Dulkadirli Beyliğinin soyundan gelen büyük Dulkadirli Ailesinin bugünkü torunlarını da Kahramanmaraş'ta bir araya getirdiniz ki bu her türlü takdire layıktır. Çünkü, ata babalarımızın toprakları olan Kahramanmaraş'ın Belediye Başkanı aynı zamanda bizim de belediye başkanımızdır. Sizin bu davette bulunmanız bize manidar gelmiştir ve büyük memnuniyetimize vesile olmuştur.

Bu vesile ile şahsınıza, Kahramanmaraş Halkına, Kahramanmaraş Belediyesine, Sütçü İmam Üniversitesi'ne gönülden sevgilerimizi ve saygılarımızı sunarız. Allah'tan sizlere sağlık ve afiyet vermesini temenni ederiz.

S.Burhanettin AKBAŞ

Araştırmacı – Yazar

**Bir “Dulkadir Sempozyumu”nun Ardından
-Notlar ve İzlenimler-**

Mustafa KÖK

Tarihi sever misiniz? Bendeniz bir nebze severim ve eğer vaktiyle mevcut dalımı seçmeseydim – özellikle şimdiki aklımla – “tarihçi” olmak isterdim. Şu anki hafızamı hiç beğenmesem de gençliğimde fena sayılmazdı; iyi bir tarihçi olabilirdim belki. Sonra özellikle “sosyal tarih” okumalarıyla hevesimi tatmin etmeye çalıştım, ama ne var ki, çeşitli sebeplerden dolayı asla arzu ettiğim kadar vakit ayıramadım. Bu da içimde hep bir ukde olarak kaldı, desem yeridir. Hemen ilâve edelim: Tarihi sevsek-sevmesek o, okur-yazar her insanın ilgilenmesi gereken bir sahadır. Çünkü millî kimliğimiz ve kişiliğimiz orada, varlık sebebimiz orada, millet olarak bugün çözmekte zorlandığımız bazı meselelerin belki köklü çözüm yolları yine orada... Bu anlamda “dün”ü bilmeden “gün”ü anlamanın ve “gelecek”e güvenle uzanmanın imkân ve ihtimali yoktur.

Tarihi sevenler için okuma fırsatlarının yanında bazen nitelikli bilimsel toplantılar, panel ya da bilgi şölenleri (sempozyumlar), bu sahaya daha toplu ve doğrudan temas yolları oluşturuyor. Geçtiğimiz günlerde Maraş'ta (29-30 Nisan 2011) bizler böyle bir fırsatı yakaladık. Maraş Belediyesi'nin hazırladığı “Uluslararası Dulkadir Sempozyumu 2011”, hele de bu coğrafyada, yani vaktiyle Dulkadirli'in hâkim olduğu beldelerde yaşayanlar için bulunmaz bir fırsattı. Geç de olsa bu konudaki bazı not ve izlenimlerimi yazmak istedim.¹ 83 bilim insanı ve araştırmacının katıldığı, üç ayrı salonda

¹ Maraş merkez ve çevre basını ile Kayseri ve Karaman'da Sempozyum hakkında bazı bilgiler verildi, köşe yazıları çıktı. Bunlar içerisinde, diğerleriyle birlikte özellikle Elbistan'ın Sesi Gazetesinde Arif Bilgin'in köşe yazısı, paylaştığım birçok gözlemi dile getirdiği için onlara tekrar girmeyeceğim. Fakat bir bütün olarak zikretmek gerekirse, medyanın ilgisi – hele de Maraş merkezinki- tatminkâr olmaktan uzaktı. Bu, konuşulması gereken – maalesef - ayrı bir “derdimiz”dir.

iki gün boyunca 75 bildirinin sunulduğu toplantı, tam bir bilgi şöleni idi.¹ Dulkadirli'nin kuruluşundan tarihî seyrine ve yıkılışına, kültür ve sanatından edebiyatına, tarih içerisindeki önem ve işlevine kadar hemen her konu seçilmişti denilebilir.² Şüphesiz bu toplantının şeref katılımcısı ve konuğu, bu sahanın ülkemizde ve dünyadaki pîri³ sayılan Prof. Dr. Re'fet Yinanç'tı.⁴ Ama onunla birlikte Yurdun dört bir yanındaki üniversite ve araştırma merkezleriyle Yurt dışından da değerli katılımcıları olan nice bilim insanı ve araştırmacı gerçekten göz doldurdu.

Sempozyum tertip heyeti adına açılış konuşması yapan Ortaçağ tarihçisi Doç. Dr. İlyas Gökhan'ın belirttiği gibi "Dulkadir, sadece bir hanedanın adı olmayıp beylik topraklarında yaşayan bir halkın da adıdır. Harput'tan Kırşehir'e, Bozok'tan Diyarbakır'a ve Antakya'ya kadar yaşayan halkın adı "Dulkadir Türkmenleri" olmuştur. Dulkadir Beyleri kendi topraklarında Türk kültürünü, geleneklerini, ananelerini ve İslâm'ı en iyi şekilde yaşatmaya çalışmışlardır."

¹ Hazırlanmasında emeği geçen bütün yöneticilere – özellikle Başkan Mustafa Poyraz, Yardımcısı Cevdet Kabakçı, Kültür İşleri Sorumlusu Serdar Yakar'a - ve bilim adamı dostlarımıza – Prof. Dr. Mehmet Özkarıcı ile Doç. Dr. İlyas Gökhan'a - teşekkür borçluyuz.

Belediye için not: Mademki Dulkadir başkentlerinden birisinde geniş katımlı bir Dülkadir Sempozyumu planlanmış; niçin böyle bir faaliyete diğer kurum ve kuruluşların da fiilî katılım ve katkılarına sağlayacak şekilde hareket edilmemiş? Meselâ, Valiliğe, Üniversite'ye, Ticaret Odası ve Ticaret Borsası'na vb. kurumlara da bazı katkılarda bulunmaları (diyelim bazı öğün yemekleri de onların vermesi, bilim insanlarını şu ya da bu şekilde taltif etmeleri v.s.) fırsatı verilmemiş? Belediye'nin bu faaliyetin maliyetini tek başına karşılamaya elbette gücü yeter; fakat dediğimiz şekliyle bu katkılarda bulunmaktan dolayı onların da iftihar duymalarına zemin hazırlamak daha uygun düşmez miydi? Hele de Dulkadirli'nin diğer başkenti olmuş Elbistan'a yapılan gezi sırasında, bir öğlen yemeğinin dahi Elbistan Belediyesi'ne bırakılmayışına bu şehrin Belediyesi ve diğer ilgililerinin – haklı olarak – gücendğine şahit olduk; bunun farkında olundu mu acaba? Her "iş", bir "tecrübe"dir, dileyelim bundan sonrakilerde bunlara da dikkat edilsin!..

² Ankara Üniversitesi'nden katılan Prof. Yılmaz Kurt Hoca'nın hatırlattığı gibi, belki önemli eksiklerinden birisi, Dulkadirli'nin son döneminde Sultan Yavuz Selim'in Doğu Bayezid'ten getirterek Maraş'a iskân ettiği Bayezidliler ile Dulkadirli ilişkilerine ait bir tebliğin bulunmaması idi. Oysa bu konuda da hayli tarihî belge mevcutmuş. Dileyelim bu ihtiyacı da Yılmaz Kurt Hoca'nın kendisi lütfedip - gecikmeden - yerine getirsin!..

³ Şimdi maalesef "duayeni" diyorlar.

⁴ Re'fet Bey'in özelliği, Fransa'da ünlü şarkiyatçı Calade Cahen'in yanında Dulkadir Beyliği üzerine doktora tezi hazırlamış ve bu konuları ilk defa - bütün boyutlarıyla - ele almış olmasıdır. Cahen'in her adı geçişinde onu "toprağı bol olsun!" diye hayırla yad etmesi ise bizdeki vefakârlık duygusunun güzel bir nişanesi olsa gerek. (Eser TTK. tarafından 1989 yılında yayımlanmış olmakla beraber şu anda piyasada bulunamıyor. Dileğimiz yeni baskısının gecikmeden yapılmasıdır.)

Anadolu Beylikleri içinde kadınları da savaşçı olan yegâne beyliğin Dulkadirli olduğunu, Cumhuriyete yakın yıllarda Maraş'ta maarif müdürlüğü yapmış merhum *Besim Atalay*'ın yazdığına göre, Alaüddevle Bozkurt Bey zamanında eski eserlerin toplanmasıyla birlikte ilk müzenin de burada kurulduğunu, konuğunun devamında öğreniyoruz. *Gökhan*'ın ifadesine göre bu sempozyumla Dulkadirli araştırmaları büyük ölçüde tamamlanmış olacak gibidir.

Tarihî kayıtlarda burası hep “*vilayet-i Türkmân*”, hatta bazılarında “*vilâyet-i Türkistan*” diye geçiyormuş. Anadolu'da bu sıfatla anılan başka bir vilayet var mı acaba?..

Şöyle bir soru akla gelebilir: Türkiye - yahut Anadolu Türkleri'nin - tarihi bir bütün olarak kabul edilmesi gerektiğine göre, her bir hanedandan hareketle bir tarih okuması ve araştırması doğru mudur? Nitekim ünlü Ortaçağ tarihçimiz merhum *Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç* diyor ki, her ikisi de birer hanedan isimleri olması hasebiyle ne Selçuklu, ne de Osmanlı milletinden söz edilemeyeceğine göre, bir Selçuklu ve Osmanlı (keza bir Karamanlı ve Dulkadirli) tarihlerinden de söz edilemez. Dolayısıyla ancak bir “Türk tarihi”nden söz edilebilir.¹ Şüphesiz haklı bir değerlendirme olsa gerek. Ancak nazarı açıdan doğru olsa da pratik açıdan yapılan, bilhassa da öğretici olması hasebiyle hep bu ikinci tarz okuma ve araştırmalar olmuştur denilebilir. Bu bağlamda rahmetli *Remzi Oğuz Arık*, Türklerin tarihi bir denizdir. Orada kaybolmak istemeyenlerin mevzuunu sınırlandırması şarttır, der. *Mükrimin Halil Bey*'in vurgulamak istediği husus, Türk Tarihinin bütünlüğünü hep göz önünde bulundurmak olmalı. Bu anlamda gelen bir soruya sempozyum sırasında *Prof.Dr. Mustafa Keskin* (Erciyes Üniv.) hârika bir cevap verdi: “Ben Maraş'ta Dulkadirli, Adana'da Ramazanoğlu, Erzurum'da İlhanlı, Mardin'de Artuklu, Konya'da Selçuklu.. ama bütün Türkiye'de ve hatta Osmanlı coğrafyasında bizzat Osmanlı ve Türk'üm!...”

¹ Mükrimin Halil Yinanç, “Millî Tarihimizin İsmi”, *Hareket Dergisi*, Mart 1968, S: 27, s. 10.

Bu sempozyumda dikkati çeken hususlardan birisi, Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış Dulkadirli aileleriyle ilgili olan tebliğlerdi. Meselâ, kendisi aslında bir tıp doktoru olan *Ali Sayar*'ın Karaman ve civarındaki – kendinin de mensup olduğu - “Bektutlu” oymağı dâhil, Anadolu'nun birçok yerine dağılmış Dülkadiroğlu soyağacına dair araştırması en ilginç olanlarından birisiydi.¹ Maraş Kurtuluşu'nda ilk kurşununu atan Sütçü İmam'ın Bektutlu olduğunu biliyor muydunuz? Nerdeyse bütün dinleyiciler, Necip Fazıl'ın ailesinin de bu oymaktan geldiğini burada öğrendi. Yurdun çeşitli yerlerine dağılmış Dulkadirli'lerden öylesine meşhur örnekler verdi ki, şaşırıdık. Hadi diyelim Osman Bölükbaşı ailesi zaten Dulkadirli toprağı olan Kırşehir'dendir; keza Çapanoğlu ailesi Yozgat'tandır; ya Karamanlı Kâzım Karabekir ailesi, Aydınli Menderes ailesi, ünlü bilginlerden Bedii N. Şehsuvaroğlu nereden Dulkadirli oluyorlar? Bundan ve diğer birkaç tebliğden de öğrendiğimize göre, Osmanlı Dulkadirli ailelerini, özellikle Beylik merkezleri olan Maraş ve Elbistan'dan - siyasî bir güç olmalarını engellemek için - muhtelif coğrafyalara dağıtmış, oralarda tımarlar vererek iskâna tâbi tutmuş... Bunlar içinde bugün Mısır'da – Dulkadir Bey'i Şahbudak Bey'in torunları - İran'da (3.000 civarında bir nüfus), hatta Bulgaristan'da kalanlar dahi bulunuyormuş. Keza Erzurumlu Şair Nefî'nin, Fatih dönemi hattatlarından Hayreddin Maraşî'nin, Şeyh İbrahim Gülşenî'nin de Dulkadirli olduğunu birçok dinleyici bu toplantılarda öğrendi. Beyliğin Osmanlı'ya ilhakı üzerine Dulkadirli ailesinden gelenlere buldukları illerde de tımarlar tahsis edilmesi ve onların böylece hoşnut edilmeye çalışılması ise, “Osmanlı işi”, ince bir devlet politikası olsa gerek.²

¹ Bilindiği gibi K. Maraş merkez Fevzipaşa mahallesinde Bektutiye adında Dulkadirli döneminden bir de câmî bulunmaktadır (diğer adı Çınarlı). Bkz. Prof. Mehmet Özkarcı, K. Maraş Türk Kültür Varlıkları Envanteri, Cilt: I, TTK. Yay. Ank. 2007, ss. 81-91.

² İlginc olan bir husus da muhtelif şehirlerde – Diyarbakır dâhil – 7 adet Dulkadirli Aile Dernekleri'nin kurulmuş olması. Bunlardan Kayseri'dekilerin öncülüğünde 2009 yılında Tomarza'nın Gülveren köyünde gerçekleştirilen 3. Dülkadir Şenliği'ne Yurt içinden ve dışından (Avrupa'dan) yaklaşık 5.000 kişinin katıldığını, Dernek

Bu arada oturumlardan bir-ikisinde Osmanlı'nın Dulkadirli'yi ortadan kaldırmasına “*fetih*” mi, “*ilhak*” mı denileceği tartışıldı. Teknik bir terim olarak gayri-müslim topraklarının alınmasına “*fetih*”, Müslüman topraklarının alınmasına “*ilhak*” denmesi gerektiği, böylece 1522'de Dülkadiri topraklarının fethinden değil, Osmanlı'ya ilhakından söz etmek gerektiği anlaşıldı. Böylece, dört yandan Osmanlı toprağıyla çevrilmiş Dülkadiri'nin o yıllarda artık bir “*adacık*” olarak yaşama şansının kalmadığı, “*ilhak*”ın artık ne kadar tabii bir hadise olduğu üzerinde ittifak ediliyor gibidir. *Prof. Dr. H. Basri Karadeniz*'in dediği gibi, eğer Osmanlı vefalı olsa, yani Beyliklere dokunmasa Anadolu'da Türk birliğini sağlayamazdı. Ne var ki, *Prof. Dr. Ahmet Eyicil*'in ele aldığı üzere, gerek 1515'teki Turnadağı'ında dede ile torun (Alâüddevle Bozkurt Bey ile Sultan Yavuz Selim) arasındaki savaş ve dedenin yürek kaldırmayan âkibeti (kellesinin Memlûklu Sultanına gözdağı için gönderilmesi); gerekse 1522'de Vezir Ferhatpaşa'nın Osmanlıya büyük hizmetler, kahramanlıklar göstermiş Şahsuvaroğlu Ali Bey'i - bir hile ile Tokat'a çağırıp - bütün ailesiyle ortadan kaldırması, tarihin acı sahneleri olarak zihinlere kazınmıştır. Bu olaydan ötürü uzun süre Dulkadirli ahâlisi Osmanlıyı affetmemiş, onu hep “*yiğit basan*” diye nitelemiştir.

Tebliğlerin hemen hepsinin ayrı bir değeri vardı. *Prof. Re'fet Yinanç*'in, 16. yy. Osmanlı Türkçesiyle gündeme getirdiği Zülkadiriye Fetihnâmesi'nin mutlaka bugünkü dille yayımlanması gerekir. Aynı bilim adamının ikinci tebliğinde ele aldığı, Alâüddevle

yöneticilerinden *Süleyman Zülkadiroğlu* eşliğinde 20 civarında insanın da K. Maraş'tan iştirak ettiğini bu vesileyle öğrendik. Bu derneklere mensup birçok Dulkadirli, Maraş sempozyumuna da katıldı ve 5-6 kişisi de bildiri sundu. Kayseri'den olup da İstanbul'da yayımcılıkla uğraşan, Alâüddevle kolundan geldiğini belirten “*Şehzade*” *Hakan Türker Dulkadiroğlu*'nun sunduğu güzel bildiri de “*Kayseri'deki Hanedan Mensupları*” hakkındaydı. (Türker Dulkadiroğlu'nun Sempozyum'a Sultan II. Abdulhamid'in 4 veya 5. kuşaktan torunu, aynı zamanda meslektaşı “*Şehzade*” Abdulhamid Kayıhan Osmanoğlu'yla birlikte katılması, Maraş nezdinde - sonra gezi sırasında da Elbistan'da - canlı bir ilgiye ve renkli görüntülere sahne oldu. - Bu sırada, bu değerli iki misafirden kaynaklanmayan, fakat göze çarpan bazı aksaklıkları Arif Bilgin dostumuz zikrettiği için biz tekrar etmeye gerek görmüyoruz.)

Bozkurt'un Safavî çatışmasında kaybettiği evlâdlarına Ali Paşa'nın gönderdiği tâziye mektubu, devrin bu konudaki kültürünü de yansıtması açısından dikkate değer.

Tertip heyetindeki arkadaşlarımızdan *Prof. Dr. Mehmet Özkarcı*'nın ilk oturumda sunduğu "Dulkadir Beyliği Mimarisi" tebliği, beyliğin 200 yıla yaklaşan tarihinde, özellikle 35 yıl hükmetmiş Alâüddeve zamanında ne kadar büyük ve yer yer muhteşem eserler verdiğinin açık kanıtıydı. Dulkadirli, beylikler arasında eser verme başarısı açısından bir sıralama yapılırsa kaçınılmaz olur acaba? (İlk sıralarda olacağı şüphesiz...) Sırf muhteşem üç eser – Maraş ve Elbistan Ulu Camileri ile 158 metre uzunluğuyla (Kılavuzlu'daki) Ceyhan Köprüsü - bile bu Beyliğin mimarî başarısını anlatmaya yeter, sanıyoruz.¹

Bir tebliğ daha dinledik ki, adı "Dulkadirli Bir Âlim: *Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç ve Dulkadiroğullarına Dair Çalışmaları.*" Sunan ise İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nde, Mükrimin Halil Hoca'nın 10 yıl işgal ettiği 319 numaralı odayı kullanan, onun gibi değerli bir Ortaçağ tarihçisi *Prof. Dr. Fehmeddin Başar*. 1900-1961 yıllarında yaşadığı pek de uzun olmayan ömründe, nerdeyse bütün Anadolu'yu, özellikle de Dulkadir topraklarını her tatil vesilesiyle tarihî izler peşinde adım adım gezen ve kayda geçiren, çoğu kez zamanı ve mekânı unutan bu eşsiz Selçuklu tarihçisinin, bu "kitap değil kütüphâne okuyan" âlimin eserlerini değil hayatını bile anlatmaya ne yazık ki vakit yetmedi. Ellinci vefat yılı münasebetiyle Mükrimin Halil Bey için yapılacak başkaca toplantılar ve Türk tarih Kurumu'nun bu sene basmaya karar verdiği – vaktiyle yazmadığı zannedilen ciltler dolduran - bütün eserleri, onu bilim âlemi ve gençliğe inşallah lâyıkıyla tanıtacaktır. Onun vakitsiz ölümü öylesine

¹ Bkz. Özkarcı, a.g.e., Cilt: I ve II, ss. 289-319; 1008-1028; 570-575. En son Arif Bilgin'in yaptığı bir çalışmada, Elbistan Ulu Camii'nin Dulkadir döneminde değil kitabesinde de belirtildiği üzere 1239-1240 yılında Anadolu Selçukluları döneminde yapıldığı, Şahsuvaolu Ali Bey'in ise son olarak 1507'de Şah İsmail'in tahrip ettiği camii *yeniden yaptırdığı değil, büyük ölçüde tamir ettirdiği* iddia edilmektedir. Bkz. Arif Bilgin, *Tarihten Günümüze Elbistan ve Köylerindeki Camiler*, Basaray matb., İzmir, 2011, ss. 124-129.

etki yaratmış ki, ardından hakkında en çok yazı yazılan bilim adamı olmakla da tanındığını burada öğrendik.¹

Tebliğler arasında hayli dikkatimizi çeken birisi de tarihî coğrafya bilim adamı Prof. Dr. Mesut Elibüyük'ün, "Tarihî Coğrafya Bakımından XVI. Yüzyılda Elbistan Kazası" konulu bildirisiydi. Mesut Hoca'nın özelliği ise, Re'fet Yinanç Bey'le birlikte, kendi memleketi Malatya'dan başlayıp, Re'fet Hoca'nın memleketi Maraş'tan geçerek en son Kayseri'ye ait "Tahrir Defterleri"ni yayımlamalarıdır. Bu yayınlar, giderek son zamanlarda adlarından sıkça söz ettiren, ele aldıkları zamanların (XVI. YY. Osmanlı'sının) hukukî, sosyal, iktisadî, kültürel ve nüfusa ilişkin bütün gerçeklerini ortaya koyan, eşi az bulunur cinsten çalışmalardır. (Meselâ, yayımlanan 1563 yılına ait Maraş Tahrir Defteri'nden çıkan sonuca göre, o zaman – Sarız da içinde olmak üzere – Elbistan'ın toplam nüfusu 50-60 bin civarında olarak hesaplanmaktadır.) Bu değerli bilim adamları, bu çalışmalarından dolayı da ne kadar takdir edilseler, azdır kanaatimizce.

Tebliğlerden tek tek bahsetmem mümkün değil tabii; açılış ve değerlendirme toplantıları dâhil, ben de ancak üç salondan birisinde olana katılıp seçebildiklerimi takip edebildim. Buraya kadar andıklarımızdan başka, *Prof. Yılmaz Kurt Hoca'nın*, bir belediye başkanı olduğu kadar değerli de bir bilim adamı olan *Dr. Ramazan Hurç* dostumuzun, benim de Üniversite'den ilk sevgili talebelerimden biri olan *Prof. Dr. Ali Rafet Özkan'ın*; *Prof. Kanlıdere'nin*, *Prof. Küçükdağ'nın*, *Yard. Doç. Külekçi'nin*, - galiba Azerbaycan'dan katılan - *Yard. Doç. Dr. Namiq Musalı'nın*,

¹ Ellinci vefat yılı münasebetiyle Mükrimin Halil Yinanç hakkında yapılacak ilk toplantı, 27 Mayıs 2011 günü Elbistan'da, adına kurulan lisenin konferans salonunda (saat 20.30'da), bir panel çerçevesinde olacak. Açılış konuşmasını Mükrimin Halil Bey'in yeğeni ve manevî oğlu *Taceddin Yinanç*'in yapacağı panele, Hoca'nın değerli talebelerinden *Prof. Dr. Mustafa Kafalı* ile birlikte, *Prof. Dr. Fehameddin Başar*, *Prof. Dr. İlhan Erdem*, *Prof. Dr. Hilmi Erginöz*, *Doç. Dr. İlyas Gökhan* ve *Dr. Mustafa Kók* katılacaklar. Aynı günler Türk Tarih Kurumu adına Hollanda'daki bir toplantıya iştirak mecburiyeti dolayısıyla Prof. *Re'fet Yinanç* bu toplantıda maalesef bulunamayacak. Toplantıyı, *Elbistan Mükrimin Halil Aile Vakfı (ELMÜHAY)* düzenlemektedir. (Mükrimin Halil Bey'i yakından tanımak isteyenlere duyurulur.)

kendisiyle Aksu Tv.'de ilk Dulkadirli programını yaptığımız değerli dost *Dr. İsmail Altınöz*'ün, Sevgili *Mesut Akben*'in, Elbistan Ağzı'nı başarıyla sunan *Arş. Gör. Esra Kirik* ile Keskinli Âşık Serdâî'yi sunan *Araştırmacı Mehmet Erkoç*'un tebliğleri izleyebildiğim ve faydalandığım sunumlar oldu. Değerli dostlarımız *Prof. Dr. Ali Aktan* ile *Prof Abdülkadir Yuvalı Hoca* ise zengin katkılarıyla oturumlar yönettiler (Aktan dostumuzla ayrıca birlikte Erzurum hasreti giderdik.) Hepsine teşekkür ederiz.

Üçüncü gün, misafirlerin büyük ölçüde katıldığı, Dulkadirli'nin kurucu merkezi ve uzun süre başkentliğini yapmış Elbistan'a gezi yapıldı. Sevgili Hakan Özalp ile birlikte biz de katıldık. Güzel bir Bahar gününde Afşin/Ashab-ı Kehf Külliyesi üzerinden Elbistan'a varıldı. Son yapılan restorasyonu yeni tamamlanmış Ashab-Kehf'in başında, bu konuyu ilk defa ayrıntılı olarak yazan *Prof. Re'fet Yinanç* ile, iki ciltlik büyük eserinde ona geniş yer veren *Prof. Özkarcı*, tarihî ve mimarî açıklamalar yaptılar. Gerek Selçuklu'nun gerekse Dulkadirli ve Osmanlı'nın, bu kutsal mekâna nasıl değer verdiğinin en açık kanıtı, yapılan muhteşem Külliye'den anlaşılmakta; nitekim gezen bilim adamları da burasına hayran kaldılar.¹ Sonra da Elbistan'da, Belediye yetkililerinin ve Elbistanlı araştırmacıların mihmandarlığında, Dulkadirli'den kalma mimarî eserlerle Allah'ın bir tabiat harikası olarak lütfettiği Ceyhan nehrinin gözü, fışkıran gül kokuları eşliğinde Pınarbaşı, ziyaret edildi (Grand otelde yemekler yendi, Kale Restoranda demli çaylar içildi, dostlar arasında Elbistan hatırası resimler çekildi); ve sağ salim dönüldü.

¹ Misafir bilim adamlarından birisi, "Ashab-Kehf'in Tarsus'ta olduğuna dair" bir eser yazan Prof. Ahmet Akgündüz'ün, sonra bu mekânı gezince, eğer daha önce burasını görseydim o kitabımı yazmazdım, dediğini nakletti. Bu kutsal mekân hakkında en son tanıtım hizmetinin ise Gazeteci dostumuz Mehmet Göçer'e ait olduğunu hatırlatalım. Afşin Sulh Hukuk Mahkemesi'ne dâva açmak gibi, kimsenin akıl edemeyeceği bir yolu tutan Göçer, Astronomi ve Fizik dalındaki hocalardan oluşan üç kişilik bir "bilirkişi kurulu"nun raporuna istinaden, - Kur'andaki ifadeleri anlamaya yönelil olarak - Mağara'ya bir yıl boyunca ne ölçüde güneş ışığı düştüğünün tesbit ve tescilini yaptırmıştır. Bkz: M. Göçer, Unsandığı, Cilt: 3, Elbistan, 2007, ss. 21-33.

Nihayet bu yazımızı da güzel dileklerle bitirelim: Uluslar Arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'nda, 75 ayrı başlık altında sunulan bilimsel tebliğler - vaat edildiği üzere iki cilt hâlinde gecikmeden - gün yüzü görsün ve bu toprakların çocukları da, kişiliklerinin dokuyucusu olan tarihlerinin önemli bir bölümüyle iftihar etmek fırsatı bulsun!

**SEMPOZYUM SONRASI
GELEN TEŞEKKÜR
MESAJLARI**

Sayın Başkanım, Mustafa Poyraz Bey,

"Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu"na katılmaktan büyük onur duydum. İştirak eden ilim adamları müktesebatları bakımından fevkalade mühim mevkileri haiz olup, Dulkadirli Beyliğinin anlaşılmasına önemli katkılarda bulundular. Böyle bir organizasyonu tertip ettiğiniz için Belediyemize, sizlere ve Serdar Yakar Bey'e son derece müteşekkirimiz. Tebliğlerin bir an evvel yayınlanması, Sempozyumun katkılarını kalıcı hale getirecektir.

Gösterdiğiniz konukseverlik ve sıcak ilgiden dolayı bir kez daha teşekkürlerimi bildirir, saygılar sunarım.

Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere
Marmara Üniv. Fen-Edebiyat Fak.
Tarih Bölümü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Sayın Mustafa POYRAZ
Kahramanmaraş Belediye Başkanı

Belediyenizin ev sahipliğinde düzenlenen Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'na katılmaktan ve gösterdiğiniz ilgiden çok memnun oldum.

Böyle organizasyonların bizlerin bilgi birikimlerini ve çalışmalarını sergilemek için iyi bir vasıta olduğunu bilmenizi isterim. Bu tür kültürel faaliyetlerinizin bundan sonra da devam etmesini bekler, başarı ve kolaylıklar dilerim.

Prof. Dr. Muhittin Eliaçık

Allah, ülkemizin seksen bir il ve yüzlerce ilçesine, Mustafa Poyraz gibi bir belediye başkanı nasip etsin. Zira, ben sayın başkan kadar şehri, şehrinin insanlarını seven ve onlara hizmet etmeyi adeta bir ibadet telakki eden bir başkan henüz bilmiyorum. Gayet tabii olarak bilmemem olmadığına delil değildir.

Sayın başkanın, bir kültür şehri olan Kahramanmaraş'a yaraşır bir şekilde kültürel faaliyetlere önem vermesi, orada bulunan birçok bilim insanını da ziyadesiyle memnun etmiştir.

Belediye başkanı Mustafa Poyraz Bey, Belediye başkan yardımcısı Cevdet KABAKCI bey, Serdar YAKAR bey ve diğer belediye çalışanlarına da ayrı ayrı teşekkür etmek gerekir.

Sayın başkana, sayın başkan yardımcısı Cevdet Kabakçı'ya ve sayın Serdar Yakar'a ayrı ayrı teşekkür eder selam ve saygılarımı bildiririm.

Yrd. Doç. Dr. Rahmi Tekin
VAN

Kıymetli Kahramanmaraş Belediye Başkanı ve Çalışanları

Dulkadirli sempozyumunun öncesinde, esnasında ve sonrasında şahsıma ve aileme karşı gösterdiğiniz yakın ilgiden ve misafirperverliğinizden dolayı öncelikle teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Konya'da tanıdığım Kahramanmaraşlı arkadaşlarda bir Maraşlılık duygusu ve dayanışmasını hep görür ve imrenirdim. Maraşta şahit olduklarım ise beni daha da etkiledi. Kentin içerisinde yaşayan başkanından sokaktaki insanına kadar hepsinde Kahramanmaraşlı olma şuuru ve bilinci yerleşmiş. Şehrin içinde yaşayan insanlarda bile memleketinin tarihiyle, doğasıyla ve kültürüyle yoğrulmuş bir kitle görmekten oldukça etkilendim. Doğup büyüdüğüm topraklara ne kadar sevdalı olup olmadığımı ilk kez Maraşta sorguladım. Belediye başkanınızın öncülüğünde ve sizlerin katkılarıyla hazırlanan bu tür

bilimsel etkinliklerin yanında Maraş ve Dulkadir beyliğiyle ilgili yapılmış bütün çalışmaları neredeyse bir külliyat şeklinde bir araya getirip yayınlıyor olmanız bile şehrinize ve memleketinize ne kadar sahip çıktığınızın en güzel göstergesidir bence. Bir siyasi partinin temsilcisi olmanıza rağmen, bilimsel çalışma ve etkinliklerde siyasi ve ideolojik yapıyı kırabilmek her babayığidin harcı değildir. Bu yüzden sizleri kutlar ve nice başarılı çalışmaların altına imzanızı koymanızı dilerim.

Baki selamlar.....

Doç. Dr. Doğan YÖRÜK

Sayın Belediye Başkanım,

Belediyenizin böylesine geniş kapsamlı ve uluslararası düzeyde bilimsel bir toplantıya sadece kendi imkanlarıyla ev sahipli yapması şahsen Sütçü İmam Üniversitesinin bir mensubu ve şehrinizin bir sakini olarak iftihar ettiğimi belirtmek isterim. Şehrimiz tam anlamıyla adına layık ve madalyayı hak eden tek kent olma liyakatını bir kez daha hak etmenin gururunu ve onurunu göstermiştir. Şehrimiz sadece kahamanlık değil tarihi ve kültürel değerlerine sahip olmada da ülkemizin öncü ve örnek bir şehri olduğunu tüm dünyaya ispat etmiştir. Sayenizde ülkemizden ve değişik bölgelerden gelen ilim adamlarıyla fikir teatisinde bulunma ve tanışma imkanı bulduğum için ayrıca medyun-u şükranım.

Mütevazi şahsiyetinizle birlikte böyle önemli organizasyonlara katkıda bulunmanız her türlü övgünün üstündedir.

Acizane teşekkür ediyor başka bilimsel toplantılara da aynı şuurla ev sahipliği yapmanızı temenni ediyorum.

Saygılarımla...

Doç. Dr. Selahattin DÖĞÜŞ

Belediye Başkanı Sayın
Mustafa POYRAZ Beye;

Belediyenizin ev sahipliğinde düzenlenmiş olan Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'na katılmış bulunmaktayız.

Kültürümüze katkısı büyük olan bu tür bilimsel etkinliğe vermiş olduğunuz değer bizlere göstermiş olduğunuz ilgi ile yerini bulmuştur. Aksamadan süren program, nezaket ve zarafetle ekibinizin titizlikle sunduğu hizmetler, konuk severliğiniz, bizleri ziyadesiyle memnun etmiştir.

Teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY

Kahramanmaraş'a ilk gelişim sayın Belediye başkanımız Mustafa POYRAZ Bey'in destekleri doğrultusunda düzenlemiş olduğunuz *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu* vesilesi ile oldu. Sempozyuma iyiki katılmışım diyorum. Biz tarihçiler yıllar boyu Kahramanmaraş'ın Milli mücadelede gösterdiği kahramanlıkları anlattık durduk. Ama bu kahramanların torunlarını bir türlü tanımak fırsatı bulamamıştık. Bu vesile ile tanıdım. Şehrin bugünde aynı çizgide olduğunu görmekten mutluluk ve kıvanç duydum. kahramanmaraş gerek Dulkadir Devletine Merkez olması, gerekse Milli Mücadele döneminde sergilediği kahramanlıklarla mümtaz şehirlerinden biridir. Sayın Belediye Başkanımız Mustafa Poyraz'ın şahsında şehrin kültürel miraslarına sahip çıktığını ve bu konudaki samimiyetini gördüm. bu bizleri sevindirdi. Yine benim izlenimlerimden biride Sayın Mustafa POYRAZ'ın hiçbir siyasi vb. beklentisi olmadan bu konuya kültürel bir hizmet olarak bakması olmuştur. Şehre geldiğimiz andan ayrıldığımız ana kadar herşeyin bütün ayrıntıları ile düşünüldüğünü ve hiçbir eksikliğin

olmadığını düşünüyorum. Belediye başkanımıza ve bu konuda emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Çalışmalarınızda başarılar diliyor saygılar sunuyorum.

Yrd. Doç. Dr. Nevzat TOPAL
Niğde Ün. Fen-Edb. Fak.
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Sayın Başkan;

Kahramanmaraş Belediye Başkanlığının ev sahipliğinde düzenlenen Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu beklediğimden de daha başarılı geçmiştir. Sizi ve bu organizasyonda emeği geçen bütün çalışanlarınızı tebrik ediyor, bilimsel faaliyetlerinizin devamını diliyorum. Saygılarımla..."

Yrd.Doç.Dr. Sadettin PAKSOY
Kilis 7 Aralık Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

Sayın Başkanım;

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu vesilesiyle bizleri Kahramanmaraş'ta üç gün boyunca en güzel şekilde misafir ettiğiniz için teşekkür ederim.

Selâm ve hürmetlerimle...

Dr. Nurgül Sucu
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi

Sizleri anlata anlata bitiremiyoruz, insanlarını, göreneklerini, fizikimekan olarak K.Maraş şehrini çok bağındık. Gelenlere Türkiyemizde hala güzel insanlar olduğunu umudumuzu kesmememiz gerektiğini gösterdiniz hakkınızı helal ediniz.

HülyaYALÇINKAYA
MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü

Sayın: Mustafa Poyraz Bey'e ;

Değerli başkanım Dulkadirli beyliği sempozyumuyla tarihi gerçeklerin açığa çıkarılmasına vesile oldunuz. Tarihimizin nesillerimize doğru bir şekilde aktarılmasını temin etmek bizlerin sorumluluğundadır. Böylesine faydalı güzel bir icraata vesile olmanızdan dolayı zat-ı alileriniz nezdinde Kahramanmaraş Belediyesi mensublarını tebrik ediyorum. Ayrıca sekreteryaya ve programın akışından sorumlu olan arkadaşlarımızın disiplinli bir şekilde ev sahipliği yapmaları bizleri memnun ve mesrur eylemiştir efendim. Sağlıcakla kalınız.Büyükşehir olma yolundaki Kahramanmaraş'ımızda da başarılar diliyorum.

Arşiv Uzm. Ali SARIKAYA

Selam ile...

Türkiye Cumhuriyeti Kahramanmaraş Belediyesinin saygıdeğer Başkanı Sayın Mustafa bey Poyraz;

Belediyenizin ev sahipliğinde düzenlenmiş olan Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'na Size kardeş olan Azerbaycan Cumhuriyetinden bizleri davet ettiğiniz ve en iyi şekilde konakladığınız için çok memnun olduk ve bunun için şahsım adından Sizlere teşekkür ediyorum.

Tarihin bir çok tatlı ve acılı günlerini yaşamış ve kendisine layikli ismi haketmiş Kahramanmaraş şehri ve bu şehirde düzenlenmiş bu mühteşem ilmi ortamda Sizler ve saygıdeğer bilim adamları ile birarada olmak ve böyle bir ortamda bulunmak bana şeref verdi. Gelecek zamanlarda yine de Sizlerle böyle bir ortamda bulunmağı umud ediyorum.

Sayın Belediye başkanı Mustafa bey Poyraz bir daha Size ve Belediyenizin diger görevlilerine çektiğiniz zahmetlerden dolayı teşekkür ediyorum ve Azerbaycandan Sizlere selam, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Çok sağ olun!

Saygılarla

Dr. Ziver Hüseyinova
Hazar Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan.

Sayın Mustafa Poyraz Bey adına yazdığım mektubu ekte Size gönderiyorum.

Aslında Sempozyumunuz konusunda düşüncelerim mektupta ifade ettiğimden daha iyi ve daha hoşdur. Fakat maalesef bu düşüncelerimi yazıya yansıtmakta biraz acizim. Keşke şair veya yazar olsaydım, daha iyi sözler yazabilseydim.

Tekrar teşekkürlerimi arz ediyorum. İnşallah Kahramanmaraş konusunda yine sempozyumlar düzenleyecek olsanız, bize haber verseniz, yine seve seve katılırız.

Saygılarımı sunarım.

Sayın Mustafa Poyraz Bey,

29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş Belediyesi olarak düzenlediğiniz Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'na davet edilmemiz bize onur verdi. Kahraman şehrinizde bulunmaktan ve Sizlerle tanışmaktan mutluluk duyduk.

Ben Türkiye'nin değişik şehirlerinde düzenlenmiş olan 11 uluslararası sempozyuma katılmışım, aynı zamanda Azerbaycan'da, Gürcistan'da ve Rusya Federasyon'unda düzenlenmiş akademik toplantılarda ve kongrelerde bildiri sunmuşum. Kesinlikle söyleye bilirim ki, Belediyeniz tarafından yapılmış bu sempozyum gerek misafirperverlik, gerekse de akademik açıdan en yüksek seviyede tertip olunmuş ve büyük bir başarı ve gayretle gerçekleştirilmiştir. Başta Şahsınız olmak üzere Belediyenizin tüm çalışanlarına, özellikle de Cevdet Kabakçı Bey'e, Serdar Yakar Bey'e, Mustafa Semerci Bey'e ve emeği geçen herkese teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Gerçekten, Belediyenizin en üst düzey temsilcilerinden şöförlerine kadar herkesin bu organizasyon için canu gönülden çaba sarfettiğine tanık olduk.

Eminiz ki, bu sempozyumda sunulan bildiriler Dulkadir Beyliği'nin ve Kahramanmaraş'ın tarihinin öğrenilmesine büyük katkılarda bulunacaklar. Sempozyum sırasında Türkiye'nin büyük bilim adamları ile tanışmaktan da ayrıca gurur duyduk. Kahramanmaraş ahalisinin bilimsel toplantıya olan ilgisi ve dikkati de bizi memnun etmiştir.

Kahramanmaraş'ın en büyük caddelerinden birinin Azerbaycan Bulvarı adlanmasından, şehrinizde Azerbaycan Bağımsızlık Harekatının önderlerinden olmuş eski cumhurbaşkanımız Elçibey'in ismine bir park bulunmasından da şeref duyduk. Kahramanmaraş'ta kendimizi hiç yabancı hissetmedik, şehrinizi ve insanlarınızı sevdik.

İnşallah, tekrar buluşmak dileğiyle saygılar sunarım

Yrd. Doç. Dr. Namiq Musalı,
Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi, Elyazmalar Enstitüsü,
Farsdilli Elyazmaların Tetkiki Bölümü

Kıymetli Başkanım,

Bu mektubu size 29 Nisan – 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta gerçekleştirdiğiniz Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu dolayısıyla yazıyorum.

Öncelikle göstermiş olduğunuz ev sahipliği için gerçekten müteşekkirimiz. Böyle büyük bir organizasyonu başarıyla gerçekleştirmek büyük bir özveri gerektirmekteydi. Siz bunu başardınız ve Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde iki gün üç farklı salonda bildirilerin sunulması ile program tamamlanmış oldu. Gezi bölümünde ise Gökşun, Afşin ve Elbistan'ı görmek bizi mutlu etti. Dulkadir Beyliğinin kurulduğu topraklarda gezinmek bizleri o günlere götürdü ve heyecanlandırdı.

Sayın Başkanım,

Türk Tarihine, Türk Kültürüne, Türk Medeniyetine bu sempozyumla birlikte daha da büyük bir hizmet verdiğinizi düşünüyoruz. Bizim tarihimiz, bizim kültürümüz bütün bunları fazlasıyla hak etmektedir.

Kahramanmaraş ilimizin bizim gözümüzdeki değeri bu organizasyondan sonra daha da artmıştır. Dulkadirli Devletine başşehirlik yapmış, büyük bir kültür merkezi olarak Kahramanmaraş'ı gördük. Ayrıca sizin önderliğini yaptığınız yeni Kahramanmaraş'ı da görme fırsatı bulduk. Şehrinizi son derece bakımlı ve temiz bulduk. Kahramanmaraş gelişen, değişen ve reformlara açık bir şehir görüntüsü verdi. Tarihiyle ve kültürüyle barışık bir ilimiz.

Sayın Başbakanımızın, Dulkadirlinin başkenti olan Kahramanmaraş'ın büyükşehir statüsüne geçeceğinin müjdesini vermesiyle Başkan Yardımcısı Cevdet Kabakcı Beyle yaptığımız bir sohbet gündemime yeniden girmiş oldu. Cevdet Bey'e:

-Sayın Başkanım, benim bir teklifim var. İleride Kahramanmaraş büyükşehir olur ve iki merkez ilçeye ayrılırsa ilçelerden biri Dulkadirli, diğeri de Osmanlı olsun demiştim.

Bunun sebepleri belliydi aslında. Zaten Dulkadirli'nin başkenti olan ata topraklarımız Kahramanmaraş, aynı zamanda Osmanlı Sarayına beş gelin vermişti. Yani bir yanımız Osmanlı'yı, diğeri yanımız Dulkadirli'yi temsil etmektedir. Kahramanmaraş'a da bu isimler yakışır diye düşündüm.

Başkanım, bu güzel sempozyumun bildirilerini kitaplaştıracığınızı biliyoruz. Sizden bir beklentimiz de bu sempozyumun geleneksel hale

getirilmesidir. Çünkü, Dulkadirli Beyliği ile ilgili, Mısır'dan, Suriye'den, Irak'tan, İran'dan ve Azerbaycan'dan daha çok bilgi ve belgenin zamanla ulaşacağını düşünüyorum. Bu sempozyumun kazandırdığı ivme ile Türkiye'de de Dulkadir Beyliği ile ilgili araştırmaların sayısında da artışlar olacaktır. Bu sempozyum geleneksel hale getirilip belli bir süre yürütülürse bu durum beklediğimiz ilerlemeyi sağlayabilir.

Sayın Başkanım,

Dulkadirli Beyliğinin soyundan gelen büyük Dulkadirli Ailesinin bugünkü torunlarını da Kahramanmaraş'ta bir araya getirdiniz ki bu her türlü takdire layıktır. Çünkü, ata babalarımızın toprakları olan Kahramanmaraş'ın Belediye Başkanı aynı zamanda bizim de belediye başkanımızdır. Sizin bu davette bulunmanız bize manidar gelmiştir ve büyük memnuniyetimize vesile olmuştur.

Bu vesile ile şahsımıza, Kahramanmaraş Halkına, Kahramanmaraş Belediyesine, Sütçü İmam Üniversitesi'ne gönülden sevgilerimizi ve saygılarımızı sunarız. Allah'tan sizlere sağlık ve afiyet vermesini temenni ederiz.

S.Burhanettin AKBAŞ

Araştırmacı – Yazar

Erciyes TV Program Yapımcısı

Kayseri Akın Günlük Gazetesi Köşe Yazarı

Organizasyon olarak muhteşemdi. Dışardan gelen misafirler çok memnun kaldı, sayın başkanın, sayın kabakçı'nın, sayın yakar'ın ve sayın küçükönder'in ve diğer belediye çalışanlarının sıcak ilgisinden. bu tür organizasyonlarda protokol genelde görünür kaçır, belki kapanışa gelir. ama sayın başkanın fırsat buldukça değişik oturumları dinlemesi konuşmacıların hoşuna gitti. dolayısıyla da bir maraşlı konuşmacı olarak benim de hoşuma gitti. çoğu konuşmacı maraş'ı çöl, gelişmemiş kısaca yabancı bir yer olarak tasavvur etmişler. görünce cennete geldik sandık diye şaşkınlıklarını beyan ettiler. gezilerin yanında maraşın mahalli yemeklerinin sunumu da güzeldi, çok beğenildi. insanlara değişik geldi.

benim eleştirim ikinci oturumun yapıldığı salona olacak. ikinci oturumun yapıldığı salon bölümünde lavabo ve tuvalet olmaması fana idi. varsa da biz göremedik. teknik olarak eğer mümkünü varsa salonun sağ tarafına bir

kapı açılması. havalandırmayı sağlama için, teferrüşlenmek için. salonun basık ve havasız olması kapalı ortam sedromu yaşattı. bu da gösterdi ki, aynı anda 3 oturum düzenlenebileceği daha geniş salonlu bir kompleks yapılması ihtiyacı yarattı. Önerim: Orta hal yerine yapılması planlanan kültür park projesine ilave olarak bu salonlar yapılabilir. tasarımı iyi planlanırsa orda yapılan kermeslere ve iftar çadırınaev sahipliği de yapılabilir. hoşça kalın efendim, iyi çaişmlar.

Mesut AKBEN
KSÜ Öğretim Görevlisi

Ba'desselâm...

Muhterem Başkanım; Öncelikle düzenlemiş olduğunuz sempozyumdan dolayı, bir Kahramanmaraşlı olarak, gurur duyduğumu ifade etmek isterim. Söz konusu memleketimiz olunca, malumunuz olduğu üzere, elden gelenin en iyisini yapmak bizim de aslî vazifemiz sayılır. Bizlere bu imkanı sunduğunuz için de ayrıca teşekkür etmek bir kadirşinahlıktır. Dileğimiz bundan sonra da bu tür faaliyetlerin devam ettirilmesi ve hatta geleneksel hale dönüştürülmesidir. Bu minvalde;

- Kahramanmaraşlı akademisyenlerin tespitinin yapılarak, senede bir kere çalıştay yapılması,

- Kahramanmaraş tarihi ile ilgili arşiv çalışmalarının yapılması ve bunların projelendirilmesi gibi konularda da emek sarfedilmesini bir öneri olarak sunmak isterim. Söz konusu çalışmalarda aktif olarak görev alabileceğimi de büyük bir istekle belirtmeliyim. Çalışmalarınızda muvaffakiyetler diler, saygılar sunarım Sayın Başkanım.

Y. Doç. Dr. Cahit KÜLEKÇİ
İnönü Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Bölüm Başkanı

Sayın Mustafa Bey, 29 Nisan-01 Mayıs 2011 tarihinde K.Maraş' ta düzenlenen Uluslararası Dulkadiroğlu Sempozyumunda göstermiş olduğunuz ilgi ve alakadan dolayı çok teşekkür ederiz.

K.Maraş'a ilk defa geldim ve gelmeden önce endişelerim vardı ama K.Maraş şehrinin güzelliği, temizliği ve insanların saygılı ve misafirperver halini gördükten sonra iyiki atalarımız burda beylik kurmuş dedim. Şimdiye kadar gittiğimiz kongre ve sempozyumlarda bu kadar düzenli güzel ve manevi değerlerle dolu bir sempozyum geçirmemiştik.Sizler diğer sempozyum düzenleyen kurum ve birimlerde güzel bir örnek oldunuz. Bu sempozyumda özellikle bizleri çalışmanın başından ayrılana kadar yardımlarını esirgemeyen siz belediye başkanımıza, Kültür işleri şube müdürü Serdar beye, Bilgi işlem müdür Hasan beye, Yaşar Alparslan beye ve güzel oyunları söyleyişleri ile güzel vakit geçirmemize yardımcı olan edebiyat öğretmeni Salman beye yani kısaca emeği geçen herkese çok teşekkür ederiz.Heryerde ve herkesle gururlu ve mutlu bir şekilde K.Maraş şehrini ve insanlarını paylaşıyorum iyiki varsınızda bize umudumuzu kesmememiz gerektiğini ve güzel insanların hala var olduğunu gösterdiniz teşekkür ederiz. Saygılarla

Hülya DULKADİROĞLU YALÇINKAYA
Milli Eğitim Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme Ve Eğitimi Genel Müdürlüğü

Sayın Belediye Başkanı,

1971, yani Malazgirt'in 900.yıldönümünden itibaren ülkemiz içinde ve dışırdnda yüzlerce sempozyum, kongres ve toplantıya katıldım. Kahramanmaraş'daki bu ilmî toplantı ötekilerden hiç de aşağı düzeyde değildi. Üstelik , eşimi misafir etmenin dışırdnda iki önemli üstünlüğü ve ayrıcalığı vardı.

1. Katılımcılar sadece gelişlerinde değil, ayrılırken de aynı sıcaklık ve samimiyetle uğurlandılar.

2. Katılımcılara verilen yemekler, mahallî mutfaktan seçilmişlerdi. Sizin için bunlar sıradan olabilir; fakat dediğim gibi yüzlerce toplantının ardından böylesine üstünle sahip bir toplantı gerçekleştirdiğiniz. Burada hem sizi, hem de seçtiğiniz yetenekli, becenrikli ve birşiyler yapmaya çabayalan ekibinizi de kutlamak isterim. Sizinle temasımız az oldu; fakat bilhassa Serdar Yakar beyi ve ulaşımdaki çabalarıyla Hasan Balbaba'yı unutamadım.

Sizi, pekçok yerin, Belediye'sinin yapmadığı bir toplantıyı gerçekleştirdiğiniz için tekrar tebrik ediyorum. Allah her bakımdan yar ve yardımcınız olsun.

Prof.T.Baykara

Sayın Belediye Başkanı,

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu nedeniyle gösterdiğiniz ilgi ve alaka ilim dünyası ve Kahramanmaraş için önemlidir. Sempozyuma maddî desteğiniz, şahsi katılımınız ve ilim adamlarına yönelik sıcak ilginiz takdiri hakketmektedir. Kahramanmaraş'ın yöresel yemek ve tatlarını tattırmanız da hatırlanacaktır. Bir ülkenin ve milletin kalkınması ilme verdiği önem ve değerle mümkündür. Tarih de bir ilim olarak ilmi metod ve tekniklerle işlenmelidir. İlme siyaset ve şahsî çıkarlar karıştırılmamalıdır. Gelişmiş ve ileri toplumların ilimlerinde ileri ve gelişmiştir. Gelişmişlik aynı zamanda huzur, güven ve büyüklüğü beraberinde getirmektedir. Gelecekte de ilmi çalışmalara destek ve katkılarınızı eksik etmemeniz dileklerle, çalışmalarınızda başarılar dilerim. Saygılarımla.

Doç. Dr. Memet YETİŞGİN
KSÜ, Tarih Bölümü
Kahramanmaraş

Sayın Başkan merhaba,

Kahramanmaraş Belediyesi'nin böylesine güzel bir bilgi şölenini düzenlemesini önemsiyoruz. Bu şölende Kahramanmaraş'ın tarihsel ve

kültürel değerlerine değinilmiştir. Böylece şehrin belirli bir döneminin bilinmeyen yönleri günyüzüne çıkarılmıştır. Şehir için önemli bir kazanım sağlayan bu şölenle, organizasyona katkı sağlayanlara, organize edenlere, emeği geçenlere, sizin şahsınızda teşekkür ederiz. Bunun yanında, sempozyum boyunca sürekli yanımızda bulunmanız bizim şevkimizi artırmıştır. Böylesi güzel organizasyonların ve bilgi şölenlerinin devamını beklediğimiz bildirir çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Uzm. Kemalettin KOÇ
KSÜ Kahramanmaraş ve Yöresi Kültür Değerlerini
Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcısı

Selam ile...

Sayın Başkanım; Belediyenizin ev sahipliğinde düzenlenmiş olduğu, Dulkadir beyliği sempozyumunu Uluslararası bir platforma taşıyarak Dulkadiroğulları'nın gayretlerine bir ÇAĞ açma niteliği taşımıştır.

Dulkadir Beyliği Sempozyumu'nda göstermiş olduğunuz ilgi bizleri fazlasıyla memnun etmiştir.

Şahsıma ve diğer arkadaşlarımıza gösterdiğiniz ilgiyi unutmak mümkün olmayacaktır, bu misafirperverliğiniz ve hoş görünüş ata yurdumuz ile ata yadigârı tarihi eserlerimizin ne kadar şehri emin ellerde olduğunu görmüş bizleri sevindirmiş bulunmaktasınız. Şüphesiz sizlere karşı eksiklerimiz olmuştur. Kabahatlerimizden dolayı da özür dileriz. Sempozyum ile ilgili basında yer alan bilgilerle birlikte sizlere ve Kahramanmaraş halkına olan memnuniyetimiz bir kat daha artmıştır

Dulkadiroğulları ailesi olarak sizlerle duyduk, ailemize katkılarınızdan dolayı teşekkür eder en kısa zaman da görüşmek dileğiyle

Saygılar sunarım.

Malatya Dulkadiroğulları Derneği adına
Başkan Mehmet DULKADİR

Sayın Serdar YAKAR Kahramanmaraş Belediyesi Kültür ve Sosyal İş ler Müdürü,

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'nda katılımcılara gösterdiğiniz yakın ilgiden dolayı teşekkür ederim. Bu profesyonelce organizasyon Kahramanmaraş belediyesi ile sayın belediye başkanı Mustafa POYRAZ Beyin şanını yüceltmıştır. Başarılarınızın devamını dilerim.

Selam ve saygılarımla.

Prof. Dr Yusuf KÜÇÜKDAĞ

Değerli başkanım, 29 Nisan 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyumunda göstermiş olduğunuz yakın ilgi alaka ve konukseverliğinizden dolayı çok teşekkür eder başarılarınızın devamını dilerim. 83 bilim adamı ve akademisyenin Dulkadirli Beyliği hakkında vermiş olduğu bilgi şöleni için ne kadar teşekkür etsek azdır. Dulkadiroğulları olarak bizlerin geçmiş tarihimizle yüzleştirdiğimiz için sizleri, Serdar Yakar Beyi Hasan Balbala ve tüm belediye çalışanlarınıza engin selam ve sevgilerimizi belirtir tarihimize unutulmaz kahramanlık gösteren Kahramanmaraş' ımızın hepimizin gönlünde unutulmaz güzellikler ve anılar bıraktığını belirtirim.

Selçuk DULKADİROĞLU

Sayın:Mustafa POYRAZ

Kahramanmaraş Belediye Başkanı

Mazide şehrinize derin medeniyet ve kültür izleri bırakan günümüzde de ayakta kalan eserleriyle adından söz ettiren Dulkadiroğulları Beyliği'ni Türkiye'de ilk defa üç gün süren bir sempozyumda 82 ilim adamının katıldığı bir bilgi şöleninde anmak, çok asil bir davranıştı. Başta zat-ı alinizi ve ekibinizi kutluyor, Beyliği'n Kırşehir hanedan kolu mensubu olarak minnettarlığımı bildiriyorum.

Uluslar arası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'dan döndükten sonra Kırşehir Haber 24 İnternet Gazetesinde "Atalarımızın Aziz Yurdu; Maraş-

Elbistan” da daha geniş açıklama yaptım. Bir örneğini de mail olarak gönderiyorum.

Kısaca sempozyum çok başarılı geçti. Yoğun katılımdan dolayı konuşmaların üç ayrı salonda verilmesi, hepsini izlememe durumunda kaldık. Ama memnuniyetle açıklamalarınızdan kitap haline getirilmesi müjdesini verildi ki, bu eksiklik giderilmiş oldu.

Belediyeniz Büyükşehir statüsü kazandığında bayındırlık alanında hizmetleri unutulmayan Beyliğin ilçenin birinin adında yaşatılması dileğiyle, saygılarımı sunarım.

Ahmet DULKADİROĞLU

Merhaba,

Bu şehirde yıllarca sanat-kültür alanının ihmal edildiğini ilgili arkadaşlarla çokça konuştuk durduk. Ancak 2005'li yıllardan sonra yerel yönetim olan Kahramanmaraş Belediyesi tarafından yapılan kültürel çalışmalar gözle görünür biçimde yükselmeye başladı... Organizasyonunun içinde bulunduğumuz Uluslararası Dulkadirli Sempozyumu bu tarz etkinliklerin en son gerçekleştirilenidir. Kahramanmaraş Belediyesini, Belediye başkanının nezdinde, tüm çalışanlarını bu ve benzeri aktivitelere destek verdikleri için yürekten kutluyoruz...

Selamlar ve saygılar.

Okt. Ali KOÇ
K.S.Ü. Güzel Sanatlar Bölümü
Öğretim Elemanı

Sayın Mustafa POYRAZ

Kahramanmaraş Belediye Başkanı

Değerli Başkanım. Teşvik ve desteğinizle düzenlenmiş olan "Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu" dolayısıyla sizleri tanımak ve Maraş'ta bulunmaktan duyduğum memnuniyeti belirterek başlamak istiyorum. Öylesine büyük bir sempozyumun gerçekleşmesinin zorluklarını iyi bilirim. Aylar öncesinden yoğun bir tempo ile devam eden çalışmaların çok güzel bir şekilde sonuçlandığına şahit olduk. İki gün boyunca uç ayrı salonda sunulan tebliğlerle konunun uzmanları olarak, tarihimizin Dulkadir Beyliği dönemini siyasi, sosyal ve kültürel yönleriyle ele alarak tartıştık. Bu tebliğlerin basılarak literatürümüze önemli bir eser kazandıracak olması ise bizi ayrıca heyecanlandırıyor.

Bu vesile ile, beledi hizmetler yanında tarih ve kültürümüze yapmış olduğunuz bu destek dolayısıyla sizi ve ekibinizi tebrik ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Selam ve saygılarımla.

Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Dekan Yardımcısı / Tarih Bölümü Başkanı

Yoğunluk nedeniyle uzun süreden beri sizlere yazamadım. Umarım geç kalmış sayılmıyorum. Öncelikle, sizlere kendi teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Zira 80'ni aşkın bildirinin sunulduğu böylesine bir sempozyuma ev sahipliği yapmak kolay bir durum değildir. Biz 2 gün boyunca yoğun bir bilgi tartışması içinde bulunduk. Bu sürede tabii ki işin arka planında neler olduğundan pek haberdar olmadık. Oysa ki bu tür organizasyonlar ciddi emek ve özveri talep eden işlerdir. Bu nedenle sizi ve ekibinizi böylesine özverili çalışmanız nedeniyle kutlamak istiyorum. Diğer taraftan Kahramanmaraş Belediye Başkanı'na ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Çünkü bu organizasyonun ev sahipliğini belediye olarak üstlenmek, işin her türlü maddi araç ve gereçlerini karşılamak da kendi başına bir vizyon işidir. Çağdaş dünyamızda pek çok bilimsel etkinlik düzenlenmektedir ve adeta bu tür etkinliklere bilim adamları kendi harcamaları ile katılmaktadırlar. Sizin etkinliğiniz ise bu yönüyle farklılık arz etmektedir. Bu durum bilime ve bilim adamlarına gösterdiğiniz ihtimamın somut göstergesidir. Yalnız sempozyumda halkın dinleyici

olarak katılımında biraz sıkıntı vardı, ama bilimadamları olarak bu durumu anlayışla, genellikle bilimsel etkinlikler halk açısından çok iştiyakla benimsenmiyor ve katılım az oluyor. Bunun zamanla aşılacağını düşünüyorum, büyükşehir olmaya aday olan Kahramanmaraş muhakkak ki kendi bilimsel ve kültürel faaliyetleriyle de bölgede çekim merkezi olmak durumundadır. Tabii ki bu gibi konularda sizlere büyük iş düşüyor.

Son olarak, sempozyum bildiri metnimde biraz daha düzenleme yapmam gerekir, çünkü sempozyum sırasındaki tartışmalar sonucunda tasarladığım birçok yeniliyi bildiri metnine tam anlamıyla ekleyemedim. Bilemiyorum bu hususla ilgili bana birkaç ek gün daha verebilir misiniz?

Saygılarımla,

Yrd.Doç.Dr. Qiyas Şükürov

Bozok Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Sayın Mustafa Poyraz

Kahramanmaraş Belediye Başkanı

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi işbirliği ile düzenlenmiş olan Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu kendi alanında bir ilk oldu. Sanırım ilk kez bir Anadolu Türk Beyliği bu şekilde uluslararası kapsamda ele alınmış oldu. Verilen bildirilerden pek çoğu gerçekten önemli sonuçlar içeren, araştırmaya dayalı bildirilerdi. Sempozyumda zayıf kalan bir-iki bildiri ise bölgesel zorunluluklardan kaynaklanan kabuller olarak değerlendirildi.

Sempozyum Kahramanmaraş tarihini ve kültürünü ilgilendiren önemli bir etkinlikti. Sayın Vali'nin açılış oturumu dışında Sempozyum ile ilgilenmemesi İl Millî Eğitim Müdürü, İl Kültür Müdürü, İl Müftüsü gibi devlet adamlarının ve dolayısıyla öğretmenlerimizin de yeterli ilgi göstermemesi anlamına geldi. Ancak bütün buna rağmen duyarlı öğretmenlerimizin, imamlarımızın, köy muhtarlarımızın Sempozyumu ilgi ile izlediklerini de gözlemledik.

Sempozyum kapanışından sonraki Seremoni bazı bilim insanlarını bir şekilde rahatsız etti. Sempozyumun içeriğinde verilen mesajlar bilimsellik çizgisinde sürmeli, masum niyetlerle de olsa buna gölge

düşürülmesi anlamı taşıyabilecek davranışlardan uzak durulması sanırım sizlerin de istediği bir şeydi.

Sonuç olarak Belediyenizin tam destek verdiği bu bilimsel etkinlik Kahramanmaraş kültür tarihine eklenmiş çok önemli bir temel taşı olmuştur. İnşallah Sempozyum bildirileri kısa zamanda basılır ve Türk tarihindeki yerini alır. Son olarak Sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen akademisyenleri, bütün belediye çalışanlarını ve özellikle de Belediye Başkanı olarak sizi tebrik eder, başarılı çalışmalarınız devamını dilerim.

Selam ve saygılarımla.

Prof.Dr. Yılmaz Kurt

Ankara Üniversitesi

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı.

Sayın Başkanım,

Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumuna ev sahipliği yapmanızdan dolayı hem şahsım hem de Hanedan ailesi adına sizlere şükranlarını sunuyorum. Kahraman Maraş'ın geçmişine ve şanına yakışır bir hizmet verdiniz. Böylesine kapsamlı bir sempozyumu kusursuz bir şekilde ifa etmiş olmak sizlerin yöneticiliğiniz profesyonelliğini ve ekibiniz disiplinli çalışma azmi ve gayretini göstermesi açısından önemlidir. 200 yıla yakın bir süre Elbistan-Maraş merkezli Hükümler ve yaptıkları hizmet ve geride bıraktıkları dinî ve kültürel eserle şehrinizi tarihe altın harflerle kazıyan bu necip Dulkadirli ailesi ve hükümlerini anmış olmakla bir vefa borcunuzu da yerine getirmiş oldunuz. Ayrıca merhume Annemiz Sitti Mükrime Hatun'un ismini güzel bir parka vererek, vefa borcunuzu kalıcı olarak geleceğe taşımak suretiyle de ifa etmiş oldunuz. Bizler sizlerden razıyız, Allah da razı olsun. Hizmetleriniz devamını diler,selam ve saygılarımı sunarım.

Evlad-ı Şahrüh Bey

Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN

Atatürk Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi,

ERZURUM

Sayın Belediye Başkanım...

Belediyeniz tarafından 29 Nisan- 1 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu'na "Dulkadir Türkmenleri'nin Güneydoğudaki Faaliyetleri" konulu tebliğim ile katıldım. Bu Sempozyum esnasında bir çok bilim adamı ile tanışma ve fikir alışverişinde bulunmanın yanı sıra sunmuş olduğum bu tebliğ dolayısıyla Diyarbakır'da yaşayan Dulkadir Türkmenleri'nin torunları ile de tanışma fırsatı buldum. Düzenlemiş olduğunuz bu sempozyum sayesinde kendileri ile şu an temas halimdeyim ve kısmet olursa en kısa sürede kendilerini ziyaret etmek ve en kısa zamanda Buradaki bu Türkmen aşireti hakkında bir de makale yazmak istiyorum. Bu sempozyumun şahsıma oldukça fazla katkı sağladığının bilincinde olmakla birlikte gerek değerli Kahramanmaraşlılara gerekse bu sempozyuma katılan kıymetli bilim adamlarına bir nebze de olsa faydalı bilgiler sunamabilmiş olmayı temenni ediyorum.

Şahsıma bu sempozyuma katılma fırsatı tanıdığınız için teşekkürlerimi arz eder, ayrıca sempozyum süresince göstermiş olduğunuz misafirperverlik, yakın ilgi ve üstün gayretlerinizden dolayı size, sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen çok değerli personelinize ve elbette ki düzenleme kurulunun çok değerli üyelerine şükranlarımı belirtir, saygılar sunarım.

Arş.Gör. Sungur DOĞANÇAY

Sayın Mustafa POYRAZ,

Kahramanmaraş Belediye Başkanı olarak böyle güzel ve toplumumuza yararlı bir sempozyuma ev sahipliği yaptığınız için size, Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Sayın Serdar YAKAR'a, Bilgi İşlem Müdürü Sayın Hasan BALBABA 'ya ve tüm çalışma arkadaşlarınıza teşekkür ederim. Güzel şehrinize ilk gelişimdi. Fakat tekrar gelip, daha uzun süreli olarak şehrinizi ve konuksever insanlarınızı ziyaret etmeyi düşünüyorum. Bizleri sıcak bir ilgi ile karşılayıp, ağırlamanız bizlere unutamayacağımız anlar yaşatmıştır. Sizin aracılığınızla tüm Maraşlı hemşehrilerime en iyi dileklerimi sunuyorum. Sağlıcakla kalın.

Uz.Dr.Metin ÖZER

Kahramanmaraş için çok önemli bir dönem olan Dulkadiroğulları Beyliği'ni her yönüyle araştırmaya yönelik olarak tertip etmiş olduğunuz ve çok başarılı geçen sempozyum için başta Belediye Başkanı Sayın Mustafa Poyraz, Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Sayın Serdar Yakar, Üniversiteden Doç.Dr.İlyas Gökhan ve emeği geçen diğer bütün görevlilere teşekkür edip tebriklerimi sunuyorum.

Gerçekten Belediye bünyesinde uluslararası bir sempozyumun herhangi bir aksaklık meydana gelmeden, yüzün üzerindeki katılımcı ve davetlilerin tamamının memnuniyetlerini belirttiği böyle bir kültür etkinliğini gerçekleştirmek takdire şayan bir faaliyet olarak Kahramanmaraş kültür tarihinde yerini alacaktır.

Herkese selam, sevgi ve saygılar.

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Tarihçi

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı

Sayın Mustafa Poyraz;

29 Nisan 1 Mayıs 2011 tarihleri arasında şehrinizde düzenlemiş olduğunuz uluslararası Dulkadir Beyliği sempozyumu münasebeti ile şahsınıza, tertip komitesine, Kahramanmaraş

halkına ve katılımcı akademisyenlere en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Belediye reisi olarak bir çok kültür hizmetinize şahit olduk. 2004 yılında Uluslararası Kahramanmaraş Sempozyumunu da yapmıştınız.

İlmî faaliyetlere vermiş olduğunuz destekten, tarihi ve milli konulara olan duyarlılığınızdan dolayı siz kıymetli belediye başkanı Mustafa Poyraz beyi bir kez daha tebrik ederim.

Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi